

ÕPPEKAVA

Kinnitatud
Sihtasutus Perekodu 30.08.2024.a
Juhataja käskkirjaga nr. 1-2/15

Viljandi vald

2024

1. ÕPPEKAVA ÜLDOSA

1.1. Üldsätted

- Käesolev õppekava on Jaagu Lasteaed-Põhikooli (hiljem Kooli) lastega/õpilastega tehtava õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument.
- Käesolev õppekava koosneb üldosast, lasteaia, hooldusõppe, toimetulekuõppe, lihtsustatud õppe (esimene kooliaste) õppekavadest ja vastavatest ainekavadest ning valikainete ainekavast.
- Kooli eesmärgiks on pakkuda kvaliteetset ja kaasaegset haridusteenust haridusliku erivajadusega lastele ja õpilastele (raske ja sügava puudega, sh intellektipuudega).
- Kooli võetakse vastu lapsed koolivälise nõustamismeeskonna otsuse ja lapsevanema ning elukohajärgse omavalitsuse ning Sihtasutus Perekodu vahel sõlmitud lepingu alusel, kus määratakse ka õppe kestvus.
- Õppe valdkondade ja -ainete loend ja õppetöö eesmärgid esitatakse igale lapsele koostatavas individuaalses arendus- või õppekavas.
- Individuaalse arengukava alusel õppe läbinud laps suunatakse koolivälise nõustamismeeskonna poole, mille otsuse järgselt lõpetab laps lasteaia ja asub õppima sobivasse kooli.
- Toimetuleku- ja hooldusõppe õpilastele võib kooli ja/või individuaalse õppekavaga sätestada nominaalseks õppeajaks põhikoolis 11 õppeaastat.
- Toimetuleku- ja hooldusõppes väljastatakse õppenõukogu otsuse alusel põhikooli lõputunnistus õpilasele, kes on läbinud temale koostatud individuaalse õppekava.
- Põhikooli lõpetanud toimetuleku- ja hooldusõppe õpilastele võib kool pakkuda kooli pidaja otsusel lisaõpet ühe õppeaasta võrra, lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §-s 50 sätestatud nõuetest. [RT I, 08.03.2023, 1 - jõust. 11.03.2023]

1.2. Visioon

Oleme ainulaadne avatud ja kaasaegne kompetentsikeskus, mis toetab lapse individuaalse õpitee ja iseseisvuse kujunemist.

1.3. Missioon

Meie motiveeritud ja pädevad töötajad loovad koos kogukonnaga erilistele lastele turvalise ja toetava kasvukeskkonna.

1.4. Jaagu Lasteaed-Põhikooli põhiväärtused:

Inimene. Igaüks on eriline ja armastusväärne. Oleme inimlikud ja toetame üksteist. Märkame, kuulame, analüüsime ja jagame. Oleme iseenda parim versioon.

Avatus. Oleme heatahtlikud ja ausad. Kogume ja jagame oma kogemusi, julgeme rääkida ning oleme uuele avatud. Jagame vastutust tugipersonaliga.

Koostöö. Töötame koos (sh õppijad, töötajad ja lapsevanemad) ühise eesmärgi nimel. Oleme uutele tulijatele avatud ja arvestame üksteisega. Pakume kuuluvustunnet.

Kompetentsus. Oleme oma ala parimad asjatundjad ja rakendajad. Õpime ja arendame ennast pidevalt, kohaneme muutustega. Kui ei tea, siis õpime juurde. Seisame oma vajaduste eest.

Heaolu. Kanname hoolt enda ja teiste eest ning hoiame oma sisemist tasakaalu. Meelehygieen ja head mõtted toetavad meie tervist. Anname hea meelega oma panuse.

Moto, mis meid igapäevaselt toetab ja aitab meelde tuletada, et märgata tuleb ka tillukesti edusamme on: „**Jaagu kool on rõõmu kool**“.

1.5. Kooli eripära, õppe- ja kasvatusesmärgid

Koolis kasvavad ja õpivad väga erinevad ja erilised lapsed, kelle õpetamisel arvestatakse individuaalsete vajaduste ja võimetega ning kelle tulemuslik õpetamine toimub tihedas koostöös pere ja Perekodu töötajatega.

Asutuses on liitühikud ja -klassid ning vajadusel moodustatakse tasemerühmasid, et tagada lastele/ õpilastele parimad arengu võimalused.

Koolil on kaasaegne, turvaline, ühetasapinnaline õppehoone koos suure õuealaga, kus on võimalused vajalike liikumis- ja hooldus- abivahendite kasutamiseks.

Koostöös samas majas paikneva Sihtasutus Perekoduga pakub Kool lastele ja nende vanematele kompleksset teenust (haridus, sotsiaalhoolekanne, rehabilitatsioon).

Majas töötab kogunud ja kompetentne personal, kes on omandanud üle kahekümne aasta spetsiifilisi teadmisi raske ja sügava puudega laste hooldamise, kasvatamise ja õpetamise alal Eesti, Rootsi, Soome ja teiste maade spetsialistide vahendusel.

Koolil on olemas hea kaasaegne suhtlemisabivahendite baas. Vastavalt vajadusele on kasutusel hooldus- ja liikumisabivahendeid. Õppetöö rikastamiseks ja õppurite motiveerimiseks on kasutusel hulgaliselt digivahendeid ja õppevara ning robotika seadmeid.

Tegutsedes peetakse oluliseks taas- ja uuskasutuse põhimõtteid ja väärtustatakse häid praktikaid ja kolleegide kogemusi.

Kooli personal on rõõmsameelne, koostöö- ja õpivalmis ning uuendusmeelne.

Kooli tegevuse eesmärgid:

- lapsed ja õpilased suudaksid toime tulla igapäevastes olukordades võimalikult iseseisvalt kasutades sobivaid abivahendeid;
- lapsed ja õpilased tunneksid elust rõõmu ja suudaksid teha jõukohaseid valikuid;
- lapsed ja õpilased on sotsiaalsed ning suhtlevad jõukohasel viisil kasutades vajadusel kaasaegseid suhtlemise-abivahendeid;
- lapsed ja õpilased naudivad liikumistegevusi ning on võimete kohaselt aktiivsed;
- koolieelikud on omandanud oskused, mis võimaldavad õppima asuda sobiva õppekava alusel;
- lihtsustatud õppe esimese kooliastme läbinud õpilased on omandanud oskused, mis võimaldavad õpinguid jätkata sobivas koolis samal õppekaval;
- kooli lõpetajad on valmis asuma, kas jõukohasele kutseõppele või siirduma sobivale täiskasvanutele mõeldud teenusele.

Valdkonnasisesed ja –ülesed lõiminguvõimalused

- Valdkonnasisesed ja –ülesed lõiminguvõimalused kirjeldatakse õpilase individuaalses õppekavas. Õpitemeetodid viiakse vajadusel/võimalusel läbi üle kooli moodustatud

tasemerühmades. Õppeainete ja valdkondade lõimimine otsustatakse õpetaja poolt lähtudes klassi koosseisust ja õpilaste õppe-eesmärkidest.

- Kooli õpetajate ja tugispetsialistide koostöös Sihtasutuse Perekodu rehabilitatsioonimeeskonna liikmetega vaadatakse ühiselt üle iga õpilase arengu eesmärkide täitmiseks planeeritavad ühistegevused ja võimalused ning tuuakse välja tegevuse eesmärgid.

1.6. Tunnijaotusplaan

- Hooldusõppe õpilaste tunnijaotusplaanid on esitatud antud õppekava punktis 5.5 Õppe- ja kasvatustegevuse korralduse alused ja tunnijaotusplaan.
- Toimetulekuõppe õpilaste tunnijaotusplaanid on esitatud antud õppekava punktis 4.4.11. Õppe- ja kasvatustegevuse korralduse alused ja tunnijaotusplaan.
- Lihtsustatud õppe tunnijaotusplaanid on esitatud antud õppekava punktis 3.4.2. Õppe- ja kasvatustegevuse korralduse alused ja tunnijaotusplaan.
- Muudatused tunnijaotusplaani erisuste osas tuuakse välja õpilase individuaalses õppekavas ja kinnitatakse õppenõukogus.

1.7. Valikainete valik

- Õppenõukogus kinnitatakse õppurite valikained vastavalt õpilase individuaalsetest vajadustest õppeaasta alguseks.
- Koolis on süvendatult võimalik tegeleda kodunduse, kunsti- ja käsitöö valdkonnas. See on üks võimalik osa karjääriõppest, mille kohta on koostatud eraldi ainekava ja mis on esitatud antud õppekava lisana nr 6.

1.8. Üldpädevuste kujundamise ja õppekava läbivate teemade käsitlemise põhimõtted

Üldpädevuste kujundamist alustatakse lapsele sobiva keskkonna loomisega.

Lähtutakse järgnevatest põhimõtetest:

- Lapse ärevusfooni tasakaalustamine. Selleks hinnatakse lapse aistingute ja tajude iseärasusi (näit sensoorne ala- ja ülitundlikkus), lepitakse kokku ja rakendatakse toetavaid tegevusi. Vajadusel sensoorse dieedi määramine ja läbi viimine. Vajadusel kaardistatakse ohuolukorrad, koostatakse turvaplaan ja tegutsetakse selle alusel (kõik lapsega tegelevad täiskasvanud), sh Verge võtete kasutamine.
- Etteaimatavuse tagamine. Struktureeritud keskkonna loomine. Esemelised/ pildilised päeva- ja tunniplaanid, tegevusetappide visualiseerimine, kindel tegevuste ajaraam (visuaalsete *taimerite* kasutamine).
- Iseseisvuse suurendamine. Lapse oskuste hindamine valdkondade põhiselt. Iseseisvalt tegutsemise võimaldamine ja selleks piisava aja andmine. Toetavate visuaalsete juhendite ja suhtlusabivahendite (üksikpildid, suhtlustahvlid, -matid, -kaustad, kommunikaatorid sh erinevad digivahendid) kasutamine. Korvisüsteemi rakendamine.
- Valmisoleku loomine õpitegevuseks. Ajutegevuse stimuleerimine peen- ja üldmootorsete tegevuste kaudu. Raskusvahendite kasutamine (randme- ja jala- ning õlaraskused, vestid, tekid jm). Aktiivsed liikumispausid nii toas kui õues, puhkepausid ja vaikuseminutid.

Valdkondade/õppeainete kaupa esitatud õppesisu ja -tegevuste lõimimisel lähtutakse üldõpetuslikust põhimõttest.

- Oluline on ühe teema tutvustamine lapsele/õpilasele erinevates olukordades ja läbi praktilise isetegemise võimaldamise.
- Oluline on lasteaia õpetajate, klassiõpetajate, aineõpetajate, kooli tugispetsialistide ja rehabilitatsiooni spetsialistide, lapsehoidjate ning tugiisikute vaheline koostöö ja käsitletavate teemade, töö eesmärkide ja sisu ning meetodikate ühtlustamine.
- Lähtuvalt maja aasta teemast ja eesmärkidest planeerivad õpetajad kuu ja nädala teemad, mida kasutatakse erinevate ainete-, tegevusvaldkondade lõimimisel.
- Õhtupoolsete lapsehoiu- ja ringitegevuste planeerimisel lähtutakse kuu teemadest, mis aitab õppetegevustes omandatud kinnistada.

Õppetöö korraldamisel arvestame järgnevate pädevustega arvestades iga lapse võimeid.

Lihtsustatud õpe:

Õpilastel kujundatavad üldpädevused on:

- 1) kultuuri- ja väärtuspädevus – tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna, tunneb ja austab oma keelt ja kultuuri; tunneb ja järgib üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid;
- 2) sotsiaalne ja kodanikupädevus – on aktiivne ja vastutustundlik kodanik, kes teab suunamisel oma kooli, kodukohta ja riigiga seotud sümboleid ning olulisemaid tähtpäevi, arvestab rühma huvisid ja isiklikku huvi võimetest lähtuvalt; järgib täiskasvanu suunamisel ühiselu reegleid;
- 3) enesemääratluspädevus – teadvustab iseennast ja tegutseb vastavalt oma võimetele, juhib suunamisel oma käitumist erinevates olukordades; väärtustab tervislikku eluviisi, on füüsiliselt aktiivne;
- 4) õpipädevus – õpib vastavalt oma võimetele kas koostegevuses õpetajaga, eeskuju järgi või sõnalise abi toel. Täidab jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas, kasutab sobivaid teabevahendeid ning vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid. On avatud uutele teadmistele ja oskustele;
- 5) suhtluspädevus – suhtleb olukorda ja suhtlemispartnereid arvestades ning vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades, esitab oma soove, selgitab oma seisukohti, osaleb arutelus võimete ja oskuste piires; loeb, mõistab, kirjutab ja loob tekste võimalikult iseseisvaks toimetulekuks vajalikul tasemel, kasutab teabevahendeid suunamisel ning oskab küsida täiskasvanu abi;
- 6) matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus – lahendab elulisi probleemsituatsioone vastavalt võimetele ja suunamisel; mõistab inimese ja keskkonna vahelisi seoseid, suhtub elukeskkonda vastutustundlikult ja hoolivalt, elab ning tegutseb loodust ja keskkonda säästvalt;
- 7) ettevõtlikkuspädevus – on tegutsemisaldis, teeb suunamisel praktilist tööd;
- 8) digipädevus – orienteerub ja tegutseb suunamisel infotehnoloogilises maailmas eesmärgipäraselt. Otsib ja kasutab infot, tunneb lihtsamaid programme ja keskkondi.

Toimetulekuõpe:

- Toimetulekuõppes käsitatakse pädevust kui võimetekohaste teadmiste, oskuste ja hoiakute kogumit, mis tagab suutlikkuse teatud tegevusalal või valdkonnas toime tulla.
- Toimetulekuõppes eristatakse üldpädevusi ja arengutasemetel taotletavaid pädevusi. Pädevuste kujundamist kirjeldatakse kooli õppekavas.

- Üldpädevused kujunevad kõigi õppeainete kaudu tunni- ja koolivälises tegevuses. Üldpädevuste kujunemist jälgivad ja suunavad õpetajad ning tugispetsialistid omavahelises koostöös ning kooli ja kodu koostöös.
- Toimetulekuõppes tuleb arvestada õpilase arengutasemega eri õppeainetes. Õpe jaguneb kolmeks arengutasemeks. Õpilane võib olla eri õppeainetes erineval arengutasemel. Arengutasemetel taotletavad pädevused kirjeldavad kokkuvõtvalt õpilase arengut õpitulemuste omandatuse kaudu.
- Õpitulemused esitatakse toimetulekuõppes kolme arengutaseme kaupa. Igale õpilasele koostatakse lähtuvalt tema arengutasemest õppeainete kaupa individuaalne õppekava.
- Toimetulekuõppes taotletavad kohandatud üldpädevused on määratletud lähtuvalt riikliku õppekava § 4 punktist 4.

Õpilastel kujundatavad üldpädevused on:

- 1) kultuuri- ja väärtuspädevus – tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna, mõistab, et inimesed võivad olla erinevast rahvusest, suhtub teistest rahvustest inimestesse sallivalt ja lugupidavalt; käitub vastavalt omandatud üldtunnustatud väärtustele ja kõlbluspõhimõtetele; teab Eesti kultuurile omaseid traditsioone ja kombeid, järgib neid teiste juhendamisel või eeskujul;
- 2) sotsiaalne ja kodanikupädevus – teab oma õigusi ja kohustusi, oskab valida sobivat õpitud käitumisviisi ning järgib ühiselureegleid kodus, koolis ja väljaspool kooli; arvestab rühma huvisid ja isiklikku huvi;
- 3) enesemääratluspädevus – orienteerub ümbritsevas keskkonnas, igapäevastes toimingutes, tegutseb tuttavates situatsioonides; suhtub positiivselt iseendasse, oma perekonda, kaaslastesse ja kodumaasse; hoidub teadaolevatest ohtudest, oskab vajaduse korral abi küsida või seda kaaslasele pakkuda; järgib võimetekohaselt tervislikke eluviise, on füüsiliselt aktiivne;
- 4) õpipädevus – õpib võimetekohaselt, kavandab suunamisel oma õppimist, sh enesekontrolli, järgib kavandatut; kasutab õpitud lugemis- ja kirjutamisoskusi igapäevases elus toime tulemiseks; täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas, kasutab sobivaid teabevahendeid; on huvitatud uute teadmiste ja oskuste omandamisest;
- 5) suhtluspädevus – mõistab talle suunatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid, väljendab arusaadavalt oma soove ja seisukohti omandatud keeleliste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;
- 6) matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus – kasutab matemaatilisi oskuseid igapäevases elus toime tulemiseks; käitub keskkonnateadlikult ja hoiab loodust; tuleb toime igapäevaste tehnoloogiliste vahendite kasutamisega;
- 7) ettevõtlikkuspädevus – on tegutsemisaldis, väärtustab praktilist tööd, mõistab töö tegemise vajalikkust, suudab töö ajal alluda töödistsipliinile, teeb jõukohast tööd; on valmis kutse- ja elukestvaks õppeks;
- 8) digipädevus – suudab vastavalt oma võimetele infotehnoloogilises maailmas toime tulla, kasutab eesmärgipäraselt ja võimalikult ohutult infotehnoloogilisi vahendeid ja vajaduse korral oma arengutasemele vastavat kommunikatsiooniseadet.

Hooldusõpe:

Õpilastel kujundatavad üldpädevused on:

Hooldusõppes õpivad õpilased oma võimete ulatuses:

- 1) tunnetama (ära tundma) ümbritsevat keskkonda ja tuttavas olukorras harjumuspäraselt käituma;
- 2) märku andma oma vajadustest ja väljendama jõukohasel viisil oma tundeid ümbritseva suhtes, eelistades positiivseid emotsioone;
- 3) sooritama tuttavas situatsioonis ja keskkonnas lihtsaid igapäevategevusi, osategevuste ahelaid (tervikegevusi);
- 4) sooritama praktilisi tegevusi koostöös täiskasvanuga, suhtuma positiivselt juhendaja või abistaja tegevusse (suunamine, füüsiline abi);
- 5) igapäevaselt tajuma ja väärtustama oma seotust tuttava rühmaga ning tegema jõukohasel viisil koostööd eakaaslastega;
- 6) osalema hinnangute andmisel ja oma igapäevaelu puudutavate otsustuste tegemisel ning sooritama valikuid vähevarieeruvates olukordades.

1.9. Erisused riiklikus õppekavas toodud ainete nimetuste kohta, põhjendused

- Lähtuvalt Kooli võimalustest ja traditsioonidest on õpilastel võimalik suuremas mahus omandada kodunduse ning kunsti- ja käsitööõpetuse alaseid teadmisi.
- Kodunduse ainekavas tuuakse eraldi välja koristustööde, kokanduse, tööd aias ja õues ning kodukaunistuse osa, mis on eriti toetav õpilaste praktiliste ja tulevikus vajalike oskuste arendamisel.
- Erisused lähtuvad õpilase vajadustest ja neid rakendatakse lähtuvalt kooli võimalustest õppenõukogu otsuse alusel.

1.10. Õppekeskkonna mitmekesistamiseks kavandatud tegevused sh õppekava rakendamist toetavad tegevused, õppekäigud jms

Selleks, et toetada lapse/õpilase arengut parimal, võimalikult elulähedasel ja praktilisel viisil loeme õppekava toetavateks tegevusteks järgneva:

- õppekäigud asutustesse, näitustele ja teatrisse jm;
- osalemine erinevates projektides;
- tegevused meeltetoas, pallimeres, teraapiavannis, õppeköögis jt spetsiaalseteks tegevusteks kohandatud ruumides;
- erinevad digi- ja robotika tegevused;
- erinevad tegevused suurel õuealal;
- külalisesinejate vastuvõtmine;
- esinemised oma majas ja väljaspool;
- tähtpäevadega seotud ettevõtmised;
- matkad loodusesse, linnaruumi;
- *Grossingu* trenadžööri kasutamine;
- vibroakustiline teraapia;
- tundide läbiviimine tasemerühmade kaupa;
- osalemine ringitundides (robotikaring, liikumisring, muusikateraapia ring ja käsitööring), mille sisu toetab individuaalsetes arendus- ja õppekavades toodud eesmärkide täitmist.

1.11. Projektide kavandamise põhimõtted

- Kavandatakse projekte, mis toetavad asutuses positiivset koostööd erinevate huvigruppide siseselt ja vahel, laste ja täiskasvanute arengut, sh digipädevusi ning terviseedendust.
- Kool määrab igaks õppeaastaks aasta teema ja eesmärgid, ülekoolilised projektid toetavad aasta teemat ja eesmärke.
- Projektide algatajateks võivad olla: pedagoogiline personal, lapsevanemad, juhtkond või kooli pidaja.
- Projekte rahastatakse võimalusel kooli eelarvest, koolipidaja poolt või erinevatest fondidest/projektidest saadud rahaga.
- Sõltuvalt projekti sisust on projekt kas lühiajaline või kestab läbi mitme aasta.
- Projektidesse võib koolisiselt kaasata koolitöötajaid, Sihtasutus Perekodu töötajaid, lapsevanemaid ja/või vabatahtlikke.

1.12. Õppe ja kasvatuse korraldus ning ajakasutus

- Kooli õppe- ja kasvatustegevuse korraldus ning ajakasutuse põhimõtted lähtuvad kooli kodukorras. Seejuures peetakse oluliseks lähtumist lapse/õpilase individuaalsetest võimetest ning vajadustest, tunniplaanist ja päevakavast.
- Kodukorras, tunniplaanis ja päevakavas on välja toodud erisused vajadusel korraldatava distantsõppe, põimõppe ja juhendatud õppe korralduse kohta.

1.13. Õpilase arengu ja õppimise toetamine

Iga laps on eriline ja parimate võimete kohaste tulemuste saavutamise tagab Koolis:

- kaasaegne ja sobiv mängu- ja õpikeskkond;
- lapse/õpilase arengutaseme täpne hindamine, mille alusel toimub töö planeerimine, läbiviimine ning tulemuste hindamine;
- pedagoogide positiivne suhtumine ja omavaheline koostöö;
- koostöö lapsevanematega ja SA Perekodu /lapsehoidjatega, tugiisikutega ühiste eesmärkide elluviimiseks;
- õpetajate koostöö lapsevanema poolt valitud rehabilitatsiooniteenuse pakkujaga;
- iga-aastased arenguveestlused individuaalse õppekava planeerimisel ja hindamisel ja hea iganädalane infovahetus peredega;
- jõukohased ringitegevused;
- regulaarne abivahendite vajaduse hindamine, nende hankimine, vajaduspõhine kasutamine;
- keerukate ja haruldaste juhtumite korral koostöö Eesti ja naaberriikide kolleegidega ja erinevate valdkondade spetsialistidega.

1.14. Hindamise põhimõtted ja korraldus

- Õpilase ja tema seadusliku esindaja hindamise korraldusest ja õpilasele antud hinnangutest teavitamise üldine kord on sätestatud Kooli kodukorras.
- Õpilase erisusi arvestavad hindamisviisid ja vahendid tuuakse välja individuaalsetes arendus- ja õppekavades.

Hindamise põhimõtted ja korraldus on välja toodud antud õppekavas järgnevalt:

- lasteaia õppekavas punkt 2.9 Lapse arengu hindamise põhimõtted ja korraldus;
- lihtsustatud õppe õppekavas punkt 3.4.3 Hindamine;

- toimetulekuõppe õppekavas punkt 4.5 Hindamine;
- hooldusõppe õppekavas punkt 5.6 Hindamine.

1.15. Õpilaste ja lapsevanemate teavitamine ja nõustamise korraldus

- Lastele/õpilastele jagavad infot nende lasteaia õpetajad/klassijuhatajad/õpetajad lähtudes laste suhtlemisuskuste tasemest, kasutades vajadusel visuaalseid vahendeid.
- Lapsevanemaid teavitatakse olulistest Kooliga seotud muudatustest ja sündmustest e-päeviku kaudu, Kooli üldkoosolekul, Kooli kodulehel ja individuaalsete ja/või stendil esitatud kirjalike teatiste ning e-kirjade abil.
- Õppe- ja kasvatustegevusega seonduva info jagajaks lapsevanemale on lasteaia õpetajad/klassijuhatajad.
- Terviseseisundit puudutava teabe esmaedastaja on meditsiinitöötaja või temaga kokkuleppel lasteaia õpetaja/klassijuhataja või Sihtasutus Perekodu sotsiaaltöötaja.
- Lasteaia õpetajad ja klassijuhatajad korraldavad koostöös kooli õega laste isiklikel ravimikarpidel info uuendamise iga õppeaasta alguses ning lapsevanem vastutab õppeaasta sees toimunud muudatustest teavitamise eest.
- Lapsevanemate koostööd rehabilitatsioonispetsialistidega aitavad koordineerida lasteaia õpetajad/klassijuhatajad. Soovi korral võib lapsevanem alati isiklikult pöörduda erialaspetsialisti või rehabilitatsioonimeeskonna juhi poole.
- Iga õppeaasta eel täpsustatakse Kooli, Sihtasutus Perekodu ja lapsevanemate vahelise info edastamise viisid ja korraldus ning lapsevanemaid puudutavast räägitakse üldkoosolekul ja rühmades ning klassides.
- Kool toetab lapsevanemaid Rajaleidja keskuse (sh koolivälise nõustamismeeskonnaga) ja vajadusel eriarstidega tehtava koostöö korralduse osas.

1.16. Õpilaste juhendamine, õppekorralduse põhimõtted ja tugiteenuste rakendamise kord

- Iga last/õpilast juhendatakse vastavalt tema arengutasemele ja kasutades selleks sobivaid suhtlemisviise ja vahendeid (sh suhtlemise abivahendeid, visuaalseid vahendeid).
- Kooli töötajad võivad vajadusel läbi viia pereliikmete ja laste juhendamist distantsilt (kokkuleppelised suhtluskanalid on välja toodud kodukorras ja distantsõppe kohta kehtivates päevakavades).
- Õppekorralduses lähtutakse individuaalsuse põhimõttest, kuid selle rakendamisel tehakse koostööd kõigi vajalike huvigruppide vahel.
- Tugiteenused planeeritakse koostöös kooli tugispetsialistide ja rehabilitatsioonimeeskonna spetsialistidega ning lapsevanematega.
- Kuni kolme tunni ulatuses nädalas võib laps saada tugiteenuseid tundide ajal.
- Õpetajatel ja lapsevanematel on võimalus saada nõustamisteenust rehabilitatsioonimeeskonna spetsialistidelt.
- Tugiteenuste tulemuslikkust hinnatakse teenuse lõppemisel kooli tugispetsialistide ja rehabilitatsioonimeeskonna liikmete poolt võimalusel kirjalikult ja lasteaia õpetaja/klassijuhataja lisab selle lapse toimikusse (pikem kirjeldus pdf vormingus) ja individuaalsuse kaarti (eesmärkide täitmine ja tundide arvestus).
- Lapse arengu tulemused fikseeritakse lapse individuaalse arengu jälgimise kaardil lasteaia õpetaja/klassijuhataja poolt.

- HEV-koordinaator peab arvestust tugiteenuste mahu kohta, hindab nende vajaduste vastavust õppeaasta lõpul ja teeb vajadusel ettepanekuid kõigile huvigruppidele edasise töö paremaks korraldamiseks.

1.17. Individuaalne arenduskava (IAK) ja individuaalne õppekava (IÕK)

IAK/IÕK on kirjalik dokument, mis määrab kindlaks lapse/õpilase arengulisi erivajadusi arvestava õppe individuaalsed eesmärgid ja eriabi (sh tugiteenused), mis on vajalikud õppe-eesmärkide saavutamiseks.

IAK/IÕK koostatakse kõigile lasteaia lastele, lihtsustatud-, toimetuleku- või hooldusõppel ja lisaõppel olevatele õpilastele.

IAK/ IÕK koostatakse igal õppeaastal lasteaiaõpetaja/ klassijuhataja eestvedamisel, kes korraldab lapsega kokkupuutuva pedagoogilise personali ja lapsevanema koostööd.

IAK/ IÕK koostatakse individuaalsuse kaardi alusel.

IAK/ IÕK tuuakse välja järgnevalt:

- 1) üldised andmed õpilase kohta, sh vältimatu terviseinfo;
- 2) õppe läbiviimise eritingimused;
- 3) oodatavad õpitulemused õppeainete kaupa;
- 4) kooli poolt õpilasele rakendatavad tugimeetmed;
- 5) hinnang õpitulemustele;
- 6) IÕK koostamise ja rakendamisega seotud isikud.

1.18. Lisaõppe korraldus

- Lisaõppe korraldamise aluseks on põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (RK 09.06.2010.a põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §54 „Lisaõpe põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava järgi lõpetanutele“).
- Kooli pidaja otsusel võib põhikoolis pakkuda lisaõpet lihtsustatud riikliku õppekava järgi põhikooli lõpetanutele, mille eesmärk on pakkuda täiendavat ettevalmistust ja tuge õppe sujuvaks jätkamiseks või üleminekuks tööle või sobivale erihoolekande teenusele.
- Lisaõppesse võetakse õpilasi, kes on saanud põhikooli lõputunnistuse samal aastal ning kes ei ole valmis õpinguid jätkama teises õppeasutuses või tööturule suunduma või kes ei pääsenud soovitud õppeasutusse või erihoolekande teenusele.
- Lisaõppe kestus on üks õppeaasta. Lisaõppes osalejale võimaldatakse juhendatud õpet 1050 õppetunni ulatuses, millest 525 õppetundi moodustab üldhariduslik õpe ja 525 õppetundi kutsealane ettevalmistus ning sotsiaalsete ja enesekohaste oskuste arendamine. Tundide/tegevuste arvuline jaotus otsustatakse õppenõukogus.
- Igale õpilasele koostatakse individuaalne õppekava, kus määratakse selle õpilase konkreetne õppesisu ja päevakava. Jätkatakse pikendatud õppe õpilase kaardi täitmist. Üleminekuplaani koostamisel arvestatakse õpilase teadmisi ja oskusi, õpilase ja vanema soove ja vajadusi ning kooli võimalusi.
- Lõpetamist tõendab koolipoolne dokument - tunnistus.

1.19. Karjääriõpe, sh karjääriinfo ja nõustamise korraldus

- Karjääritöölalased teemad on sisse kirjutatud hooldusõppe, toimetulekuõppe ja valikainete ainekavadesse.

- Esmalt tegeletakse sotsiaalsete oskuste arendamisega, mis loob võimalused koostööks kollektiivis, kujundatakse vastavad isikuomadused. Toimub erinevate ametite ja nendega seotud tegevuste tutvustamine. Järgneb praktiliste ja jõukohaste tööoskuste õpetamine.
- Koostöös lapsevanemate ja eestkostjate ning võimalusel Töötukassaga luuakse tublimatele toimetulekuõppe õppuritele võimalused siirduda sobivale kutseõppele.

1.20. Õpetajate koostöö ja töö planeerimise põhimõtted

- Erivajadusega lastega töötavad vaid oma tööd armastavad ning sõbralikud inimesed, kes on valmis meeskonnatööks, sest üksi sellel alal ei jaksa.
- Kool väärtustab õpetajat kui isiksust, kes on professionaal omal alal ja kes on valmis õppima ning jagama ka ise oma teadmisi ja kogemusi.
- Iga inimese panus on oluline, seejuures lähtutakse annetest ja oskustest ning soovidest õppida/kogeda uut.
- Õppeaastaks valmistatakse ühiselt, läbi kosisioonide või supervisioonide ja koostööpäevade augustikuus, mil lähtuvalt lõppeva aasta tulemustest sõnastatakse uue aasta teemad ja eesmärgid, arutatakse läbi võimalikud tööd toetavad projektid ning koostatakse vajalikud alusdokumendid. Lepitakse kokku ja jagatakse erinevate töörühmade ülesanded. Täpsustatakse heaks info liikumiseks vajalik. Koostöös kooli tugispetsialistide ja rehabilitatsioonimeeskonna liikmetega täpsustatakse tugiteenuste korraldamisega seonduv.
- Septembris kaasatakse lapsevanemad, aineõpetajad, rehabilitatsioonimeeskonna liikmed, õpetaja abid, tugiisikud lapsega/õpilasega tehtava töö planeerimisse – IAK/IÕK koostamisse.
- Detsembris vaadatakse üle I poolaastal tehtu ja täpsustatakse edasised tegevused.
- Ühiselt püstitatud õppe- ja kasvatustöö sihte hinnatakse õppeaasta lõpul koostöös lapsevanemate ja rehabilitatsioonimeeskonna spetsialistidega, et saada pilt, kas ja kuidas lapsed on uut omandanud ning millele edaspidi toetuda.

1.21. Õpetaja nädalakava/ töökava koostamise põhimõtted

- Õpetaja koostab Kooli õppekavast ja individuaalsetest õppekavadest ning Kooli aasta teemast lähtuvalt nädalakava/ töökava, seab eesmärgid vastava rühma/ klassi õppe- ja kasvatustöö osas ning teeb kokkuvõtte õppeaasta lõpul.

1.22. Lasteaia õpetaja/ klassijuhataja töö

- Õpetaja juhib oma rühma/klassi õppe- ja kasvatustööd. Ta analüüsib ja hindab laste/õpilaste arengu tulemusi, koordineerib lapsevanemate ja rühma/klassi kõigi pedagoogiliste töötajate ning erialaspetsialistide koostööd.
- Õpetaja teeb koostööd peredega jälgides rühma/klassi kasvatustaotlusi.
- Õpetaja viib läbi arenguveestluse lapsevanemaga ja annab jooksvalt tagasisidet lapse edusammudest ja probleemidest rühmas/ klassis.
- Õpetaja jälgib õpilase tervislikku seisundit, teavitab probleemidest kooli õde ja lapsevanemat ning vajadusel Sihtasutus Perekodu sotsiaaltöötajat.
- Õpetaja korraldab koos õpetaja abiga ja tugiisikutega oma rühma/klassi igapäevast elu.
- Õpetaja kirjutab vajadusel oma rühma/klassi lapse kohta arengukirjelduse/iseloomustuse, mille allkirjastavad lapsevanem ja direktor.

1.23. Õppekava uuendamise ja täiendamise kord

- Ettepanekuid õppekava uuendamiseks ja täiendamiseks võivad esitada: pedagoogid, teised kooli töötajad, õpetajate abid, lapsevanemad, nõukogu liikmed, kooli pidaja ning rehabilitatsioonimeeskonna spetsialistid.
- Saabunud ettepanekud vaadatakse üle pedagoogilises- ja õppenõukogus ning esitatakse kooli nõukogule.
- Õppekava kinnitab kooli pidaja, Sihtasutus Perekodu.
- Kümne tööpäeva jooksul esitatakse muudetud õppekava registreerimiseks Haridus- ja Teadusministeeriumile.

2. LASTEAIA ÕPPEKAVA

2.1. Lasteasutuse liik ja eripära

- Jaagu Lasteaed – Põhikooli lasteaed on erilasteaed.
- Rühmad on ette nähtud kuni seitsmeaastastele liitpuudega ja pervasiivsete arenguhäiretega lastele.
- Lasteaial on kasutada lisaks rühmaruumidele saal, pallimere-, teraapiavanni-, tunnetustoa-, käsitöö- ja õppeköögi ruumid.
- Lasteaial on kasutada piirdeaiaga eraldatud maja sisehoov koos liivakasti, kiige ja tasakaalukiigega. Samuti on saatjaga liikumiseks piirdeaiaga eraldatud suur õueala koos mänguväljakuga ning asfaltkattega teedega.
- Lasteaia lapsed saavad regulaarselt osaleda erinevatel rehabilitatsiooniteenustel lasteaiapäeva jooksul.
- Lastel võimalus osaleda liikumis- ja käsitööringi tundides.
- Lapse arengut toetatakse erinevate abivahendite igapäevase kasutamisega.
- Sotsiaalset suhtlemist võimaldab tihe koostöö kooliga.
- Õppetegevus toimub eesti keeles.

2.2. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

- Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on lapse mitmekülgne ja järjepidev areng koostöös kodu ja lasteasutuse töötajate ning rehabilitatsioonimeeskonna spetsialistidega.
- Üldeesmärgist lähtuvalt toetame lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut, et lapsel areneksid vastavalt võimetele võimalikult iseseisvad mängu-, õpi-, sotsiaalsed ja enesekohased oskused, positiivne minapilt ning ta oleks valmis jätkama õpinguid sobivas koolitüübis.

2.3. Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Jaagu Lasteaed-Põhikooli lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõteteks on:

- lapse individuaalsuse ja tema arenguvõimaluste arvestamine lähtuvalt tema erivajadustest;
- lapse tervise hoidmine ja edendamine, mistõttu peetakse oluliseks igapäevast õues viibimist ja liikumistegevusi lähtuvalt TEL (Tervist Edendavad Lasteaiad) põhimõtetest;
- lastega individuaalselt töötamine;
- igapäevastes tegevustes mängulisuse printsiipide arvestamine;
- lapsele turvatunde, eduelamuse tagamine;
- lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine;
- sobivate kõnet toetavate ja/või asendavate suhtlemisvahendite kasutamine;
- lapse aktiivse liikumise soodustamine, mitmekesiste asendi- ja liikumisvõimaluste ja sobivate abivahendite kasutamise tagamine;
- üldõpetusliku tööviisi ja eripedagoogiliste võtete rakendamine;
- kodu ja lasteasutuse ning rehabilitatsioonimeeskonna koostöö;
- eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripäraga arvestamine;
- väärtuste õpetamine;
- lapse arengu toetamine lasteasutuses on meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutab lasteasutuse direktor.

2.4. Õpikäsitus

- Õppimine on järjepidev protsess, mille tulemusel toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes, oskustes jms ning nendevahelistes seostes. Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise jms kaudu.
- Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse laste eripära: erivajadusi ja võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, terviseseisundit jms. Õpetajad on laste arengu suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad.
- Laps on õppe- ja kasvatustegevuses võimalikult aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Last suunatakse välja näitama omaalgatust ja kaasatakse tegema võimetele vastavaid valikuid.
- Õppe- ja kasvatustegevustes luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:
  - 1) näidata välja oma algatust, soove ja teha lihtsaid valikuid;
  - 2) seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega;
  - 3) kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes;
  - 4) väljendada õpitut verbaalse kõne või alternatiivsete suhtlusvahendite abil;
  - 5) viia alustatud tegevused lõpuni võimalikult vähese juhendamisega;
  - 6) tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega.

2.5. Õppe- ja kasvatustegevuse sisu ja maht

- Õppe- ja kasvatustegevuse täpne sisu ja maht määratletakse iga lapse individuaalses arenduskavas tulenevalt lapse erivajadusest.

- Arvestatakse, et iga laps on eriline ja areneb omas tempos, mistõttu õppe- ja kasvatustöö tulemused 6-7 aastastel võivad jääda valdkondade lõikes erinevatele tasemetele ja antud õppekavas esitatud tulemused ei ole kõigile lastele saavutatavad.
- Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimuvad järgmised tegevused: tunnetamine, kuulamine, kõnelemine, ette lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning mitmesugused liikumis-, muusika- ja kunstitegevused.
- Rühmade õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, sisu, kavandamine ja korraldus ning lapse arengu eeldatavad tulemused 6-7 - aastastel lastel tuuakse välja ainekavas kaheksas valdkonnas:
  - mina ja keskkond;
  - keel ja kõne;
  - eesti keel kui teine keel;
  - matemaatika;
  - kunst;
  - muusika;
  - liikumine;
  - eneseteenindus.
- Ainekava esitatakse antud õppekava lisana nr 5.

2.6. Õppe- ja kasvatustegevuse ajaline korraldus (sh rühmade tegevus- ja päevakavad)

- Õppe- ja kasvatustegevust korraldatakse õppeaastati. Õppeaasta algab 1. septembril ning kestab 31. augustini. Aktiivne õppeperiood on 1. septembrist 31. maini. September ja oktoober on arvestatud laste kohanemiskuudena, mil pearõhk on varemõpitu kordamisel ja lasteaiarütmiga harjumisel ning oskuste hindamisel. Koolivaheaja nädalad planeeritakse mängude nädalatena. Suvekuudel toimub õpitu kordamine ja kinnistamine ning põhirõhk on enesekohaste oskuste arendamisel ja mängulistel õuetegevustel.
- Lasteaia suvise lahtiolekuaja ja töökorralduse otsustab Jaagu Lasteaed-Põhikooli nõukogu lähtuvalt SA Perekodu hoolekandeteenuste pakkumisest ja kollektiivpuhkusest.
- Lasteaia päevakava koostatakse lähtuvalt laste erivajadustest ja tervisekaitse nõuetest koostöös hoolekandeteenuse pakkujaga ja kiidetakse heaks pedagoogilises nõukogus ning kinnitatakse direktori poolt.
- Augustikuu jooksul koostatakse asutuse üldtööplaan-tegevuskava algavaks õppeaastaks, kus tuuakse välja aasta tegevuse teema, eesmärgid ja eesootavad tegevused sisehindamise valdkondade kaupa, mis kinnitatakse direktori käskkirjaga.
- Septembriks ja jaanuariks koostavad õpetajad rühma poolaasta tegevuskava, kus täpsustatakse planeeritud tegevused ja suunad.
- Rühma õppe- ja kasvatustöö tegevuse kavandamiseks koostavad õpetajad töökava kaheks nädalaks.
- Meeskonnatöö tulemusel (õpetajad, rehabilitatsioonimeeskonna spetsialistid ja lapsevanemad) koostatakse igale lapsele individuaalne arenduskava (IAK), mille vorm kinnitatakse pedagoogilises nõukogus.

IAK sisaldab: lapse põhiandmeid, arenguvaldkondade kaupa hetkeseisu kirjeldust, pikaajalisi ja lühiajalisi eesmärke, meetodeid /võtteid püstitatud eesmärkide saavutamiseks, loetelu toetavatest tugiteenustest (sh nende eesmärkidest ja läbiviijatest) ning abivahenditest, tulemuste hindamise osa.

IAK koostatakse järgmiste arenguvaldkondade kaupa: mootorika, igapäevaoskused, sotsiaalsed oskused, kognitiivsed oskused, kommunikatsioon.

Lapse arengu dünaamikat hinnatakse vähemalt kaks korda aastas ning selle alusel korrigeeritakse arengukava.

- Arenguvestlusel (septembris, oktoobris) lapsevanemaga/eestkostjaga, kus vastavalt vajadusele osalevad ka rehabilitatsioonimeeskonna spetsialistid, arutatakse läbi lapse arendamise põhisuunad, püstitatakse ühised eesmärgid ja kevadel (mais) antakse arenguvestluste tulemusel hinnang saavutatule.
- Aasta jooksul tegelevad, nii tsükliliselt kui ka tsükli väliselt, lastega vastavalt vanema soovile ja rehabilitatsiooniplaanis ettenähtule psühholoog, eripedagoog, logopeed, füsioterapeut, loovterapeut.
- Lähtuvalt lasteaia päevakavast osalevad lapsed käsitöö- ja liikumisringi tegevustes.

2.7. Eesti keele kui teise keele õpe

- Lapsele kelle kodune keel ei ole eesti keel, tagatakse eesti keele õpe lõimitud tegevuste kaudu, millele võib lisanduda eesti keele tugiõpe. Rakendatakse täieliku keelekümlbluse meetodikat.
- IAK-s tuuakse välja eesti keele õpetamise erisused vastavalt lapse arengu tasemele.

2.8. Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel

- Lasteaia õppekava läbimise eeldatavad tulemused sõltuvad lapse puudeliigist ja puude raskusastmest.
- Oluline on, et laps:
  - õpib vastavalt oma võimetele tundma päeva ja nädala rütmi.
  - Omandab võimalusel esmased eneseteenindusoskused.
  - Omandab esmased suhtlemisoskused arusaadavaks kommunikatsiooniks verbaalsete või alternatiivsete vahendite kaudu.
  - Võimalusel omandab liikumisoskuse ja vajadusel abivahendite kasutamise oskuse.
  - On valmis asuma õppima sobivas koolitüübis lähtuvalt nõustamiskomisjoni otsusest.

2.9. Lapse arengu hindamise põhimõtted ja korraldus

- Lapse arengu hindamine ja analüüsimine on oluline lapse eripära mõistmiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga ning rehabilitatsioonimeeskonna spetsialistidega.

- Lapse arengut hindavad pedagoogid ja rehabilitatsioonimeeskonna spetsialistid nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka pedagoogi suunatud individuaalsetes ja rühma tegevustes. Vastavalt vajadusele kaasatakse hindamisprotsessi lapsevanemad.
- Lapse arengu hindamise aluseks on individuaalses arenduskavas püstitatud eesmärgid ja spetsialistide valitud testmaterjalid.
- Lapse arengut kirjeldatakse viies valdkonnas lähtuvalt lapsest, väärtustades saavutatut ning tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi.
- Igale lapsele koostatakse individuaalne arenduskava (IAK), kus on püstitatud lähemad ja kaugemad arengu eesmärgid.
  - IAK koostatakse iga õppeaasta alguses või kuni kahe kuu jooksul lapse rühma saabumisest Jaagu Lasteaed-Põhikooli.
  - IAK valmib kooskõlas lapsevanemate soovidega koostöös lasteaia õpetajate ja rehabilitatsioonimeeskonna spetsialistidega.
  - Lapse arengu dünaamikat analüüsitakse vähemalt kaks korda aastas ja vastavalt sellele korrigeeritakse IAK.
- Hindamisel ja IAK koostamisel lähtutakse vastavalt vajadustele järgmistest abimaterjalidest:
  - ASTMED-skaala (koolieelse kasvatuse programm);
  - PEP-R (Psychoeducational Profile – Revised);
  - PAC S/P (Progress Assessment Chart);
  - PAC1 (Progress Assessment Chart 1);
  - TEACCH;
  - J.Strebeleva lapse arengu hindamiskaala;
  - Liitpuudega laste rühmades vaimupuudega laste õpetamise metoodikamaterjalid 1995-1996.
- IAK-s hinnatakse lapse oskusi viies valdkonnas:
  - Eneseteenindamise ehk igapäevaste oskuste kujundamine:
    - söömine (suu liigutused, söömine ja joomine, lauakombed);
    - puhtusekasvatus (WC kasutamine, pesemine);
    - riietumine (lahtiriietumine, riidesse panemine, riietumistoimingute laiendamine).
  - Motoorika:
    - keha tunnetus;
    - üldmootorika;
    - peenmootorika;
    - silma ja käe koordineerimine;
    - abivahendite vajadus.
  - Sotsiaalsete oskuste kujundamine:
    - vastastikuse sotsiaalse mõjutuse ergutamise: füüsiline kontakt, silmside, naeratamine;
    - muu aktiivne vastastikune mõju lapse ja täiskasvanu vahel;
    - muu aktiivne vastastikune mõju eakaaslaste vahel;

- esemelise mõjutuse tekitamine.
- Kommunikatsioon:
  - kõneorganite motoorika;
  - orienteerumisrefleksi loomine;
  - väljenduste mõistmine;
  - eneseväljendus;
  - suhtlemisabivahendite kasutamine (esemed, fotod, PIC, PCS vm pildid, lihtsustatud viiped). AAC pildid, suhtlustahvlid, -kaustad, kommunikaatorid
- Kognitiivsed oskused:
  - meelte arendamine
  - eseme püsivus
  - probleemi lahendamine
  - põhjuslikud suhted ehk kausaalsus
  - ruumilised suhted
  - verbaalne väljendamine
  - motoorne jäljendamine
  - esemete kasutamine
  - mäng

Arengu hindamiseks ja toetamiseks lapsevanema(te)/eestkostjaga läbi viidud arenguevestlus:

- annab vastastikust tagasisidet lapse arengu toetamiseks;
- selgitab lapsevanema seisukohad ja ootused lapse arengu suhtes;
- võimaldab järgnevaks õppeperioodiks koostatud IAK ühise läbiarutamise ja kinnitamise;
- võimaldab nõustada ja juhendada lapsevanemaid, arendamise, kasvatamise, õpetamise ja õppimise valdkondades;
- toetab koostööd lapsevanemate, õpetajate, kasvatajate ja rehabilitatsioonimeeskonna spetsialistide vahel.

Lapse arengu hindamise ja arenguevestluse tulemus dokumenteeritakse «Isikuandmete kaitse seaduses» sätestatud tingimustel.

Üks kord õppeaastas (mais) viib pedagoog koos lapsevanema(te)/eestkostjaga läbi kokkuvõtva arenguevestluse, mis:

- annab ülevaate IAK-s püstitud eesmärkide täitmisest.

Lapse arengu hindamise tulemus dokumenteeritakse vabas vormis. Oluline info kantakse lapse individuaalse arengu jälgimise kaardile.

2.10. Koostöö lapsevanematega

Põhimõtted:

- lasteaia õpetajad teevad koostööd lapsevanematega lapse arengu toetamiseks ja arvestavad nende soovitusi ja arvamusi;
- koostöö lapsevanematega põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel;

- lasteaia õpetajad ja õpetajate abid toetavad ja nõustavad lapsevanemaid laste arendamise ja kasvatamise osas lähtuvalt iga lapse erivajadusest;
- lasteaia õpetajad ja õpetajate abid aitavad lapsevanematel teha koostööd rehabilitatsioonimeeskonna spetsialistidega;
- lasteaia õpetajad ja direktor aitavad lapsevanematel teha koostööd erinevaid abivahendeid pakkuvate ettevõtetega;
- lapsevanemal võimaldatakse osaleda õppe- ja kasvatusprotsessi kavandamises ja läbiviimises ning anda tagasisidet lasteasutuse tegevusele.

Korraldus:

- koosolekud (üldkoosolek 1 x a, kooli nõukogu koosolek 3 x a, arenguveestlus lapsevanemaga 2 x a ja rühmakoosolekud – vastavalt vajadusele);
- individuaalsed vestlused (vastavalt vajadusele ja üleskerkinud probleemidele);
- kirjalikud teated (Eliis päevikus, lapsevanema e-posti aadressil, kodulehel, teadetetahvil);
- ühistegevused (tulenevalt lasteaia ja kooli üldtööplaanist ja tähtpäevadega seotud traditsioonidest);
- lahtiste uste päevad lasteaia tegevuste tutvustamiseks peredele;
- rahuloluküsitlused vanematele.

3. LIHTSUSTATUD ÕPE

Alus: *Vabariigi Valitsuse 16. detsembri 2010. a määrus nr 182 „Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava“ Lisa 1 (Vabariigi Valitsuse 23.02.2023 määruse nr 18 sõnastuses)*

Üldalused

3.1 Õppe- ja kasvatusesmärgid

Põhikooli sihiseade lihtsustatud õppes

Lihtsustatud õppe sihiseade lähtub põhikooli riikliku õppekava üldosa §-s 3 sätestatust, arvestades seejuures lihtsustatud õppel õpilaste individuaalseid hariduslikke erivajadusi.

- (1) Lihtsustatud õppe põhiülesanne on toetada ja suunata tõhustatud või erituge vajava õpilase arengut. Iga õpilase hariduslike erivajaduste ületamiseks või vähendamiseks rakendatakse temale sobilikke eripedagoogilisi meetodeid. Vajaduse korral koostatakse õpilasele individuaalne õppekava, milles esitatakse vähendatud või ka kõrgendatud nõuded õpitulemustele.
- (2) Lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 46 lõikest 7 koostatakse igale lihtsustatud õppe õpilasele individuaalse arengu jälgimise kaart (IAJK). Individuaalse õppekava koostamisel lähtutakse õpilase individuaalse arengu jälgimise kaardil olevast teabest.
- (3) Lihtsustatud õppe sisu on valdavalt suunatud praktiliste oskuste ja teadmiste omandamisele. Õpetamine, kasvatamine ja arengu toetamine toimub valdavalt praktilise õppeviisi (harjutamise) kaudu. Reegleid ja teoreetilisi teadmisi õpetatakse minimaalselt, aga sel määral, et üldistada ja teadvustada praktiliselt omandatud.
- (4) Kooli õppe- ja kasvatusprotsessis kujundatakse õpilastel suutlikkust ja oskusi, et pingutada jõukohasel viisil ning teha koostööd nii eakaaslaste kui ka erinevate täiskasvanutega. Taotletakse, et õpilastel kujuneksid teadmised, oskused ja hoiakud, mis võimaldavad neil (vajaduse korral suunamise või abiga) jälgida, hinnata ning kohendada oma käitumist ja õpitegevust.
- (5) Väärtushoiakute kujundamisel taotletakse, et õpilane tunneb vastutust oma tegude

tagajärgede eest, järgib üldlevinud väärtusi, määratleb end riigi kodanikuna.

- (6) Teadmiste, väärtushinnangute ja praktiliste oskuste kujunemist toetab järjepidev koostöö erinevate osaliste vahel. Tähtis on õpetajate, tugispetsialistide ja lastevanemate koostöö (ühised nõudmised, samalaadne abi jms). Vajaduse korral kaasatakse tugispetsialiste väljastpoolt kooli, kohaliku omavalitsuse esindajaid jt.

3.2 Pätevused

- (1) Lihtsustatud õppes käsitatakse pädevust kui võimete kohaste teadmiste, oskuste ja hoiakute kogumit, mis tagab suutlikkuse teatud tegevusalal või -valdkonnas loovalt, ettevõtlikult ja paindlikult toimida.
- (2) Lihtsustatud õppes eristatakse üldpädevusi ja arenguperioodidel taotletavaid pädevusi. Pädevuste kujundamist kirjeldatakse kooli õppekavas.
- (3) Üldpädevused kujunevad kõigi õppeainete kaudu ning tunni- ja koolivälises tegevuses. Üldpädevuste kujunemist jälgivad ja suunavad õpetajad ning tugispetsialistid omavahelises koostöös ning kooli ja kodu koostöös.
- (4) Lihtsustatud õppes taotletavad üldpädevused on kohandatud lähtuvalt riikliku õppekava § 4 punktist 4.

Õpilastel kujundatavad üldpädevused on:

- 1) kultuuri- ja väärtuspädevus – tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna, tunneb ja austab oma keelt ja kultuuri; tunneb ja järgib üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid;
  - 2) sotsiaalne ja kodanikupädevus – on aktiivne ja vastutustundlik kodanik, kes teab suunamisel oma kooli, kodukoha ja riigiga seotud sümboleid ning olulisemaid tähtpäevi, arvestab rühma huvisid ja isiklikku huvi võimetest lähtuvalt; järgib täiskasvanu suunamisel ühiselu reegleid;
  - 3) enesemääratluspädevus – teadvustab iseennast ja tegutseb vastavalt oma võimetele, juhib suunamisel oma käitumist erinevates olukordades; väärtustab tervislikku eluviisi, on füüsiliselt aktiivne;
  - 4) õpipädevus – õpib vastavalt oma võimetele kas koostegevuses õpetajaga, eeskuju järgi või sõnalise abi toel. Täidab jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas, kasutab sobivaid teabevahendeid ning vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid. On avatud uutele teadmistele ja oskustele;
  - 5) suhtluspädevus – suhtleb olukorda ja suhtlemispartnereid arvestades ning vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades, esitab oma soove, selgitab oma seisukohti, osaleb arutelus võimete ja oskuste piires; loeb, mõistab, kirjutab ja loob tekste võimalikult iseseisvaks toimetulekuks vajalikul tasemel, kasutab teabevahendeid suunamisel ning oskab küsida täiskasvanu abi;
  - 6) matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus – lahendab elulisi probleemsituatsioone vastavalt võimetele ja suunamisel; mõistab inimese ja keskkonna vahelisi seoseid, suhtub elukeskkonda vastutustundlikult ja hoolivalt, elab ning tegutseb loodust ja keskkonda säästvalt;
  - 7) ettevõtlikkuspädevus – on tegutsemisaldis, teeb suunamisel praktilist tööd;
  - 8) digipädevus – orienteerub ja tegutseb suunamisel infotehnoloogilises maailmas eesmärgipäraselt. Otsib ja kasutab infot, tunneb lihtsamaid programme ja keskkondi.
- (5) Lihtsustatud õppe puhul tuleb arvestada õpilaste arenguperioode, mis jagunevad järgmiselt: 1.–2. kl, 3.–5. kl. Selline jaotus, mis ei ühti kooliastmetega, tuleneb õpilaste arengu seaduspärasustest – muutustest õppijate kognitiivses arengus ning kõne ja isiksuse arengus. Eri arenguperioodidel taotletavad pädevused kirjeldavad kokkuvõtvalt õpilase arengut

eakohaste üldpädevuste ning õpitulemuste kaudu.

- (6) Lihtsustatud õppe puhul esitatakse õpitulemused ainekavades kooliastmeti ja klassiti. Õpitulemuste esitamine klassiti toetab õppe planeerimist vastavalt õpilase potentsiaalsele arenguvallale ning võimaldab seada õpilasele jõukohaseid õppeeesmärke.

3.3. Taotletavad pädevused ning õppe ja kasvatuse rõhuasetused arenguperioodide kaupa

3.3.1. Taotletavad pädevused 1.–2. klassis

2. klassi lõpuks õpilane:

- 1) tunneb end oma pere liikmena, oma klassi ja kooli õpilasena;
- 2) osaleb klassi ühistegevuses;
- 3) kontakteerub ühistegevuses teiste inimestega, palub abi ja osutab ise abi kaaslastele;
- 4) kuulab ja vastab küsimustele; väljendab ennast 3–4-sõnaliste lihtlausetega; vajadusel alternatiivse suhtlusabivahendiga
- 5) eristab oma-võõrast-ühist;
- 6) hoiab korras oma välimuse; hoiab puhtust ja korda; hoiab korras oma koolitarbed;
- 7) leiab täiskasvanu suunamisel paberilehelt ja raamatu leheküljelt vajalikku teavet;
- 8) täidab ülesanded koostevuses, eeskuju ja näidise järgi, omandatud oskuste piirides suulise korralduse kohaselt;
- 9) viib kokku eseme, selle kujutise ja keelelise väljendi; tunneb kirjelduse järgi ära tuttavaid esemeid ja nähtusi;
- 10) vaatleb ning võrdleb täiskasvanu juhendamisel esemeid ja nähtusi; järjestab ja rühmitab esemeid ning nende kujutisi ühe-kahe tajutava tunnuse (kuju, suuruse, värvuse) alusel;
- 11) loeb jõukohast õpitud teksti lühikeste sõnade ja/või kõnetaktide kaupa;
- 12) arvutab õpitud arvuvalla piires ning mõõdab täiskasvanu abiga;
- 13) tunneb rõõmu liikumisest, loovast ja käelise tegevusest;
- 14) käitub õpitud oskuste piires viisakalt, ohutult ja ümbrust hoidvalt; hindab oma ja teiste käitumist *õige/vale, meeldib / ei meeldi* tasandil.

3.3.2. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 1.–2. klassis

- (1) Esimesel arenguperioodil on põhitaotluseks õpilaste kohanemine koolieluga, õpilase rolli mõistmine ja vastavate alusoskuste omandamine: kuulamine, adekvaatne reageerimine küsimustele ja korraldustele, vaatlemine, osalemine dialoogis, tegevusse lülitumine ning ühelt tegevuselt teisele ümberlülitumine. Õppeeesmärgiks on elementaarse lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisoskuse omandamine.
- (2) Õpetaja suunamisel õpivad õpilased tundma lähiümbrust ning igapäevaelu nähtusi. Lisaks iseendaga seonduva teadvustamisele kujundatakse õpilastel ka arusaamist *mina-meie*-suhetest. See kujuneb kontaktis ning koostevuses täiskasvanu ja klassikaaslastega, osalemisel õppemängudes ja ühistegevustes.
- (3) Õpilaste koolivalmidus ja võimed on erinevad, seetõttu diferentseeritakse ülesandeid, nende täitmiseks kuluvat aega ning õpetaja osaluse ja abi osakaalu. Õpetaja osaleb laste tegevustes suurel määral. Õpilased täidavad õpiülesandeid koostevuses, matkimise, näidise järgimise toel ja omandatud oskuste piirides suulise korralduse järgi. Õpilaste tegevust verbaliseerib valdavalt õpetaja.
- (4) Õpilased vajavad õppetegevustes palju materialiseerimist ja näitlikke vahendeid. Õpilaste juhendamisel kasutatakse lühikesi suulisi korraldusi. Peamiseks õppemeetodiks on praktiline harjutamine. Olulisel kohal on õppimine praktilise tegevuse või didaktilise mängu kaudu.
- (5) Õppetöö korraldamisel on eelistatud üldõpetuslik tööviis või üldõpetuse ja aineõpetuse kombineeritud variant.

3.3.3. Taotletavad pädevused 3.klassis

3. klassi lõpuks õpilane:

- 1) osaleb jõukohaselt ühistegevuses, abistab kaaslasi; alustab ja jätkab dialoogi; väljendab ennast arusaadavalt (sh lühitekstide abil);
- 2) mõistab omandisuhteid oma-võõras-ühine ja käitub vastavalt;
- 3) hoolitseb oma välimuse ja tervise eest;
- 4) hoiab puhtust ja korda kodus ja koolis; käitub looduses hoolivalt;
- 5) oskab õppida üksi ning koos teistega, paaris ja rühmas, vormistab suunamisel oma õpiülesanded nõuetekohaselt;
- 6) täidab ülesandeid eeskuju, näidise ja õpitud oskuse piirides verbaalse korralduse (sh kirjaliku juhendi) järgi; kasutab õpiülesannete täitmisel tuttavaid abivahendeid (sh lihtsaid skeeme ja sümboleid);
- 7) kirjeldab oma õpitegevust nii tegevuse ajal kui ka tagantjärele; kasutab täiskasvanu suunamisel õpitud enesekontrollivõtteid;
- 8) vaatleb sihipäraselt, võrdleb ning rühmitab etteantud rühmitusaluse järgi esemeid janähtusi; kirjeldab neid õpetaja küsimuste ja tugisõnade abil;
- 9) loeb õpitud teksti, leiab ja mõistab suunamisel tekstides sisalduvat teavet;
- 10) eristab tuttavates olukordades ja oma tegevuses põhjust, tagajärge ja eesmärki;
- 11) arvutab ja mõõdab õpitud oskuste piires;
- 12) oskab täiskasvanu juhendamisel kasutada lihtsamaid arvutiprogramme ning kodus ja koolis kasutatavaid tehnilisi seadmeid;
- 13) käitub koolis ja avalikes kohtades viisakalt, tunneb ja järgib lihtsamaid kombeid; kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma käitumist konfliktsituatsioonis jõukohasel viisil;
- 14) oskab ohtlikke olukordi vältida ja ohuolukorras abi kutsuda; oskab ohutult liigelda;
- 15) austab oma kodupaika, kodumaad ja Eesti riiki, tunneb selle sümboleid ning täidab nendega seostuvaid käitumisreegleid.

3.3.4. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 3.klassis

- (1) Teisel arenguperioodil jätkub positiivse suhtumise kujundamine õppimisse, keskendutakse õpiharjumuste ja -oskuste ning püsivuse arendamisele. Õpetaja olulisim ülesanne on toetada iga õpilase eneseusku ja motivatsiooni.
- (2) Tähelepanu pööratakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sh üksteist toetavate suhete kujunemisele õpilastevahel.
- (3) Õpilased vajavad jätkuvalt suunamist ja õpitegevuse reguleerimist, sh eeskuju ja näidiseid õpiülesannete sooritamisel. Sisekõne kujunemine võimaldab neil arendada oma oskusi õpitegevuse kavandamisel ja reguleerimisel: orienteerumist ülesandes, planeerimist, algoritmide ja tuttavate abivahendite valikut ning kasutamist, enesekontrolli sooritamist.
- (4) Õpilastel kujundatakse oskust mõista ning järgida lühikesi ja lihtsaid tööjuhiseid, nii suulisi kui ka kirjalikke lihtkorraldusi.
- (5) Peamiseks õppemeetodiks on praktiline harjutamine. Õpilased vajavad õpitegevustes abivahendeid, näitlikkust, sh algoritme.

3.4. Õppekorraldus

3.4.1. Õppekava läbivad teemad

- (1) Läbivate teemade eesmärged, oodatavaid tulemusi ja nende käsitlemist kirjeldatakse kooliõppekavas, kohandades põhikooli riikliku õppekava läbivaid teemasid.
- (2) Läbivad teemad on üld- ja arenguperioodide pädevuste ning õppeainete lõimingu vahendiks ning neid arvestatakse koolikeskkonna kujundamisel.

3.4.2. Õppe- ja kasvatustegevuse korralduse alused ja tunniarv

- (1) Õppe ja kasvatuse korraldus määratakse kooli õppekavas, lähtudes käesolevas lisas esitatud nõuetest ja ülesannetest.
- (2) Õpe võib olla korraldatud mitmel viisil: kõiki õppeaineid õpitakse kogu õppeaasta vältel või erinevate õppeainete õpetamine toimub teatud ajal õppeaastas; kasutatakse üldõpetuslikku õpet, mille puhul keskendutakse teatud teemadele, eristamata tavapäraseid ainetunde.
- (3) Õppeained jagunevad kohustuslikeks õppeaineteks ja valikõppeaineteks. Kohustuslike õppeainete kavad esitatakse käesolevas lisas. Valikõppeainetele koostab ainekavad kool.
- (4) Kohustuslike ja valikõppeainete nädalatundide arv on järgmine:

Õppeained	I	II	III
Klass			
Eesti keel	7	9	8
A-võõrkeel	-	-	-
Matemaatika	5	5	5
Loodusõpetus	1	1	2
Ajalugu	-	-	-
Inimeseõpetus	1	1	1
Muusika	1	1	1
Kunst	1	1	1
Tööõpetus	2	2	2
Kehaline kasvatus	2	3	3
Valikõppeained	-	-	2
Kokku	20	23	25

3.4.3 Hindamine

Põhikooli I kooliastmel kasutatakse õpilase hindamisel kirjeldavaid sõnalisi hinnanguid, mille puudub numbriline ekvivalent. Kirjeldavate sõnaliste hinnangute kasutamine koolis sätestatakse kooli õppekavas (PRLÕK, § 21 lõige 5).

Lihtsustatud õppe õpilaste hindamine toimub individuaalses õppekavas püstitatud eesmärkide ja õpitasete saavutamisest lähtuvalt. Õpitulemusi hindab õppeaine- või klassiõpetaja tehes igal nädalal lapse arengu kohta märkmeid, lähtuvalt samalaadsete õpiülesannete keerukusest. Märkmete alusel korrigeeritakse vajaduse korral individuaalset õppekava. Õpilasi motiveeritakse õppetööle positiivsete suuliste ja kirjalike hinnangute ning premeerimise abil. Hindamine on sõnaline.

Õpitulemusi (individuaalse õppekava eesmärkide täitmist) hinnatakse hinnangutega „tuleb toime“, „tuleb toime abiga“, „ei tule toime.“

Hinnangut tuleb toime abiga – TTA võib täpsustada hinnangutega:

- „tuleb toime sõnalise abiga” – SA,
- „tuleb toime eeskuju järgi” – E,
- „tuleb toime koostegevuses” – K,
- „tuleb toime füüsilise abiga” – F.

Hinnang „ei tule toime“ – ETT viitab vajadusele muuta IÕK-d ning seda ei kasutata kokkuvõtval hindamisel.

Õpilaste käitumist ja hoolsust ei hinnata eraldi, kuna vaimupuudega ja/või liitpuudega õpilased ei ole võimelised saanud hinnangute alusele oma käitumist muutma. Vajadusel täidetakse IÕK-s mittesoovitava käitumise osa ja tuuakse välja meetodid ning võtted käitumise korrigeerimiseks.

Õpilast hinnatakse 3 korda õppeaastas sh., esimene hindamine on õpilase hetkeseisu fikseerimine, teine hindamine toimub teise perioodi lõpul, kolmas hindamine toimub viienda õppeperioodi lõpul. Kirjaliku hinnangu saab laps II ja V õppeperioodi lõpul klassitunnistusele. Klassitunnistuse vorm kinnitatakse kooli õppenõukogus.

Õppeaasta lõpus koostatakse igale õpilasele kirjalik hinnang, mis antakse lapsevanemale/eestkostjale.

Õpilase koolist lahkumisel tuleb jooksva õppeaasta sõnalised hinnangud, mis on aluseks õpilase järgmise klassi üleviimisel, teisendada lõikes 2 sätestatud hindeskaalasse (PRLÕK, § 21 lõige 5).

Hindamine viie palli süsteemis:

1) hindegaga „5” ehk „väga hea” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele täiel määral ja ületavad neid;

2) hindegaga „4” ehk „hea” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad üldiselt õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele;

3) hindegaga „3” ehk „rahuldav” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused võimaldavad õpilasel edasi õppida või kooli lõpetada ilma, et tal tekiks olulisi raskusi hakkamasaamisel edasisel õppimisel või edasises elus;

4) hindegaga „2” ehk „puudulik” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui õpilase areng nende õpitulemuste osas on toimunud, aga ei võimalda oluliste raskusteta hakkamasaamist edasisel õppimisel või edasises elus;

5) hindegaga „1” ehk „nõrk” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused ei võimalda oluliste raskusteta hakkamasaamist edasisel õppimisel või edasises elus ning kui õpilase areng nende õpitulemuste osas puudub (PRLÕK, § 21 lõige 2).

4. TOIMETULEKUÕPE

Alus: Vabariigi Valitsuse 16. detsembri 2010. a määrus nr 182

„Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava“ Lisa 2 (Vabariigi Valitsuse 23.02.2023 määruse nr 18 sõnastuses)

Üldalused

4.1 Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli sihiseade toimetulekuõppes

4.1.1 Toimetulekuõppe sihiseades lähtutakse põhikooli riikliku õppekava üldosa §-s 3 sätestatud, arvestades seejuures toimetulekuõppel õpilaste individuaalseid hariduslikke erivajadusi.

4.1.2 Toimetulekuõppe põhiülesanne on toetada erituge vajava õpilase arengut ning tema kujunemist Eesti kodanikuks, kes tuleb eluga toime tuttavates tingimustes, teeb võimetekohast praktilist tööd ja on teadlik enda kuulumisest oma rahva ja Eesti kodanike hulka.

4.1.3 Toimetulekuõppes lähtutakse põhimõttest, et igaühel peab olema võimalus saada haridust vastavalt oma võimetele. Õppekorralduses ja õppesisu valikul lähtutakse õpilaste arengutasemest õppeainete kaupa, arvestatakse õpilaste potentsiaalseid võimeid ja teisi individuaalseid iseärasusi. Õppimise edukus sõltub õpilase individuaalsest võimekusest ja temaindividuaalseid iseärasusi arvestavast õpikeskkonnast.

4.1.4 Õppekava taotleb iga õpilase arengu toetamist.

Õpetamine toimub iga õpilase arengutaseme ja arenguvõimaluste hindamise alusel kasutades eripedagoogilisi meetodeid. Õppetöö kavandamine toimub kontsentrisuse printsiipi järgides. Õppetööd kavandades arvestatakse nii klassi tervikuna kui ka iga õpilast individuaalselt. Õppeülesanded valitakse õpilase lähimat arenguvalda arvestades, varieeritakse õppeülesandeid, materjali keerukust, abi osakaalu ja oskuse omandamiseks kuluvat aega vastavalt laste individuaalsetele iseärasustele.

4.1.5 Arendamist vajavad õpilaste psüühilised protsessid (taju, tähelepanu, mälu, mõtlemine), tunde- ja tahtevald, psühhomotoorika, suhtlemine ja hoiakud. Õpetamise ja arendamise eesmärgiks on õpilaste võimalikult iseseisev toimetulek sotsiaalses keskkonnas. Eesmärgid täpsustatakse kooli ja/või klassi õppekavas ning iga õpilase individuaalses õppekavas (IÖK).

4.1.6 Õppe- ja kasvatustöö toimub võimalikult elulises keskkonnas jõukohases praktilises tegevuses, millega kaasneb suuline kõne ja/või alternatiivsete suhtlusvahendite kasutamine. Õppe- ja kasvatustööga taotletakse, et õpilane omandaks jõukohased praktilised oskused ja vajalikud teadmised igapäevastes olukordades toimetulekuks. Õpilast suunatakse täitma praktilisi ülesandeid koostegEVuses ja eeskuju järgi, rakendama omandatud oskusi kas näidise, lihtsa suulise korralduse alusel või mälupildile toetudes iseseisvalt. Oluline on kujundada õpilaste huvi võimalikult iseseisvalt tegutseda. Kujundatakse käitumist, sellele võimalikult adekvaatse hinnangu andmist positiivset rõhutades.

4.1.7 Oluline on õpetaja ja õpilase positiivne ühistegevus. Õpilaste aktiveerimine eeldab nende arengule vastavate tegevuste valikut, jõukohast õpitegevust, konkreetset ja arusaadavat eesmärgiseadet, õpilaste tegevuse pidevat stimuleerimist ja edusammudele hinnangu andmist. Õpilane võtab võimetekohaselt osa oma tegevuse kavandamisest ja tulemuse hindamisest. Toimingute omandamine toimub tegevussammude ja osaoskuste kaupa, omandatud osatoimingud ühendatakse toimingute ahelaks.

4.1.8 Õpioskuste kujundamist soodustavad õpilasega tegelevate täiskasvanute ühtsed nõudmised ja samalalaadne abi. Tähtis on koostöö tugispetsialistide, õpetajate, abiõpetajate, lapsehoidjate, tugiisikute, lapsevanemate, jätkuõppe korraldajate, koolipidaja jt kooliväliste spetsialistide ja asutustega.

4.2.Pädevused

4.2.1.Toimetulekuõppes käsitatakse pädevust kui võimetekohaste teadmiste, oskuste ja hoiakute kogumit, mis tagab suutlikkuse teatud tegevusalal või valdkonnas toime tulla.

4.2.2.Toimetulekuõppes eristatakse üldpädevusi ja arengutasemetel taotletavaid pädevusi. Pädevuste kujundamist kirjeldatakse kooli õppekavas.

4.2.3.Üldpädevused kujunevad kõigi õppeainete kaudu tunni- ja koolivälises tegevuses. Üldpädevuste kujunemist jälgivad ja suunavad õpetajad, lapsehoidjad, tugiisikud ning

tugispetsialistid omavahelises koostöös ning kooli ja kodu koostöös.

4.2.4. Toimetulekuõppes taotletavad kohandatud üldpädevused on määratletud lähtuvalt riikliku õppekava § 4 punktist

Õpilastel kujundatavad üldpädevused on:

- 1) kultuuri- ja väärtuspädevus – tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna, mõistab, et inimesed võivad olla erinevast rahvusest, suhtub teistest rahvustest inimestesse sallivalt ja lugupidavalt; käitub vastavalt omandatud üldtunnustatud väärtustele ja kõlbluspõhimõtetele; teab Eesti kultuurile omaseid traditsioone ja kombeid, järgib neid teiste juhendamisel või eeskujul;
- 2) sotsiaalne ja kodanikupädevus – teab oma õigusi ja kohustusi, oskab valida sobivat õpitudkäitumisviisi ning järgib ühiselureegleid kodus, koolis ja väljaspool kooli; arvestab rühma huvisid ja isiklikku huvi;
- 3) enesemääratluspädevus – orienteerub ümbritsevas keskkonnas, igapäevastes toimingutes, tegutseb tuttavates situatsioonides; suhtub positiivselt iseendasse, oma perekonda, kaaslastesse ja kodumaasse; hoidub teadaolevatest ohtudest, oskab vajaduse korral abi küsida või seda kaaslasele pakkuda; järgib võimetekohaselt tervislikke eluviise, on füüsiliselt aktiivne;
- 4) õpipädevus – õpib võimetekohaselt, kavandab suunamisel oma õppimist, sh enesekontrolli, järgib kavandatud; kasutab õpitud lugemis- ja kirjutamisoskusi igapäevases elus toime tulemiseks; täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas, kasutab sobivaid teabevahendeid; on huvitatud uute teadmiste ja oskuste omandamisest;
- 5) suhtluspädevus – mõistab talle suunatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid, väljendab arusaadavalt oma soove ja seisukohti omandatud keeleliste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;
- 6) matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus – kasutab suunamisel matemaatilisi oskuseid igapäevases elus toime tulemiseks; käitub suunamisel keskkonnateadlikult ja hoiab loodust; tuleb suunamisel toime igapäevaste tehnoloogiliste vahendite kasutamiseks;
- 7) ettevõtlikkuspädevus – on võimetekohaselt tegutsemisaldis, väärtustab praktilist tööd, mõistab töö tegemise vajalikkust, suudab töö ajal alluda töödistsipliinile, teeb jõukohast tööd; on valmis võimetekohaseks kutse- ja elukestvaks õppeks;
- 8) digipädevus – suudab vastavalt oma võimetele infotehnoloogilises maailmas toime tulla, kasutab eesmärgipäraselt ja võimalikult ohutult infotehnoloogilisi vahendeid ja vajaduse korraloma arengutasemele vastavat kommunikatsiooniseadet.

4.2.5. Toimetulekuõppes tuleb arvestada õpilase arengutasemega eri õppeainetes. Õpe jaguneb kolmeks arengutasemeks. Õpilane võib olla eri õppeainetes erineval arengutasemel. Arengutasemetel taotletavad pädevused kirjeldavad kokkuvõtvalt õpilase arengut õpitulemusteomandamise kaudu.

4.2.6. Õpitulemused esitatakse toimetulekuõppes kolme arengutaseme kaupa. Igale õpilasele koostatakse lähtuvalt tema arengutasemest õppeainete kaupa individuaalne õppekava.

4.3. Taotletavad pädevused ning õppe ja kasvatus rõhuasetused arengutasemete kaupa

4.3.1. Taotletavad pädevused I arengutasemel

Õpilane:

- 1) tajub ennast ja kaasinimesi ümbritsevas keskkonnas; suhtub positiivselt

- iseendasse jatuttava inimese poolt algatatud kontakti;
- 2) kasutab meeldetuletamisel tuttavates situatsioonides õpitud käitumisviise ja järgibvõimetekohaselt ühiselu reegleid kodus ning koolis;
  - 3) orienteerub abiga lähiümbruses, tuleb suunamisel toime põhiliste eneseteenindusetoimingutega;
  - 4) tegutseb ohuolukorras vastavalt täiskasvanu juhiste ja/või eeskujule;
  - 5) annab märku oma põhivajadustest ja tervisega seotud probleemidest;
  - 6) osaleb võimetekohaselt tervislike eluviise järgivates koostegevustes, on võimetekohaselt kehaliselt aktiivne;
  - 7) viibib meelsasti looduskeskkonnas;
  - 8) võtab vastu ja otsib kontakti tuttava täiskasvanu ja kaaslasega; reageerib igapäevastele lühikorraldustele sobivalt, väljendab suunamisel oma põhivajadusi ja soove õpitud keeleliste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;
  - 9) suudab igapäevaelus toime tulla ja olukordi mõista, toetudes esemetele või piltidele;
  - 10) sooritab koostegevuses praktilisi matemaatilisi tegevusi igapäevaelus toime tulemiseks;
  - 11) kasutab abiga tuttavaid infotehnoloogilisi vahendeid mängulises tegevuses; vajadusekorral kasutab suunamisel arengutasemele vastavat kommunikatsiooniseadet;
  - 12) osaleb võimetekohaselt suunatud mängus ja mängulises õpitegevuses; säilitab mängulises tegevuses lühiajaliselt suunatud tähelepanu; tegutseb mänguasja või õppevahendiga vastavalt sellefunktsioonile.

4.3.2. Õppe ja kasvatus rõhuasetused I arengutasemel

- 1)  petuse põhitaotlus on õppimiseks vajalike alusoskuste omandamine koostegevuse ja matkimise tasandil:
  - erinevaid vahendeid kasutades kontakti astumine, kontaktis osalemine, kontakti kestusepikendamine;
  - adekvaatne reageerimine situatsiooniga seotud lühikorraldustele;
  - lülitumine praktilisse tegevusse ja ühelt tegevuselt teisele ümberlülitumine;
  - suunamisel oma välimuse ja õppevahendite korrashoidmine;
  - baaslausungite moodustamine ja/või alternatiivsete suhtlusvahendite situatiivne kasutamine.
- 2) Rõhuasetus on oma *mina* teadvustamisel: *mina* kui osaleja praktilises tegevuses ja suunatud esemelises mängus ning kontaktis ja koostegevuses täiskasvanuga.
- 3)  pilaste juhtivaks tunnetusprotsessiks on taju, mille baasil areneb objektide ja tegevusaktide äratundmine ning kaemuslik-praktiline mõtlemine. Tunnetustegevuse arendamiseks on vajalik tahtmatu tähelepanu väline suunamine.
- 4) Motoorika arendamine. Tunnetusprotsesside ja tegevuse eelduseks on motoorika areng. Arendatakse passiivsete liigutuste sooritamist, liigutuste sooritamist imiteerimise, näidise ja instruksiooni järgi, omandatud liigutusstereot upide rakendamist eneseteenindamisega seotudtegevustes. Kujundatakse oskusi koordineerida silma ja käe liigutusi, liigutuste rütmi ja tempomuutmist ning elementaarse vaimse tegevuse reguleerimist liigutuste abil.
- 5) Tajude arendamine. Tajude arendamisel õpetatakse suunatult märkama eri meeltega objekti tunnuseid; eristama esemeid taustast; laiendama tajuv lja; rühmitama objekti ja graafilisi kujutisi 1–2 tajutava tunnuse alusel; tajuma ruumisuhteid (*all, peal, ees, taga, kõrval*) ja ajasuhteid (*samal ajal, enne, pärast*).
- 6) Mälu arendamine. Arendatakse varem tajutud objektide ja tegevusaktide äratundmist; toimingu sooritamist eelnevalt tajutud näidise järgi; seoste tegevus-objekt-tunnus ja keeleüksus-alternatiivvahendid kujundamist; t m lu mahu suurendamist (kuni 4 üksust);

mälukujutluste aktiveerimist verbaalsete ja mitteverbaalsete signaalide abil; objektide paigutuse taastamist varem tajutu põhjal.

7) Mõtlemise arendamine. Kaemuslik-praktilise mõtlemise arendamisel kujundatakse oskused täita erinevaid ülesandeid tajuväljas olevaid abivahendeid kasutades, rühmitada tajutavate tunnuste alusel ja muuta rühmade koostist.

8) Kõne arendamine. Omandatavad oskused on kontakti astumine, kontaktis osalemine, kontakti kestuse pikendamine; lühikorralduste kuulamine ja neile reageerimine tajutava situatsiooni toel / situatsioonist lähtuvalt; kõne baasiks olevate häälikute ja häälikukomplekside (häälikute rida, silbirida, kõnetakt, sõna) järele kordamine; situatsioonile vastavate sõnade äratundmine ja kasutamine; alternatiivsete suhtlusvahendite kasutamine vajaduse korral.

9) Õppetöös rakendatakse valdavalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse praktilisi ja mängulisi tegevusi. Õpetaja verbaliseerib õpilaste tegevust.

10) Lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisoskuste eeloste kujundamine.

11) Väärtuskasvatuse seisukohalt hinnatakse tegevusakte põhimõttel õige-vale, õpitegevust ja käitumisakte motiveeritakse võimalikult meeldiva õpikeskkonna loomisega. Tegevuses osalemisele antakse positiivne hinnang. Kujundatakse tegevuse *tahan*-motiivi.

12) Oluline on õpetada õpilasi oma põhivajaduste rahuldamisel abita toime tulema.

4.3.3. Taotletavad pädevused II arengutasemel

Õpilane:

- 1) teadvustab ennast ja kaasinimesi, märkab inimestevahelisi erinevusi; suhtub positiivselt iseendasse, oma lähedastesse ja kaaslastesse;
- 2) teab tuttavas olukorras oma õigusi ning kohustusi, oskab valida sobivat õpitud käitumisviisi ning järgib oma võimete kohaselt ühiselu reegleid kodus, koolis ja väljaspoolkooli;
- 3) orienteerub tuttavas ümbruses, tuleb toime põhiliste eneseteeninduse toimingutega;
- 4) teadvustab enda abivajadust ja küsib suunamisel abi;
- 5) märkab suunamisel ohtlikku olukorda ja hoidub sellest õpitud viisil;
- 6) annab õpitud viisil märku tervisega seotud probleemidest;
- 7) mõistab suunamisel aktiivse liikumise ja tervisliku eluviisi vajalikkust;
- 8) käitub suunamisel keskkonnateadlikult ja hoiab loodust;
- 9) astub kontakti täiskasvanu ja kaaslasega; mõistab talle suunatud kohandatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid ning väljendab arusaadavalt oma põhivajadusi ja soove omandatud keeleliste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;
- 10) kasutab õpitud pildi- ja/või täissõnameetodil lugemise ja nende abil kirjutamise oskusi igapäevases elus toime tulemiseks;
- 11) kasutab suunamisel õpitud praktilisi matemaatilisi oskusi igapäevases elus toimetulemiseks;
- 12) kasutab suunamisel õppetegevusest tuttavaid infotehnoloogilisi vahendeid, kasutab vajaduse korral arengutasemele vastavat kommunikatsiooniseadet;
- 13) osaleb mängu- ja õpitegevuses, säilitab õpiülesannete täitmise ajal suunatud tähelepanu;
- 14) tegutseb õppevahendi või tuttava tööriistaga vastavalt selle funktsioonile.

4.3.4. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused II arengutasemel

- 1) Õpetuse põhitaotlus on õpitud baasoskuste harjumuslik rakendamine. Arendamist vajab tegevusega kaasneva suhtlemise ja oma tegevuse elementaarse kommenteerimise oskus. Nende oskuste arendamiseks kasutatakse järgmisi võtteid: tegevusele ärgitamine, protsessi

suunamine, tulemuse sõnastamine.

2) Rõhuasetus on oma *mina* teadvustamisel, suhtel mina-meie ja mina-õpilane.

3) Juhtivaks tunnetusprotsessiks on taju, suureneb mälu kujutluste osakaal vaimses ja praktilises tegevuses. Arendatakse kaemuslik-kujundilist mõtlemist lõimunult kujundiliste elementidega. Tunnetustegevuse arendamiseks on vajalik tähelepanu suunamine eri vahenditega (sh visuaalsed orientiirid), tähelepanu kestuse pikendamine, motoorne aktiveerimine.

4) Motoorika arendamine. Omandatakse oskused sooritada erisuunalisi liigutusi; sooritada instruksiooni järgi liigutuste ahelat toetudes mälu kujutlusele (vajaduse korral imiteerides). Viiakse läbi eri kehaosade motoorikat koordineerivaid tegevusi ja peenmotoorikatarendavaid tegevusi. Liigutuste sooritamist verbaliseeritakse (õpetaja – õpilane). Sobimatud liigutusstereotüübid asendatakse.

5) Tajude arendamine. Tajude arendamisel kujundatakse oskusi: tunnuste ja osade märkamise ja võrdlemise; sama objekti või graafilise kujutise äratundmine eri asendis, taustal, eri meeltega; oluliste/tüüpiliste ja juhuslike tunnuste eristamine; terviku moodustamine osadest; osatoimingute järjestuse tajumine tegevusaktis; erisuunaliste ruumisuhete (sh vasakul/paremal) tajumine; ajasuhete (sündmuste järjestuse) tajumine.

6) Mälu arendamine. Mälu arendamisel kujundatakse oskust ära tunda tuttavate objektide graafiliste kujutisi ja toiminguid varieeruvates tingimustes; õpetatakse sooritama stereotüüpseid toiminguid tuttavates situatsioonides; aktiveeritakse kujutlused verbaalse-alternatiivse teabe alusel; arendatakse töömälu mahtu (kuni 5 üksust); õpetatakse üksuste/sümbolite järjestust säilitama, kujutlused verbaliseeritakse suunatult.

7) Mõtlemise arendamine. Kaemuslik-praktilist mõtlemist arendatakse mõtlemisprotsessi kujundiliste elementide lõimimise teel. Arendatavad oskused on abivahendite otsimine ja kasutamine, ülesande täitmine variatiivsetes tingimustes; osadest terviku moodustamine; õpiülesannete täitmine praktiliselt ja materialiseeritult; variatiivne rühmitamine suunatult (varieeritakse objekte, objektide arvu, rühmitamisalust).

8) Kõne arendamine. Kõne arendamiseks laiendatakse õpilaste baassõnavara, harjutatakse situatiivset dialoogi ja viisakusväljendite kasutamist, 2–3 lausungi tähenduse seostamist. Õpitakse kohandatud lühitekstide tähenduse mõistmist (vajaduse korral kaasneb visuaalne näitlikkus), mõnest lausungist koosneva teksti loomist (abiga).

9) Õppetöös rakendatakse valdavalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse praktilisi ja mängulisi tegevusi. Õpilane hakkab oma tegevust elementaarselt kommenteerima, kasutades suunatult kas verbaalseid või alternatiivseid väljendusvahendeid. Õpitakse turvaliselt kasutama igapäevaseid digivahendeid.

10) Kujundatakse elementaarseid lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisoskusi.

11) Väärtuskasvatuse eesmärkide saavutamiseks hindab õpilane tegevusakte põhimõttel *õige-vale, meeldib-ei meeldi*. Õpitegevust ja käitumist motiveeritakse võimalikult meeldiva õpikeskkonna loomisega. Antakse positiivne hinnang tegevuses osalemisele. Vähendatakse negatiivsete hoiakute mõju. Kujundatakse *tahan*-motiivi kõrvale positiivse hinnangu abil *peab*-motiivi. Võimaldatakse valikuid.

12) Õpilane õpib tuttavas situatsioonis jõukohaste ülesannetega võimalikult iseseisvalt toime tulema, õpitud oskusi suunamisel varieeruvates olukordades kasutama ja suunatult varieeruvates olukordades toime tulema. Toimub lihtsate tööskuste õpe ja harjutamine.

4.3.5. Taotletavad pädevused III arengutasemel

Õpilane:

1) teadvustab ennast ja kaasinimesi, on teadlik nende erisuste ja eri kultuuride võimalikkusest;

2) suhtub positiivselt iseendasse, oma lähedastesse, kaaslastesse ja kodumaasse;

- 3) teab oma õigusi ja kohustusi, oskab valida sobivat õpitud käitumisviisi ning järgib õpitudühiselu reegleid erinevates kohtades ja olukordades;
- 4) orienteerub keskkonnas ja igapäevastes toimingutes, küsib vajaduse korral abi ja abistabteisi;
- 5) hoidub teadaolevatest ohtudest ja käitub õigesti ohuolukordades;
- 6) märkab terviseprobleeme ja otsib abi;
- 7) mõistab liikumise mõju tervisele, järgib võimetekohaselt tervislikke eluviise;
- 8) käitub keskkonnateadlikult ja hoiab loodust;
- 9) mõistab talle suunatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid ning väljendab arusaadavalt oma soove ja seisukohti omandatud keeleliste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;
- 10) kasutab õpitud lugemis- ja kirjutamisoskusi igapäevaelus toime tulemiseks;
- 11) kasutab õpitud praktilisi matemaatilisi oskusi igapäevaelus toime tulemiseks;
- 12) suudab oma võimete kohaselt infotehnoloogilises keskkonnas toime tulla, kasutab infotehnoloogiavahendeid eesmärgipäraselt ja võimalikult ohutult;
- 13) kasutab vajaduse korral arengutasemele vastavat kommunikatsiooniseadet;
- 14) mõistab töö vajalikkust, suudab tööaja jooksul töödistsipliinile alluda, teeb jõukohast tööd, on võimalusel valmis jätkuõppeks.

4.3.6. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused III arengutasemel

- 1) Õpetuse põhitähtsus on võimalikult iseseisev toimetulek igapäevaelu ja õpitud tegevustega.
- 2) Rõhuasetus on mina-meie suhetel seoses kodukoha ja tegevustega.
- 3) Tunnetustegevuses kasvab märgatavalt mälu roll. Kujundatakse kaemuslik-kujundilistmõtlemist, mis võimaldab ette kujutada tuttavas situatsioonis toimuvaid tegevusi. Tähelepanuhoidmist soodustab harjumustele toetuv tegevus.
- 4) Motoorika arendamine. Omandatakse praktiliseks tööks vajalike liigutusi vastavalt tegevuse spetsiifikale. Toimub liigutusstereotüüpide kujundamine sõltuvalt tegevusest ja nende varieerimine sõltuvalt tegevuse tingimustest. Õpitakse liigutusi teadlikult järjestama vastavalt osatöid ja ülesannete ahelale.
- 5) Tajude arendamine. Arendatakse aja ja ruumi analüütilist tajumist eri meeltega, tuttavate objektide ja sündmuste tajumist mitmele tunnusele ja mälule toetudes; stseenide ja lihtsate stsenaariumite analüütilist tajumist (jälgitav sündmus, pilt, pildiseeria, tekst) kogemustele toetudes.
- 6) Mälu arendamine. Mälu arendamisel kujundatakse oskused ülesandest lähtuvalt ära tunda ja meenutada tuttavate objektide graafilisi kujutisi; eristada kogemusi ja esitatud teavet. Areneb mälukujutluste konkretiseerimine ja uute seoste loomine täiendava teabe abil. Õppetöös toimub korduvate tegevusaktide varieerimine ning sooritatakse harjutusi juhuslike jastereotüüpsete assotsiatsioonide pidurdamiseks. Omandatakse oskused säilitada lühikest ja arusaadavat instruksiooni mälus ja sellega arvestamist toimingut sooritades; kujutluste verbaliseerimine ja graafiline kujutamine.
- 7) Mõtlemise arendamine. Kaemuslik-praktilisele mõtlemisele lisandub osaliselt kaemuslik-kujundiline mõtlemine, mis võimaldab ülesannete täitmist kujutlustele toetudes. Valitakse või valmistatakse vajalikud abivahendid. Õpilane täidab õppeülesandeid, mis eeldavad tuginemist isiklikele kogemustele ja eri meeltega tajutavatele vahenditele (sh kõnele). Õpitakse objektide rühmitamist 2–3 üldistustasandil ja allrühmade moodustamist. Toimub elementaarsete põhjus-tagajärg seoste teadvustamine praktilises tegevuses.
- 8) Kõne arendamine. Kõne arendamiseks kujundatakse järgmisi oskusi: baas- ja vähe laiendatud lausungi mõistmine ja kasutamine suhtlemisel; suuliste ja kirjalike

kohandatud lühitekstide mõistmine; oma tegevuse ja tajutud sündmuse sõnastamine lühitekstina, täiendavatebe lisamine küsimustele vastates, täiendava teabe vajadusest ja puudulikust mõistmisest teatamine; õpitud suhtlemisstrateegiate rakendamine, situatsioonile vastav rollisuhtlemine; kasutatavate väljendite mõningane varieerimine, ütluse tähenduse tuletamine situatsioonist lähtuvalt.

- 9) Õppetöös rakendatakse jätkuvalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse valdavalt praktilisi tegevusi. Õpilasi suunatakse oma tegevust kommenteerima verbaalselt ja/või alternatiivsete vahenditega. Õppeprotsessis kasutatakse aktiivselt digivahendeid.
- 10) Elementaarse lugemis-, kirjutamis-, arvutamise- ja mõõtmisoskuse kujundamine ja oskuste kasutamine tegevuses.
- 11) Väärtuskasvatuse eesmärkide saavutamiseks hinnatakse eri tegevusakte, kasutades hinnanguid õige-vale, meeldib-ei meeldi. Tegevuse motiivi ja eesmärgi seose teadvustamisel kasutatakse hinnanguid tahan/teen, peab / on vaja / teen, tahan / ei tohi / ei tee. *Peab*-motiivi kõrvale *vaja*-motiivi kujundamine toimub positiivse hinnangu abil lähtuvalt eesmärgist või tulemuse teadvustamisest.
- 12) Oluline on õpetada õpilast võimalikult iseseisvalt toime tulema. Kujundatakse lihtsa töö oskusi:
  - omandatud toimingute sooritamise osaliselt muutuvates tingimustes;
  - toimingu suunatud planeerimine, teabe otsimine sõltuvalt ülesandest (pilt, plaan, lühitekst);
  - töövahendite ja materjali sobivuse hindamine;
  - kujutluse loomine tulemustest – osatoimingute ning vahendite valik ja järjestamine;
  - suunatud enesekontroll: osatoimingute/operatsioonide järjestus ja tulemused, toimingu tulemus ja selle hindamine.

4.4. Õppekorraldus

- 4.4.1. Õppe ja kasvatuse korraldus määratakse kooli õppekavas, lähtudes käesolevas lisas sätestatud nõuetest ja ülesannetest.
- 4.4.2. Õppetegevus toimub kolmel arengutasemel. Õpilase arengutase võib eri õppeainetes olla erinev. Õpilase arengutase eri õppeainetes määratakse pedagoogilis-psühholoogilise hindamistulemuste alusel. Hindamisel ja otsuse koostamisel õpilase arengutaseme kohta eri õppeainetes osalevad kõik õpilasega tegelevad spetsialistid. Õpilane jõuab järgmisele arengutasemele vastavalt individuaalsele arengu tempole.
- 4.4.3. Toimetulekuõppel olev õpilane liigub igal õppeaastal järgmisesse klassi. Samas klassis õppivad õpilased võivad olla erinevatel arengutasemetel. Toimetulekuõpet lõpetav õpilane võib eri õppeainetes olla erineval arengutasemel.
- 4.4.4. Lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 46 lõikest 7 koostatakse igale toimetulekuõppel õpilasele individuaalse arengu jälgimise kaart (IAJK). Individuaalse õppekava koostamisel lähtutakse õpilase individuaalse arengu jälgimise kaardil olevast teabest.

Toimetulekuõppel õpilastele koostatakse igal õppeaastal individuaalne õppekava (IÕK). Selle koostamisel arvestatakse õpilase arengutasemeid, eeldatavaid õpitulemusi eri õppeainetes.

- 4.4.5. Individuaalses õppekavas tuuakse esile:
  - 1) üldised andmed õpilase kohta, sh vältimatu terviseinfo;
  - 2) õppe läbiviimise eritingimused;
  - 3) oodatavad õpitulemused õppeainete kaupa;

- 4) kooli poolt õpilasele rakendatavad tugimeetmed;
- 5) hinnang õpitulemustele;
- 6) IÕK koostamise ja rakendamise seotud isikud.

- 4.4.6. Õppe- ja kasvatustegevuse ajakasutus määratakse kooli õppekavas, arvestades põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatud nõudeid õppeaasta pikkusele, õpilaste nädalakoormuse piiranguid ning punktis 4.4.11 toodud tunnijaotusplaani.
- 4.4.7. Õppe ja kasvatuse põhivorm on õppetund, milles lõimitakse erinevate õppeainete teemasidomavahel. Traditsioonilisi ainetunde ei korraldata. Keskendutakse ainekavades näidatud tegevustele ja teemadele, õpetamine toimub üldõpetuse põhimõtetel. Õppetunnid toimuvad koolis või väljaspool kooli õppekäigu või ekskursioonina.
- 4.4.8. Õppetegevus toimub üldjuhul õpperühmades, kus arvestatakse iga õpilase arengutaset ja tagatud on individuaalne lähenemine. Õpperühmade komplekteerimisel on soovitatav lähtuda õpilaste arengutasemetest. Õppetööd viib rühmas läbi õpetaja, vajaduse korral koos tugiisiku, abiõpetaja(te) või õpetaja-abi(de)ga.
- 4.4.9. Toimetulekuõppel õpilasele võib kooli õppekavaga ja/või individuaalse õppekavaga sätestada nominaalseks õppeajaks põhikoolis 11 õppeaastat. 10. ja 11. õppeaastal koostatakse õpilasele kohustuslike ja valikainete kohta individuaalne õppekava kuni 32 nädalatunni ulatuses. Kooli põhjendatud otsus õppeaja pikendamise kohta vormistatakse kirjalikult ja toimetatakse õpilase vanemale või eestkostjale kätte posti teel või antakse kätte allkirja vastu hiljemalt 9. klassi esimesel poolaastal.
- 4.4.10. Õppeained jagunevad kohustuslikeks ja valikõppeaineteks. Valikõppeainetele ja valitud tööõppe suunale koostab ainekavad kool. Tööõppe ja valikainete sisu (näiteks kodundus, kaltsuvaiba kudumine jms) valitakse vastavalt kooli võimalustele kaasates lastevanemaid ja õpilasi. Tööõpe võib sisaldada tööpraktikat, mille sisu esitatakse kooli õppekavas.

4.4.11. Tunnijaotusplaani on järgmine:

Õppeained	Õppetunde nädalas										
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Klass											
Elu- ja toimetulekuõpe	4	5	5	5	7	7	7	7	7		
Eesti keel	4	5	6	6	6	6	6	6	6		
Matemaatika	2	3	4	4	5	5	5	5	5		
Kunst ja käeline tegevus	5	5	5	5	5	2	2	2	2		
Muusikaõpetus	2	2	2	2	2	2	2	2	2		
Tööõpe						5	5	5	5		
Kehaline kasvatus	2	2	2	2	2	2	2	2	2		

Rütmika	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
Valikõppeained								2	2		
Nädalakoormus	20	23	25	25	28	30	30	32	32	32	32

4.4.12. Toimetulekuõppel õpilastele võib kohaldada punktis 4.4.11. toodud tunnijaotusplaani erinevat tunnijaotusplaani. Erineva tunnijaotusplaani kohaldamisel võib õppeaineid liita ja ümber kujundada. Toimetulekuõppel õpilasele, kes õpib klassis, kus õpe toimub põhikooli riikliku õppekava järgi, kehtestatakse erisused tunnijaotusplaanis individuaalse õppekavaga. Toimetulekuõppel õpilaste klassi tunnijaotusplaanis rakendatakse erisusi kooskõlas õppenõukogu nõusolekuga ja need kehtestatakse kooli õppekavas.

4.4.13. Läbivad teemad määratakse kooli õppekavas.

4.5. Hindamine

4.5.1. Toimetulekuõppes korraldatakse õppetöö ning õpikeskkond lähtudes iga õppija võimetest ja individuaalsetest iseärasustest. Õpitulemuste hindamine võimaldab motiveerida õpilast õppetöös osalema ja annab temaga tegelevatele täiskasvanutele infot õpilase arengutaseme kohta.

4.5.2. Õpitulemuste hindamine toimub õpilasele koostatud individuaalse õppekava nõuete alusel. Õpieesmärkide saavutamise taset hinnatakse sõnaliste hinnangutega. Hindamisel kohaldatakse põhikooli riiklikus õppekavas hindamise kohta sätestatud.

4.5.3. Toimetulekuõppel õpilaste hindamisel kohaldatakse põhikooli- ja gümnaasiumiseadussättestatud eesmärgid, seades hindamisele järgmised eesmärgid:

- 1) toetada õpilase võimetekohast arengut;
- 2) motiveerida õpilasi õpiülesandeid sooritama ja märkama oma töö tulemuse vastavustnäidisele või etalonile;
- 3) suunata õpilasel võimalikult adekvaatse enesehinnangu kujunemist;
- 4) suunata õpetaja tegevust õpilase õppimise ja potentsiaalse arengu toetamisel;
- 5) anda õpilasele, õpetajale, kooli juhtkonnale, lapsevanemale (eestkostjale, hooldajale) teavet õpilase arengu dünaamika kohta.

4.5.4. Õpilasele antakse suuliselt talle arusaadavas vormis konkreetne kirjeldav positiivne hinnang jõukohases tegevuses võimetekohase osalemise ja töö tulemuse kohta. Kirjeldav hindamine annab tagasisidet õpilasega tegelevatele täiskasvanutele tema arengudünaamika kohta.

4.5.5. Õpilase arengut hinnatakse hinnangutega „tuleb toime“ (TT), „tuleb toime abiga“ (TA) ja „ei tule toime“ (ET). 10 Hinnangut „tuleb toime“ võib täpsustada hinnanguga „tuleb hästi toime“. Hinnangut „tuleb toime abiga“ võib täpsustada hinnangutega „tuleb toime sõnalise abiga“, „tuleb toime näidise või eeskujuga järgi“, „tuleb toime koostegevuses“, „tuleb toime füüsilise abiga“ või muul viisil. Hinnangut „tuleb toime“ ja „tuleb toime abiga“ täpsustatakse alati sõnalise kirjeldusega selle kohta, millega õpilane toime tuleb. Hinnang „ei tule toime“ viitab vajadusele muuta individuaalset õppekava ning seda ei kasutata kokkuvõtval hindamisel.

4.5.6. Õpetaja teeb õpilase arengu kohta märkmeid ja lisab need arengujälgimise kaardile, hinnates õpilase tulemusi lähtuvalt samalaadsete õpiülesannete keerukusest. Märkmete

alusel korrigeeritakse vajaduse korral individuaalset õppekava.

4.5.7 Iga õppeperioodi lõpus antakse õpilasele kokkuvõtvad hinnangud (vt 4.5.5.).
Õppeaasta lõpus antavale kokkuvõtvale hinnangule lisandub kirjalik individuaalse õppekava põhjal koostatud saavutatud õpitulemusi kirjeldav tagasiside.

5. HOOLDUSÕPE

Alus: Vabariigi Valitsuse 16. detsembri 2010. a määrus nr 182 „Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava“ Lisa 3 (Vabariigi Valitsuse 23.02.2023 määruse nr 18 sõnastuses)

Üldalused

5.1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid Põhikooli sihiseade hooldusõppes

5.1.1. Õppe ja kasvatuse üldeesmärk on intellektipuudega õpilase isiksuse terviklik areng ja kujunemine Eesti kodanikuks, kes vastavalt oma eale ja võimetele osaleb ühiskonnaelus, tuleb võimalikult iseseisvalt toime eakohases igapäevaelus ja osaleb jõukohases töötegevuses.

5.1.2. Hooldusõppe põhiülesanne on toetada erituge vajava õpilaste arengut, kujundada oskusi, vilumusi ja ühiskonnas aktsepteeritavaid käitumisharjumusi, mis on vajalikud igapäevaseks toimetulekuks erinevates inimrühmades ja kogukondades ning tööelus. Koolis luuakse õpilase arengut toetav keskkond, et saavutada õpilase isiksuse arengus parim võimalik ja sotsiaalselt tunnustatav tulemus.

5.2. Hooldusõppes taotletavad pädevused

Hooldusõppes õpivad õpilased oma võimete ulatuses:

- 1) tunnetama (ära tundma) ümbritsevat keskkonda ja tuttavas olukorras harjumuspäraselt käituma;
- 2) märku andma oma vajadustest ja väljendama jõukohasel viisil oma tundeid ümbritseva suhtes, eelistades positiivseid emotsioone;
- 3) sooritama tuttavas situatsioonis ja keskkonnas lihtsaid igapäevategevusi, osategevuste ahelaid (terviktegevusi);
- 4) sooritama praktilisi tegevusi koostöös täiskasvanuga, suhtuma positiivselt juhendaja või abistaja tegevusse (suunamine, füüsiline abi);
- 5) igapäevaselt tajuma ja väärtustama oma seotust tuttava rühmaga ning tegema jõukohasel viisil koostööd eakaaslastega;
- 6) osalema hinnangute andmisel ja oma igapäevaelu puudutavate otsustuste tegemisel ning sooritama valikuid vähevarieeruvates olukordades.

5.3. Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

5.3.1. Õppe ja kasvatuse ühtsuse printsiipi realiseeritakse õppekorralduses üldõpetusliku õppeviisi ehk tervikõppe rakendamise kaudu. Õpilastele eluliste kogemuste võimaldamiseks loimitakse tegevusvaldkonnad õpitervikuteks, mille teljeks on sotsiaalsed ja eakohased praktilised oskused. Tervikõppes rakendatakse pedagoogiliste vahendite spetsiifilist süsteemi, arvestades õpilaste individuaalset eripära ja tugevaid külgi.

5.3.2. Humanistlikest väärtustest lähtuvalt on igal õpilasel õigus võrdväärsele kohtlemisele ühiskonnas, sealhulgas koolis. Õpilasi suunatakse kaaslas(t)e individuaalset eripära märkama ja arvestama, kujundatakse sallivust erinevuste suhtes, eripäraga kaaslaste mõistmist ja oskust neid vajaduse korral abistada, teistele ja endale ohtlikust käitumisest hoiduda.

5.3.3. Hooldusõppe korralduses ja õppesisu valikul lähtutakse õpilaste arengutasemest ja potentsiaalsest võimekusest toimida järjest iseseisvamalt ja toime tulla järjest keerukamal tasemel. Võimetekohane õpe tähendab pingutamise vajadust ja toimetulekut suhteliselt vähese, kuid asjakohaselt osutatud abiga. Õigus õppida realiseeritakse igale õpilasele individuaalse õppekava (edaspidi IÕK) koostamise ja rakendamisega.

5.3.4. Õpilase individuaalses õppekavas on kokkulepitud ajaks püstitatud eesmärgid liigendatud tegevusvaldkondade järgi: kognitiivsed, kommunikatiivsed, motoorsed, sotsiaalsed ja igapäevaoskused. Õppesisu valitakse õpilase arengupotentsiaali arvestavalt, ülesanded nõuavad pingutust, kuid abi korral on jõukohased (lähim arenguvald).

5.3.5. IÕK koostamisel ja õppetöö planeerimisel tehakse võimaluse korral koostööd ka teiste õpilasega seotud institutsioonidega. Tähtis on koostöö tugi- ja rehabilitatsioonimeeskonna spetsialistidega, õpetajatega, lapsevanemate või eestkostjaga, õpilaskoduga, kutseõppe korraldajatega, valla või linna esindajatega ning vajaduse korral spetsialistidega väljastpoolt kooli. Võimaluse korral arvestatakse õpilaste isiklike rehabilitatsiooniplaane.

5.3.6. Toetava ja õpilase aktiivsust soodustava õpikeskkonna moodustavad õppesisu ja meetodika, kvalifitseeritud ning professionaalne õpetajaskond, õpiabiteenused, rehabilitatsioonivõimalused, tugivõrgustiku tegevused ja mitmekülgseid kogemusi võimaldav füüsiline keskkond.

Erilist tähelepanu pööratakse õpilaste sotsiaalsete oskuste arendamisele. Õpilased omandavad praktilise tegevuse kogemusi, õppides erineva suuruse, eesmärkide ja iseloomuga rühmades. Korraldatakse ka ülekooolilisi ühiseid õppetunde, üritusi ning õppekäike. Eluliste kogemuste omandamise toel muutub õpilaste käitumine sarnastes olukordades asjakohasemaks ja paremini etteaimatavaks.

5.3.7. Kooli õppekava koostamisel ja rakendamisel arvestatakse konkreetse kooli ja õpilaste eripära.

5.3.8. Õppe- ja kasvatusetegevused viiakse läbi õpitervikute kaupa praktiliste, eakohaselt eluliste tegevustena. Nii kujunevad õpilastel eri tegevusvaldkondades taotletavad võimed ja oskused loomulikus omavahelises seoses. Oskuste omandamine toimub minimaalsete tegevussammude/osaoskuste kaupa, omandatud osaoskusi rakendatakse ahelana.

5.4. Õppe ja kasvatusetegevuste rõhuasetused ning taotletavad pädevused eri arengutasemetel

5.4.1. Õppe ja kasvatusetegevuste rõhuasetused I arengutasemel

5.4.1.1. Elementaarse kehatunnetuse kujundamine baasstimulatsiooni, füüsilise kontakti, erinevate asendite, koostegevuses jäsemete liigutuste sooritamise ja rütmika kaudu. Õpilase liikumisele (roomamine, asendi muutmine) õhutamise.

5.4.1.2. Emotsionaalse kontakti loomine täiskasvanuga, positiivne reageerimine kontaktile, pilkkontakti lühiajaline hoidmine, reageerimine häälele, žestile, sõnale, puudutusele, tuttavale ühistegevusele; positiivsete elamuste esilekutsumine minimaalsete edusammude eest. Täiskasvanu on vahendajaks õpilase suhtlemisel esemelise maailmaga.

5.4.1.3.Lähiümbruses orienteerumine aistingute tasandil, töö erinevate meeltega, nendevahelise seose loomine (loob eelduse terviktaju kujunemiseks). Üksikute tunnuste suunatud märkamine.

5.4.1.4.Eneseväljenduse ja kontaktipüüdluse märkamine ning julgustamine. Õpilase häälitsustele ja tegevusele reageerimine ja vastamine.

5.4.1.5.Õpilase kaasamine eneseteenindusse. Õpilane aitab kaasa riietumisele ja hügieeniga seotud toimingutele. Söömis- ja toitmistoimingute (närimine, neelamine, õige asend) sooritamine (võimaluse korral logopeedi juhendite järgi).

Taotletavad pädevused I arengutasemel

Õpilane:

- 1) reageerib positiivselt füüsilisele kontaktile ja liikumisele;
- 2) reageerib positiivselt tuttava täiskasvanu kontaktipüüdlusele;
- 3) suhtleb esemelise maailmaga täiskasvanu vahendusel;
- 4) tunneb rõõmu tuttavatest tegevustest;
- 5) reageerib erinevatele aistingutele, on välja kujunenud eelistus/vastumeelsus mõne aistingu suhtes;
- 6) nõustub hügieeni-, riietumis- ja söömistoimingutega;
- 7) suudab osaleda kooli ühisüritustel (aktus, kontsert).

5.4.2. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused II arengutasemel

5.4.2.1.Enda keha ja liigutuste tunnetamine (kehaosadele osutamine, esmane matkimine), jõukohaste liikumisviiside harjutamine, abivahendi kasutamise õppimine (käimisraam, ratastool), esemeline tegevus (haaramine, võtmine, andmine, asetamine, kopsimine).

5.4.2.2.Positiivsete emotsioonide ja käitumisviiside toetamine ja negatiivsete pärssimine (soovide rahuldamise lühiajaline edasilükkamine); tähelepanu hoidmine ühisel tegevusel, tähelepanu jagamine suhtluspartneri ja objekti vahel. Eakaaslaste märkamine, aktsepteerimine ja ühises tegevuses osalemine.

5.4.2.3.Objekti tunnuste suunatud tajumine eri meeltega (inimesed, esemed, õppevahendid, ruumid). Tuttavate objektide äratundmine, kogemuspõhiste seoste tekkimine. Tegevuste osaoskuste harjutamine, tegevusvahendi (lusikas, käterätik) kasutama õppimine.

5.4.2.4.Aktiivsele suhtlemisele suunamine: kontaktisoovi väljendamine (puudutamine, häälitsus), oma vajadustest teatamine, juhendajale vastamine (osutamine). Adekvaatne reageerimine juhendaja intonatsioonile, signaalsõnale, žesti või alternatiivse suhtlusvahendiga toetatud lihtsale korraldusele tuttavas situatsioonis.

5.4.2.5.Riietumise, söömise ja hügieenitoimingute harjutamine osatoimingute kaupa.

Taotletavad pädevused II arengutasemel

Õpilane:

- 1) kasutab koostevõimuses erinevaid tegevusvahendeid;
- 2) orienteerub ja liigub koolikeskkonnas suunamisel iseseisvalt või abivahendiga;
- 3) tunneb end hästi kooli päeva- ja nädalarütmis;

- 4) sooritab iseseisvalt mõnda igapäevaoskuste osatoimingut;
- 5) väljendab ennast füüsilise kontakti võtmisega, lalinsõnadega, esemetega.

5.4.3. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused III arengutasemel

5.4.3.1. Liigutusmustrite mitmekesistamine, käelise tegevuse koordineerimise täpsustamine, liigutuste matkimise harjutamine.

5.4.3.2. Tähelepanu ja töövõime ajaline pikendamine, olusituatsioonide märkamine ja tuttavas situatsioonis vältimine. Sotsiaalselt sobivate käitumisviiside valimine ühistegevuses, elementaarse mänguuskuse kujundamine.

5.4.3.3. Sihipärane esemeline tegevus (rühmitamine, sobitamine), harjumustele toetuvate tegevusahelate sooritamise koostegutses või iseseisvalt.

5.4.3.4. Elementaarse suhtlemisuskuse kujundamine (igapäevastele repliikidele vastamine, soovide väljendamine) verbaalselt või alternatiivseid vahendeid kasutades.

5.4.3.5. Oma võimetest lähtuvalt võimalikult iseseisev riitumine, söömine ja hügieenitoimingute sooritamise, osatoimingute ühendamine tegevusahelaks.

Taotletavad pädevused III arengutasemel

Õpilane:

- 1) oskab kasutada tuttavaid esemeid sihipäraseks tegevuseks;
- 2) oskab kasutada õpitud alternatiivseid suhtlemisvahendeid;
- 3) astub mõnel kooli ühisüritustel üles võimetekohase etteastega koos kaaslastega;
- 4) oskab vältida igapäevaseid ohtlikke olukordi;
- 5) sooritab igapäevategevuste etappe võimalikult iseseisvalt või vähese abiga.

5.5. Õppekorraldus

5.5.1. Õppe ja kasvatuse korraldus määratakse kooli õppekavas, lähtudes käesolevas lisa sätetatud nõuetest ja ülesannetest.

5.5.2. Õppetöö, mis hõlmab viit omavahel lõimitud tegevusvaldkonda, toimub tervikõppe põhimõttel.

5.5.3. Hooldusõppes lähtutakse iga õpilase arengutasemest ja koostatakse talle individuaalne õppekava, mis arvestab tema arengutaset eri tegevusvaldkondades ning vajaduse korral erisusi õpilase õppekeeles. Hooldusõppekavale suunatud õpilane võib olla eri tegevusvaldkondades erineval arengutasemel (I, II või III tasemel).

5.5.4. Õpilane liigub igal õppeaastal järgmisesse klassi, kuid õppesisu ja taotletavad pädevused valitakse vastavalt õpilase individuaalsele arengutasemele. Kogu õpe võib toimuda üleminekuga ühelt arengutasemelt teisele või ainult ühe arengutaseme piires.

5.5.5. Õppe- ja kasvatustegevus toimub üldjuhul õpperühmades, kus arvestatakse iga õpilase arengutaset ja individuaalsust. Õppetööd viivad läbi õpetaja (eripedagoog) ning abi- ja tugipersonal. Õppe- ja kasvatustegevus võib toimuda koolis või väljaspool kooli.

5.5.6. Hooldusõppes on nädalakoormus kõigil kolmel arengutasemel maksimaalselt 20 tundi.

5.5.7. Lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 46 lõikest 7 koostatakse igale hooldusõppel õpilasele individuaalse arengu jälgimise kaart (IAJK). Individuaalse õppekava koostamisel (IÕK) lähtutakse õpilase individuaalse arengu jälgimise kaardil olevast teabest.

5.5.8. Individuaalses õppekavas tuuakse esile:

- 1) üldised andmed õpilase kohta, sh vältimatu terviseinfo;
- 2) õppe läbiviimise eritingimused, sh spetsiifiliste õppemeetodite ja -vahendite kasutamine;
- 3) oodatavad õpitulemused tegevusvaldkondade kaupa;
- 4) kooli poolt õpilasele rakendatavad tugimeetmed;
- 5) hinnang õpitulemustele;
- 6) IÕK koostamise ja rakendamise seotud isikud.

5.5.9. Hooldusõppel õpilasele võib kooli õppekavaga ja/või individuaalse õppekavaga sätestada nominaalseks õppeajaks põhikoolis 11 õppeaastat. 10. ja 11. õppeaastal koostatakse õpilasele individuaalne õppekava kuni 20 nädalatunni ulatuses. Kooli põhjendatud otsus õppeaja pikendamisest keeldumise kohta vormistatakse kirjalikult ja toimetatakse õpilase vanemale või eestkostjale kätte posti teel või antakse kätte allkirja vastu hiljemalt 9. klassi esimesel poolaastal.

5.6. Hindamine

5.6.1. Õppimise potentsiaalne edukus sõltub õpilase individuaalsest võimekusest, reaalse edukus aga tema individuaalseid iseärasusi arvestavast ja õppimist toetavast keskkonnast. Õpilane vajab oma võimetekohase pingutuse eest talle mõistetavat, õiglast ja positiivset tagasisidet.

5.6.2. Hindamise põhimõtted:

- 1) toimingu sooritamisega kaasneb või sellele vahetult järgneb emotsionaalne hinnang, et tagasisidestada sooritust, motiveerida õpilast tegevuses osalema ja jõukohaseid ülesandeid täitma;
- 2) õpilase arengudünaamika kohta antakse suuline või kirjalik hinnang õpilasega tegutsevatele spetsialistidele ja lapsevanemale (ametlikule esindajale).

5.6.3. Hinnangu andmisel õpilase tegevustele ja õpitulemustele lähtutakse tema individuaalses õppekavas määratletud eesmärkidest.

5.6.3.1. Õpilase arengut hinnatakse hinnangutega „tuleb toime“, „tuleb toime abiga“ ja „ei tule toime“. Vajaduse korral kirjeldatakse õpilase reaktsioone ja tegevusi.

5.6.3.2. Hinnangut „tuleb toime“ võib vajaduse korral täpsustada. Hinnangut „tuleb toime abiga“ võib täpsustada hinnangutega „tuleb toime sõnalise abiga“, „tuleb toime näidise või eeskujuga järgi“, „tuleb toime koostegevuses“, „tuleb toime füüsilise abiga“ või muul viisil. Hinnang „ei tule toime“ viitab vajadusele muuta individuaalset õppekava ning seda ei kasutata kokkuvõtval hindamisel.

5.6.4. Õpetajad teevad koostöös tugispetsialistidega lapse arengu kohta märkmeid (IÕK, IAJK). Vajaduse korral korrigeeritakse IÕK-s püstitatud ülesandeid õppeaasta jooksul.

JAAGU LASTEAED-PÕHIKOOLI LIHTSUSTATUD ÕPPE AINEKAVA

Õppetegevused ja õpitulemused õppeaineti

1.1 Eesti keel

1.1.1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Eesti keele õpetuse peamine ülesanne on toetada õpilaste kõne arengut, rõhutades eriti kõnestarusaamise kujundamist.

Eesti keele õpetamisega taotletakse, et õpilane:

- 1) oskab kuulata ja kõnele adekvaatselt reageerida; osaleb dialoogis ja väljendab oma mõtteid kuulajale arusaadavalt vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades;
- 2) kavandab oma tegevust kõne abil, vajadusel õpetaja juhendamisel, reguleerib oma ja teiste tegevust vastavalt üldistele käitumisharjumistele;
- 3) loeb jõukohast teksti, mõistab juhendamisel selle sisu ja mõtet;
- 4) kirjutab arusaadavalt täiskasvanu suunamisel ja vajadusel abivahendeid kasutades;
- 5) valdab praktiliselt eesti keele lauseehitust (vähelaiendatud lihtlause), igapäevast sõnavara ja sõnade muutevorme, saab aru sõnade ja lausete otsesest tähendusest küsimuste toel ning oma kogemuste piires ka pragmaatilist tähendusest;
- 6) kasutab eesti keelt õppetegevuses ja igapäevases elus; tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet;
- 7) tunneb ja jälgib oma võimete kohaselt üldinimlikke kõlbelisi arusaamu, valdab vastavat tavasõnavara.

1.1.2 Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide

kaupa Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis on põhitaotluseks õpilaste kohanemine koolieluga, turvatunde ja eduelamuste kogemine ning valmisoleku kujunemine edasiseks edukaks õppetööks. Kuna õpilaste koolivalmidus ja võimed on erinevad, diferentseeritakse õppeülesandeid ja nende täitmiseks kuluvat aega, vajadusel kasutatakse õppeülesannete täitmist osatoimingute kaupa. Õpilased suudavad osaleda õppetegevustes õpetaja suunamisel ja õpetajaga koostöös, vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades. Õpilased vajavad õppetegevustes palju materialiseerimist ja näitlikke vahendeid, sh algoritme. Eesmärgiks on saavutada elementaarne lugemis- ja kirjutamisoskus.

Õppetegevus 3.klassis

3. klassis tegeletakse õpiharjumuste ja -oskuste ning püsivuse kujundamisega. Tähelepanu pööratakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele (vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades), sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel. Õpilased vajavad jätkuvalt õppetegevuse reguleerimist. Peamiseks õppemeetodiks on praktiline harjutamine õpetaja suunamisel, õppetegevustes kasutatakse materialiseerimisvahendeid, näitlikkust, sh algoritme. Õpilased suudavad mõista ja järgida lühikesi, lihtsaid suulisi ja kirjalikke tööjuhiseid. Vaja on tähelepanu pöörata esemete, nähtuste, sündmuste tunnustele ja neid väljendavate sõnade õpetamisele.

1.1.3 Õpitulemused I kooliastmes ja klasside

kaupa

3. klassi lõpetaja:

- 1) osaleb ühistegevuse ajal dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus), kasutab viisakusväljendeid;

- 2) loeb õpitud teksti valdavalt 2–3-silbiliste sõnade kaupa;
- 3) leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja löike, vastab küsimustele, sh annab elementaarse hinnangu tegevusaktile;
- 4) annab abistavaid materjale kasutades ja koostöös õpetajaga tekstilähedaselt edasi õpitud pala sisu;
- 5) võrdleb tajutavate tunnuste alusel abistavale materjalile toetudes kahte tuttavat objekti;
- 6) mõistab ja koostab skeemide toel kuni 5-sõnalisi lihtlauseid, kasutades õpitud nimi-, omadus- ja tegusõnavorme;
- 7) koostab sõnaühendeid õpitud sõnavormidega erinevates funktsioonides;
- 8) muudab ja määrab õpetaja suunamisel graafilistele orientiiridele ning skeemidele toetudes üksikhäälikutest koosnevates sõnades veaotlike häälikute pikkuse;
- 9) kirjutab pärast analüüsi õigesti 2–3-silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu;
- 10) kirjutab lugema õpitud lausete ära kirjas 1–2-silbilisi sõnu originaalteksti täiendavalt vaatamata; kontrollib suunamisel kirjutatu õigsust.

Õpitulemused 1. klassis

Õpilane:

- 1) väljendab oma mõtet vähemalt baaslausega, vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades;
- 2) alustab dialoogi oma tarvete rahuldamiseks ja/või vastab dialoogi repliigile, kasutab elementaarseid viisakusväljendeid vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades;
- 3) tunneb suuri ja väikseid trükitähti;
- 4) loeb veerides 1–3-silbilisi lihtsa häälikulise struktuuriga sõnu;
- 5) saab oma kogemuste piires aru loetud baaslausete ja vähelaiendatud lihtlausete tähendusest;
- 6) eristab sõnu kuuldu lauses;
- 7) mõistab, koostab (tegevuse, pildi ja/või skeemi alusel) ning kasutab kontekstist või situatsioonist lähtuvalt sensomotoorsele kogemusele toetuvaid 3–4-sõnalisi lihtlauseid, vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades;
- 8) häälib kuni 5-häälikulisi sõnu, määrab häälikujärje sõnas, koostab analüüsitud sõnade (noop)skeeme;
- 9) määrab koostöös õpetajaga võrdleva hääldamise abil häälikute pikkuse 1–2-silbilistes sõnades ja kasutab sõnu analüüsid sobivaid sümboleid (sh noope);
- 10) laob analüüsitud sõnu sümbolite ja tähtedega, teeb analüüsitud sõnade ära kirja vähemalttähtaaval;
- 11) kirjutab eelnevalt analüüsitud sõnu väikeste kirjatähtedega.

Õpitulemused 2. klassis

Õpilane:

- 1) alustab ja/või jätkab tuttavas situatsioonis dialoogi, kasutab viisakusväljendeid, vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades;
- 2) kõneleb õpetaja suunamisel 3–4 lausega oma tegevusest, vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades;
- 3) iseloomustab objekti 2–3 tajutava tunnuse alusel õpetaja suunamisel, vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades;
- 4) mõistab, koostab ja kasutab suulises kõnes tunnetuslikele ja oma kogemustele toetuvat laiendatud 4–5-sõnalist lihtlauset, vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades;
- 5) loeb õpitud teksti lühikeste sõnade ja pikemaid sõnu kõnetaktide kaupa;
- 6) vastab analüüsitud lühiteksti põhjal suuliselt küsimustele, nimetab tekstis kirjeldatud

tegelasi ja sündmusi abivahenditele (pildid, pildiseeriad, küsimused, sõnalünkadega laused)toetudes;

- 7) leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste abil sõnu ja lauseid, vastab küsimustele lauseja/või lõigu sisu kohta valiklugemise abil, järjestab sisu järgi pildiseeria;
- 8) eristab häälikuid ja määrab häälimisele toetudes nende järjekorra sõnas; määrab häälikurühma tabeli alusel;
- 9) muudab ja määrab võrdleva häälduse ja abivahendi toel 1–2-silbilistes sõnades lihthäälikupikkuse;
- 10) kirjutab analüüsitud 1–2-silbilisi sõnu häälikkoostist moonutamata;
- 11) teeb lugema õpitud 3–4-sõnalise lause ära kirja lühikeste sõnade ja kõnetaktide kaupa.

Õpitulemused 3. klassis

Õpilane:

- 1) osaleb ühistegevuse ajal dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus), kasutab viisakusväljendeid, vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades;
- 2) loeb õpitud teksti valdavalt sõnade kaupa;
- 3) leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele, sh annab hinnangu tegevusaktile;
- 4) annab abivahendeid kasutades ja koostöös õpetajaga tekstilähedaselt edasi õpitud pala sisu;
- 5) kirjeldab ja võrdleb tajutavate tunnuste alusel abistavale materjalile toetudes kahte tuttavat objekti, vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades;
- 6) mõistab ja koostab kuni 5-sõnalisi lihtlauseid, kasutades õpitud nimi-, omadus- ja tegusõnavorme;
- 7) koostab sõnaühendeid õpitud sõnavormidega erinevates funktsioonides;
- 8) muudab ja määrab graafilistele orientiiridele ning skeemidele toetudes üksikhäälikutest koosnevates sõnades veaohlike häälikute pikkust;
- 9) kirjutab pärast analüüsi õigesti 2–3-silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu;
- 10) kirjutab lugema õpitud lausete ära kirjas 1–2-silbilisi sõnu originaalteksti täiendavaltvaatamata; kontrollib suunamisel kirjutatu õigsust.

1.2 Matemaatika

1.2.1Õppe- ja kasvatusesmärgid

Matemaatikaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) saab aru matemaatika vajalikkusest oma elus ja tegevuses õpitud teemade ulatuses, tunneb rõõmu matemaatikaga tegelemisest;
- 2) omandab iseseisvaks tööks ja koostööks vajalikud oskused ning hoiakud õpetaja suunamisel;
- 3) õpib ümbritseva maailma esemeid ja nähtusi struktureerima (järjestama, võrdlema, rühmitama, loendama, mõõtma) õpitud teemade ulatuses;
- 4) tunneb õpitud matemaatilisi mõisteid ja seoseid, rakendab matemaatikateadmisi ning lahendab jõukohaseid probleemsituatsioone teistes õppeainetes ja igapäevaelus.

1.2.2 Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide

kaupaÕppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis saavad õpilased esmased kogemuslikud kujutlused esemete ja suuruste maailmast, hulkadest, vormist, ruumist ja ajast, arvudest 20 piires ning arvude liitehitusest. Õpitakse tundma lihtsamaid geomeetrisi kujundeid, omandatakse esmased kujutlused mõõtmisest ja mõõtühikutest. Õpitakse opereerima hulkadega, sooritama liitmis- ja lahutamistehteid ning rakendama neid matemaatiliste jutukeste koostamisel ning eluliste

probleemsituatsioonide lahendamisel.

Õppetegevus 3. klassis

3. klassis omandavad õpilased kujutluse arvudest 100 piires, arvude kümnendkoostise ja rakendavad seda arvutamisel ning eluliste probleemide lahendamisel. Omandatakse kujutlus mõõtühikute süsteemist ja õpitakse arvutama nimega arvudega. Õpitakse eristama, nimetama, mõõtma ja joonestusvahenditega joonestama tasapinnalisi geomeetrilisi kujundeid. Kujuneb arusaam elus ettetulevate probleemide sõnastamisest tekstülesandena. Omandatakse oskus esemeliselt ja skemaatiliselt modelleerida lihtsamaid liht- ja lihtsituatioone.

1.2.3 Õpitulemused klasside kaupa

Õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

- 1) märkab suunamisel matemaatikaga seonduvat ümbritsevas elus;
- 2) kasutab õpetajaga koostegEVuses sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
- 3) mõistab õpitud matemaatilist keelt;
- 4) oskab sihipäraselt vaadelda objekte ja nähtusi ning märgata ja kirjeldada nende erinevusi jasarnasusi;
- 5) lahendab koostegEVuses õpetajaga õpitud matemaatilisi probleemsituatioone;
- 6) tunneb huvi matemaatika õppimise vastu.

Õpitulemused 1. klassis

Õpilane:

- 1) orienteerub ruumis ja tasapinnal küsimuse *kus?* ja korralduse pane ...! alusel, vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades;
- 2) võrdleb ja järjestab esemeid suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi;
- 3) opereerib hulkadega (oskab hulki võrrelda, võrdsustada ja ühendada ning eraldada osahulka);
- 4) nimetab, kirjutab ja võrdleb arve 10 piires;
- 5) teab arvude koostist 10 piires;
- 6) liidab ja lahutab 10 piires;
- 7) teab rahaühikuid;
- 8) eristab ja konstrueerib praktiliselt geomeetrilisi kujundeid *ring, kolmnurk, nelinurk* ja teab nende nimetusi, vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades;
- 9) teab nädalapäevade ja aastaegade järgnevust toetudes abivahenditele;
- 10) lahendab ja koostab abiga matemaatilisi jutukesi.

Õpitulemused 2. klassis

Õpilane:

- 1) teab naturaalarve 1–20;
- 2) vastandab hulgaelemente arvuga (20 piires);
- 3) määrab arvu koha naturaalarvude reas;
- 4) eristab ühe- ja kahekohalisi arve, arvus kümmelisi ja ühelisi;
- 5) liidab ja lahutab 20 piires järku ületamata;
- 6) lahendab kolme arvu liitmise või lahutamise liitülesandeid;
- 7) seostab ajasuhteid *eile, täna, homme, üleile* ja *ülehomme* nädalapäevadega, vajadusel abivahendeid kasutades;
- 8) määrab aega täistundides;
- 9) kasutab mõõtmisel pikkusühikut sentimeeter;
- 10) mõõdab joonlaua abil lõigu pikkust sentimeetrites;

- 11) joonestab punktide järgi joonlaua abil kolmnurka ja nelinurka;
- 12) kasutab õpitud rahaühikuid ostu-müügitehingute sooritamisel poemängus;
- 13) lahendab abiga ühetehtelisi tekstülesandeid summa ning vahe leidmiseks.

Õpitulemused 3. klassis

Õpilane:

- 1) teab naturaalarve 1–100;
- 2) teab arvude ehitust kümnendsüsteemis (100 piires);
- 3) võrdleb arve;
- 4) liidab ja lahutab arve 20 piires;
- 5) liidab ja lahutab arve 100 piires;
- 6) teab mõõtühikuid *meeter, kilogramm, liiter* ning rahaühikuid *euro* ja *sent*;
- 7) liidab ja lahutab ühenimelisi arve;
- 8) määrab õpetaja juhendamisel aega täis- ja pooletunnise täpsusega ning kalendri järgi päevades, vajadusel abivahendeid kasutades;
- 9) joonestab sirglõigu ja nelinurga mõõdu järgi;
- 10) lahendab abiga ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid.

1.3 Loodusõpetus

1.3.1 Õppe- ja kasvatusesmärgid

Loodusõpetuse õpetamisega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb huvi looduse vastu, käitub looduses hoolivalt ja turvaliselt;
- 2) oskab vaadelda loodusobjekte ja –nähtusi;
- 3) tunneb ning kirjeldab loodusobjekte ja -nähtusi, mõistab elus- ja eluta keskkonna seoseid;
- 4) mõistab inimtegevuse mõju keskkonnale, väärtustab keskkonnasäästlikku eluviisi;
- 5) leiab loodusteaduslikku teavet, kasutades tekste, plaane, kaarte ja mudeleid ning viies läbi vaatlusi ja katseid õpetaja juhendamisel; sõnastab saadud teavet suuliselt ja kirjalikult abiga.

1.3.2 Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassi õppetegevuses keskendutakse looduse vahetule kogemisele ja praktilisele tegevusele. Õpetaja osalusel ja suunamisel õpivad õpilased tundma lähiümbrust ning igapäevaelu nähtusi, õpivad märkama, vaatlama, võrdlema ja kirjeldama ümbritsevate objektide ja nähtuste tajutavaid tunnuseid. Õppetegevuses on olulisel kohal liigitamis- ja järjestamisoskust kujundavad tegevused. Kuna sel arenguperioodil on lihtsustatud õppes õpilastel juhtivaks psüühiliseks protsessiks taju, tuleb õppetegevuses kasutada kujutluspiltide loomiseks palju esemelist ja kujutavat näitlikustamist.

Ülekaalus on praktiline tegutsemine ja õppemäng. Valdavalt suuline õpitegevus peab arvestama õpilaste kõne arengu taset. Vähesel määral kasutatakse 1. klassi lõpust alates lihtsaid lugemis- ja kirjutamisülesandeid, arvestades seejuures vastavate oskuste arengut.

Õpetaja osaleb õppetöös suurel määral. Järjepidevalt on vaja suunata õpilaste tunnetustegevustja kõnet. Õpilaste õppetegevust tuleb reguleerida koostöös ja eeskuju järgi, tegevusakte peab saatma õpetaja kõne.

Õppetegevus 3. klassis

3.klassis on õppetegevuses jätkuvalt ülekaalus looduse vahetu kogemine, praktiline tegevusja õppemäng. Vajalike kujutluspiltide loomist toetab esemeline ja kujutav näitlikkus, lisandub ka tinglik näitlikkus (lihtsad joonised, tabelid, Eesti kaart). Õpilaste tunnetustegevuse areng võimaldab varasemalt kujundatud taju- ja mälukujutlusi täpsemaks muuta ning suurema hulgatunnuste abil laiendada. Õpetaja suunamisel areneb objektide, nähtuste, tegevuste jm kirjeldamis-, võrdlemis-, rühmitamis- ja üldistamisoskus. Õpetaja abiga kujunevad jõukohase õppematerjali ulatuses põhjus-tagajärg seoste mõistmise ja järelduste tegemise oskused.

Järk-järgult suureneb õpitemgevuses kirjaliku kõne osakaal – jõukohaste õppetekstide häälega lugemine ja analüüs õpetaja suunamisel, jõukohaste kirjalike ülesannete sooritamine.

Õpetaja osalus õpilaste tegevuses püsib, õpiülesandeid sooritatakse suulise juhendamise, eeskuju ja näidise järgi. Tähelepanu pööratakse lihtsate kirjalike töökorralduste mõistmisele ning nende täitmisele. Õpetaja ülesandeks on järjepidevalt kujundada õpilaste enesejuhtimise ning koostööoskusi.

Õpetaja juhendamisel ja abiga on õpilased suutelised jõukohasel viisil tehnoloogiavahendeid kasutama, näiteks otsima pildilist teavet, sooritama õpitud teadmiste kinnistamiseks lihtsaid õpiülesandeid. Peamised raskused tehnoloogiavahendite kasutamisel tulenevad õpilaste tunnetustegevuse ja kirjaoskuse arengu puudulikkusest.

1.3.3 Õpitulemused klasside kaupa

Õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

- 1) märkab ja vaatleb täiskasvanu juhendamisel ümbritseva keskkonna objekte, nähtusi ja protsesse; kirjeldab neid abivahenditele tuginedes 4–5-sõnaliste lausetega (3–5 lauset);
- 2) tunneb ära ning nimetab kodukoha tuntumaid taimi ja loomi; võrdleb ja rühmitab neid õpetaja suunamisel erinevate õpitud tunnuste alusel;
- 3) teab kuude nimetusi ja järgnevust, rühmitab neid vastavalt aastaajale;
- 4) liigub ja käitub turvaliselt, väärtustab looduses viibimist; märkab täiskasvanu suunamisel oma kodukoha elurikkust ning suhtub sellesse hoolivuse ja austusega, hoolib elusolenditest janende vajadustest.

Õpitulemused 1. klassis

Õpilane:

- 1) orienteerub täiskasvanu abiga kodus, koolis ja kooliteel;
- 2) tunneb ära ja nimetab õpitud taimi, loomi ja loodusnähtusi; kirjeldab neid õpetaja küsimustele toetudes 2–4-sõnalise lausega ja rühmitab neid erinevate tunnuste alusel, vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades;
- 3) tunneb ära ja nimetab aastaaegu ja aastaaegadele iseloomulikke loodusnähtusi; nimetabaastaegade järjestust;
- 4) käitub looduses hoolivalt, hindab enda ja teiste käitumist looduses õige/vale põhimõttel.

Õpitulemused 2. klassis

Õpilane:

- 1) tunneb ära ja nimetab õpitud taimi ning loomi, lähiümbruse eluta looduse objekte ning nähtusi; kirjeldab neid abile tuginedes 3–5-sõnaliste lausetega (3–4 lauset), vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades;
- 2) võrdleb õpetaja suunamisel õpitud elusorganisme 2–3 tajutava tunnuse alusel; rühmitab neid õpetaja suunamisel ning eristab õpitud kuuluvusrühmi;
- 3) tunneb ära ja nimetab aastaaegu, kirjeldab nende põhitunnuseid; järjestab abivahendite toel aastaajale vastavate kuude nimetusi;
- 4) märkab ja toob õpetaja küsimustele toetudes näiteid elusolendite vajadustest, vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades.

Õpitulemused 3. klassis

Õpilane:

- 1) kirjeldab abivahenditele tuginedes 4–5-sõnaliste lausetega (3–5 lauset) eluta looduse objekte ning nähtusi; võrdleb ja rühmitab neid õpetaja suunamisel erinevate tunnuste alusel;
- 2) teeb koostegevuses täiskasvanuga lihtsamaid ilmavaatlusi, iseloomustab abivahenditele tuginedes ilma ning valib ilmale vastava välisriietuse;
- 3) märkab ja kirjeldab abivahenditele tuginedes 4–5-sõnaliste lihtlausetega looduses ja inimtegevuses toimuvaid aastaajalisi muutusi;
- 4) teab kuude nimetusi ja järgnevust, rühmitab neid vastavalt aastaajale;
- 5) tunneb ära ja nimetab kodukoha tuntumaid taimi ja loomi; rühmitab neid õpetaja suunamisel erinevate tunnuste alusel ning nimetab õpitud kuuluvusrühma;
- 6) kirjeldab ning võrdleb abivahenditele tuginedes õpitud taimede välisehitust ja elupaiku ning õpitud loomade välisehitust, liikumisviisi ja toitumist; liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodust ja iseennast; hoolib elusolenditevajadustest.

1.4. Inimeseõpetus

1.4.1Õppe- ja kasvatusesmärgid

Inimeseõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb oma keha ning mõistab inimese kasvamise ja arenemisega seotud muutusi;
- 2) hoiab oma tervist, järgides tervislikku eluviisi, käitub nii, et ei sea ohtu enda, teiste inimeste ega keskkonna turvalisust;
- 3) märkab ja mõistab kaaslaste ning iseenda emotsionaalseid seisundeid, käitumisviise; oskab neid hinnata ja nendega toime tulla, vajadusel abivahendeid kasutades või täiskasvanu suunamisel;
- 4) hoiab puhtust ja korda;
- 5) järgib sotsiaalseid nõudeid ja käitumisetiketti.

1.4.2Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis on inimeseõpetuse põhisisuks lähiümbruse märkamine, selle teadvustamine (suhtes *mina* ja *meie*) ning sotsiaalse kompetentsuse arendamine. Õpitakse koos tegutsema nii matkides kui ka eeskuju ja juhendamise järgi. Omandatakse baassõnavara ja -lausungimalle ning elementaarseid (olme)suhtlusoskusi: teise inimese kuulamine, ütluste mõistmine ja nendele reageerimine (vastusrepliigid dialoogis), dialoogi alustamine ja jätkamine tuttavas situatsioonis jms.

Õpitakse (mängu)asjade kasutamist ja hoidmist, mängus osalemist, reeglitest kinnipidamist, mängu algatamist, rollide ja vajalike mänguasjade jagamist jne. Kohati võib olla keeruline rollimängudes osalemine. Õpilased vajavad pidevat motiveerivat tagasisidet oma tegevuse ja

saavutuste kohta.

Võrreldavate situatsioonide ja illustratsioonide (joonised, fotod) toel õpitakse märkama ja eristama (puhas/must, meeldib / ei meeldi jne) ümbritsevate esemete, ruumide ja inimeste (sh iseenda) esteetilisi omadusi. Õpitakse eristama isiklikke, võõraid ja ühiseid esemeid, neisse heaperemehelikult ja turvaliselt suhtuma ning neid kasutama. Õpitakse ka märkama ja eristama eakaaslaste käitumisviise. Harjutatakse viisakat käitumist (tervitamine, palumine, tänamine, eakaaslase ja täiskasvanu poole pöördumine, võimalik keeldumine jne).

Õppetegevus 3. klassis

3. klassis kujuneb jätkuvalt õpilaste oskus märgata ja eristada oma lähiümbrust (selle esemeid, nähtusi, sündmusi, tegevusi jms). Õpilased tutvuvad eesti rahvakommete ja traditsioonidega (rõhuasetus pere ja kodukoha traditsioonidel).

Tegevus- ja suhtlussituatsioonides õpitakse tundma ja järgima ühiskonnas aktsepteeritavaid käitumisnorme. Õpitakse märkama, eristama ja mõistma igapäevaelu olukordi, sealhulgas ohuolukordi, verbaalseid ja mitteverbaalseid eneseväljendusviise, tundeid jms. Täiendatakse ühis- ja koostegevuse oskusi (sh hooliv ja teisi arvestav suhtlemine) ja viisaka käitumise oskusi. Õpetaja abiga saab õpilane aru pere ja koduga seotud temadest, teadvustab laste ning vanematevastastikuseid õigusi ja kohustusi.

Järjepidevalt kujundatakse õpilaste sotsiaalset teadlikkust ja verbaalset aktiivsust: õpilased kirjeldavad (suhtlus)abivahendite toel enda ja kaaslaste tegevust ja emotsionaalset seisundit. Õppimist toetavad aktiivõppemeetodite kasutamine, õppekäigud, praktilised ülesanded, lühipalade lugemine ja analüüsimine.

Praktiliste ja tekstis kirjeldatud situatsioonide analüüsil pööratakse tähelepanu nendes osalejate tegevusviisidele, motiividele ja kavatsustele, situatsioonide tingimustele, tegevuste tulemustele ja tagajärgedele.

1.3.4 Õpitulemused klasside kaupa

Õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

- 1) alustab ja jätkab dialoogi (vastab küsimusele, esitab küsimusi, nõustub või loobub kutsest);
- 2) teab viisaka käitumise reegleid, püüab neid täita;
- 3) hindab õpituatsioonid enda ja kaaslaste igapäevast käitumist (õige/vale, meeldib / ei meeldi);
- 4) tunneb ära ja nimetab näoilme ja hääletooni järgi kaaslaste 4–6 emotsiooni;
- 5) nimetab, mille poolest ta teistega sarnaneb ja mille poolest teistest erineb, teab oma keha osasid;
- 6) räägib õpetaja suunamisel ja abivahendite toel tervisliku eluviisi põhimõtetest: liikumine, toitumine, puhkus ja enese eest hoolitsemine;
- 7) hoolitseb oma hügieeni eest, hoiab puhtust ja korda;
- 8) teab, mis on perekond, kodu, kodukoht ja kodumaa, ning Eesti riigi sümboleid;
- 9) liikleb ohutult kooliteel ning palub abi õnnetusjuhtumi korral.

Õpitulemused 1. klassis

Õpilane:

- 1) tutvustab ennast, nimetades oma nime, kooli, klassi, kodu asukoha, õdede-vendade ja vanemate nimed, vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades;
- 2) nimetab küsimuste abil oma lemmiktegevusi, vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades;

- 3) osaleb ühistes (õppe)mängudes ja järgib meeldetuletamisel mängureegleid;
- 4) vastab dialoogi repliigile, alustab dialoogi oma soovide ja vajaduste väljendamiseks, vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades;
- 5) tunneb ära kaaslaste tegevuses ning õppesituatsioonis õige ja vale käitumise;
- 6) teeb vahet endale ja teistele kuuluvate asjade vahel;
- 7) teab oma kehaosi (pea, kael, kõht, selg, käed, jalad, juuksed ja nägu);
- 8) järgib õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevaste tegevuste käigus (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms);
- 9) märkab õpetaja suunamisel ümbritsevate esemete välimust, esemete ja ruumide puhtust ning korrashoidu; korrastab õpetaja juhendamisel oma töölauda ja lähiümbrust;
- 10) nimetab nädalapäevi, ööpäeva osasid ja aastaaegu õiges järjestuses, vajadusel abivahendite toel;
- 11) teab, kuidas ohutult sõiduteed ületada, ja käitub vastavalt;

Õpitulemused 2. klassis

Õpilane:

- 1) alustab ja jätkab dialoogi tuttavates situatsioonides, vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades; kutsub õpetaja suunamisel kaaslasti tuttavat (õppe)mängu mängima, jagab mänguasju;
- 2) tavasituatsioonides suhtlemisel tervitab, palub, tänab, vabandab; käitub söögilauas viisakalt (palub, tänab, räägib vaikse häälega, hoiab puhtust);
- 3) teab oma vanust, sünnipäeva ja kodust aadressi, nimetab oma kodukoha, vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades ;
- 4) kirjeldab tegevusi, mis talle rõõmu pakuvad, vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades;
- 5) hindab õpetaja abiga kaaslaste igapäevast käitumist skaalal õige/vale, meeldib / ei meeldi;
- 6) eristab oma, võõrast ja ühist asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta;
- 7) tunneb ära ja nimetab näoilmele ja hääletoonile vastava emotsiooni (4 erinevat), vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades;
- 8) tunneb ära situatsiooni, kus kellelegi tehakse liiga;
- 9) järgib ise ja õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevastes tegevustes (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms);
- 10) nimetab näitvahenditele toetudes tervisele kasulikke toite;
- 11) nimetab oma lähisugulasi, vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades;
- 12) teab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes;
- 13) teab oma vanemate ja koolitöötajate ameteid;
- 14) tunneb kella täistundides;
- 15) teab sagedasemaid ohtusid kooliteel liiklemisel ja võõraste inimestega suhtlemisel;
- 16) oskab pöörduda täiskasvanu poole abi saamiseks.

Õpitulemused 3. klassis

Õpilane:

- 1) alustab ja jätkab dialoogi (küsimus – vastus, teade – küsimus, kutse koostegevusele, nõustumine, loobumine), vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades ;
- 2) nimetab, mille poolest ta teistega sarnaneb ja mille poolest teistest erineb, vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades;
- 3) hindab õpituatsioonis enda ja kaaslaste igapäevast käitumist skaalal õige/vale, meeldib / ei meeldi;
- 4) teab erinevates kohtades ja olukordades viisaka käitumise reegleid;
- 5) tunneb näoilme ja hääletooni järgi ära ja nimetab kaaslaste 4–6 emotsiooni, vajadusel

- alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades;
- 6) teab oma keha puhtuse ning välimuse eest hoolitsemise vahendeid ja vajalikkust;
  - 7) teab terve ja haige inimese tunnuseid; märkab oma enesetunnet ning teavitab sellest kaaslasti;
  - 8) teab, et ravimeid võetakse haige olles, et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud;
  - 9) kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus, liikumine ja sport;
  - 10) kõneleb õpetaja suunamisel oma perekonnast: pere suurus, pereliikmete nimed, õdede-vendade vanus, vanemate tegevus, vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades;
  - 11) küsimustele toetudes räägib enda ja pereliikmete tegevusest pühade tähistamisel, vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades;
  - 12) teab, mis on tema kodukoht ja kodumaa; väärtustab Eestit – oma kodumaad; tunneb Eesti sümboleid (lipp, vapp, hümn; suitsupääsuke, rukkilill);
  - 13) tunneb kella täis- ja pooltundides;
  - 14) nimetab positiivseid vaba aja veetmise võimalusi, vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades;
  - 15) teab ohtlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses;
  - 16) palub ohuolukorras ja õnnetusjuhtumi korral abi.

1.5. Muusika

1.5.1Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Muusikaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb rõõmu muusika kuulamisest ja musitseerimisest;
- 2) tunneb huvi muusika vastu, kuulab erinevat muusikat;
- 3) julgeb muusika saatel liikuda ja kaaslastele esineda;

1.5.2Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassi muusikaõpetuses on olulisel kohal vaba emotsionaalne eneseväljendus, rõõm muusikast. Seda arendatakse eri viisil musitseerides – lauldes, pilli mängides, muusika saatel liikudes. Ühiselt tegutsedes kujundatakse eri sotsiaalseid oskusi: üksteise kuulamine, lihtsatele küsimustele vastamine, koos musitseerimine jms. Sellel kooliastmel on muusikaõpetuses oluline roll laulumängudel. Muusikatunnis õpitud laulumänge ja liisusalme soovitatakse kasutada ka teistes ainetundides ning klassi- ja koolipidudel.

Muusikatundides pööratakse tähelepanu helide, müra ja kõne eristamisele. Praktilise tegevuse käigus tekitatakse ise mitmesuguseid helisid vahendite ja/või oma häälega. Õpetaja suunamisel kuulatakse eri rütmis ja tempos muusikapalu; tutvutakse kiire ja aeglase, rõõmsa ja kurva muusikaga. Muusikaõpetuse kaudu koordineeritakse liigutusi, arendatakse rütmitunnet, silma ja käe koostööd.

Õppetegevus 3.klassis

3.klassi muusikaõpetuses on olulisel kohal laulmine ning muusika rütmis liikumine (liigutused kehaga, käega, liikumine ruumis). Eesmärgiks on hoida ning suurendada huvi ja soovi muusikalistes tegevustes osaleda. Ühise musitseerimise kaudu arendatakse õpilaste rütmitunnet, silma ja käe koostööd, liigutuste koordineerimist; kujundatakse muusikalise eneseväljendamise julgust ja oskusi, suhtlemis- ja koostööoskusi.

Laulude valikul arvestatakse õpilaste kõne mõistmise taset ning võimalikke hääldeprobleeme. Laulmisel rõhutatakse täpset ja selget diktsiooni, välditakse ülikiiret artikuleerimist vajavaid laule. Õpilased omandavad mõne pilli esmased mänguvõtted.

1.5.3. Õpitulemused klasside kaupa

Õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

- 1) on omandanud esmased koostegemise oskused kõigis muusikalistes tegevustes;
- 2) tunneb rõõmu laulmisest ja pillimängust, muusikalisest liikumisest ja muusika kuulamisest;
- 3) on saanud esmase ühislaulmise kogemuse, kasutab saateks lihtsamaid lastepille ja kehapilli;
- 4) omab muusika kuulamise kogemusi;
- 5) rakendab omandatud muusikalisi teadmisi ja oskusi muusikalistes tegevustes.

Õpitulemused 1. klassis

Õpilane:

- 1) laulab loomuliku hääletooni ja kehahoiuga;
- 2) teeb vahet kõrgel ja madalal helil;
- 3) teeb vahet kiirel ja aeglasel muusikal;
- 4) eristab erinevaid hääli ja müra muusikast;
- 5) tunneb rütmivorme TA, TI-TI;
- 6) mängib õpitud rütme nii keha- kui ka rütmipillidel kaasa;
- 7) liigub lihtsa muusika rütmis, oskab kasutada liisusalme;
- 8) tunneb ära Eesti hümnit, käitub hümnit laulmise ajal õigesti, püüab kaasa laulda;
- 9) oskab peast mõnda õpitud lastelaulu;
- 10) osaleb õpitud laulumängudes, hoiab rivi ja sõõri juhendamisel.

Õpitulemused 2. klassis

Õpilane:

- 1) teeb vahet pikal ja lühikesel helil ja reageerib nendele erinevalt;
- 2) väljendab muusika sisu ja karakterit liikumise kaudu;
- 3) tunneb rütmivorme TA, TI-TI, PAUS;
- 4) mängib õpitud rütme tuttavate laulude saateks kaasa;
- 5) mängib lihtsamaid kaasmänge keha- ja rütmipillidel;
- 6) laulab lihtsamate regilaulude kooriosa kaasa;
- 7) laulab peast 3–4 lastelaulu;
- 8) mõtleb välja liigutusi tuttavates laulumängudes ja liisutustes;
- 9) tunneb Eesti hümnit, käitub hümnit laulmise ajal õigesti, püüab kaasa laulda;
- 10) osaleb õpitud laulumängudes.

Õpitulemused 3. klassis

Õpilane:

- 1) oskab peast 3–4 lastelaulu;
- 2) laulab tuttavaid laule ilmekalt ja õige kehahoiuga;
- 3) rakendab keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates ostinaatodes ja/või kaasmängudes;
- 4) tunneb rütmivorme TA, TI-TI, PAUS, TA-A;
- 5) viipab käega kaheosalist taktimõõtu;
- 6) eristab kurvakõlalist meloodiat rõõmsakõnalisest;
- 7) kirjeldab kuulatud muusikapala iseloomu (kurb/rõõmus; aeglane/kiire);
- 8) laulab Eesti hümnit vastavalt võimetele kaasa;
- 9) eristab ja iseloomustab rahvakalendri tähtpäevadega seotud traditsioone, osaleb laulmisel;
- 10) osaleb õpitud laulumängudes.

1.6. Kunst

1.6.1 Õppe- ja kasvatusesmärgid

Kunstiõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) suudab luua erinevaid kunstitöid, kasutades õpitud teadmisi ja oskusi, tunneb rõõmu kunstist ja sellega tegelemisest;
- 2) kasutab töövahendeid ja materjale sihipäraselt, ohutult ja säästvalt;
- 3) töötab iseseisvalt ja teeb koostööd kaaslastega;
- 4) kirjeldab kunstitöid suunamisel;

1.6.2 Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis on kunstiõpetuse peamine roll olla siduvaks õppeaineks, kinnistada käelise tegevuse ja eri meelte kaudu teistes õppeainetes omandatud teadmisi ja oskusi. Õpetusega taotletakse, et õpilane tahab ja julgeb end loominguliselt väljendada.

Juhtiv meel on selles vanuses taju. Õpilane täidab ülesandeid valdavalt koostegevuses eeskuju ja näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi. Erinevate vahendite kasutamise ja näitlikustamise kaudu kujuneb õpilastel vaatlus- ja võrdlemisoskus, areneb tähelepanu, nägemis-, kompimis- ja ruumitaju ning mootorika. Õpitakse kõikide meeltega tajuma objekte ja kujutisi enda ümber, õpitakse eristama värvusi ja erinevaid materjale. Mootorika arengut toetavad võimetekohaselt omandatavad maalimise, joonistamise, rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise ja voltimise baasoskused.

Töö käigus areneb õpilaste kõne (kuulamine, suuliste lühikorralduste täitmine, suuline väljendusoskus), kuna õpilane saadab oma tegevust kõnega. Õpitakse töötama grupis ning jagama ühiskasutuses olevaid töövahendeid. Õpetaja suunamisel õpitakse valima eesmärgist lähtuvaid töövahendeid ja -võtteid; kujunevad korraharjumused ja oskused ning püsivus oma töö lõpule viimiseks.

Õppetegevus 3. klassis

3.klassi õpilased õpivad arutlema, olulist teisejärgulisest eristama, esemeid eri põhimõtete järgi ühendama ja esemete eri tunnuseid üksteisest eristama, neid kunstitöodes kujutama.

Õpilaste taju ja peenmootorika arengut toetavad keerukamad ja pingutust nõudvad töövõtted –detailsemad joonistused, voolimistööd, lõikamine kääridega, värvide segamisel maalimisel;

Ühistegevuses rakendavad õpilased õpetaja suunamisel omandatud õpioskusi, vajades seejuures pidevat meeldetuletamist ja kordamist. Järjepideva õpetuse tulemusena õpitakse oma tegevust kavandama ja kontrollima. Õpetaja juhendamisel omandatakse esmased digivahendite kasutamise oskused.

1.6.3. Õpitulemused klasside kaupa

Õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb rõõmu loomingulisest ja käelisest tegevusest ning õppeprotsessis osalemisest;
- 2) tunneb ära ja nimetab õpitud töövahendeid ja tehnikaid, kasutab neid kunstitöodes oma võimetest lähtuvalt (vajaduse korral õpetaja abiga);
- 3) teostab kahe- ja kolmemõõtmelisi kunstitöid nii spontaanselt kui ka kavandades, kasutab omandatud tehnikaid ja töövõtteid, töötab keskkonnasõbralikult;
- 4) viib alustatud töö iseseisvalt või abiga lõpule;
- 5) oskab jagada ühiskasutuses olevaid töövahendeid, peab kinni rühmas kokkulepitud reeglitest;
- 6) hoiab õpetaja juhendamisel korras töökoha ja oskab enda järelt koristada;
- 7) tegutseb võimalikult iseseisvalt ja teeb koostööd, arvestab kaaslastega;
- 8) kirjeldab etteantud lihtsate küsimuste abil enda tööprotsessi ja tulemust, oma ja kaaslaste

töid ning väärtustab erinevaid lahendusi.

Õpitulemused 1. klassis

Õpilane:

- 1) tunneb ära ja kasutab õpetaja juhendamisel erinevaid materjale ja vahendeid (nt paber, värvipliiatsid, viltpliiatsid, guašid, plastiliin, savi, looduslik materjal, voolimisalus, joonlaud jms);
- 2) tunneb ära ja nimetab õpitud värvusi;
- 3) joonistab šablooni või orientiiri abil lihtsamaid kujundeid, vajaduse korral õpetaja abiga;
- 4) rebib sirgjooneliselt, lõikab silma järgi ning sirgjoonelist kontuuri mööda paberitükke ja ribasid, vajaduse korral abi kasutades;
- 5) liimib liimipulgaga paberit, vajaduse korral abi kasutades;
- 6) voldib paberilehe pooleks ja/või neljaks, vajaduse korral abi kasutades;
- 7) voolib rullimise, veeretamise ja lamendamise teel lihtsamaid kujundeid ja esemeid, vajaduse korral õpetaja abiga;
- 8) hoolitseb õpetaja juhendamisel oma töökoha ja õppevahendite korrasoleku eest.

Õpitulemused 2. klassis

Õpilane:

- 1) tunneb ära, nimetab ja oskab õpetaja juhendamisel kasutada erinevaid materjale (paber, kartong, plastiliin, savi, looduslik materjal jms);
- 2) kasutab joonlauda sirgjoone tõmbamiseks;
- 3) järgib jõukohast mustrit rütmi;
- 4) jälgib vastavalt võimetele pinna katmisel lihtsa kujutise kontuuri;
- 5) leiab paberilehel ja pildipinnal otsitava objekti/detaili, võrdleb 2–3 tajutava tunnuse (nt värvus, kuju, suurus) alusel näidiseid ja valminud kujutisi õpetaja suunamisel;
- 6) joonistab vabalt või šablooni abil kujundeid, lõikab neid välja, liimib ja täiendab neid, vajaduse korral abiga;
- 7) kujutab kõrvuti asetsevaid sarnaseid figuure väiksemana ja suuremana, vajaduse korral suunamisel või näidise abil;
- 8) kasutab omandatud voolimisvõtteid (veeretamine, rullimine, lamendamine, venitamine, pigistamine jms), vajaduse korral abiga;
- 9) täidab kunstiõpetuse ülesandeid koostegevuses suulise juhendamise järgi vastavalt oma võimetele ja omandatud oskustele, vajaduse korral eeskuju ja näidist kasutades, aga võimalikult palju loomingulist iseseisvust säilitades;
- 10) hoolitseb õpetaja suunamisel oma töökoha ja õppevahendite korrasoleku eest.

Õpitulemused 3. klassis

Õpilane:

- 1) kasutab ohutult töövahendeid ja materjale;
- 2) kujutab elusolendeid ja eluta objekte neile iseloomulikul viisil;
- 3) märkab õpetaja suunamisel esemete ja figuuride detaile, täiendab vajaduse korral oma tööd;
- 4) oskab õpetaja juhendamisel materjalist lähtuvalt kasutada sobivaid töövahendeid ja töövõtteid (paberi rebimine, lõikamine ja voltimine; guašside, akvarellide, pastellide, kriitide jm joonistusvahendite kasutamine; savi või plastiliini voolimine eri võtetega);
- 5) täiendab mustrit rütmi;
- 6) kujutab visuaalselt õpetaja suunamisel kujutatut põhilisi tunnuseid (väiksem-suurem, paksem-peenem, pikem-lühem jne) ja õpitud ruumisuhteid pildil (kõrval, ülal, all jne);
- 7) valmistab juhendamisel tähtpäevalisi ruumikaunistusi;
- 8) viib alustatud töö lõpule;

9) korrastab oma töökoha.

1.7. Tööõpetus

1.7.1 Õppe- ja kasvatusesmärgid

Tööõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb rõõmu ja rahulolu praktilise töö tegemisest ning selle tulemustest;
- 2) väärtustab ja hoiab rahvuskultuuri;
- 3) oskab kasutada suulisi ja kirjalikke tööjuhendeid, teksti ja lihtsaid tööjooniseid;
- 4) tunneb ja kasutab säästlikult erinevaid materjale, tunneb töövahendeid ja materjalide töötlemisviise, järgib tööprotsessis ohutuid ja ergonoomilisi töövõtteid;
- 5) hoiab puhtust ja korda ning täidab isikliku hügieeni nõudeid;

1.7.2 Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassi õpilaste juhtivaks meeleks on taju. Tööõpetuse tundides õpitakse kõikide meeltega tajuma objekte ja kujutisi enda ümber, õpitakse eristama värvusi ja erinevaid materjale. Käeliste tegevuste käigus areneb lapse tähelepanu, nägemis-, kompimis- ja ruumitaju ning motoorika. Kujundatakse vaatlemis-, võrdlemis-, järjestamis- ja rühmitamisoskust.

Õpilaste motoorika arengut toetavad rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise ja voltimise baasoskused, mida nad omandavad vastavalt oma võimetele. Töö käigus õpitakse ka suulisi lühikorraldusi kuulama ja täitma ning küsimustele vastama, vajadusel alternatiivseid suhtlusabivahendeid kasutades. Õppetegevuse käigus aktiveeritakse õpilaste kõnetegevust, arendades seeläbi nende suulist väljendusoskust.

Õpilased täidavad ülesandeid valdavalt koostegevuses eeskuju või näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi. Õppetegevuse käigus kujundatakse korraharjumusi ja tööoskusi. Õpetaja suunamisel õpitakse tundma ja valima töövahendeid (sh digivahendeid) ning töövõtteid, õpitakse kasutama töövahendeid, arvestades õpitud ohutusreegleid. Õpilasi suunatakse märkama ja väärtustama ilu enda ümber.

Õppetegevus 3. klassis

3.klassis jätkub õpetaja osalus õpilaste tegevuses, õpiülesandeid sooritatakse suulise juhendamise, eeskuju ja näidise järgi. Tähelepanu pööratakse lihtsate kirjalike töökorralduste mõistmisele ning nende täitmisele. Õpetaja suunamisel rakendab õpilane omandatud õpioskusi, vajades seejuures pidevat meeldetuletamist ning kordamist. Uued oskused kujundatakse ühistegevuses õpetaja juhendamisel. Järjepideva õpetuse tulemusena õpitakse oma tegevust kavandama ja kontrollima, omandatud õpioskusi iseseisvalt rakendama. Õpetaja juhendamisel omandavad õpilased esmased digivahendite kasutamise oskused, õpivad kasutama lihtsamaid robotikavahendeid.

1.7.3 Õpitulemused klasside kaupa

Õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb rõõmu käelisest tegevusest ja õppeprotsessis osalemisest;
- 2) tunneb ära ja nimetab kasutatud materjale, nimetab õpetaja abil materjalide omadusi;
- 3) teeb vahet enda ja teiste asjadel, oskab jagada ühiskasutuses olevaid töövahendeid;
- 4) valib õpetaja juhendamisel töö teostamiseks sobivad materjalid, töövahendid ja töötlemisviisid; kasutab õpetaja juhendamisel materjale keskkonnasõbralikult ja

säästlikult, järgib esmaseid ohutusnõudeid;

- 5) viib alustatud töö suunamisel lõpule;
- 6) kasutab vajaduse korral jõukohaseid digivahendeid;
- 7) täidab kokkulepitud reegleid, arvestab ühiselt töötades kaaslastega;
- 8) hoiab õpetaja juhendamisel korras töökoha ja oskab enda järelt koristada.
- 9) teab isikliku hügieeni vajalikkust ning järgib õppetegevuses hügieenireegleid.

Õpitulemused 1. klassis

Õpilane:

- 1) tunneb ära kasutatavaid materjale (paber, plastiliin, savi, looduslik materjal jne);
- 2) kasutab õpetaja juhendamisel õigesti ja ohutult lihtsamaid töövahendeid;
- 3) joonistab šablooni abil lihtsamaid kujundeid;
- 4) rebib sirgjooneliselt;
- 5) lõikab silma järgi ning kontuuri (sirgjoon) mööda paberitükke ja ribasid;
- 6) voldib paberilehe pooleks ja/või neljaks;
- 7) voolib rullimise, veeretamise ja lamendamise teel lihtsamaid kujundeid ja esemeid;
- 8) hoolitseb koostevuses õpetajaga oma töökoha ja -vahendite korrasoleku ning isikliku hügieeni eest.

Õpitulemused 2. klassis

Õpilane:

- 1) tunneb ära ja nimetab kasutatavaid materjale (paber, kartong, plastiliin, savi, riie, lõng, looduslik materjal jms);
- 2) joonistab šablooni abil kujundeid, lõikab neid välja, liimib ja täiendab neid õpetaja juhendamisel;
- 3) kasutab joonlauda sirgjoone tõmbamiseks;
- 4) teeb voltimise teel lihtsamaid esemeid; voldib ruudu diagonaalselt pooleks;
- 5) kasutab õpitud voolimisevõtteid (veeretamine, rullimine, lamendamine, venitamine, pigistamine jms);
- 6) oskab sõrmedega heegeldada jämedat ketti;
- 7) hoolitseb õpetaja suunamisel oma töökoha ja õppevahendite korrasoleku ning isikliku hügieeni eest.

Õpitulemused 3. klassis

Õpilane:

- 1) eristab erinevaid looduslikke ja tehismaterjale, nimetab ja võrdleb õpetaja abiga materjalide omadusi (õhuke, paks, jäme, peenike, pehme, kõva, painduv, tugev jt);
- 2) valib õpetaja juhendamisel erinevaid töötlemisviise (rebimine, lõikamine, voltimine, viltimine, voolimise jms) ning kasutab töövahendeid õigesti;
- 3) töötab õpetaja suulise juhendamise järgi, vaatleb ja kirjeldab õpetaja abiga töövõtet tutvustavat videot või pilti; viib alustatud töö iseseisvalt lõpule;
- 4) kasutab materjale õpetaja juhendamisel säästlikult;
- 5) kasutab joonlauda: mõõdab paberil pikkusi täissentimeetrites, tõmbab sirgjooni läbi ühe ja kahe punkti;
- 6) valmistab juhendamisel voltimise teel lihtsamaid kujundeid;
- 7) lõikab kääridega mitmesuguseid kujundeid erinevast materjalist: paberist, õhemast kartongist, vildist, fliisist, riidest;
- 8) paneb niidi, heegelniidi, lõnga sukanõela silmast läbi;
- 9) tikib eelpistet;
- 10) heegeldab jämeda heegelnõelaga ketti;

- 11) torkab õpetaja juhendamisel naaskliga auke;
- 12) valmistab juhendamisel tähtpäevalisi ruumi- ja lauakaunistusi, korrastab ja kaunistabühistegevuses oma klassiruumi;
- 13) katab ja koristab õpetaja juhendamisel lauda.

1.3 Kehaline kasvatus

1.8.1Õppeaine kirjeldus

Kehalise kasvatus õpetamisel järgitakse üldist eesmärki – kujundada õpilastel motivatsiooni, teadmisi, oskusi ja harjumusi iga päev aktiivselt liikuda, tegeleda liikumisharrastusega ja toetada õpilaste positiivset hoiakut liikumise suhtes. Lõimitult erinevate spordialade ja liikumisviisidega õpetatakse ka tantsulist liikumist, kujundades seeläbi nii teadmisi Eesti tantsukultuurist ja -traditsioonidest kui ka väärtushoiakuid nende suhtes.

Lihtsustatud õppes lisandub spetsiifiline eesmärk – arendada õpilaste psühhomotoorikat ja sensoorseid protsesse, tegelda rehabiliteerimise ja tervendamiseiga. Füüsilise tegevusega kaasnevalt aktiveeritakse õpilaste vaimset tegevust (harjutuste eesmärkide mõistmine, korraldustest arusaamine, oma toimingute analüüsimine jne).

Valdaval osal intellektipuueteiga õpilastest ilmneb ühe sümptomina mootorika moonutatud või hilistunud areng, mis omakorda lõimub tihedalt kogu tunnetustegevuse ja kõne seisundiga ning praktilise tegevuse puudulike oskustega. Eakohase füüsilise arenguga võrreldes ilmneb intellektipuueteiga lastel mahajäämus lihasliigutuste jõus, liigutuste kiiruses, vastupidavuses, paindlikkuses jne. Seega on kehalise kasvatus ülesanneteks nii üldkehaline treenimine kui ka psühhofüüsilise arengu korrigeerimine. Kehaliste harjutuste sooritamine parandab organismi üldist seisundit ning kompenseerib tervishäiretest tingitud puudusi. Kehaline kasvatus saab edukalt täita õppeainele püstitatud eesmärgid ainult sel juhul, kui arvestatakse maksimaalselt õpilaste individuaalseid füüsilise arengu ja soolisi iseärasusi ning vanust.

Lihtsustatud õppel õpilased on väga erineva võimekuse ja potentsiaaliga. Õppekava peab pakkuma erineva võimekusega õpilastele võrdseid võimalusi ja väljundeid. Õppekava on positiivse vaatega õpilase tuleviku suhtes, pakub teadmisi ja oskusi, mis võimaldavad iseseisvas elus hakkama saada. Õpetaja roll on kehalises kasvatuses väga oluline, kuna õpilased õpivad väga palju eeskujuga järgi, vajavad julgustust, innustust, abi ja positiivset toetust. Kindlasti tuleb rõhuda sellele, millega õpilane hakkama saab ja mis tal hästi välja tuleb, mitte sellele, milles taebaõnnestub.

Õpilasi innustatakse oma kehalisi võimeid arendama. Kooli ja pedagoogi(de) ülesandeks on luua tundideks ja tunniväliseks spordiüritusteks ohutud ning õpilassõbralikud harjutuspaigad, valida sobilik õppeinventar ja tagada õpilaste turvalisus. Oluline on isikliku hügieeni harjumuste ja selle kaudu enda tervisest lugupidava käitumise kujundamine, mis aitab ennetadaterviseriske.

Talispordialade õpe rakendatakse vastavalt kooli võimalusele.

Ujumisõpetus viiakse läbi I või II kooliastmes. Ujumisõpetuse praktika näitab, et vaatamata isegi kogenud ujumistreeneri, eripedagoogi ja kehalise kasvatus õpetaja koostööle suudavad mõned lihtsustatud õppel õpilased ujumise algõpetuse raames vaid veega kohaneda.

Õpilased, kelle tervislik seisund ei võimalda sooritada kõiki kehalise kasvatus tunni tegevusi või intensiivselt liikuda, kaasatakse tegevustesse vastavalt nende tervislikule seisundile. Nad sooritavad taastumist toetavaid liikumistegevusi, abistavad õpetajat ja kaasõpilasi.

1.8.2Õppe- ja kasvatusesmärgid

Kehalise kasvatuse kaudu taotletakse, et õpilane:

- 1) mõistab kehalise aktiivsuse tähtsust oma tervisele;
- 2) tunneb rõõmu liikumisest/sportimisest;
- 3) liigub/spordib, järgides ohutus- ja hügieeninõudeid, austades kaaslast ja tehes nendega koostööd, järgides kokkulepituid reegleid, hoides keskkonda;

1.8.3 Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide

kaupa Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis kujundatakse kehalise tegevuse kaudu ühistegevuses käitumise ja suhtlemise oskusi: õpetatakse lühikeste korralduste kuulamist, mõistmist ja täitmist, abi küsimist, abivajajamärkamist ja sellest teatamist.

Kehalisi harjutusi sooritatakse peamiselt matkides ja eeskuju järgi, õpitud oskuse piirides ka suulise korralduse järgi. Õpilase eneseväljendusoskuse ja oskussõnavara kujundamisel lähtutakse tema kõne arengust; õpetamisel kasutatakse eesti keele erimetoodika võtteid.

Selle etapi eesmärgiks on õpetada last tunnetama oma keha, orienteeruma ja liikuma tuttavas keskkonnas ohutult ning teistega arvestavalt. Tundide käigus omandatakse õpetaja eeskujul algteadmisi ja -oskusi oma keha asendi, rühi ja liigutuste jälgimiseks ning korrigeerimiseks. Olulisel kohal on esmaste eneseteenindus- ja hügieenioskuste kujundamine.

Õppetundides sooritatakse mängulisi ja mitmekülgeid harjutusi, mis tekitavad rõõmu ja soovi osaleda. Liikumistegevust seotakse looduse ja muusikaga, sest see ergutab õpilaste vaimu ja emotsioone. Õpilast suunatakse vastama lihtsatele küsimustele, mis õpetavad mõistma ja väljendama oma tundeid ning hindama kogetud kehalist koormust.

Õppetegevus 3. klassis

3. klassis on õppetegevuse eesmärgiks hoida ja suurendada õpilaste huvi ja soovi liikumistegevustes osaleda. Õppetegevuses on ühtviisi oluline pöörata tähelepanu nii õpilaste motoorika kui ka kõne, kognitiivsete, sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arendamisele. Jätkuvalt on olulisel kohal ohutuse ja isikliku hügieeni nõuete mõistmise ning järgimise oskustekujundamine.

Kujundatakse oskusi sooritada kehalisi harjutusi eeskuju ja suulise juhendamise järgi. Teadmisi spordist ja liikumisest/sportimisest edastatakse kehalise kasvatuse tundides praktilise tegevuse käigus.

Kehalise kasvatuse tundides kujundatakse oskusi ja harjumust kontrollida ning korrigeerida oma keha asendit, rühti, liigutusi. Alustatakse spordialade tehniliste elementide õpetamist.

1.8.4 Õpitulemused klasside kaupa

Õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

- 1) osaleb aktiivselt kehalise kasvatuse tundides, tunneb rõõmu liikumisest, sooritab õpitud liikumisviise ja kehalisi harjutusi vastavalt individuaalsetele võimetele;
- 2) teab ja täidab elementaarseid hügieenireegleid;
- 3) teab ja täidab kokkulepituid mängu-, korra- ja ohutusreegleid tunnis; arvestab õpetaja juhendamisel kaaslastega;
- 4) annab õpetaja abiga hinnangu kogetud kehalisele koormusele (kerge/raske);
- 5) tunneb ja nimetab abiga õpitud spordialasid pildi ja tegevuse vaatluse järgi.
Vastavalt kooli võimalustele ning õpilaste võimetele läbitakse ujumise algõpetus kahekooliaasta jooksul I või II kooliastmes.

Õpilane:

osaleb ujumise algõpetuse tundides, oskab täita basseinis käitumise nõudeid ja on algõpetuse esimese kursuse lõpuks vähemalt kohanenud veega.

Õpitulemused 1. klassis

Õpilane:

- 1) jälgib õpetajat, kuulab ja täidab tuttavaid lihtkorraldusi;
- 2) sooritab õpitud harjutusi matkimise ja eeskuju järgi, matkib õpetaja tegevust peegelpildis;
- 3) sooritab lihtsamaid jooksu-, hüppe-, hüplemis- ja kõnniharjutusi, oskab ronida, roomata, ületada takistusi;
- 4) mängib õpitud liikumismänge;
- 5) oskab laskuda kelgul nõlvakust ja vedada kelku ohutult;
- 6) kannab, veeretab ja viskab palli;
- 7) oskab liikuda ruumis, jälgida piire ja leiab teadaolevad sihtmärgid;
- 8) vahetab riideid, oskab riietusruumis käituda ja hoida korda;
- 9) liigub muusikasse matkimisel ja õpetaja suunamisel.

Õpitulemused 2. klassis

Õpilane:

- 1) järgib tunnis korranõudeid, oskab paluda abi, märgata ohtusid ja sellest teavitada;
- 2) ronib üle, alt ja läbi takistuse;
- 3) oskab sooritada veereid;
- 4) oskab visata ja püüda palli;
- 5) mängib õpitud liikumismänge ja järgib õpetaja suunamisel mängureegleid;
- 6) oskab kelgul vedada kaaslast, pidurdada ja pöörata laskumisel;
- 7) sooritab eeskuju järgi õpitud hüplemisharjutusi;
- 8) korrigeerib meeldetuletamisel oma kehahoidu.

Õpitulemused 3. klassis

Õpilane:

- 1) korrigeerib õpetaja suunamisel keha asendit, hoiab tasakaalu eri asendites ja vahenditel;
- 2) oskab paarilisega koostöös visata ja püüda palli;
- 3) oskab suulise juhise järgi sooritada õpitud harjutusi eri vahenditega;
- 4) sooritab hoolauvalt toenghüppeid;
- 5) osaleb aktiivselt erinevates mängudes, teab õpitud mängude reegleid;
- 6) liigub lauskmaal suuskadel astuva ja/või libiseva sammuga, kasutab keppe tasakaalu hoidmisel;
- 7) viskab viskepalli, hüppab paigalt kaugust ja jookseb püstilähtest erinevaid distantse;
- 8) oskab ennast iseseisvalt pesta, kuivatada ja riietuda;
- 9) tajub muusika meeleolusid ja oskab selle järgi liikuda.

JAAGU LASTEAED-PÕHIKOOLI TOIMETULEKUÕPPE AINEKAVA

Õppesisu esitatakse ainekavades arengutasemete kaupa. Õpetaja koostab oma töökava igaks õppeaastaks, arvestades õpilaste võimeid ja perspektiivi. Paljusid teemasid peab pidevalt kordama ja laiendama (kontsentrilisuse printsiip), et kord omandatu jõuaks pikaajalisse mällu. Oluline on, et käsitletavat teemat oleksid lastele arusaadavad ning jõukohased ja seotud praktilise eluga.

1. Õppetegevus, rõhuasetused ja õpitulemused õppeainete kaupa

1.1. ELU- JA TOIMETULEKUÕPE

1.1.1. Õppetegevus

Elu- ja toimetulekuõppe eesmärk on õpilaste kehaline, vaimne, sotsiaalne ja emotsionaalne areng, õppe tulemusena kujuneb positiivne minapilt, ümbritseva keskkonna võimalikult adekvaatne mõistmine, eetiline käitumine, algatusvõime, esmased tööoskused ja -harjumused, kehaline aktiivsus ning arusaamine tervise hoidmise tähtsusest. Kujunevad mängu-, õpi-, eneseteenindus- ja sotsiaalsed oskused ning teadmised iseendast ja oma kehast. Elu- ja toimetulekuõppes käsitletavat teemat on seotud õpilase igapäevaeluga koolis, kodus ja ümbritsevas keskkonnas. Need teemad moodustavad õppetöö telje ja on ainete lõimingu aluseks. Õppimine ja harjutamine toimub võimalikult reaalses keskkonnas ja elulistes olukordades. Õpilasi suunatakse võimalikult aktiivselt tegevustes osalema ja omandatud oskusi erinevates olukordades ja tegevustes kasutama. Õpilasi kaasatakse võimalikult palju ka tegevuste kavandamisesse, suunatakse tegema valikuid ja oma tegevust kommenteerima. Õpetamisel kasutatakse õppemänge, igapäevaelu esemeid ja nähtuseid ning nüüdisaegseid infotehnoloogilisi vahendeid. Õpetamisel arvestatakse konkreetse õpilase lähimat arenguvalda, huve, sotsiaalset keskkonda. Õpetus toetab ja suunab õpilase arengut ning võimalikult iseseisvat toimetulekut ja osalemist kodanikuühiskonnas, kus on tagatud sotsiaalne kaitse ja juhendamine.

1.1.2. Rõhuasetused

I arengutasemel

I arengutasemel on õppe põhitaotlus õppimiseks vajalike baasoskuste omandamine koostegevuse ja matkimise tasandil.

Rõhuasetus on oma *mina* teadvustamisel. Õpilast ärgitatakse osalema praktilises tegevuses ja suunatud esemelises mängus. Õpilane kohaneb uute inimestega enda ümber ja uue keskkonnaga. Tähelepanu pööratakse kontaktile ja koostegevusele täiskasvanuga.

Oluline on eneseteeninduse alusoskuste õpetamine praktilises tegevuses. Tähelepanu pööratakse oma välimuse ja õppevahendite korrashoiule.

Tähelepanu pööratakse reeglite õpetamisele ja nende täitmisele koostegevuses. Toimub soovitud käitumismustri kujundamine positiivset käitumist tunnustades. Kujundatakse oskust märgata enda põhiemotsioone.

Arendatakse ümbritseva keskkonna võimalikult adekvaatset tajumist, õpetatakse koostegevuses orienteeruma lähiruumis.

Õpetatakse koostegevuses loodushoidlikult ja keskkonnateadlikult käituma.

Õpetatakse koostegevuses orienteeruma päevarütmis, kujundatakse oskust suunatult jälgida ja järgida pildilist päevakava.

II arengutasemel

I arengutasemel on õpetuse põhitaotlus kujundada omandatud baasoskuste harjumuslik sooritamine tutavas situatsioonis.

Kujundatakse oskust käituda rühmas ja arvestada kaaslastega. Tähelepanu pööratakse õpilaste omavahelise suhtlemisoskuse kujunemisele, seda soodustatakse erinevate koostegevuste kaudu.

Kujundatakse oskust sooritada eneseteenindustoiminguid enamasti iseseisvalt.

Harjutatakse õigeid käitumisharjumusi meeldetuletades ja erinevates situatsioonides.

Kujundatakse oskust märgata enda ja kaaslaste põhiemotsioone.

Jätkatakse ümbritseva keskkonna võimalikult adekvaatse mõistmise arendamist, õpetatakse orienteeruma koolis ja kooli lähiümbruses.

Õpilast suunatakse käituma loodushoidlikult ja keskkonnateadlikult.

Õpilast õpetatakse orienteeruma nädalapäevades ja aastaegades, kujundatakse oskust iseseisvalt jälgida ja järgida visuaalset päevakava.

III arengutasemel

III arengutasemel on õpetuse põhitaotlus õpilaste võimalikult iseseisev toimetulek igapäevaelus, jõukohaste tööoskuste kujundamine.

Kujundatakse suutlikkust käituda vastutustundliku kogukonna- ja ühiskonnaliikmena.

Arendatakse oskust õpitud suhtlemisvahendeid kasutades teavet küsida, edastada ja kasutada.

Arendatakse õpilaste iseseisvust ning vastutustunnet oma asjade ja tegude suhtes ning võimet kontrollida oma põhiemotsioone.

Arendatakse võimet teha parimaid valikuid kaaslasena/õpilasena ja ühiskonna liikmena üldtunnustatud käitumisreegleid järgides.

Kujundatakse oskust orienteeruda avalikus ruumis.

Õpetatakse loodushoiu ja säästva eluviisi põhitõdesid ning loodust hoidvaid käitumisviise.

Õpetatakse iseseisvalt kalendrit kasutama, ajaliselt enda tegevusi ja olulisi sündmusiplaneerima.

1.1.3. Taotletavad õpitulemused

Minapilt:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Osaleb igapäevatoimingutes vastavalt võimetele/ oskustele Tunneb ära endale kuuluvad esemed Teab oma asjade kokkulepitud hoiukohta Oskab tuttava eseme ja õppevahendiga tegutseda vastavalt selle funktsioonile Täidab hügieeninõudeid abiga Tunneb õpitud kehaosi, näitab/nimetab neid suulise korralduse põhjal 	<ul style="list-style-type: none"> Sooritab igapäevatoiminguid suhteliselt iseseisvalt Teeb vahet oma-võõras asjadel Hoiab korras oma koolitarbed Oskab tuttava tööriistaga tegutseda vastavalt selle funktsioonile Täidab hügieeninõudeid meeldetuletamisel Teab kehaosi Teab oma elukohta (maal/linnas, 	<ul style="list-style-type: none"> Tuleb enamasti toime eneseteenindusega Teeb vahet oma-võõras-meie asjadel, käitub vastavalt Hoiab korras oma asjad ja lähema ümbruse Oskab tuttava tööriistaga tegutseda vastavalt selle funktsioonile ja tegevuse eesmärgile Oskab teha jõukohast tööd Täidab hügieeninõudeid; hoolitseb enda välimuse ja puhtuse eest

<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb ära pildilt oma kodu • Teab enda nime • Teab, et on poiss või tüdruk 	<p>korteris/majas)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teab enda sünnipäeva ja vanust • Teab pereliikmete nimesid • Määratleb poiss/tüdruk • Tunneb ära oma põhiemotsioonid 	<ul style="list-style-type: none"> • Omab algteadmisi inimese organismist • Teab oma kodu aadressi ja oma kooli nime • Teab oma pere olulisi perekondlikke sündmusi ja sõprade sünnipäevi • Nimetab temale olulised inimesed ja tunneb nad ära piltidelt • Määratleb mees/naine, poiss/tüdruk • Kontrollib oma põhiemotsioone ja vajadusel püüab reguleerida oma käitumist
---	--	--

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • MINA osaleja praktilises tegevuses 	<ul style="list-style-type: none"> • Suhted MINA/MEIE 	<ul style="list-style-type: none"> • MINA/MEIE ja MINA/ÕPILANE
<ul style="list-style-type: none"> • Mina: Enda äratundmine fotolt. Oma ja kaaslaste nimed, enda nimele reageerimine, nimesildi äratundmine Poiss-tüdruk –enda soo teadmine 	<ul style="list-style-type: none"> • Mina: Õppetegevus suunatud enda välimuse kirjeldamisele. Vanus. Poiss – tüdruk, nende sarnasused – erinevused 	<ul style="list-style-type: none"> • Mina: Mina neiuna, noormehena, muutused välimuses ja käitumises
<ul style="list-style-type: none"> • Inimene: Erinevad kehaosad, milleks meil neid vaja on 	<ul style="list-style-type: none"> • Inimene: Meeleelundid ja nende tähtsus, teised elutähtsad organid Terve ja haige lapse tunnused 	<ul style="list-style-type: none"> • Inimene: Luud ja lihased, nende ülesanded Liikumise vajalikkus Vereringe Hingamine Toidu teekond Nahk, juuksed ja küüned Suguorganid, nende hügieen
<ul style="list-style-type: none"> • Tervislikud eluviisid: Ilma ja tegevusega sobiva riietuse, jalanõude kandmine Toit: Tervisliku ja 	<ul style="list-style-type: none"> • Tervislikud eluviisid: Tervislikud eluviisid ja kahjulikud harjumused Külmetushaigustest hoidumine. Toit: Tervislik ja ebatervislik toit 	<ul style="list-style-type: none"> • Tervislikud eluviisid: Ruumide tuulutamine, koristamine Kahjulike harjumuste mõju organismile (suitsetamine, alkoholi jm tarvitamine) Naha hooldus, kaitse

<p>mõõduka toidukogusega harjutamine Töö ja sport: liikumismängudes, jalutuskäikudel, matkadel osalemine</p>	<p>Töö ja sport: töö/liikumise ja puhkuse vaheldumine Päevarežiim</p>	<p>Arsti poole pöördumine Toit: Tervislik toitumine: toidupüramiid, toidukorrad – ja kogused, söömis kultuur Mitmekülgne toit, vitamiinid Töö ja sport: tervislike eluviiside järgimine Kehaliste harjutuste ja füüsilise töö tähtsus</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Emotsioonid: Rõõmus, kurb, tõsine, vihane, solvunud, hirmunud Enda emotsioonide märkamine, suunatud tähelepanu emotsioonile 	<ul style="list-style-type: none"> • Emotsioonid: Enda emotsioonide märkamine, oma tunnete väljendamine Põhiemotsioonide märkamine, äratundmine kaaslastel ja nende emotsioonidele suunatult reageerimine Põhiemotsioonide äratundmine piltidel 	<ul style="list-style-type: none"> • Emotsioonid: Andestamine, andeks palumine Enese meeleolu kontroll ja reguleerimine tegevuste abil (muusika kuulamine, kunst jne)
<ul style="list-style-type: none"> • Sõprus: Klassi- ja koolikaaslased, nendega koos õppekäikudel, kooli üritustel viibimine 	<ul style="list-style-type: none"> • Sõprus: Pereliikmed, sõbrad, tuttavad, võõrad; erinev käitumine Kaaslase abivajaduse märkamine, abistamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Sõprus: Sõprus- ja lähedussuhted Üksteisele meeldimine, armumine Perekond Pulmad
<ul style="list-style-type: none"> • Perekond: Perekonnaliikmed: ema, isa, vanaema, vanaisa, õde/vend 	<ul style="list-style-type: none"> • Perekond: Lähisugulased Pereliikmete nimed Kodused pidupäevad, erinevate tähtpäevade tähistamine Erinevas vanuses inimesed Üksteise abistamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Perekond: Inimese elukaar Sünd, kasvamine: imiku-, väikelapse-, noorem kooliiga, nooruki- ja täiskasvanuiga
<ul style="list-style-type: none"> • Kodu Minu kodu Kodumaja Kodu linnas/maal 	<ul style="list-style-type: none"> • Kodu Kodune aadress Korter/ maja, erinevad ruumid/ hooned Ruumi sisustamine/kujundamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Kodu Oma kodu (vanemate juures, toetatud elamine jms) Kodu sisustamine
<ul style="list-style-type: none"> • Enda rahvuse teadvustamine. Kombed Eesti kirjanike luule ja luuletuste kuulamine. Eesti muinasjutud, nende kuulamine ja õpetaja esitatud lavastuste jälgimine 	<ul style="list-style-type: none"> • Erinevad rahvused: Aastaring rahvakalendris Erinevad rahvused Teises keeles räägitud jutt/lauldud laul Eesti kirjanike luule esitamine õpetaja toel Muinasjuttude kuulamine, jutustamine pildiseeria toel Lühilavastuste esitamine õpetaja suunamisel kasutades 	<ul style="list-style-type: none"> • Erinevad rahvused ja rassid Inimestevaheliste rassiliste erisuste märkamine Eri maade luuletuste, juttude ja muinasjuttude kuulamine, esitamine Eesti ja teiste maade rahvaste kombestikuga tutvumine

	<p>erinevaid vahendeid (näpunukud, käpiknukud, peakatted jms) Eesti tuntud lastekirjanikud, nende loominguga kuulamine Erinevate maade lastekirjandus</p>	
<ul style="list-style-type: none"> Ametid: Õpetajad ja teised koolitöötajad 	<ul style="list-style-type: none"> Ametid: Vanemate ametid Politsei, arst, juuksur, müüja, tuletõrjuja Jõukohased tööd koolis Meeldib/ei meeldi; on vaja teha 	<ul style="list-style-type: none"> Ametid: Jõukohased ametid: abitööline, koristaja, aedniku/koka abi, erinevad hooaja ja abitööd jne Plaanid pärast kooli lõpetamist Lähtumine tegevustes: peab/on vaja- teen Tööjuhiste lugemine ja töö tegemine juhendi järgi
<ul style="list-style-type: none"> Raha: Teadmine raha olemasolust 	<ul style="list-style-type: none"> Raha otstarve ja kasutamine: Palk, taskuraha, poeskäik 	<ul style="list-style-type: none"> Eelarve ja kokkuvõtteid: Palk ja kulud Kokkuvõtteid. Isiklikud kulutused Soovid ja võimalused Kingituse valimine ja ostmine

Eneseteenindusoskused ja käitumine:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Teab ja kasutab õpitud viisakusväljendeid Täidab hügieeninõudeid abiga Sooritab igapäevatoiminguid osalise abiga Korrastab abiga oma välimust Reageerib keelule: tohib-ei tohi 	<ul style="list-style-type: none"> Käitub meeldetuletamisel viisakalt Valdab hügieeninõudeid Sooritab igapäevatoiminguid Korrastab meeldetuletamisel oma välimust Hoidub nähtavatest ohtudest, kutsub/pöördub abi järele Oskab hinnata tegevusi põhimõttel õige – vale, tohib – ei tohi, meeldib – ei meeldi, tahan – pean 	<ul style="list-style-type: none"> Kasutab enamlevinud suhtlussituatsioonides viisakusväljendeid Valdab/täidab hügieeninõudeid Vaatab peeglist oma välimuse korrektsust/puhtust Märkab endale ja teistele suunatud ohtlikku käitumist; reageerib sellele, kutsub abi Oskab öelda EI Oskab lugeda hoiatus – ja teabemärke Oskab hinnata tegevusi põhimõttel õige – vale, meeldib – ei meeldi, tahan – teen, peab – teen, tahan – ei tohi – ei tee

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Igapäevaoskused: Riietumine, pesemine, toimetulek WC-s, raskuste puhul abi palumine 	<ul style="list-style-type: none"> Igapäevaoskused: Iskliku hügieeni järgimine Raskuste puhul abi palumine Toimetulek ujulas, perearsti külastamisel 	<ul style="list-style-type: none"> Igapäevaoskused: Isklik hügieen ja ealistest ning soolistest erinevustest tulenevad nõuded Kaaslase abistamine (nt kingapaela sidumine, jope selga aitamine, toidu tõstmine vm)
<ul style="list-style-type: none"> Söömine: Söömine, söögilauas oma koha katmine ja enda koha koristamine 	<ul style="list-style-type: none"> Söömine: Laua katmine ja koristamine oma klassi õpilastele, valikute tegemine söömisel, elementaarsete lauakommete järgimine Toitumine välistes tingimustes (ekskursioonil, piknikul jne) 	<ul style="list-style-type: none"> Söömine: Käitumine pidulauas, kohvikus, restoranis Laua katmine pidulikeks sündmusteks
<ul style="list-style-type: none"> Käitumine: Käitumine erinevates situatsioonides (tund, vahetund, rühmatuba, arstikabinet jne) Viisakussõnade palun-tänan, tere-head aega kasutamine Enda õige ja vale käitumise suunatud eristamine 	<ul style="list-style-type: none"> Käitumine: Viisakas käitumine: koolis ja väljaspool kooli (teater, ühistransport, kauplus) Abi palumine, viisakas pöördumine teise inimese poole Enda ja kaaslaste õige ja vale käitumise eristamine Hinnangu andmine teiste ja iseenda 	<ul style="list-style-type: none"> Käitumine: Viisakas ja ebaviisakas käitumine: koolis ja väljaspool kooli (ametiasutused) Ebaviisakast käitumisest hoidumine Vajaliku teabe saamine, abi küsimine ametiasutustes Käitumise ohuolukorras Ohu hindamine ja abi palumine/kutsumine
<ul style="list-style-type: none"> Hoiatus-ja teabemärgid: Esmased kokkupuuted hoiatus-ja teabemärkidega: tualetid, arst, politsei 	<ul style="list-style-type: none"> Hoiatus-ja teabemärkide tundmine ning mõistmine: Tualetid, elekter, kiirabi/arst, politsei jms 	<ul style="list-style-type: none"> Hoiatus-ja teabemärkide mõistmine: Majajuht, olmekeemia märgid, pesumärgid, triikraua reguleerimine, pliit ja praeahi, pesumasin jms

Kool:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Oskab tuttava eseme ja õppevahendiga tegutseda vastavalt selle funktsioonile Tunneb ära endale kuuluvad esemed Teab oma asjade kokkulepitud hoiukohta Teab/kasutab pöördumisel 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab valida vaba aja tegevust ja tegeleb sellega Teeb vahet oma – võõras asjadel, käitub vastavalt Hoiab korras oma koolitarbed Teab kaaslaste ja 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab oma aega sisustada meelepärase tegevusega Oskab tuttava tööriistaga tegutseda vastavalt selle funktsioonile ja tegevuse eesmärgile Teeb vahet oma – võõras – meie asjadel, käitub vastavalt

<p>kaaslaste ja õpetaja nime</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eristab tundi ja vahetundi • Kasutab suunatult digivahendeid õppe- ja mängulistest tegevustes 	<p>õpetajate nimesid</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kasutab suunatult erinevaid digivahendeid praktilises tegevuses 	<ul style="list-style-type: none"> • Hoiab korras oma asjad ja lähema ümbruse • Oskab pöörduda täiskasvanu poole • Tuleb toime igapäevatoimingute sooritamisega, abistab teisi igapäevatoimingutes, oskab teha jõukohast tööd • Oskab käsitseda õpitud multimeedia- ja digivahendeid
---	--	--

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Kool: Meie klass, selle sisustus ja minu koht Meie klassi õpilased: kaaslaste nimede kuulamine ja meeldejäätmine Poisid/tüdrukud Meie õpetaja: õpetaja nime teadmine Erinevad ruumid koolimajas, nende äratundmine vahetult ning piltidelt Erinevate kooliruumide otstarve Käitumine erinevates olukordades (tunnis, vahetunnis, rühmatubades, arstikabinetis jne) 	<ul style="list-style-type: none"> • Kool: Klassiruum ja selle korrashoid Õppetarvete korrashoid Suvise koolivaheaja meenutamine Õpetajad: nende poole pöördumine Õpetaja ühe-, hiljem kaheosaliste korralduste täitmine Õppetarbed, esemete ja esemepiltide tundmine, rühmitamine suuruse, kuju, värvuse alusel Viisakas käitumine koolis ja väljaspool kooli Ohutu liiklemine tuttavatel tänaval/teel. Kaaslaste vanused, sünnipäevad Erinevate kooliruumide otstarve, iseseisev liikumine ühest ruumist teise 	<ul style="list-style-type: none"> • Kool: Koolimaja ja selle ümbruse korrashoid Päevakeskus Viisakas käitumine koolis ja väljaspool kooli Teise inimese poole pöördumine
<ul style="list-style-type: none"> • Koolitarbed Minu asjad, nende kasutamine ja korrashoid Koolitarvete koht 	<ul style="list-style-type: none"> • Koolitarbed: Minu asjad – kaaslaste asjad – õpetaja asjad Koolitarvete korrashoid 	<ul style="list-style-type: none"> • Koolitarbed: Töökoha ja töövahendite korrashoid

Vaba aeg:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Osaleb ühisüritustel 	<ul style="list-style-type: none"> • Osaleb ürituste 	<ul style="list-style-type: none"> • Teeb ettevalmistusi

<ul style="list-style-type: none"> • On kaasatud eakohaste ja võimetele vastavatesse vabaaja tegevustesse • Valib vaba aja tegevuse etteantud valikute hulgast • Osaleb mängus 	<p>ettevalmistamisel, esineb pidudel</p> <ul style="list-style-type: none"> • Järgib päevaplaani • Valib vaba aja tegevuse ja tegeleb sellega suunatult • Teab lihtsamaid mängureegleid, peab neist kinni 	<p>tähtpäeva tähistamiseks</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sisustab oma aega meelepärase tegevusega (muusika kuulamine, sportimine, lauamängud jms) • Oskab käsitada raadiot, telerit, arvutit • Osaleb füüsilist aktiivsust vajavates tegevustes • Mängib lihtsamaid lauamänge/ rollimänge
---	--	--

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Mänguõpetus: Mänguasjad: mida nendega tehakse. Individuaalne mäng rühmas Mänguasjade valimine, teisea jagamine ja paigutamine oma kohale 	<ul style="list-style-type: none"> • Mänguõpetus: Jõukohased lauamängud, arvutimängud, lihtne rollimäng (imiteerimine) Mängureeglid Võit ja kaotus 	<ul style="list-style-type: none"> • Mänguõpetus: Seltskondlikud mängud, rollimängud Arendavad ajaveetmiskohad internetis Arvutimängud Interneti piiratud kasutusvajadus ja seal leiduda võivad ohud
<ul style="list-style-type: none"> • Erinevad vaba aja veetmise võimalused: Jõukohased pildiraamatud, jalutuskäigud, mängud toas ja õues jne Päevaplaani järgimine 	<ul style="list-style-type: none"> • Erinevad vaba aja veetmise võimalused: Jõukohased raamatud, TV, muusika kuulamine, matkad, liikumismängud toas ja õues jne Osalemine klassi/kooli üritustel Teatri- ja kinokülastused Sünnipäevade pidamine, sõprade küllakutsumine Peo planeerimine ja organiseerimine 	<ul style="list-style-type: none"> • Erinevad vaba aja veetmise võimalused: Klassipeo/ sünnipäevapeo/ planeerimine ja organiseerimine Osalemine huvialaringides Iseseisvalt või perega üritustel osalemine Üritustel esinemine Hobid ja harrastused
<ul style="list-style-type: none"> • Sport: Õppekäigud kooli lähikümbruses Laulumängud, kullimängud 	<ul style="list-style-type: none"> • Sport: Mänguväljakute, terviseradade, ujula kasutamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Sport: Lemmikalaga tegelemine

Aeg:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab aastaajad • Nimetab erinevate aastaegade tunnuseid (piltide abil) • Eristab õppetundi ja 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab käesoleva aastaaja • Oskab nimetada aastaegade olulisi tunnuseid • Orienteerub ööpäevarütmis • Teab loodusnähtuste olulisi 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab aastaajad õiges järjestuses • Oskab nimetada kuude nimetusi, kuupäeva, aastat, orienteerub kalendris

<p>vahetundi, eristab päeva ja ööd, kooli – ja puhkepäevi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osaleb loodusvaatlustes • Riietub vastavalt aastaajale 	<p>tunnuseid</p> <ul style="list-style-type: none"> • Riietub vastavalt aastaajale • Jälgib kella seostades kindlat tegevust kindla kellaajaga 	<ul style="list-style-type: none"> • Orienteerub nädala-, kuu-, aastarütmis • Oskab nimetada hetke ilma olulisemaid tunnuseid, lugeda (sümbol) ilmateadet • Riietub vastavalt ilmale • Nimetab täis- ja pooltunni • Kasutab kella aja planeerimisel
---	--	--

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Ajajaotus: <u>Öö ja päev:</u> Ööpäeva osad: päev, öö Õpilase tegevused päeval Isiklik piltpäevaplaan <u>Nädal:</u> Kooli/tööpäevad, puhkepäevad Nädalapäevade nimetused, äratundmine 	<ul style="list-style-type: none"> • Ajajaotus: <u>Öö ja päev:</u> Ööpäeva osad: hommik, lõuna, õhtu, öö Inimese tegevused ööpäeva eri osadel Piltpäevaplaan <u>Nädal:</u> Kooli/tööpäevad, puhkepäevad, riiklikud pühad Koolivaheajad Nädalapäevade nimetuste mõistmine ja aktiivne kasutamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Ajajaotus: Aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut Päeva- ja nädalarütm Aastaring ajas (12 kuud, 4 aastaaga) Päeva, nädala tegevuse planeerimine
<ul style="list-style-type: none"> • Aastaajad: Ühised suunatud loodusvaatlused Ilmavaatlustabeli täitmine õpetaja abiga <u>Sügis:</u> eri meeltega tajutavad tunnused värvid looduses, loodusnähtused sügisel (lehtede kolletamine, langemine) Aed sügisel Sügisannid Riietus sügisel <u>Talv:</u> eri meeltega tajutavad tunnused, talvised loodusnähtused (lumi, jää) Talveriietus, oma riiete äratundmine Tegevused talvel: kelgutamine, lumememme ehitamine Loomade ja lindude toitmine talvel 	<ul style="list-style-type: none"> • Aastaajad: Ühised loodus- ja ilmavaatlused Ilmavaatlustabeli täitmine <u>Sügis:</u> Sügise tunnuste äratundmine (ka pildil) Lehtpuud ja põõsad sügisel Sademed Põld sügisel Sügistööd aias ja põllul, tööriistad ja masinad Sügiseseid tähtpäevad: mardipäev, isadepäev, kadripäev: kombed, tähistamise ettevalmistamisel osalemine, esinemine <u>Talv:</u> Talve eri meeltega tajutavad tunnused Võrdlemine teis(t)e aastaegadega Sademed talvel 	<ul style="list-style-type: none"> • Aastaajad: Aastaring looduses Õhutemperatuuri jälgimine, mõõtmine Termomeetrinäidu märkimine tabelisse Sport ja meelelahutus: erinevad sportimisviisid Sportimine olenevalt aastaajast Loomad, linnud, putukad – elu seotus aastaajaliste muutustega looduses Tähtpäevad – peamised kombed ja tavad, ettevalmistamine, tähistamine Osalemine hooajalistes töodes Aiandus

<p>Talispordivahendid: nende äratundmine Tutvumine talviste tähtpäevadega: jõulud <u>Kevad</u>: Kevade : eri meeltega tajutavad tunnused (lume sulamine, rändlindude saabumine, pajuoksad kevadel, esimesed kevadlilled) Kevadine riietus Kevadised tähtpäevad: kevadpühad, emadepäev <u>Suvi</u>: eri meeltega tajutavad tunnused (õpetaja suunamisel) Suvine riietus</p>	<p>Taimed ja loomad talvel Tutvumine termomeetriga Sooja- ja külmakraadid Riietuse valik vastavalt ilmale, termomeetrinäidule Tegevused talvel: suusatamine, (uisutamine), lumememme ja lumekindluse ehitamine Talvised tähtpäevad: jõulud, vastlapäev, sõbrapäev Eesti Vabariigi aastapäev Kombed, tähistamiste ettevalmistamisel osalemine, esinemine <u>Kevad</u>: Kevade eri meeltega tajutavad tunnused, muutuste jälgimine looduses Võrdlemine teiste aastaegadelega Kevadlilled Kevadised tähtpäevad: kevadpühad, emadepäev <u>Suvi</u>: Suve eri meeltega tajutavad tunnused Ilmastikunähtused suvel (sademed, vikerkaar) Riietumine suvel Suvelõbud: päevitamine, ujumine, kalastamine, sõitmine jalgrattal ja rulaga, õuemängud jne</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Kalender: Teadmine kalendri olemasolust (ning otstarbest) 	<ul style="list-style-type: none"> • Kalender: Kuude nimetused Kuupäeva tähistamine kalendril (õpetaja abiga) Enda sünnipäev ja vanus 	<ul style="list-style-type: none"> • Kalender: Kalendris orienteerumise oskus Kuude nimetused Kuupäeva märkimine ja seostamine kalendris Enda, (pereliikmete ja klassikaaslaste) sünnipäev ja vanus
<ul style="list-style-type: none"> • Kell: Teadmine kella olemasolust (ning otstarbest) 	<ul style="list-style-type: none"> • Kell: Täistund Erinevad kellad Tegevuseks kulunud aja jälgimine 	<ul style="list-style-type: none"> • Kell: Täistund, pooltund, veerandtund, kolmveerandtund Ajakavad: tunniplaan, tv-kava, sõiduplaan Kellaaeg päevaplaanis orientiirina, tegevuseks kulunud ja planeeritav aeg

Elus ja eluta loodus:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Tunneb õpitud mets- ja koduloomi Oskab loomi algeliselt kirjeldada (nt. jänesel on pikad kõrvad, karu on pruun/suur jne.) Matkib kodu-ja metsloomade häälightsusi ja liikumisviise. Tunneb õpitud linde (kana, kukk, part, tihane, kuldnokk) Oskab rühmitada loom/lind/taim Osaleb õppekäikudel tehes suunatult loodusvaatlusi Tunneb õpitud aedvilju (porgand, kartul, kurk, tomat, peet, kapsas, sibul). Tunneb õpitud puuvilju (õun, pirn, ploom, kirss) Rühmitab õpitud taimi (puu/ põõsas/ lill) 	<ul style="list-style-type: none"> Tunneb mets- ja koduloomi Oskab kirjeldada õpitud loomi ja teab nende elupaiku Kirjeldab loomi Teab kodu-ja metsloomade häälightsusi ja liikumisviise. Teab kodu- ja metslinde Teab lindude ja loomade abistamise vajalikkust talvel Oskab nimetada hetke ilma olulisemaid tunnuseid Eristab elus ja eluta loodust Oskab nimetada õpitud aedviljade värvust ja kirjeldada kuju Oskab nimetada õpitud puuviljade värvust ja kirjeldada kuju. Oskab nimetada taime osi (juur, vars, lehed õied jne) 	<ul style="list-style-type: none"> Teab loomade erinevaid elupaiku, oskab nimetada looma vastavalt elupaigale Kirjeldab loomi Teab levinumaid ränd- ja paigalinde, lindude rände vajalikkust Tunneb loodushoiu põhitõdesid Teab loodusnähtuste olulisi tunnuseid Oskab lugeda (sümbol) ilmateadet Teab oluliste loodusnähtuste praktilist tähtsust inimesele Teab, milleks kasutatakse aed- ja puuvilju Teab taimede kasvukohti (aiamaa, kasvuhuone, põld, mets)

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Elus ja eluta loodus: Esmane kokkupuude mõistetega elus/eluta 	<ul style="list-style-type: none"> Elus ja eluta loodus: Elusolendid: inimene, loomad, taimed Elusolendite ühised tunnused Looduslikud eluta looduse osad (vesi, õhk, maavarad, päike, kuu) ja inimeste valmistatud asjad kui eluta looduse osad 	<ul style="list-style-type: none"> Elus ja eluta loodus: Eluta looduse osad ja tunnused Keskkonnakaitse (prügi mitte maha loopimine, okste asjata murdmine, tule mitte tegemine)
<ul style="list-style-type: none"> Elusloodus: Taimed: Lilled: vaatlemine sügisel, talvel, kevadel, suvel Õpitud lillede äratundmine kasvukohas, ruumide kaunistustes, pildil, 	<ul style="list-style-type: none"> Elusloodus: Taimed: Söödavad ja mürgised taimed Taime osad: juur, vars, lehed, õied, seemned, viljad 	<ul style="list-style-type: none"> Elusloodus: Taimed: Puu, põõsas, puhmas, rohhtaim, sammal, samblik Ühe- ja mitmeaastased taimed Töötamine aias

<p>kujutamine kunsti ja käelise tegevuse töödes Puud:sügisel, talvel, kevadel, suvel Viljapuud: õunapuu, pirnipuu, kirsipuu, ploomipuu Puuviljad: maitse, lõhn, kuju, värvus Nende äratundmine, sh fotolt ja pildilt Aedviljad: porgand, kartul, kurk, tomat, peet, kapsas, sibul Aedviljade maitse, lõhn, kuju, värvus Nende äratundmine sh fotolt ja pildilt Loomad: Kodu- ja metsloomad, linnud Õpitud loomade ja lindude äratundmine, sh, fotolt, pildilt Loomade/lindude häälte äratundmine, matkimine Loomade/lindude liikumisviisid; äratundmine, liikumise matkimine</p>	<p>Enamlevinud ravimtaimed: korjamine ja kasutamine Okas-ja lehtpuud: enamlevinud liigid, erinevused ja sarnasused Puud erinevatel aastaegadel Puu- ja aedviljad: kasvatamine (seeme, taim, vili) Puu- ja aedviljade säilitamine, hoidistamine Seened: söödavad ja mürgised seened; seente säilitamine Marjad: söödavad ja mürgised marjad Marjade säilitamine (külmutamine, kuivatamine); hoidised Lilled: toa -, aia -, põllulilled Lillede hooldamine Loomad: Kodu- ja metsloomad, linnud Loomariigi mitmekesisus Erinevad elupaigad: mets, põld, soo, veekogud Loomaaed, loomapargid, farm, talu Kodu-/lemmikloomade ja lindude eest hoolitsemine; kasulikkus inimesele Loomade kaitse Metsloomade elu erinevatel aastaegadel Paiga- ja rändlinnud Loomade/lindude välisehitus Putukate, kahepaiksete, kalade, roomajate iseloomulikud tunnused, eristamine loomadest, lindudest</p>	<p>Mets: metsa tähtsus ja metsatööd Toataimed: toataimede kasvatamine ja toataimede kasutamine ruumide kujundamisel. Toataimed kui õhupuhastajad. Loomad: Kodu- ja metsloomad, kodu- ja metslinnud Kodutute loomade varjupaik Loomariigi mitmekesisus: teistes loodusvööndites elavad loomad Imetajad: välisehitus, levinumad liigid, tähtsus Putukad: tähtsus looduses Putukate kasulikkus inimesele (mesilane) Putukahammustused, esmaabi Kahepaiksed: välised tunnused, elupaik Roomajad: välised tunnused, elupaik, ohud Esmaabi rästiku hammustuse puhul Kalad: välised tunnused, elupaik Kalapüük Linnud: välised tunnused, levinumad linnuliigid, elupaigad, tähtsus Toitumisahel</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Eluta loodus: Vesi: Soe vesi/külm vesi Mängud vee ja liivaga Savist voolimine Õhupalli täispuhumine/ 	<ul style="list-style-type: none"> • Eluta loodus: Vesi: Vee tähtsus inimese elus Vee säästlik kasutamine Vee olekud 	<ul style="list-style-type: none"> • Eluta loodus: • Vesi: Vee leidumine looduses, tähtsus, kaitse Puhta vee omadused (lõhnatu, maitsetu, vedelik)

<p>õhu väljalaskmine Valgus ja pimedus Varjuteater</p>	<p>Veekogud</p> <ul style="list-style-type: none"> • Õhk: Õhu puhtus. Ruumide tuulutamise tähtsus. Termomeeter: tutvumine erinevate termomeetrite ja nende funktsioonidega. • Muld: Muld taimede kasvukeskkonna ja loomade elupaigana. <p>Valgusõpetus: Pime ja valge aeg. Päike, kuu, tähed.</p>	<p>Vee olekute seos temperatuuri- muutustega Vee ringkäik looduses Veekogud (looduslikud ja tehisveekogud)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Õhk: Õhu tähtsus Õhusoojus: soe õhk, külm õhk Erinevad soojusallikad (päike, ahi, radiaator, kamin) Puhas õhk ja saastatud õhk Termomeeter: temperatuuriskaala Pluss- ja miinuskraadid Õhu-, keha- ja veetemperatuuri mõõtmine Ilmavaatlused • Muld, mulla harimine Loodushoid • Valgusõpetus: Looduslikud ja kunstlikud valgusallikad Hea valgustuse tähtsus Prillid (vajalikkus, hoidmine) Elekter igapäevaelus; ohutus
--	--	---

Maateadus:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Teab enda elukohta • Orienteerub (abiga) lähemas ümbruses - koolis 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab oma kodu aadressi • Orienteerub iseseisvalt tuttavas ümbruses • Teab oma koduvalda/ kodulinna • Tunneb ära riigi sümbolika 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab oma kooli aadressi • Liigub selgeks õpitud marsruudil (nt. kool-pood, kool-kodu, kool-haigla) • Oskab nimetada mõningaid Eesti linnu, saari, teab mõningaid välisriike • Tunneb riigi sümbolikat ja Eesti kaarti • Kasutab õpitu piires digitaalset kaarti, tunneb riigi sümboleid

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Elukoht: Asula, kus õpilane elab Linn/maa 	<ul style="list-style-type: none"> • Elukoht: Kooli ümbruse tundmaõppimine Sõidutee ja kõnnitee 	<ul style="list-style-type: none"> • Elukoht: Oma kodukoha leidmine kaardilt
<ul style="list-style-type: none"> • Eestimaa: Eesti – minu kodumaa 	<ul style="list-style-type: none"> • Eestimaa: Eesti pealinn - Tallinn 	<ul style="list-style-type: none"> • Eestimaa: Eestimaa kaart: suuremad

Viljandi	Kodukoha leidmine kaardilt (õpetaja abiga) EV sümboolika: Eesti hümn, lipp ja vapp Eesti rahvuslind, -lill Rahvariided. Eesti president	linnad, jõed, järved Eestimaal Mõiste „välismaa“
<ul style="list-style-type: none"> • Pinnavormid: Künkast üles ja alla ronimine Kelgutamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Pinnavormid: Mägi, saar Raba ja soo Matkamine mitmekesisel maastikul 	<ul style="list-style-type: none"> • Pinnavormid: Org, tasandik, poolsaar
<ul style="list-style-type: none"> • Plaan, maakaart: Mängud reaalsete esemete vähendatud kujutistega: nukud, mudelautod, nukumajad jms Pallimängud Eesti kaardi ühisvaatlemine (mida märgitakse kaardil-linnad, jõed, metsad, mäed jms) Jõgede, majade, puude jms volimine 	<ul style="list-style-type: none"> • Plaan, maakaart: Ühistööna koolimaja/ kooliõue/ klassiruumi maketi meisterdamine erinevatest vahenditest (klotsid, karbid, pulgad) Pildi/plaani järgi objektide suunatud leidmine klassis, koolis, kooliõues Kaart: Geograafilise kaardi leppevärvused: (sinine-veekogu, roheline-mets,maa, kollane-mäginen ala,mäestik) Kodukoha märkimine kaardil Kodukoha läheduses asuvad jõed, järved, asulad, nende osutamine kaardil õpetaja toel 	<ul style="list-style-type: none"> • Plaan, maakaart: Plaan – klassi plaani koostamine ja kasutamine ruumis orienteerumisel Leppemärgid plaanil (puu, maja, jõgi, tee, mööbliesemed) Plaanil märgitud objektide/esemete leidmine klassis/ koolis/õues Leppemärgid kaardil (asula, maantee, jõgi jms) Leppevärvid

Ohutusnõuded:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Orienteerub koolis • Täidab eelneval meeldetuletusel õpitud ohutu käitumise reegleid 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab võimalikult iseseisvalt liikuda kooli ümbruses • Teab liiklusreegleid jalgsi liigeldes • Oskab käituda ohuolukorras, teab hädaabinumbreid • Oskab paluda ja kutsuda abi 	<ul style="list-style-type: none"> • Liikleb võimalikult iseseisvalt kooli lähiümbruses • Järgib tähtsamaid liiklusreegleid jalgsi liigeldes ja teab ühissõiduki kasutamise reegleid • Oskab märgata ohtu enese ja teiste jaoks, vajadusel kutsuda abi

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
---------------	---------------	---------------

<ul style="list-style-type: none"> • Liiklus: Minu koolitee Kõnnitee, sõidutee, ülekäigurajad, foorid Ohutu liiklemine kooli ümbruses Erinevad sõidukid meie teedel 	<ul style="list-style-type: none"> • Liiklus: Ohutu liiklemine koduasulas Liiklusmärgid: valgusfoor, ülekäigurada, jalakäijatete, jalgrattate, ühissõidukitepeatus Liiklemine asulavälisel teel Liiklemine pimedal ajal, helkuri kasutamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Liiklus: Liiklusmärgid Liiklusreeglid jalakäijale Jalgrattaga liiklemine Ühissõidukid: sõidukisse sisenemine, väljumine
<ul style="list-style-type: none"> • Ohutusnõuete täitmine: Õpetaja/täiskasvanu korralduste järgimine 	<ul style="list-style-type: none"> • Ohutusnõuete täitmine: Käitumine ohuolukorras: telefoni kasutamine Hädaabi number 112 Abi palumine, kutsumine Käitumine tulekahju korral 	<ul style="list-style-type: none"> • Ohutusnõuete täitmine: Hädaabi number 112, vajaliku informatsiooni edastamine Telefoni kasutamine Teistele suunatud ohtliku käitumise märkamise; ohu vältimine; abi kutsumine

1.2. EESTI KEEL

1.2.1. Õppetegevus

Eesti keel on emakeelena toimetulekuõppes sotsiaalsete oskuste ja tajude arendamise, tunnetustegevuse, suhtlemise, tegevuste kavandamise ning oma ja teiste tegevuste reguleerimise vahend. Keelel on oluline osa õpilase isiksuse kujunemisel ja rahvuskultuuri omandamisel. Kõnearenduses arvestatakse õpilase üldist arengutaset ja kõnesoovi, võimalikku nägemis- ja kuulmiskahjustust, artikulatsiooniaparaadi liikuvust. Vajaduse korral võetakse kasutusele verbaalset kõnet toetavad ja/või asendavad kommunikatsioonivahendid (ACC vahendid). Suhtlemise õpetamisel on kõige olulisem enda väljendamine nii keeleliste kui ka mittekeeleliste vahenditega ning partneri mõistmine. Keele õpetamine on seotud õpilase praktilise tegevusega, toimub kõikides tundides ning klassivälistes tegevustes. Toimetulekuõppe lõpuks kujundatakse oskus kuulata jutustatud või ette loetud lühiteksi. Kõneloome arendamisel on peamine eesmärk laiendada õpilaste baassõnavara ja kujundada baaslausungite moodustamise ja kasutamise oskust. Kõnetute õpilaste puhul on kasutusel kõnet asendavad alternatiivsed suhtlusvahendid. Lugemisoskus tähendab eelkõige õpitud märkide ja sõnade äratundmist, mis võimaldab saada teavet ümbritsevast maailmast. Harjutatakse oskust lugeda tähtede, sõnade ja lühemate lausete kaupa. Kujundatakse üksikute oluliste sõnade ja lühikeste lausete kirjutamise – häälimise, õigekirja ja ära kirja, oskust.

1.2.2. Rõhuasetused

I arengutasemel

I arengutaseme õppes selgitatakse välja õpilase kõne mõistmise ja verbaalse/mitteverbaalse eneseväljenduse oskused, lõimitakse kõne mitteverbaalse suhtlemisega, kujundatakse oskust kuulata, jälgida, matkida ja koos tegutseda.

Õpilasi õpetatakse lühikorraldusi kuulama ja reageerima situatsioonist lähtuvalt koos osutamise ja/või ettenäitamisega esitatud korraldustele.

Õpilasi suunatakse reguleerima oma kõnet ja häälitusosi grupis koostöötamise eesmärgil. Oluline on kontakti astumine, kontaktis osalemine ja kontakti kestuse pikendamine.

Kõne arendamine toimub peamiselt praktilise tegevuse ja suunatud esemelise mängu kaudu, kusjuures elementaarseks kõneks ja vokaliseerimiseks on vajalikud kaasnevad passiivsed ja aktiivsed liigutused.

Lihtsate ja õpilastele arusaadavate (nende sensomotoorsetele kogemustele toetuvate) õppejuttude kaudu õpetatakse sõnu ja häälikuid eristama: häälikute järelkordamine, reageerimine eri helidele ja mürale, kõnehäälikute äratundmine, kuulumistähelepanu arendamine.

Vajadusel täpsustatakse hääldust, kujundatakse oskust kõne baasiks olevate häälikukomplekside (häälik, häälikute rida, silbirida, kõnetakt, sõna) järelkordamiseks.

Harjutatakse situatsioonile vastavate sõnade äratundmist ja kasutamist, võimalusel baaslausungite moodustamist. Alustatakse lugemise ja kirjutamise eeluskuste kujundamisega. Õpetatakse pildi ja terviksõna lugemise oskust. Tehakse lihtsamaid kirja eelharjutusi.

II arengutasemel

II arengutasemel jätkub kõnearenduslik töö. Tõuseb õpilaste suutlikkus mõista ja kasutada situatsioonile vastavaid baaslauseid, kujuneb võime oma tegevust verbaalselt/alternatiivsete vahenditega elementaarselt kommenteerida. Arendatakse tegevusega kaasnevat suhtlemist, harjutatakse situatiivset dialoogi. Õpilasi õpetatakse vastama 3-4 küsimusele tajutud sündmuse või pildi põhjal.

Laiendatakse baassõnavara. Sõnavara omandamine toetub suunatud tajule ja praktilisele tegevusele. Sõnavaratöös kasutatakse rühmitamise ja sobitamise ülesandeid varieeritakse objekte, objektide arvu, muudetakse rühmitamisalust. Õpetatakse oluliste/tüüpiliste tunnuste eristamist ja nimetamist. Olulised on ülesanded, milles harjutatakse kujutluste aktiveerimist verbaalse/alternatiivse teabe alusel ja kujutluste verbaliseerimist suunatult (pildi abil, kogemustele alusel).

Terviksõnameetodil loetavate sõnade/märkide arv suureneb.

Tehakse algust ärakirja ja võimaluse korral veerimisega. Õpilane õpib keeleliste või alternatiivsete vahenditega arusaadavalt väljendama oma põhivajadusi ja soove. Õpetatakse tundma ja kirjutama tähti, häälima ja kirjutama lühikesi sõnu, lugema (veerima) lühikesi sõnu ja lauseid. Õpiülesandeid täidetakse praktiliselt või materialiseeritult.

III arengutasemel

III arengutasemel arendatakse oskust tulla toime igapäevastes suhtlussituatsioonides, püsida dialoogis. Täiendatakse eneseväljendusoskusi, kujundatakse suhtlemisoskust, arendatakse oskust iseseisvalt informatsiooni hankida ja kasutada ning teateid edastada. Toetatakse õpilase suutlikkust kõnelemisel mälu kujutlustele tugineda. Kujundatakse oskust eristada kogemusi ja esitatud teavet, neid omavahel seostada.

Kujuneb suutlikkus lühikest ja arusaadavat juhendit mälus säilitada ja seda õpitud ja/või harjutatud toimingute sooritamisel arvestada. Arendatakse oskust kõne abil oma tegevust planeerida ja reguleerida. Õpilane omandab elementaarseid lugemis- ja kirjutamisoskusi. Grammatikateemasid õpetatakse praktilisel viisil. Õppeprotsessis kasutatakse aktiivselt digivahendeid.

1.2.3. Taotletavad õpitulemused

Kõnemõistmine:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Oskab kuulata; kuuleb oma nime ja reageerib sellele Eristab kõnet ja mittekõnelisi helisid/mürasid 	<ul style="list-style-type: none"> Mõistab õpitud märkide, sümbolite, sõnade, lausete tähendust Mõistab tuttavate objektide ja sündmuste tüüpilisi ja 	<ul style="list-style-type: none"> Mõistab igapäevakõnet Tunneb kirjelduse järgi ära tuttavad objektid, sündmused Moodustab laiendatud

<ul style="list-style-type: none"> • Osutab nimetamisel kehaosadele, lapse tegevustes kasutatavatele esemetele, tuttavatele inimestele • Mõistab üksikuid omadussõnu • Reageerib lühikorraldustele • Tunneb ära objekte, sündmusi ja tegevusi tähistavaid õpitud märke, sümboleid, sõnu • Mõistab objektide vahelisi ruumisuhteid (all, peal, ees, taga, kõrval) ja neid väljendavaid keelendeid • Kasutab koostegevuses talle igapäevaselt olulisi digivahendeid 	<p>juhuslikke tunnuseid, neid väljendavaid keelendeid</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kasutab õpitud omadussõnu esmete kirjeldamisel • Täidab üheosalisi korraldusi • Mõistab seoseid objekt – pilt – keeleüksus • Leiab eseme asukoha selle kirjelduse järgi • Oskab õpetegevustes suunamisel kasutada tuttavaid digivahendeid ja tuleb juhendamisel toime ohutu internetikasutusega 	<p>lihtlause, kasutades õpitud omadussõnu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mõistab ja täidab kaheosalisi korraldusi • Mõistab seoseid objekt – pilt – skeem – keeleüksus • Määrab objekti asukoha teiste objektide suhtes • Kasutab võimalikult ohutult tuttavaid digivahendeid, internetiotsingut ja sotsiaalmeediat • Oskab lugeda ja saata lihtsamaid e-kirju
---	---	---

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Mittekõneliste helide ja mürade eristamine inimkõnest; inimkõne äratundmine ja erinevate helide ja mürade matkimine • Reageerimine miimikale, intonatsioonile kehaasendile, liigutustele • Oma nimele reageerimine • Klassikaaslaste nimede teadmine • Tajutavaid objekte, sündmusi ja tegevusi tähistavate omandatud märkide või sümboolite äratundmine ja kasutamine • Kehaosade ja igapäevategevuses kasutatavate esemete (riietusesemed, nõud, mööbliesemed jne) ning nende kujutiste äratundmine ja nimetamine • Esmete ja nende kujutiste rühmitamine 1 – 2 tajutava tunnuse alusel ja rühma 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuulmistaju ja verbaalse operatiivmälu arendamine • Kõne rütmide (häälikuridade, kõnetaktide, sõnaridade ja lühikeste lausete järelkordamine), rütmisalmide koos- ja järelkordamine • Osalemine liikumis- ja laulumängudes • Salmide ja näpumängude õppimine • Verbaalsete või alternatiivsete vahenditega esitatud lühikorralduste ja keeldude mõistmine • Objektide ja sündmuste tüüpiliste ja juhuslike tunnuste eristamine ja sõnastamine • Seose objekt - pilt - sõna loomine • Objektide vaheliste ruumisuhete ja neid väljendavate keelendite 	<ul style="list-style-type: none"> • Mitmeosaliste korralduste, juhendite mõistmine • Õpitud märkide ja sümboolite kasutamine • Tuttavate objektide ja sündmuste äratundmine kirjelduse järgi • Seoste objekt – pilt – skeem – keeleüksus loomine • Objektide asukoha teadvustamine kahe parameetri alusel (all paremal, taga peal jne)

<p>kuuluvate objektide nimetamine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Õpilase tegevustega seotud sõnade mõistmine • 2 - 3 objekti vaheliste ruumisuhete ja neid väljendavate keelendite (all, peal, ees, taga, kõrval) mõistmine • Verbaalsete või alternatiivsete vahenditega esitatud lühikorralduste ja keeldude situatiivne mõistmine 	<p>(all, peal, ees, taga, kõrval) mõistmine.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eseme asukoha leidmine kirjelduse järgi 	
---	--	--

Eneseväljendus ja sõnavara:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Annab märku oma vajadustest või soovidest • Meeldetuletamisel tervitab, jätab hüvasti, palub, tänab verbaalselt või alternatiivsel viisil • Nimetab lähiümbruse esemeid, temale tähtsaid isikuid ja tegevusi verbaalselt või õpitud alternatiivsel viisil • Nimetab mõningaid fotol või pildil kujutatud esemeid või isikuid • Nimetab üksikuid üldnimetusi verbaalselt või alternatiivsel viisil (loomad, riided, toit) • Ütleb oma nime verbaalselt või alternatiivsel viisil • Vastab arusaadavatele küsimustele 1 – 2 sõna/alternatiivse suhtlusvahendi abil • Osaleb rütmisalmide lugemisel ja ringmängudes verbaalselt või alternatiivsel viisil • Väljendab eitust ja jaatust • Kasutab koostevahendite talle 	<ul style="list-style-type: none"> • Väljendab oma soove, palub vajaduse korral abi • Kasutab viisakusväljendeid kontakti astudes ja tuttavates situatsioonides (tervitab, jätab hüvasti, tänab ja palub) • Nimetab tuttavaid reaalseid või pildil kujutatud isikuid, objekte, nende tajutavaid tunnuseid, tegevusi, vajadusel kasutab viipeid, jt.suhtlabivahendeid • Oskab nimetada õpitud üldnimetusi • Ütleb oma täisnime, vanuse aadressi ja teisi olulisi andmeid verbaalselt või alternatiivsel viisil • Osaleb situatiivses dialoogis • Kordab lühikesi rütmisalme, luuletusi ja teeb kaasa liigutusi • Oskab õppetegevustes suunamisel kasutada tuttavaid digivahendeid ja tuleb juhendamisel toime ohutu internetikasutusega 	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab abivajadust (milles vajab abi, missugust abi vajab) • Kasutab viisakusväljendeid enamlevinud suhtlussituatsioonides • Valdab elulistes olukordades vajalikku põhisõnavara • Kirjeldab tuttavaid esemeid, inimesi, sündmusi vajadusel kasutab vajadusel suhtlabivahendeid • Kasutab oma kõnes õpitud üldnimetusi • Ütleb oma isikuandmed • Alustab ja jätkab dialoogi • Teab peast õpitud luuletusi • Kasutab võimalikult ohutult tuttavaid digivahendeid, internetiotsingut ja sotsiaalmeediat • Oskab lugeda ja saata lihtsamaid e-kirju

igapäevaselt olulisi digivahendeid		
------------------------------------	--	--

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Emotsionaalse kontakti otsimine, loomine ja hoidmine täiskasvanute ja kaaslastega • Hingamis- ja artikulatsiooniharjutused • Rütmisalmide saatmine liigutustega, kooskõne vastavalt võimekusele • Osalemine kooskõnes ringmängudes • Esemel või inimesel nimetamine sõna või sõnapaariga • Oma põhivajaduste ja soovide (janu, vajadus tualetti minna jne) väljendamine lihtsate keeleliste vahenditega (sõnad, baaslausungid) või alternatiivsete vahenditega • Küsimustele vastamine (jaatus, eitus) žesti, viipe, hääliitsuse või sõnaga • Viisakusväljendid (tervitamine, tänamine, palumine jne), äratundmine, reageerimine, kasutamine • Oma tegevusele viitamine (ärgitatud privaatkõne alged) • Rütmi- ja koordinatsiooniharjutused, kõnerütm (üld- ja peenmotoorika, silma ja käe liigutuste koostöö) • Tegevusaktile antud hinnangu (õige, vale) mõistmine • Situatsioonile vastavate sõnade ja 2-3-sõnaliste baaslausete äratundmine ja kasutamine koos- ja järelkõnes 	<ul style="list-style-type: none"> • Täiskasvanu ja kaaslasega kontakti astumise harjutamine • Situatiivse dialoogi harjutamine, sh rollimängudes • Viisakusväljendite kasutamine • Oma vajaduste ja soovide väljendamine, vajadusel abi küsimine • Enda kohta olulise teabe esitamine • Tajutavate ruumi- ja ajakujutluste verbaliseerimine (ees- ja tagasõnad) • Sõnavaratöö, sh omadussõnad, mis väljendavad tajutavaid tunnuseid, levinud üldnimetused (lind-loom) ja allrühmade nimetused (koduloom-metsloom), teistes õppeainetes kasutusel olev sõnavara 	<ul style="list-style-type: none"> • Sõnade hääldamise täpsustamine • Enamlevinud suhtlemissituatsioonide väljendused • Kujutluste verbaliseerimine ja/või alternatiivsete vahenditega väljendamine • Võrdlemine plaani järgi (inimesed, aastaajad, loomad, puuviljad) • Telefoni kasutamine • Suhtlemine tuttavate ja võõraste inimestega igapäevastes elulistes situatsioonides • Üldistamine 2- 3 üldistustasandil, allrühmade moodustamine ja nimetamine • Elementaarsete põhjustagajärg seoste loomine praktilises tegevuses • Käänded (funktsioonide kaupa), pöörded igapäevases kõnes • Omadussõnad emotsioonide ja tunnete kirjeldamiseks • Väheste vabade laienditega (määrused, sihitised täiendid) lihtlause moodustamine (4-5 sõnaline lause) ja kasutamine suhtluses • Salmide õppimine kuulamise järgi

Tekstiloome ja mõistmine:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Kordab järgi häälikuid ja sõnu ning matkib viipeid • Kasutab koos- või järelkõnes 2 - 3 sõnalist baaslauset • Edastab lühiteate kasutades visuaalset abi (ese, pilt vms) • Kuulab kohaldatud (lavastatud) lühiteksti ja tunneb ära üksikuid tegelasi ning tegevusi 	<ul style="list-style-type: none"> • Kommenteerib oma tegevust selle sooritamise ajal ja vahetult pärast seda verbaalselt 1 – 2 sõnaga või alternatiivsete vahenditega • Sõnastab pildil kujutatud tegevusi 3-4 lihtlausega, toetudes skeemile ja/või küsimustele • Jätab meelde ja edastab lühiteate • Mõistab ja taastab abiga (nt pildid, küsimused) kohaldatud lühiteksti sisu • Esitab küsimusi kaaslaste tegevuse kohta 	<ul style="list-style-type: none"> • Räägib oma tegevusest praegu, enne, varsti • Kommenteerib oma tegevuse tulemust • Mõistab, koostab ja kasutab laiendatud lihtlauset • Jätab meelde ja edastab pikema või mitmeosalise teate • Mõistab suulist/kirjalikku kohaldatud lühiteksti ja annab verbaalselt edasi selle sisu • Kommenteerib kaaslaste tegevust selle sooritamise ajal

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Tajutavat (pildil kujutatud) tegevust kujutava lühijutu kuulamine ja mõistmine konkreetset tegevust või pilti tajudes • Lähiümbruses orienteerumine sõna/viipe/piktogrammi toel • Kuulmistaju ja verbaalse operatiivmälu arendamine • Lühiteadete edastamine abivahenditega 	<ul style="list-style-type: none"> • Rääkimine suunatult kaaslastele oma tegevusest selle sooritamisel ja vahetult pärast seda • Pildi (tegevuspilt, olupilt, 2 -3 pildist koosneva pildiseeria) järgi jutustamine skeemide toel • 3-4 sõnalise baaslause moodustamine, sh tunnuse/omaduse väljendamine • Tuttavate tegevuste hindamine • Põhimõttel õige-vale, meeldib – ei meeldi. Mõisted <i>täht-sõna</i>, nimetamine/ äratundmine ja leidmine/märkimine • Lihtsas keeles (ARE keeles) esitatud lühitekstide sisu 	<ul style="list-style-type: none"> • Oma tegevuse ja tulemuse kommenteerimine • Oma lähituleviku tegevuse sõnaline/alternatiivsete suhtlusvahenditega planeerimine Täiendava teabe lisamine küsimustele vastates • Pildi (tegevuspilt, olupilt, kuni 5st pildist koosneva pildiseeria) järgi jutustamine küsimuste abil • Väheste vabade laienditega (määrused, sihitised täiendid) lihtlause moodustamine (4-5 sõnaline lause) ja kasutamine suhtluses • Mõisted <i>lause-jutuke</i> • Tegevusaktide hindamine põhimõttel õige-vale, meeldib-ei meeldi

	<p>mõistmine (kaasnev visuaalne näitlikustamine). Tekstide sisu taastamine pildimaterjali, skeemide ja küsimuste abil</p> <ul style="list-style-type: none"> Küsimuste esitamine kaaslastele (<i>mida teed? kus oled?</i>), küsimustele vastamine 	<ul style="list-style-type: none"> Lihtsas keeles (ARE keeles) esitatud lühitekstide kuulamine/lugemine. Tekstide sisu taastamine skeemide ja küsimuste abil
--	--	---

Lugemine ja kirjutamine:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Teab igapäevaselt kasutatavate õpitud märkide (PCS pildid, muud sümbolid) tähendust Häälib kaasa üksikuid häälikuid Kirjutab oma nime üle või näidise järgi Teeb lihtsamaid kirja eelharjutusi Tunneb sõnakuju järgi oma nime ja teisi õpitud sõnu 	<ul style="list-style-type: none"> Tunneb õpitud tähti Häälib sõnu kaasa Leiab esimese ja viimase hääliku sõnas Kirjutab oma nime Teeb keerukamaid kirja eelharjutusi Kirjutab tähti ja üksikuid sõnu ära kirjas Häälib ja loeb veerides 1-2 silbilisi sõnu ja lühilauseid 	<ul style="list-style-type: none"> Eristab erinevaid häälikuid, nende järjekorda lihtsates sõnades Kirjutab andmeid enda kohta Sooritab ära kirja Kirjutab sõnu Kirjutab lihtlauseid Loeb 3 ja enamasilbilisi sõnu ja lühilauseid Leiab abiga vajalikku infot jõukohaseks, kohandatud lugemistekstist, retseptist, telekavast jms

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Oma nime/märgi äratundmine Foto, pildi, sümboli (piktogramm) lugemine Mõne omandatud sõna lugema õppimine täissõna meetodil Seose täissõna - objekt loomine Märkide tähenduse mõistmine ja neile reageerimine Peenmotoorika arendamine Kirja eelharjutused, silma ja käe koostöö arendamine 	<ul style="list-style-type: none"> Oma nime kirjutamine Ära kiri (ladumine, kirjutamine) 3-4 häälikulise sõna häälimine Tähtede õppimine Lühikeste sõnade lugemine, lühilause lugemine 	<ul style="list-style-type: none"> Lugemine ja kirjutamine igapäevaelus (telekava, toiduretsept, juhend, allkiri, blankettide täitmine, arvutikeele väljendid jms) Kirjatähed, suur algustäht nimedes Lihtsas keeles (ARE keeles) tekstide lugemine Lühikese ja ülipika (täis)hääliku diferentseerimine kuulmise teel, märkimine abiga Erineva häälikulise koostise ja pikkusega sõnade häälimine (häälega ja sosinal)

1.3. MATEMAATIKA

1.3.1. Õppetegevus

Matemaatikaalaseid teadmised ja oskused on ümbritsevas keskkonnas toimetuleku eelduseks. Õpetamine seostatakse igapäevaeluga. Matemaatika õpetamine toimub üldõppe põhimõttel – integreeritult teiste ainetega. Õpetamisel kasutatakse mängulisi ja elulisi situatsioone. Matemaatikas luuakse esmane mõistete ja tegevuste baas, mis aitab õpilasel orienteeruda teda vahetult ümbritsevas esemete ja nähtuste maailmas. Luuakse eeldused märgata esemetele iseloomulikke tunnuseid ning mõista esemete ja objektide omavahelisi seoseid. Igapäevaelus hakkama saamiseks on oluline praktiliste ülesannete lahendamise oskus, mida arendatakse sotsiaalse matemaatika ülesannete kaudu.

Arvumõiste kujunemisele eelneb töö arvueelses valdkonnas. Õpetamist alustatakse oma keha tunnetamisest, ruumitaju arendamisest, objektide rühmitamisest tajutavatele tunnustele ja tajukujutlustele toetudes.

Õpetatakse praktilistes tegevustes orienteeruma hulkade, mõõtude ja arvude vahelistes seostes ja suhetes. Omandatakse oskused kasutada mõnda enamlevinud mõõtevahendit, sooritada praktiliselt/materialiseeritult lihtsaid matemaatilisi tehteid, mõista ja kasutada praktilise tegevusega seotud graafilisi sümboliteid ja lihtsaid mudeleid.

Õpetamisel seostatakse erinevad tegevused ajamõistetega, toetudes näitlikele vahenditele. Praktiliste tegevuste käigus õpetatakse mõistma raha otstarvet ning teostama igapäevaelus toimetulekuks vajalikke rahalisi toiminguid õpitud arvuvalla piires.

Harjutamisel kasutatakse mitmeid digivahendeid, mis tagavad tehnoloogiaalased algteadmised igapäevaeluks.

1.3.2. Rõhuasetused

I arengutasemel

I arengutasemel on olulisel kohal praktilised tegevused mitmesugustest esemetest koosnevate hulkadega, vaatlus- ning eristamisoskuse kujundamine. Põhitaotluseks on kujundada oskus tajuda ümbritsevaid esemeid ja nähtuseid ning suutlikkus märgata ja sõnastada neile omaseid tunnuseid. Praktiliste tegevuste kaudu areneb oskus vaadelda ning eristada erinevatest esemetest koosnevat hulki.

Õpilast suunatakse koostegevuses jälgima ja matkima arvsõnade kasutamist loendamisel ja vaadeldavate esemete arvu nimetamisel. Harjutatakse kahest esemest koosnevate hulkade tajumist. Õpetatakse mõõtma kehatunnetuse ja erinevate igapäevaste esemete abil.

Õpetatakse koostegevuses praktilistes situatsioonides ära tundma raha ja selle kasutamise otstarvet.

Õpetamisel on olulisel kohal mängulised tegevused. Koostegevuses kasutatakse digivahendeid.

Õpetatakse igapäevastes olukordades oma tegevusi öö ja päeva rütmiga seostama ning suunatakse piltpäevaplaani järgima.

II arengutasemel

II arengutasemel õpetatakse suurustunnuseid, ruumisuhteid, aja- ja kujundimõisteid ning nende seostamist ümbritsevate esemete ja nähtustega.

Õpetatakse loendama ning seostama hulka ja arvu, lahendama praktilisi arvutusülesandeid 10 piires. Lahendatakse lihtsaid matemaatilisi jutukesi.

Praktilises tegevuses kasutatakse suunatult mõõtevahendeid, tutvustatakse mõõtühikuid.

Tutvustatakse õpitud arvuvalla piires raha ja rollimängude või reaalsete olukordade kaudu selle kasutamist igapäevastes situatsioonides.

Õppetöös kasutatakse erinevaid laua- ja arvutimänge. Suunatakse kasutama tuttavaid digivahendeid.

Õpetatakse orienteeruma ajas, eristama mõisteid *eile*, *täna*, *homme* ning planeerima oma tegevusi lähtudes päevaplaanist, ööpäeva osadest ning nädalapäevadest.

III arengutasemel

III arengutasemel on rõhuasetus sotsiaalmatemaatikal. Laiendatakse ja täpsustatakse õpitud mõisteid. Analüüsitakse ja lahendatakse matemaatilisi probleemsituatsioone.

Jätkub arvude tundmaõppimine ja arvutamisoskuste kujundamine.

Õpilast suunatakse mõõtevahendeid praktilises tegevuses iseseisvalt kasutama. Arendatakse edasi oskusi rollimängude või reaalsete olukordade kaudu raha kasutamist igapäevastes situatsioonides. Õppetöös kasutatakse digivahendeid eesmärgipäraselt ja internetiohutuse algtõdesid silmas pidades. Õpilasi suunatakse iseseisvalt õpitud lauamänge mängima.

Õpetatakse iseseisvalt oma aega planeerima, selleks kalendrit ja päevaplaani kasutama.

1.3.3. Taotletavad õpitulemused

Tegevused esemetega, suuruskujutlused:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Võrdleb esemeid värvuse, suuruse, ja kuju järgi Eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, nende graafilisi kujutusi Rühmitab objekte, graafilisi kujutisi etteantud tunnuse alusel Nimetab tuttavate esemete (nende kujutiste) rühma Kasutab mängulises tegevuses suunatult tuttavaid digivahendeid 	<ul style="list-style-type: none"> Võrdleb esemeid/objekte õpitud suurustunnuste järgi Võrdleb ümmargusi ja kandilisi esemeid suurustunnuste järgi Rühmitab objekte, graafilisi kujutisi etteantud 2 tunnuse alusel (nt. rohelised ringid jne) Koostab esemetest või nende kujutistest (kuni 5 elementi) nii kasvavat kui kahanevat jada Valib meelepärase laua- või arvutimängu, kasutab suunamisel õppetegevuses tuttavaid digivahendeid 	<ul style="list-style-type: none"> Võrdleb esemeid või nende kujutisi suurustunnuste järgi Nimetab rühmitusaluse Rühmitab 2-3 üldistustasandil (suured rohelised ringid jne), moodustab allrühmasid Koostab jadasid kõikide õpitud suurustunnuste järgi Kasutab digivahendeid eesmärgipäraselt ja internetiohutuse algtõdesid silmas pidades

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Esemete vaatlemine ja eristamine, nimetamine: esemed klassis, õpilaste riietusesemed, koolitarbed, mänguasjad, puuviljad Esemete otstarve Esemete värvuse eristamine ja väljendamine Eseme ja tema värvuse tähistamine sõnaga Esemete võrdlemine värvuse, suuruse järgi (suurväike, pikk-lühike, 	<ul style="list-style-type: none"> Esemetest või nende kujutistest (3-4 elementi) jadade koostamine suurustunnuste järgi nii kasvavas kui kahanevas järjekorras Esemete ja nende kujutiste võrdlemine (<i>pikk-lühike, ühepikkused; kõrge-madal, ühekõrgused, laikitsas, ühelaiused; ühesuurused</i>) Eri mahuga anumad 	<ul style="list-style-type: none"> Esemete ja nende kujutiste võrdlemine kõrguse, paksuse/jämeduse, sügavuse, mahu tunnuste järgi Jadade koostamine suurustunnuste järgi. Jadade piiride sõnastamine (see põõsas on kõige madalam, see kuusk on kõige kõrgem)

ühesuurused) <ul style="list-style-type: none"> Esemete võrdlemine suurustunnuste järgi peale ja kõrvale asetamise teel, ruumis ja eneseteenindamisel kasutamise puhul Esemete leidmine tunnuse järgi, rühmitamine etteantud tunnuse alusel, tunnuse sõnastamine 		
--	--	--

Vormikujutlused:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Rühmitab objekte, graafilisi kujutisi etteantud tunnuse alusel Nimetab tuttavate esemete (nende kujutiste) rühma (nt.pallid, klotsid jne) 	<ul style="list-style-type: none"> Rühmitab objekte, graafilisi kujutisi (5-7) kahe tunnuse alusel Tunneb geomeetrilisi kujundeid <i>ring, nelinurk, kolmnurk</i>, oskab neid nimetada 	<ul style="list-style-type: none"> Rühmitab 2-3 üldistustasandil, moodustab allrühmasid Oskab koostada mitmest geomeetrisest kujundist koosnevat jada näidise järgi

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Ümmargused ja kandilised objektid Pallide, kuubikute, klotside võrdlemine kuju, kujuvärvuse ja kuju-suuruse järgi näidisele toetudes Esemete ja graafiliste kujutiste (ring, kolmnurk,) rühmitamine kuju (ümmargune, kandiline) järgi Joonte tõmbamine (ülevall-alla, alt-üles, vasakult- paremale, paremalt-vasakule) Geomeetriseliste kujundite ring, kolmnurk, nelinurk kasutamine käelises tegevuses (õpetaja kasutab nimetusi, õpilased tajuvad tunnuseid passiivselt) Ehitusmängudes klotside ladumine ja võrdlemine suuruse järgi, tegevused 	<ul style="list-style-type: none"> Geomeetriselised kujundid ring, kolmnurk, nelinurk Geomeetriseliste kujundite äratundmine, konstrueerimine, võrdlemine, joonistamine, joonestamine (joonlaua abil), nimetamine Graafiliste kujutiste (abiga) kopeerimine (joonlaua/šabloonil abil) Mustrite koostamine Geomeetriseliste kujunditest koostatud jadade jätkamine järjestust säilitades 	<ul style="list-style-type: none"> Geomeetriselised kujundid ring, kolmnurk, ruut, ristkülik Geomeetriseliste kujundite äratundmine, konstrueerimine, võrdlemine, joonistamine, joonestamine (joonlaua abil), nimetamine Mustrite koostamine Geomeetriseliste kujunditest koostatud jadade jätkamine järjestust säilitades

erineva suurusega pallidega laste liikumisaktiivsuse, tasakaalutunnetuse ja motoorika arendamiseks		
--	--	--

Ruumikujutlused:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Mõistab suhteid peal-all, ette-taha, peale-alla, kõrvale, asetab esemeid nimetatud kohale Tegutseb lihtkorralduste alusel õpitud ruumisuheteid mõistes ja kasutades 	<ul style="list-style-type: none"> Mõistab suhteid ees, esimene, keskel, kõrval, viimane Oskab määrata esemete asukohta ruumisuhete mõistete <i>üleval – all, ülemine-alumine, peal - all; ees-taga-järel; kõrval, juures, vahel, keskel; sees – väljas (peale-alla, peal, all, kõrval, juures); kaugel-lähedal</i> piires 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab määrata eseme asukohta oma keha suhtes, kasutades õpitud mõisteid Täidab ruumisuheteid sisaldavaid tegevusjuhiseid

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Oma keha tajumine. Kehaosad Eseme asukoha määramine õpilase kehast lähtuvalt: ruumisuheteid <i>minu ees – minu taga, ette – taha</i> Objektidevahelised ruumisuheteid: <i>peale – alla, peal – all, kõrval, juures</i> Asetab esemeid osutatud kohale ja määratleb nende asukoha endast lähtudes 	<ul style="list-style-type: none"> Eseme asukoha määramine õpilase kehast lähtudes Objektidevaheliste ruumisuhete tajumine: <i>ees, esimene, keskel, kõrval, kõige taga, viimane</i> Esemete asukoha määratlemine ja paigutamine õpitud ruumisuhete piires Asetab esemeid (töövahendeid) nõutavatesse kohtadesse Üleval – all, ülemine-alumine, peal - all; ees-taga-järel; kõrval, juures, vahel, keske. Sees – väljas (peale-alla, peal, all, kõrval, juures) Kaugel-lähedal 	<ul style="list-style-type: none"> Eseme asukoha määramine oma keha suhtes, teise eseme suhtes muutuvates tingimustes ruumis ja tasapinnal Ruumisuheteid sisaldavate tegevusjuhiste mõistmine ja täitmine

Ajakujutlused:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Teab mõisteid eile- täna- homme Teab päeval ja öösel sooritatavaid tegevusi 	<ul style="list-style-type: none"> Räägib suunatult oma tegevustest eile, täna, homme Räägib suunatult oma tegevustest: hommikul- 	<ul style="list-style-type: none"> Räägib oma tegevustest eile, täna, homme toetudes mälukujutlusele Räägib oma tegevustest:

<p>(magamine, söömine, riietumine, pesemine)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teab nädalapäevade nimetusi • Teab aastaegade nimetusi • Teab oma vanust • Teab mõisteid enne ja pärast • Kasutab mängulises tegevuses suunatult tuttavaid digivahendeid 	<p>lõunal- õhtul – öösel</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teab nädalapäevade järgnevust ja nimetusi (kalender) • Teab aastaegade järgnevust ja nimetusi • Teab oma vanust ja sünnipäeva • Tunneb kella mehaaniliselt/täistunni täpsusega • Valib meelepärase laua- või arvutimängu, kasutab suunamisel õppetegevuses tuttavaid digivahendeid 	<p>hommikul- lõunal- õhtul – öösel toetudes mälu kujutlusele</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oskab kasutada kalendrit • Nimetab aastaaja ja sellele vastavad kuud • Teab oma sünnipäeva, sünnikuud ja sünniaastat • Tunneb kella täis- ja pooltunni täpsusega • Kasutab digivahendeid eesmärgipäraselt ja internetiohutuse algtõdesid silmas pidades
---	---	--

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Päev - öö • Päeva osad: öö, päev. Inimeste tegevused päeval, öösel • Piltpäevaplaan • Isikliku päevaplaani täitmine: <i>praegu, enne, pärast, samal aja</i> • Nädal • Kooli- ja puhkepäevad • Aasta • Aastaaja tajutavad tunnused 	<ul style="list-style-type: none"> • Täna, eile, homme, seostamine tunniplaaniga, nädalapäevade nimetustega • Ööpäeva osad: öö, päev, hommik, lõuna, õhtu, öö • Enne, pärast, ruttu, kaua • Aasta. Aastaajad ja nimetused • Kell. Täistund. Täistundide seostamine laste tegevustega • Vanus • Sünnipäev 	<ul style="list-style-type: none"> • Aastaring. Aasta ja 12 kuud. Aastaajad, seostamine kuudega • Kalender. Kalendri kasutamine • Nädala- ja kuupäeva seostamine toetudes kalendriks • Kella tundmine. Täistund, pooltund • Ajakavad: tv-kava, sõiduplaan, elektrooniline tabloo • Kuupäev ja kellaeg, kava

Hulgakujutlused:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Eristab hulki põhimõttel <i>üks-palju</i> • Moodustab ja eraldab hulki ühise tunnuse alusel • Tajub ühesuguseid/sarnaseid kuni kahest elemendist koosnevaid hulki ilma loendamiseta • Kuulab lihtsaid matemaatilisi jutukesti (tekstülesannete eelharjutused). 	<ul style="list-style-type: none"> • Loendab elemente hulgas • Suudab abiga lahendada jõukohaseid elulisi hulkade ühendamise ja hulgast osa eraldamise ja võrdlemise ülesandeid • Seostab hulga, arvu ja numbri 1-10 piires • Vastab küsimusele <i>mitu?</i> õpitu ulatuses 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab võrrelda hulki (praktiliste vahendite abil), kasutades mõisteid <i>rohkem, vähem, ühepalju</i> • Jaotab hulki erinevateks osahulkadeks, ühendab osahulki üheks hulgaks

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
---------------	---------------	---------------

<ul style="list-style-type: none"> • Objektide rühma vaatlemine • Hulga suuruse tajumine (üks-palju) • Hulkade moodustamine ühise tunnuse alusel • Ühsuguste/sarnaste hulkade tajumine • Hulk-arv seos ilma loendamisetä (kuni 2 elementi hulgas) • Lihtsate matemaatiliste jutukeste kuulamine kui eelharjutused tekstülesannete mõistmiseks 	<ul style="list-style-type: none"> • Hulga samaväärsuse säilimine elementide asukoha ja paigutuse muutumisel • Objektide rühmade (hulgakaardi) vaatlemine, üks-üheses vastavuses võrdlemine (peale, kõrvale asetamisega) • Tulemuse sõnastamine: on samapalju, on rohkem, on vähem • Hulkade praktiline suurendamine, vähendamine, võrdsustamine üksühesele vastavusele toetudes • Hulkade moodustamine elementide (võta pallid), arvu (võta kaks), elementide ühe kuni kahe tunnuse (võta suured punased), arvu ja tunnuse järgi (võta kaks suurt palli) • Hulga elementide loendamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Hulkade praktiline suurendamine, vähendamine, võrdsustamine • Hulkade praktiline ühendamine, eraldamine, jaotamine osahulkadeks
---	---	--

Kujutluse loomine arvust, tehted arvudega:

2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Teab naturaalarvude järjestust 1-10, seostab hulga, arvu ja numbri • Loendab esemeid, seostab hulga, arvu ja numbri 1-10 piires • Vastab küsimusele <i>mitu?</i> õpitu ulatuses 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab naturaalarvude järjestust õpitud ulatuses • Loeb ja kirjutab 1- ja 2-kohalisi arve • Teab liitmise ja lahutamise praktilist tähendust • Arvutab võimetekohaselt

Õppesisu:

2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Hulga seostamine arvuga 1–3 visuaalse haaramise abil (mitu?; üks pall, kaks palli, kolm palli) 	<ul style="list-style-type: none"> • Arvu koostis • Liitmine ja lahutamine. Märkid +, -, = • Naturaalarvude järjestus 1-100 piires

<ul style="list-style-type: none"> • Hulkade moodustamine alul arvu ja ühe etteantud tunnuse järgi (võta kaks suurt palli) kolme piires • Hulkade moodustamine arvu ja kahe tunnuse järgi (pane lauale kolm väikest punast seent) • Hulkade moodustamine arvu, kahe välise ja ühe vormi- ja/või ruumitunnuse alusel (pane ülemisse ritta kaks väikest kollast ringi) • Hulga seostamine arvuga loendamise tulemusel (arv kui loendamise tulemus) • Korralduse järgi etteantud arvu elementidega hulga moodustamine ja tehtu kohta küsimusele vastamine, kasutades hulga ühist nimetajat. (Lao viis kolmnurka. Mis siin on? Kolmnurgad. Mitu kolmnurka sa panid? Panin viis kolmnurka) • Loendamine vastavalt õpilase võimetele • Uue arvu moodustamine eelmisele ühe juurdelisamise teel • Arvu suurendamine ja vähendamine toetudes abivahenditele (eeltöö liitmisele ja lahutamisele) • Arvule vastavate hulkade tajumine ja moodustamine • Arvu naabrid • Arv-number • Seos hulk-arv-number 	<p>kasutades abivahendeid (arvutabel)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Täiskümnete numeratsioon 100-ni • Järgarvud (esimene, teine, kolmas, neljas, viies) • Arvu ja järgarvu vastandamine • Järgarvude praktiline kasutamine igapäevaelus
--	--

Rahaühikud:

2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Eristab metallraha paberrahast • Eristab münste sentidest • Teab raha otstarvet (sissetulek/väljaminek) 	<ul style="list-style-type: none"> • Eristab paberraha, münste, sente • Kasutab raha praktilises situatsioonis (sisseostud, teenused, meelelahutus jne)

Õppesisu:

2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Euro 5-, 10-, 20-, 50- eurosed paberrahad, nende äratundmine • Euromündid (1ne ja 2ne euromünt) • Sendid, eristamine euromüntidest • Raha praktiline kasutamine ostude tegemisel • Poemäng (raha andmine, ostu saamine) 	<ul style="list-style-type: none"> • Paberraha vahetamine • Raha saamine ja kasutamine • Palk, pension, sisseostud, erinevad teenused, jne • Taskuraha • Raha kokkuhoid • Väikeste ostude sooritamine kaupluses • Hinnasiltide leidmine ja lugemine • Hinna ja olemasoleva raha seos • Poemäng

Mõõtmine:

2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Teab mõõtmise/kaalumise vajalikkust • Tajub lihastundlikuse alusel raskemat ja kergemat • Teab pikkusühikut meeter • Teab raskusühikut kilogramm • Sooritab abiga praktilisi mõõtmis- ja kaalumisülesandeid 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab mõõta õpitud mõõteriistadega (mõõdupuu, samm) • Teab erinevate mõõtühikute (pikkus-, raskus-, mahuühikud) nimetusi ja praktilist tähendust

Õppesisu:

2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Mõõtmine mõõdupulgaga, sammudega • Mõõtmise tulemuse sõnastamine arvuga • Pikkusühik meeter • Raskusühik kilogramm • Raskus: kaalumise käega, objekti raskuse tajumine • Eri raskusega objektide võrdlemine lihastundlikkuse alusel: kerge-raske, kergem-raskem • Mahtuvusmõõtmine • Praktilised mõõtmised 	<ul style="list-style-type: none"> • Kaalumise kaaluga • Pikkusühikud: meeter ja sentimeeter • Raskusühikud: kilogramm • Mahu mõõtmine koduste vahenditega (klaas, lusikas) • Kraadiklaasid (termomeetrid), toa- ja välistemperatuuri näit • Kehatemperatuur • Praktiline mõõtmine (sh enda pikkus, kaal, kinganumber)

Tekstülesanded:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Kuulab lihtsaid matemaatilisi jutukesi (tekstülesannete eelharjutused) 	<ul style="list-style-type: none"> • Lahendab abiga praktiliselt läbitehtavaid tekstülesandeid toetudes situatsioonpildile 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuulab ja lahendab elulise sisuga tekstülesandeid toetudes näitvahenditele ja praktilistele tegevustele

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Matemaatilised jutukesed hulkade praktiliseks muutmiseks (ühendamiseks, osahulga eraldamiseks) kui eelharjutused tekstülesannete mõistmiseks 	<ul style="list-style-type: none"> • Jutukesed matemaatilistest situatsioonidest: 2 hulga ühendamine, kokkuloendamine, osahulga eraldamine, kahe hulga võrdlemine. Kasutatakse praktiliselt läbitehtavaid ülesandeid, mille lahendus on saavutatav situatsioonpildile toetudes 	<ul style="list-style-type: none"> • Elulise sisuga 1-tehteliste tekstülesannete suunatud koostamine ja lahendamine, kusjuures ülesannete sisu modelleeritakse näitvahenditega (pildid, skeemid) või praktilise tegevusega

1.4.KUNST JA KÄELINE TEGEVUS

1.4.1.Õppetegevus

Kunst ja käeline tegevus on lõimitud teiste õppeainete teemadega ning on praktilise ja kõnearendusliku suunitlusega. Kunsti ja käelise tegevuse tundides tekitatakse huvi kunstiliste tegevuste vastu ja sooviise midagi luua. Õpitakse ja harjutatakse praktiliseks tööks vajalike liigutuste sooritamist. Kujundatakse arusaamist töö lõpuleviimise tähtsusest. Õpilast suunatakse vaatlema ümbritsevat keskkonda ja selles olevaid esemeid ning objekte, märkama olulisi tunnuseid ning nähtut erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades kujutama. Õpilast ärgitatakse kunsti ja käelise tegevuse kaudu väljendama oma emotsioone, individuaalsust ja loovust. Arendatakse õpilaste väljendusoskust. Õpilastega külastatakse näitusi, muuseumi, ja neile tutvustatakse rahvakunsti. Õpetamisel kasutatakse mitmeid digivahendeid.

1.4.2.Rõhuasetused

I arengutasemel

I arengutasemel arendatakse õpilase peenmootorikat ning silma ja käe liigutuste koostööd. Kujundatakse kunsti ja käelise tegevuse osaoskusi. Peamiseks töövormiks on koostegemine ja praktiline tegevus eeskujuga või näidise järgi. Arvestatakse iga õpilase individuaalset käelise tegevuse ja kõne mõistmise taset. Õpilasele tutvustatakse eri materjale ja töövahendeid, nende omadusi ja kasutamise võimalusi. Õpilast suunatakse koostegemises hoidma korras oma töökohta ja -vahendeid. Õpilasi innustatakse tegevusest ja valmis tööst rõõmu tundma. Koostegemises lõpetatakse alustatud töö. Tegevuses osalemisele antakse positiivne hinnang. Õpetaja verbaliseerib õpilaste tegevust.

II arengutasemel

II arengutasemel jätkatakse peenmootorika ning silma ja käe koostöö arendamist lihtsa kunsti ja käsitöö kaudu. Tööd teostatakse eeskujuga ja/või näidise järgi etappide kaupa. Õpitakse ja harjutatakse osatoimingute järjestamist ning osadest terviku moodustamist. Omandatud toiminguid rakendatakse ahelana korduvates ja osaliselt muutuvates tingimustes. Õpilast suunatakse otsima ja kasutama abi. Õpilasele tutvustatakse erinevaid materjale, töövahendeid, töövõtteid ja ohutustehnika nõudeid. Õpilast suunatakse korras hoidma oma töökohta ja -vahendeid. Õpilast julgustatakse väljendama oma positiivseid emotsioone kunsti abil. Õpilast suunatakse lõpetama alustatud tööd. Õpilase tegevuse tulemustele antakse positiivne hinnang. Arendatakse tegevusega kaasnevat suhtlemist. Õpilast suunatakse oma tegevust verbaalselt või alternatiivsete vahenditega kommenteerima.

III arengutasemel

III arengutasemel kujundatakse iseseisva kunsti- ja käsitöö oskusi. Tööd teostatakse näidise, lihtsate tööjuhiste, skeemide jms järgi. Harjutatakse toimingute suunatud planeerimist. Õpilane sooritab õpitud ja jõukohaseid tegevusi iseseisvalt nii tuttavates kui ka varieeruvates tingimustes. Suunatakse teostama enesekontrolli, valminud tööd võrreldakse näidisega. Õpilane õpib leidma ja valima iseseisvalt tööks sobivaid materjale ja töövahendeid ning otsustama töö tegemise viisi. Õpilast suunatakse iseseisvalt korras hoidma oma töökohta ja -vahendeid. Õpilane hakkab oma tundeid vastavalt võimetele kunstis väljendama. Vaadeldakse kaaslaste töid, külastatakse kunstinäitusi ja muuseumi. Oluline on enda ja teiste loomingust esteetilise elamuse saamine. Taotletakse, et õpilane lõpetab alustatud töö. Õpilast suunatakse andma hinnangut enda ja teiste tegevusele ja valmis tööle. Õpilane kommenteerib suunamisel oma tegevust verbaalsete/alternatiivsete vahenditega.

Koostegevuses lõpetatakse alustatud töö. Tegevuses osalemisele antakse positiivne hinnang. Õpetaja verbaliseerib õpilaste tegevust.

1.4.3. Taotletavad õpitulemused

Kujutamissoetus:

1. arengutase	2. arengutaseme lõpuks	3. arengutaseme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Maalib/joonistab lihtsa pildi (pall, õun, nägu) Omab õigeid töövõtteid: õige pintslilihoid, värvi võtmine, pinna katmine, pintsli pesemine Kasutab suunamisel digivahendeid 	<ul style="list-style-type: none"> Maalib/joonistab lihtsa pildi vaatluse järgi Kasutab erinevaid joonistamis-ja maalimisvahendeid Kasutab digivahendeid 	<ul style="list-style-type: none"> Maalib/joonistab (vajadusel abiga) teemakohase pildi Kasutab erinevaid joonistamis-ja maalimisvahendeid Kasutab digivahendeid

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Lihtsa objekti (pall, õun, päike, lumepall) kujutamine vaatluse järgi Näo osade kujutamine Kujundite eristamine: ring, kolmnurk Osadest terviku koostamine Vaba käega joone tõmbamine üles, alla, vasakule, paremale 	<ul style="list-style-type: none"> Inimese kehaosad, nimetamine ja kujutamine Eelnevalt analüüsitud lihtsa loodusliku objekti (õis, puu, lind) kujutamine vaatluse järgi Kujundite eristamine: ring, kolmnurk ja nelinurk 	<ul style="list-style-type: none"> Keha proportsioonide arvestamine inimese kujutamisel Figuuride gruppi paigutamine Lihtsate esemete rühma kujutamine vaatluse järgi Kujundite paigutamine erinevatesse mustritesse (asenditesse)

Värvusõpetus:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Eristab põhivärvusi (punane, sinine, kollane), värvusi (roheline, must, valge) Kasutab vähemalt kolme erinevat värvi Värvib juhendamisel kontuuri piires 	<ul style="list-style-type: none"> Segab põhivärvusi uute toonide tekitamiseks Eristab tumedaid ja heledaid toone Värvib kontuuri piires. 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab värvusi helestada ja tumestada Värvib osadest koosneva tervikpildi.

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Põhivärvuste eristamine • Värvuste seostamine ümbritseva elu esemetega (taevas/vesi – sinine; päike – kollane, maasikas – punane jne) • Tegevused värvidega: mängimine värvidega, pinna katmine jne • Pildi värvimine kontuuri piires 	<ul style="list-style-type: none"> • Põhivärvuste segamine, värvuse hele ja tume toon • Osadest koosneva tervikpildi värvimine 	<ul style="list-style-type: none"> • Lihtsa toonirea koostamine • Soojad ja külmad värvused • Meeleolude väljendamine ja kuulatava muusika kujutamine värvuste kaudu • Teematilised värvikombinatsioonid (jõulud, lihavõtted jt)

Materjaliõpetus:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Paigutab vaasi lilli, oksi • Rühmitab erinevaid looduslikke materjale, meisterdab juhendamisel looduslikest materjalidest • Osaleb ruumide kaunistamisel tähtpäevadeks 	<ul style="list-style-type: none"> • Teeb juhendamisel kompositsioone looduslikust materjalist • Osaleb ruumide kaunistamisel tähtpäevadeks 	<ul style="list-style-type: none"> • Teeb võimalikult iseseisvalt töid/kompositsioone erinevatest materjalidest • Osaleb ruumide kaunistamisel tähtpäevadeks

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Loodusliku materjali korjamine ja rühmitamine etteantud tunnuste alusel 	<ul style="list-style-type: none"> • Looduslikud - ja tehismaterjalid • Kompositsioonid looduslikest materjalidest 	<ul style="list-style-type: none"> • Materjalide töötlemine, liimimine (parandamine), erinevad liimid

<ul style="list-style-type: none"> • Meisterdamine looduslikust materjalist • Muud materjalid: paber, riie, karusnahk, puu, klaas • Materjalide rühmitamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Taaskasutuse põhimõtted • Meisterdamine olmejääkidest 	<ul style="list-style-type: none"> • Materjalide sobivus • Erinevate materjalide ja olmejääkide taaskasutamine praktiliste esemete valmistamisel
--	--	--

Tarbekunst ja dekoratiivne kompositsioon:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Liimib abiga kujundeid aluspaberile • Trükitab paberile, papile vms vabalt valitud mustreid (pinna võimalikult ühtlane katmine) • Oskab kääre käes hoida ja neid abiga kasutada 	<ul style="list-style-type: none"> • Liimib osadest terviku • Koostab kindla riba- või ringmustriga • Kasutab kääre erinevate materjalide lõikamise. • Dekoreerib tarbeesemeid või nende kujutisi juhendamisel ja/või iseseisvalt 	<ul style="list-style-type: none"> • Liimib teemakohast pilti • Kaunistab erinevaid tarbeesemeid iseseisvalt valitud mustritega • Lõikab jälgides kontuuri • Teostab juhendamisel dekoratiivseid töid eri materjalist alustele • Valmistab juhendamisel erinevaid vitraaže (paber, klaas)

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Lihtsate kaheosaliste mustriribade koostamine (ladumine, trükkimine) • Käärde käeshoidmine. Põhiliigutused, vabalt lõikamine • Liimi kandmine paberile, detaili paigale asetamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Riba- ja ringmustrite koostamine • Käärdega lõikamine: juhendamisel kontuuri jälgimine • Tarbeesemete ja nende kujutiste dekoreerimine (nt. käpik, sall, linik, vaas, taldrik) • Osadest terviku moodustamine ja liimimine 	<ul style="list-style-type: none"> • Mustriga kujundamine erinevatest detailidest • Käärdega lõikamine ja kontuurjoone jälgimine • Tarbeesemete kaunistamine • Kujundustööd klassis • Vitraaž • Teemakohase pildi liimimine

Tehnikate õpetus:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Valmistab fooni- ja ilupabereid kasutades erinevaid tehnikaid (puhumine, peegel- ja lõngatrükk vms) • Katab pinna pintsli- ja ühtlaselt 	<ul style="list-style-type: none"> • Teeb juhendamisel töid kasutades erinevaid tehnikaid 	<ul style="list-style-type: none"> • Valmistab ja kasutab erinevaid templeid tööde valmistamisel • Teeb juhendamisel töid kasutades erinevaid tehnikaid (graafiline joon, ornamentika, materjalitrükk jms)

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Fooni- ja ilupaberite valmistamine • Lihtsad trükitehnikad: pintsli-, peegel- ja lõngatrükk. • Puhumistehnika 	<ul style="list-style-type: none"> • Tutvumine trükitehnikatega 	<ul style="list-style-type: none"> • Templeite valmistamine • Materjalitrükk • Graafiline punkt ja joon • Ornamentika

Voolimine:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Teab esmaseid voolimisvõtteid, voolib lihtsamaid vorme 	<ul style="list-style-type: none"> • Voolib lihtsa mitmeosalise loodusliku objekti 	<ul style="list-style-type: none"> • Voolib lihtsa tarbeeseme

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Voolimise algvõtted: pigistamine, vajutamine, silumine, osadeks jaotamine, rullimine, veeretamine, lamendamine • Lihtsa üheosalise objekti voolimine • Jäljendite vajutamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Lihtsa mitmeosalise objekti (seen) voolimine • Voolitud esemete värvimine, glasuurimine/lakkimine 	<ul style="list-style-type: none"> • Lihtsa tarbeeseme voolimine ja dekoreerimine • Inim- ja loomafiguuride voolimine

Paberi- ja papitööd:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Rebib erinevaid pabereid (ajakirjad, siidpaber, värviline paber jms), teeb neist kleebetöid • Kleebib ettevalmistatud aplikatsioonidest pilte • Koostab osadest terviku • Teab kääride kasutamise ohutusreegleid, lõikab abiga 	<ul style="list-style-type: none"> • Teeb erinevatest pabermaterjalidest töid • Paigutab detaile, planeerib lihtsa töö • Joonistab šablooni järgi • Kasutab kääre erinevate materjalide lõikamisel, järgib ohutusreegleid 	<ul style="list-style-type: none"> • Meisterdab erinevatest pabermaterjalidest • Kasutab šabloone, lõikab kontuuri järgi • Käsitseb õpitud tööriistu

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Paberi rebimine, kortsutamine, lõikamine, liimimine • Aplikatsioonitööd ettevalmistatud detailidest 	<ul style="list-style-type: none"> • Pabermaterjalid: kartong, papp, paberite liigid • Tööd pabermaterjalidest • Kujundite lõikamine paberist • Ajakirjast piltide lõikamine • Paberi voltimine, lihtsad voltimistööd • Pabermosaiik 	<ul style="list-style-type: none"> • Šablooni kasutamine • Tarbeesemete (karp) meisterdamine ja dekoreerimine • Paberdetailidest mänguasja, liikuva pildi jms. meisterdamine

Tekstiilitööd:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Lõikab abiga ja kleebib riideribasid 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab kääre erinevate materjalide lõikamisel • Kasutab abiga niiti ja nõela • Tikib lõngapilte 	<ul style="list-style-type: none"> • Käsitseb õpitud tööriistu • Kasutab sihipäraselt niiti ja nõela

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Lõnga ja paela lõikamine • Lõngapildi kleepimine • Riideribade kleepimine 	<ul style="list-style-type: none"> • Punkteerimine erinevatel materjalidel • Lõngapildi (mustri) tikkimine papile orientiiride järgi. • Lõngapildi tikkimine. • Riideribade lõikamine. • Riidematerjalide põimimine, sõlmimine, kerimine. • Märgviltimine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tekstiilkollaaž, trükkimine riidele • Nööbi õmblemine • Lihtsad õmblustööd (mänguasjad) • Raamil ja telgedel kudumine • Märj- ja nõelviltimine • Heegeldamise põhivõtted (kett) • Tikkimise põhipisted (eelpiste) • Paelte sõlmimine ja punumine

Muud materjalid:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Oskab tuttava töövahendiga tegutseda õpetaja suunamisel 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab valida töövahendit ja tegutseda vastavalt selle funktsioonile • Käsitseb ohutult tööriistu: lööb naela, lihviv liivapaberiga 	<ul style="list-style-type: none"> • Valib ja kasutab sobivaid töövahendeid lähtuvalt materjalist ja tegevuse eesmärgist • Käsitseb ohutult tööriistu (kruvikeeraja, saag, nuga)

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Tutvumine erinevate materjalidega: nahk, puit • Tutvumine erinevate töövahenditega 	<ul style="list-style-type: none"> • Naharibade ja-kujundite lõikamine, kleepimine, sõlmimine • Lihtsad nahkehistööd • Tööd puidujääkidest • Tööd tehismaterjalidest (plastmass) 	<ul style="list-style-type: none"> • Vineeri saagimine • Puidu ehistööd: põleti kasutamine, värvimine, lakkimine • Lihtsa tarbeeseme valmistamine puidust

Tehniline modellerimine:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Ehitab klotsidest 	<ul style="list-style-type: none"> Meisterdab karpidest ja klotsidest 	<ul style="list-style-type: none"> Meisterdab näidise järgi

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Mänguklotsidest ehitamine (ladumine üksteise kõrvale, peale) Kujundite ladumine 	<ul style="list-style-type: none"> Mudelite valmistamine karpidest, topsidest 	<ul style="list-style-type: none"> Maketi meisterdamine

Temaatilised tööd:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Osaleb ühistöodes teemapildi valmimisel 	<ul style="list-style-type: none"> Joonistab lihtsa süžeebildi etteantud teemal näidise ja juhendamise järgi 	<ul style="list-style-type: none"> Püüab väljendada oma tundeid ja emotsioone läbi kunsti

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Teemakohase analüüsitud üksikobjekti kujutamine 	<ul style="list-style-type: none"> Lihtsa temaatilise süžeebildi joonistamine näidise järgi Temaatilised ühistööd (nt. kollaaž) Aastaaegade kujutamine kasutades erinevaid tehnikaid 	<ul style="list-style-type: none"> Tunnete ja meeleolude väljendamine õpitud tehnikate abil Lihtsa situatiivse tegevuse kujutamine (nt. seeni korjamas, suusatamas)

Ohutusnõuded ja tööpaik:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Oskab tuttava töövahendiga tegutseda õpetaja suunamisel Korraldusel korrastab abiga oma tööpaiga 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab tegutseda tuttava töövahendiga Jälgib tööpaiga korrasolekut Teab ja järgib ohutusnõuded nõela, 	<ul style="list-style-type: none"> Tegutseb tuttava töövahendiga Korrastab iseseisvalt tööpaiga Teab ja järgib põhilisi ohutusnõudeid

<ul style="list-style-type: none"> Juhendamisel järgib ohutusnõudeid pliatsi, pintslit, liimi ja kääride kasutamisel 	naaskli, haamri käsitlemisel	mehhaaniliste ja elektriliste tööriistade kasutamisel
---	------------------------------	---

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Kääride, liimi, värvide kasutamine Oma töökoha koristamine õpetaja korralduste järgi 	<ul style="list-style-type: none"> Elementaarsed ohutusnõuded nõela, haamri, sae jne käsitlemisel Tööpaiga korrashoid ja selle koristamine töö lõpul Õpetaja abistamine töövahendite jagamisel ja kokkukorjamisel 	<ul style="list-style-type: none"> Ohutusnõuded elektritööriistade jms kasutamisel

1.5. MUUSIKAÕPETUS

1.5.1. Õppetegevus

Muusikaõpetus lõimub teiste õppeainetega, soodustab eneseväljendamist, suhtlemist ja kõne arengut. Õppetegevus sisaldab muusika kuulamist, laulmist, pillimängu, muusikalis-rütmilist liikumist, mängu ja tantse. Muusikapalade valikul arvestatakse õpilaste ea- ja jõukohasusega ning õpilaste huvidega. Kujundatakse ja arendatakse õpilase muusikalisi võimeid ja oskusi. Laulu ja muusika abil suunatakse õpilasi väljendama oma tundeid, õpetatakse tajuma erinevaid meeleolusid ja kujundatakse muusikalist maitset. Muusikaõpetusel on oluline roll õpilastele rahvuskultuuri tutvustamisel, selles osalemisel, rahvuskommitee ja -tavade õpetamisel. Olulisel kohal on koos laulmine ja musitseerimine, mille kaudu saadakse koostegutsemise positiivne kogemus. Õpilasel positiivse minapildi ja eneseväljendusoskuse kujundamiseks esinetakse koolis ja väljaspool kooli. Õppetöö toetamiseks kasutatakse digivahendeid.

1.5.2. Rõhuasetused

I arengutasemel

I arengutasemel äratatakse õpilastes huvi rütmi ja muusika vastu. Õpetatakse koostegutsemises või täiskasvanut matkides sooritama erineva rütmi ja tempoga liigutusi rütmipille ja laulumänge mängides. Õpilast suunatakse kuulama muusikat ja sellele reageerima.

II arengutasemel

II arengutasemel süvendatakse õpilaste muusikahuvi. Õpetatakse mängima rütmipilli lugusid ja laulma lihtsaid laule. Tutvustatakse erinevaid pille. Suunatakse hindama muusikat põhimõttel meeldib-ei meeldi. Küllastatakse muusikaüritusi.

III arengutasemel

III arengutasemel suunatakse õpilasi tegema muusikalisi valikuid ja tegelema muusika kui harrastusega. Süvendatakse pillimänguoskusi. Õpetatakse koos laulmist ja musitseerimist. Suunatakse valima ja küllastama meeldivat muusikaüritust.

1.5.3.Taotletavad õpitulemused

Muusika kuulamine:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Tunneb huvi muusika vastu, reageerib vastavalt muusika iseloomule käte, jalgade või keha liikumisega Eristab erinevaid hääli ja mürasid muusikast Tunneb ära õpitud laule. 	<ul style="list-style-type: none"> Eristab muusikapalade tunnuseid (kurb-rõõmus), kiiret ja aeglast rütmi Eristab õpitud laulu ja tantsuviisi, marssi 	<ul style="list-style-type: none"> Eristab kõrget ja madalat häält Eristab orkestrit üksiku muusikainstrumendi mängust Eristab disko ja klassikalist muusikat Oskab valida meelepärast muusikat digivahendist

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Helid ja mürad looduses ja ruumis Helide (looduses, linnas, maal) kuulamine, matkimine ja väljendamine liigutuste ja sümbolitega Kuuldud hääle seostamine pildiga Inimhääle eristamine teistest häältest Helide ja vaikuse vahelduv tajumine Reageerimine vastavalt muusika iseloomule (plaksutamine, lehvitamine, käte jalgade, kehaga liigutamine) Õpitud laulude äratundmine Lihtsamate žanride äratundmine (laul, tants) Kaaslase esinemise jälgimine 	<ul style="list-style-type: none"> Muusikapalade kuulamine Erinevate häälte äratundmine (nais-, mees-, lastehääled) Marsi eristamine teistest rütmidest Muusikapalade tunnuste (kurb-rõõmus, vali-vaikne, kiire-aeglane) eristamine muusikalises näidetes ja väljendamine liikumises Kontsertide külastamine Esinemine muusikatunnis kaasõpilastele ja koolipidudel Eesti rahvamuusika Eesti diskomuusika 	<ul style="list-style-type: none"> Muusikapalade kuulamine: soololaul, koorilaul, kõrge ja madal hääl Orkester, erinevad pillid Muusika seostamine elu ja loodusega Loodushäältega seotud muusika kuulamine Muusika etenduste külastamine TV ja raadiost muusikasaadete jälgimine/kuulamine Teiste maade rahvamuusika Teiste maade diskomuusika Klassikaline muusika

Laulmine:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Laulab kaasa või osaleb mõne õpitud laulu esitamisel 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab laulda õpitud laste- ja rahvalaulu valjult ja vaikselt, oskab muuta hääle tugevust 	<ul style="list-style-type: none"> Osaleb kooslaulmises

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Õpetaja laulu kuulamine, jälgimine, laulu osaline kaasa laulmine Osalemine laulmisel: plaksutab või laulab kaasa Nime-, tere-, värvi- ja iseteenindamislaulud Laulud vastavalt päevaosale, aastarütmile Esinemine teistele 	<ul style="list-style-type: none"> Jõukohaste rahva- ja lastelaulude laulmine Tuttavate meloodiate äratundmine Laulu sisule vastava karakteriga ilmikas laulmine, hääle tugevuse muutmine lauldes Tunnete väljendamine laulu ja muusika abil Laulmine mitmekesi ühtses tempos Hoidumine hääle liigsest pingutamisest Oma (laulu) hääle äratundmine lindilt 	<ul style="list-style-type: none"> Eakohaste laulude (lemmiklaulud) laulmine Seltskonnalaulud: kooslaulmine, muusikalised mängud, pillisaated Laulmine koos liikumise, liigutuste või pillimänguga Esinemine kontserdile: oma ja teiste tegevuse kooskõlastamine Hääle tugevuse võimendamine (võimendustehnika, mikrofonid) Hoidumine liiga valjust helist (muusika, müra) kui kahjustavast toimest kuulmisele

Pillimäng:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Oskab kasutada rütmipille Mängib muusikale kaasa rütmipilli Eristab ühe ja mitme rütmipilli heli 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab kasutada erisuguseid rütmipille 	<ul style="list-style-type: none"> Osaleb koosmängus

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Muusikale kaasamängimine kehapillil (rütmi kaasa plaksutamine) õpetajaga koos või ettenäitamisel • Rütmi kaasamängimine saatemuusikaga (randmekuljused, marakas, kõlapulgad) • Mängimine pillil, üks heli; heli ja vaikuse vaheldumine; palju helisid 	<ul style="list-style-type: none"> • Rütmide kuulamine ja taasesitamine rütmipillidel, aeglane ja kiire rütm • Rütmipillidel mängimine • Rütmi kaasamängimine • Heli tekitamine pillidel • Eri pillidel mängitud tuttava muusikapala äratundmine, kasutatud pilli äratundmine • Rahvapillidel mängitud palade kuulamine • Eesti rahvamuusika 	<ul style="list-style-type: none"> • Erinevast materjalist pillide kuulamine • Kaasmängud rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele ja instrumentaalpaladele • Osalemine koosmängus

Muusikalis-rütmiline liikumine:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Matkib liigutusi, liigub vastavalt muusikale õpetaja eeskujul 	<ul style="list-style-type: none"> • Liigub vastavalt muusika tunnustele 	<ul style="list-style-type: none"> • Osaleb seltskonnatantsudes, laulab ja tantsib koos teistega muusika saatel

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Liikumised koos õpetajaga vastavalt laulu tekstile ja muusika meeleolule (paigaltammumine) • Eristab inimhääli teistest häälest • Tunneb ära korduvaid hääli ruumis ja looduses 	<ul style="list-style-type: none"> • Muusikapala tunnuste väljendamine liikumises • Rütmikas õpitud tantsuelementide (kõndjooks, päkkadel kõnd, keerutamine paarilisega, liikumine hanereas ja ringis nii üksi kui paarilisega) kasutamine õpetaja seatud tantsudes • Liikumise tempo, rütmi ja suuna muutmine sõnalise märguande või muusika tajutava muutuse järgi • Osalemine laulu- ja ringmängudes 	<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd, jooks võimalikult täpne reageerimine muusika muutustele • Liikumine ja tantsimine koos teistega. • Osalemine paaristantsus (nt laulu- ja ringmängudes)

1.6. TÖÖÕPE JA KODUNDUS

1.6.1. Õppetegevus

Tööõppe aine hõlmab valdkondi, mis on seotud igapäevatoimingutega kodus, koolis ning lähiümbruses. Kujundatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid, mis on vajalikud igapäevaste kodu- ja majapidamistöodega toimetulekuks. Õpilane õpib tundma ja täitma õpitud tööde jaoks vajalikke ohutustehnika- ja hügieeninõudeid. Arendatakse vastutustunnet, kujundatakse positiivset suhtumist oma kohustustesse ja töösse. Õpetatakse töö vajalikkust ja selle lõpuleviimise tähtsust. Oluline on igapäevaste tegevuste kavandamise, korraldamise ja probleemide lahendamise oskuste kujundamine.

Tööõppe käigus tutvustatakse lihtsaid igapäevategevustes vajaminevaid töövahendeid ja masinaid ning õpetatakse neid juhendamisel või juhendi abil kasutama. Õpetusega kujundatakse õpilastel tegevuspädevus: praktilise tegevuse oskuste kasutamine korduvates ja vähe varieeruvates situatsioonides; praktilise tegevuse sooritamine toiminguid/operatsioone valides ja eesmärgipäraselt järjestades; osalemine jõukohases ühistevuses; oma tegevuse tulemuse hindamine eesmärgist lähtuvalt kas näidise või võrreldes või mälukujutlustele toetudes; tegevuste sooritamine iseseisvalt oma oskuste piires. Õppetöö toetamiseks kasutatakse digivahendeid.

1.6.2. Rõhuasetused

II arengutasemel

Tööõppe tundideks vajalikke baasoskusi kujundatakse õpilastel 1.-5. kooliaastal kunsti ja käelise tegevuse tundide raames. II arengutasemel kujundatakse praktilise tegevuse oskusi, harjutatakse nende rakendamist korduvates situatsioonides. Õpitakse töövõtteid ning neid õiges järjestuses sooritama. Kujundatakse oskusi sooritada koostöös järjekorras tööoperatsioone/tegevusi. Õpilasi suunatakse valima jõukohaseid õpitud tööoperatsioone ja tegevusi. Töö protsessile ja tulemusele antakse positiivset tagasisidet.

III arengutasemel

III arengutasemel kinnistatakse omandatud töövõtteid ja õpitakse uusi. Tähelepanu pööratakse tööoperatsioonide õigele järjekorrale ning töö lõpetamise vajalikkusele. Hakatakse täitma tööülesandeid, mille puhul töö valmib alles teatud aja möödudes. Praktiseeritakse sotsiaalse suunitlusega tööülesandeid, teiste abistamist. Kasutatakse laiendatud sõltuvat koostööd (tööd tehakse ühel ajal ning ühist eesmärki silmas pidades). Õpilasi õpetatakse suunatult oma tegevusi ja töö tulemust planeerima, ise sobivaid töövahendeid valima ja konkreetse töö teostamiseks vajalikke osatoiminguid järjestama. Õpilasi suunatakse oma töö tulemusi kontrollima ja hindama. Õpilasi suunatakse oma tegevusele ja valmis tööle hinnangut andma. Kujundatakse harjumus teha nii meeldivat kui ka vähem meeldivat tööd.

1.6.3. Taotletavad õpitulemused

Ruumide korrashoid ja koristamine:

2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb õpitud koristusvahendeid, teab nende funktsiooni ja kasutab juhendamisel • Teab ja suunamisel täidab õpitud koristamistöõde juures hügieeni- ja ohutusnõudeid • Täidab korrapidamisülesandeid ja lihtsamaid tööülesandeid meeldetuletamisel • Kasutab vajadusel koristustöödel kaitsevahendeid • Abistab teisi jõukohaste korrapidamisülesannete täitmisel • Viib alustatud töö enamasti lõpuni • Koristab juhendamisel pärast töö lõpetamist oma töökoha 	<ul style="list-style-type: none"> • Teeb juhendamisel majapidamistöid • Teab hügieeni- ja ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures ja täidab neid • Täidab korrapidamisülesandeid ja lihtsamaid tööülesandeid • Tunneb kodutehnikat ja oskab sellest endale olulisi seadmeid kasutada • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks • Osaleb võimetekohaselt ühistöös • Viib alustatud töö lõpuni • Koristab pärast töö lõpetamist oma töökoha

Õppesisu:

2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Eluruumide ja klassi korrashoid, korrastamine • Mööbli paigutamine klassiruumis • Koristusvahendid: harjad, kühvliid, mopid, lapid, puhastusvahendid • Tolmu pühkimine • Põranda pühkimine • Põranda pesemine mopiga • Põrandate ja põrandakatete puhastamine tolmuimejaga • Tahvli, laudade ja uste pesemine • Puhastusainete hoiatavad tingmärgid (tuleohtlik, mürgine) ja nende arvestamine tegevustes • Kummikinnaste kasutamine • Lillede kastmine • Korrapidaja tööülesannete jaotamine ja täitmine • Tolmuimeja tööpõhimõtete tutvumine 	<ul style="list-style-type: none"> • Ühiselt kasutatavate ruumide (koridorid, õppekööök) korrashoid ja koristamine • Puhastusainete hoiatavad tingmärgid ja nende arvestamine tegevustes • Kummikinnaste kasutamine • Erinevate pindade pesemine, puhastusvahendite valimine ja kasutamine • Valamute puhastamine, selleks vajalike vahendite valimine ja kasutamine • Peeglite, akende pesemine; puhastusvahendite valimine ja kasutamine • Tekkide, vaipade kloppimine klopitsaga, käsitsi • Pehme mööbli puhastamine tolmuimejaga, radiaatorite puhastamine tolmuharjaga • Korrapidaja ülesannete järjestamine. Ülesannete jaotamine koristustöödel

Inimene ja töö:

2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Teab/oskab nimetada elukutsete esindajaid • Teab erinevaid ameteid • Suunamisel kasutab digivahendeid 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb erinevaid ameteid • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks • Märkab (suunamisel) abivajajat ja pakub abi • Osaleb võimetekohaselt ühistöös • Kasutab digivahendeid

Õppesisu:

2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Tuttavad elukutsed: müüja, õpetaja, koristaja, kokk, bussijuht • Ema, isa töökoht ja amet 	<ul style="list-style-type: none"> • Ametid: koristaja, pesumasinist, haljastustöötaja, majahoidja, köögitööline, jms • Töötamine erinevates õppeklassides: aed, pesuköök, õppeköök jne • Kutse õppimise võimalused • Puudega inimeste töökodade (toetatud töötamine) tutvustamine • Üksteise abistamine töödes • Abi palumine töö tegemisel

Asjad ja nende korrashoid:

2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Omab ettekujutust <i>minu-meie oma</i> • Hoiab igapäevaselt korras oma koolitarbed • Koristab juhendamisel pärast töö lõpetamist oma töökoha 	<ul style="list-style-type: none"> • Omab ettekujutust <i>meie oma-võõras</i> • Hoiab korras oma riulid/kapid klassiruumis, osaleb koristamisel/suurpuhastusel • Koristab pärast töö lõpetamist oma töökoha • Osaleb võimetekohaselt ühistöös

Õppesisu:

2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Minu oma, meie oma • Oma asjade, töövahendite eest hoolitsemine, nende paigutamine • Töökoha koristamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Meie oma, võõras • Töövahendite ratsionaalne paigutus, ärapanek peale kasutamist ja hoidmine • Erinevate riulite/kappide korrashoid ja koristamine • Kingituste valik sünnipäevaks/jõuludeks.

Toitlustamine:

2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Leiab (suunamisel) vajalikud lauanõud ja vahendid hommiku-, lõuna- ja piduliku laua katmiseks, • Katab lauda • Täidab lihtsamaid toitlustamisega seotud tööülesandeid • Täidab talle antud ülesande • Viib alustatud töö enamasti lõpuni 	<ul style="list-style-type: none"> • Katab lauda erinevateks söögikordadeks ja sündmusteks • Koristab lauda • Täidab lihtsamaid toitlustamisega seotud tööülesandeid • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks • Osaleb võimetekohaselt ühistöös • Viib alustatud töö lõpuni

Õppesisu:

2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Hommiku-, lõunasöögi ning piduliku laua jaoks lauanõude suunatud valimine vastavalt menüüle • Pidulik laud: küünlad, linikud, lilled, nõud • Hommiku- ja lõunasöögi laua katmine ja koristamine • Abistamine lõunalaua ning piduliku laua katmisel 	<ul style="list-style-type: none"> • Sööginõude valimine ja paigutamine • Söögilaua katmine ja koristamine • Teematiliste pidulaudade katmine • Kaunistuste kasutamine peolauas • Ühekordsete nõude kasutamine

Köögitööd:

2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Teab ja suunamisel täidab õpitud köögitööde juures hügieeni- ja ohutusnõudeid • Teeb lihtsaid köögitöid • Tunneb kodutehnikat ja oskab neid juhendamisel kasutada • Abistab teisi jõukohaste tööülesannete täitmisel • Täidab talle antud ülesande ühe osana tegevusest/tööst • Viib alustatud töö enamasti lõpuni 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab hügieeni- ja ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures ja täidab neid. • Teeb köögitöid • Tunneb kodutehnikat ja oskab seadmeid kasutada • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks • Osaleb võimetekohaselt ühistöös • Viib alustatud töö lõpuni

Õppesisu:

2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Hügieeninõuded köögis töötamisel: käte pesemine, rõivastus • Köögi sisustus ja selle kasutamine: kapid, kraanikauss, külmutuskapp • Kodumasinad ja ohutusnõuded nendega töötamisel • Kodumasinade kasutamine abiga: pliit, külmutuskapp, nõudepesumasin, veekeetja, röster, mikser, vahvlimasin • Nõude pesemine, nõudepesuvahendi kasutamine • Nõude kuivatamine: restile, rätikule nõrguma, rätikuga kuivatamine • Köögi korrastamine: nõude ja toiduainete paigutamine ettenähtud kohtadesse • Pajalappide kasutamine (meeldetuletamisel) 	<ul style="list-style-type: none"> • Kodumasinad ning ohutusnõuded nendega töötamisel • Kodumasinade kasutamine: elektripliidi, nõudepesumasin, veekeetja, vahvlimasin, mikser • Kodumasinade puhastamine • Köögikella (nn.munakell) kasutamine • Sõela kasutamine • Riivi kasutamine • Pajalappide/kinnaste kasutamine • Pannide, pottide, küpsetusvormide puhastamine • Toiduainete säilitamine külmikus • Prügi sorteerimine

Toidu valmistamine:

2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Valmistab lihtsa hommikusöögi • Tükeldab puu- ja aedvilja • Valmistab suunamisel valmistaignast küpsetisi • Tunneb kodutehnikat ja oskab neid juhendamisel kasutada • Täidab talle antud ülesande ühe osana tegevusest/tööst • Viib alustatud töö enamasti lõpuni • Koristab pärast töö lõpetamist oma töökoha • Suunamisel kasutab digivahendeid 	<ul style="list-style-type: none"> • Valmistab lihtsat toitu skeemi/retsepti järgi • Puhastab juurviljad ja koorib juurviljad juurviljanoaga • Valmistab poolfabrikaatidest/ konservidest lihtsat toitu • Tunneb kodutehnikat ja oskab kasutada • Osaleb ülesannete jaotamisel söögivalmistamise juures • Viib alustatud töö lõpuni • Koristab pärast töö lõpetamist oma töökoha • Kaunistab ja serveerib toidu • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks • Osaleb võimetekohaselt ühistöös • Kasutab digivahendeid retsepti lugemisel

Õppesisu:

2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Lihtsa hommikusöögi valmistamine • Viilutatud leivale, saiale või/määrdevõide määrimine • Saia/leiva röstimine rösteris • Vee keetmine veekeetjaga • Tee-ja mahlakonsentraadist külma ja kuuma joogi valmistamine • Puuviljade, aedviljade tükeldamine • Aedviljasalati valmistamine • Valmistaigna rullimine, tükeldamine, küpsetamine • Küpsiste, saiakeste küpsetamine valmistaignast, nende kaunistamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Leiva, saia, vorsti lõikamine • Juustunoa kasutamine • Lihtsate retseptide (skeemide) järgi toidu valmistamine • Puljongi valmistamine kontsentraadist • Poolfabrikaatidest, konservidest, pakisuppidest lihtsa toidu valmistamine • Makaronide, muna keetmine • Aedviljade puhastamine ja koorimine • Praekartulite valmistamine • Lihtsate magustoitude valmistamine (vahustamised) • Vahvlite küpsetamine vahvlimasinaga • Koogi küpsetamine • Toidu soojendamine • Toidu serveerimine ja kaunistamine • Ülesannete jaotamine toiduvalmistamisel

Sisseostude tegemine:

2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Koostab ostunimekirja ning kasutab seda sisseostude sooritamisel • Valib suunamisel sõbrale kingituse • Pakib kingituse (juhendamisel) 	<ul style="list-style-type: none"> • Koostab ja kasutab ostunimekirja • Ulatab raha/ paneb tagasi antud raha rahakotti • Pakib kingituse

Õppesisu:

2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Pakendite ja toiduainete äratundmine köögis, poes • Ostunimekirja (fotod, pildid, sõnad) koostamine ja lugemine 	<ul style="list-style-type: none"> • Menüü lugemine • Ostunimekirja koostamine lihtsa retsepti (skeemi) järgi

<ul style="list-style-type: none"> • Toiduainete ostmine poest/turult: kaupade suunatud leidmine, maksmine kassas • Poes kingituste valimine sõbrale sünnipäevaks, jõuludeks • Kingituste pakkimine 	<ul style="list-style-type: none"> • Ostunimekirja kasutamine sisseostude tegemisel • Ostude sooritamiseks ligikaudse rahasumma määratlemine
--	--

Rõivastus ja selle hooldus:

2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Valib vastavalt ilmale ja sündmusele vastava riietuse ja jalatsid • Jälgib juhendamisel oma rõivastuse puhtust • Pühib jalanõusid (kasutades jalanõudematti jne) • Paneb jalanõud kuivama • Paneb riided kuivama (nööri, radiaatorile, pesurestile) 	<ul style="list-style-type: none"> • Valib vastavalt tegevusele ja olukorrale sobiva riietuse ja jalatsid • Hoiab korras oma rõivastuse • Hooldab jalanõusid • Võtab kuivanud pesu (nööri, radiaatorilt, pesurestilt) ja paneb kokku • Triigib lihtsamaid esemeid

Õppesisu:

2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Rõivastuse ja jalatsite valik vastavalt ilmale • Piduliku, igapäevase, sportliku riietuse valik • Rõivaste, jalanõude puhtus • Musta pesu hoidmine • Pesu kuivatamine nõõril, pesurestil, radiaatoril • Jalanõude kuivatamine • Jalanõude hooldamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Pesumärkide lugemine: käsitsipesu, masinpesu, triikimine lubatud/keelatud • Pesu sorteerimine: kirju, valge/hele, tume pesu • Pesu pesemine automaatpesumasinaga: pesu panek masinasse, sisselülitamine, pesu väljavõtmine • Pesupulbri valimine • Pesu pesutappa viimine • Triikraua sisse- ja väljalülitamine • Triikraua temperatuuri valimine vastavalt pesumärgile • Aurustaja kasutamine/pesu niisutamine • Pesu triikimine • Triikimise ohutusnõuded

	<ul style="list-style-type: none"> • Triigitud pesu sorteerimine, kappi paigutamine • Rõivaste kokkupanek • Nööbi õmblemine • Sobivate rõivaste valimine (värvitoonid, suurus) • Olukorrale ja tegevusele vastavate rõivaste ja jalatsite valimine • Rõivastuse täiendamine sobivate detailidega. Aksessuaarid • Jalatsite hooldus. Kingakreemide valik vastavalt jalatsi värvile, jalatsite puhastamine
--	---

Tööd õues ja aias:

2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Valib vastavalt ilmale riietuse ja jalatsid • Osaleb jõukohastes aiatöödes • Abistab teisi jõukohaste aiatööde tegemisel (nt hoiab kotti, lükkab käru jne) • Viib alustatud töö enamasti lõpuni • Teab ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures 	<ul style="list-style-type: none"> • Valib vastavalt tegevusele ja olukorrale riietuse ja jalatsid • Teeb juhendamisel lihtsamaid töid õues ja aias • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks • Viib alustatud töö lõpuni • Teab ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures ja täidab neid

Õppesisu:

2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Aiatöödes osalemine • Lehtede riisumine, äravedu • Lume koristamine lumelabidaga 	<ul style="list-style-type: none"> • Kõögivilja – ja lilletaimede ettekasvatamine • Kaevamine, külvamine, istutamine, kastmine, rohimine • Saagi koristamine • Toataimede kastmine • Luuaga pühkimine • Prahi äravedu • Puistematerjali puistamine libedatele teedele

1.7. RÜTMIKA

1.7.1. Õppetegevus

Rütmikas ühendatakse kehalisest kasvatuses tuttavad harjutused muusika ja rütmiga. Rütmitunde aluseks on lihaste liigutustele tugineva korrapärase liikumise tunnetamine. Muusika rütmiline külg organiseerib psüühikat. Liigutused muusika saatel ja rütmiline liikumine arendavad õpilaste füüsilisi võimeid, aktiveerivad psüühilisi protsesse, aitavad kaasa õpilaste enesetunnetuse kujunemisele, tõstavad meeleolu ning arendavad verbaalse ja mitteverbaalse suhtlemise oskusi. Rütmiatunnis kasutatakse kehatunnetus-, kontakti- ja suhtlemisharjutusi, luuletusi, laulu- ja ringmänge, tantse ja pillimängu. Õpitud tantsude ja mängudega esinetakse üritustel. Kujundatakse hügieeni- ja korraharjumusi. Õppetöö täiendamiseks kasutatakse digivahendeid.

1.7.2. Rõhuasetused

I arengutasemel

I arengutasemel kujundatakse õpilastel oskust kuulata, jälgida, matkida, mõista ja täitalihtsamaid korraldusi laulu- ja ringmänge õppides. Õpilasi õpetatakse tunnetama oma keha ja liigutusi, arendatakse ruumitaju. Õpetatakse omaliikumist ja liigutuste rütmi kohandama saatelugemisele ja muusikale. Harjutusi õpitakse koostegevuses, matkides/eeskuju järgi.

II arengutasemel

II arengutasemel kujundatakse praktilisi koostööoskusi laulu- ja tantsumänge mängides. Õpilasi suunatakse kontrollima oma kehaasendit. Õpitakse erisuunalisi liigutusi ja erikehaosade liigutuste koordineerimist. Õpitud harjutusi sooritatakse vähesel suunamisel võimalikult iseseisvalt.

III arengutasemel

III arengutasemel õpitakse tantsima lihtsaid tantse ja pidudel õpitud viisil käituma. Liikumiskavade õppimisel arvestatakse õpilaste muusikaelistustega. Kujundatakse oskust ja harjumust iseseisvalt kontrollida oma keha asendit ja liigutusi. Õpilane sooritab õpitud harjutusi iseseisvalt erineva muusika järgi.

1.7.3. Taotletavad õpitulemused

Harjutused kehatunnetuse saavutamiseks:

1.arengutase	2.arengutase	3.arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab kehatunnetusharjutusi koostegevuses imiteerimise, näidise instruksiooni (verbaalne/alternatiivsete vahenditega) järgi • Kõverdab ja sirutab käsi, pigistab rusikasse, plaksutab • Liigub roomates, põlvedel ja neljakäpukil 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab õpitud kehatunnetusharjutusi eeskuju järgi ning omas rütmis ja tempos • Liigub kooskõlas muusikaga 	<ul style="list-style-type: none"> • Matkib õpitud tantsusamme, lihtsamaid tantsujooniseid • Improviseerib tantsu muusika järgi

Õppesisu:

1.arengutase	2.arengutase	3.arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Kiikumisharjutused • Käte kõverdamine ja sirutamine, plaksutamine, rusikasse surumine ja avamine • Roomamine • Põlvedel ja neljakäpukil käimine • Lükkamine ja vedamine • Lõdvestumine • Knill 	<ul style="list-style-type: none"> • Liikumise kiirendamine ja aeglustamine; liikumissuuna muutmine • Liikumismängud • Knill 	<ul style="list-style-type: none"> • Rütmiimprovisatsioonid • Tantsusammude valik muusika järgi • Knill

Koordinatsiooniharjutused:

1.arengutase	2.arengutase	3.arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Liigub erineva rütmiga ja tempoga muusika saatel • Liigub ringis • Tunneb ära erinevate harjutuste ja tegevustega kaasnevat muusikat 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab õpitud koordinatsiooniharjutusi eeskuju järgi ning omas rütmis ja tempos • Liigub kooskõlas muusikaga 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab koordinatsiooniharjutusi omas rütmis ja tempos

Õppesisu:

1.arengutase	2.arengutase	3.arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Erinevad liikumisviisid, kõnd, jooks, hüplemine • Erineva rütmi ja tempoga liikumine • Liikumine ringis • Marssimine; tantsuelemendid 	<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd päkkadel ja kandadel, takistuste ületamine, tagurpidi kõnd • Käte ja jalgade samaaegsed harjutused • Hüppeharjutused paigal jalad koos, harki kokku hüpped , hüpped batuudil • Külgsamm • Harjutused väikeste pallidega • Koordinatsiooniharjutused erineva rütmi ja tempoga muusika saatel 	<ul style="list-style-type: none"> • Hüppeharjutused paigal ja liikumisel • Külgsamm, juurdevõtusamm • Rütmisalmide lugemine koos rütmiliste liigutustega: plaksutamine, patsutamine, trampimine • Harjutused väikeste pallidega, kurikatega, lindiga • Koordinatsiooniharjutused erineva rütmi ja tempoga muusika saatel

Rühi- ja tasakaaluharjutused:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab rühi- ja tasakaaluharjutusi koostegevuses imiteerimise, näidise instruksiooni (verbaalne/alternatiivsete vahenditega) järgi 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab õpitud rühi- ja tasakaaluharjutusi eeskuju järgi ning omas rütmis ja tempos 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab õpitud rühi- ja tasakaaluharjutusi eeskuju järgi ning omas rütmis ja tempos

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Igapäevased tegevused • Harjutused peegli ees kehahoiu korrigeerimiseks. • Rütmilised harjutused käte ja õlgadega • Ülakeha painutused • Harjutused sensoorteraapia- ja füsiorullpalliga • Sirutus- ja lõdvestusharjutused 	<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd võimlemispingil • Põlve- ja sääretõstekõnd, tagurpidi kõnd • Kombineeritus harjutused kõnni- ja jooksusammudega • Kombineeritud hüpped: hüpped ühel jalal, rõngast rõngasse hüpped batuudil • Harjutused erinevate vahenditega: võimlemiskepid, pallid • Sirutus- ja lõdvestusharjutused 	<ul style="list-style-type: none"> • Ronimine kaldpingil • Kombineeritud rütmilised harjutused erinevate vahenditega • Hüpped üle takistuste • Kombineeritud võimlemisharjutused, venitusharjutused • Sirutus- ja lõdvestusharjutused

Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused:

1.arengutase	2.arengutase	3.arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavaid harjutusi koostegevuses, imiteerimise, näidise, instruksiooni (verbaalne/alternatiivsete vahenditega) järgi • Liigub erineva rütmiga muusika saatel • Tantsib lihtsaid tantse ja laulumänge • Tunneb ära erinevate harjutuste ja tegevustega kaasnevat muusikat • Esineb õpitud tantsude ja ringmängudega klassi ning kooli üritustel 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab õpitud sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavaid harjutusi eeskuju järgi ning omas rütmis ja tempos • Teab oma kohta rivis ja suudab seda hoida tantsimisel, harjutuste sooritamisel • Liigub kooskõlas muusikaga • Tunneb ära õpitud rahvatantsu, suudab seda kaasa tantsida • Esineb õpitud tantsude ja ringmängudega kooli üritustel 	<ul style="list-style-type: none"> • Matkib õpitud tantsusamme • Improviseerib tantsu muusika järgi • Tantsib lihtsamaid seltskonnatantse, oskab tantsule paluda, tantsu lõpetada • Esitab õpitud tantsu, esineb õpitud tantsude ja ringmängudega üritustel

Õppesisu:

1.arengutase	2.arengutase	3.arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Harjutused peegli ees • Õpetaja tegevuse matkimine • Lindude ja loomade tegevuste ja kõnnaku matkimine • Lihtsamad tantsud • Laulumängud • Harjutused langevarju, rätikute ja lintidega 	<ul style="list-style-type: none"> • Harjutused paaris ja rühmas • Liikumine rivis, kolonnis • Ringmängud • Lihtsamad tantsud õpitud tantsusammudega • Rahvatantsud 	<ul style="list-style-type: none"> • Seltskonnatantsud, ringmängud • Erinevate rahvaste tantsud • Diskotantsud

Lõdvestusharjutused:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Õpilane naudib lõõgastumist 	<ul style="list-style-type: none"> • Õpilane naudib lõõgastumist 	<ul style="list-style-type: none"> • Õpilane lõõgastub teadlikult

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Rahustava muusika ja puudutuselementide saatel õpitakse lõõgastuma ja tunni pingete maandama 	<ul style="list-style-type: none"> Rahustava muusika saatel lõõgastumine 	<ul style="list-style-type: none"> Lõõgastava muusika valik, pingete maandamine

1.8. KEHALINE KASVATUS

1.8.1. Õppetegevus

Kehalise kasvatuse kaudu arendatakse õpilase üldmootorikat ja koordineerimist, kujundatakse eneseteeninduse ja sotsiaalseid oskusi. Harjutusi sooritades õpitakse tunnetama oma keha, suunama liigutusi, areneb jõud, vastupidavus, osavus, paraneb rüht. Harjutusi sooritatakse vastavalt õpilase arengule koostegevuses, eeskuju järgi, verbaalsel suunamisel või mälukujutlustele toetudes iseseisvalt. Muudetakse harjutuste rütmi ja tempot. Kasutatakse õpilase sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavaid harjutusi. Oskuste omandamist toetab samalaadsete harjutuste pidev kordamine. Sobivate õppemeetodite valik suunab õpilasi arendama oma kehalisi võimeid, kujuneb regulaarse aktiivse kehalise liikumise harjumus. Jõukohaste harjutuste sooritamisel õpitakse liikumisest rõõmu tundma ja lõõgastuma. Õpilasi suunatakse spordialast meelisharrastust valima. Kehalise kasvatuse tundides suunatakse õpilast sportlikult riietuma ning võimalikult iseseisvalt isikliku hügieeni nõudeid täitma.

1.8.2. Rõhuasetused

I arengutasemel

I arengutasemel õpetatakse õpilasi oma keha tunnetama ja ruumis orienteeruma. Vajadusekorral toimub sobimatute liigutusstereotüüpide muutmine ja/või asendamine. Õpilasi suunatakse sooritama jõukohaseid harjutusi koostegevuses ja/või eeskuju järgi. Õppetöö läbiviimisel tuginetakse mängulisele tegevusele. Õpilasi motiveeritakse sportlikustegevuses osalema positiivse hinnangu andmisega. Õpilast õpetatakse koostegevuses sportimisel olulisi reegleid järgima. Õpilasel kujundatakse oskust jälgida, kuulata ja täita lihtsamaid korraldusi. Tegevustverbaliseeritakse ja/või saadetakse alternatiivsete vahenditega täiskasvanu poolt. Õpilast suunatakse koostegevuses järgima korraharjumusi. Kujundatakse oskust riietuda ja täita esmaseid hügieeninõudeid.

II arengutasemel

II arengutasemel kujundatakse oskust ja harjumust suunamisel oma keha asendit ja liigutusi kontrollida. Õpilasi suunatakse sooritama tuttavaid ja jõukohaseid harjutusi. Õppetöös kasutatakse jätkuvalt mängulisi elemente. Õpilasi motiveeritakse sportlikus tegevuses osalema positiivse hinnangu andmisega. Sisemist motivatsiooni sportlikuks tegevuseks kujundatakse jõukohase ja huvipakkuva tegevuse kaudu. Õpilasi õpetatakse järgima sportimisega seotud reegleid, arvestama võistluslikus mänguskaaslasega. Õpilast suunatakse täitma ühe- ja kaheosalisi korraldusi, oma tegevust kommenteerima. Õpilasel kujundatakse oskus täita suunamisel korraharjumusi ja hügieeninõudeid.

III arengutasemel

III arengutasemel kujundatakse oskust ja harjumust iseseisvalt kontrollida oma keha asendit jaliigutusi. Õpilasi suunatakse oma liigutusi

teadlikult järjestama osatoimingute ahelast lähtuvalt. Kujundatakse liigustusstereotüüpe ja varieeritakse neid tegevusest ja tingimustest sõltuvalt. Õpilane sooritab õpitud harjutusi varieeruvates tingimustes. Õpilasi suunatakse sportlikus tegevuses osalema sisemisest motivatsioonist lähtuvalt. Õpilasele tutvustatakse spordieetika põhinõudeid ja suunatakse neid järgima. Õpilast suunatakse täitma mitmeosalisi korraldusi, õpitud oskusi iseseisvalt rakendama, oma tegevust planeerima ja kontrollima ning kaasnevalt ja järgnevalt kommenteerima. Õpilasel kujundatakse oskus täita iseseisvalt korraharjumusi ja hügieeninõudeid.

1.8.3. Taotletavad õpitulemused

Keha- ja ruumitunnetuse harjutused:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Kuulab juhendi. • Jälgib ja sooritab imiteerimise järgi (vajadusel abiga) lihtsamaid keha- ja ruumitunnetuse harjutusi • Kõverdab ja sirutab käsi, pigistab rusikasse, plaksutab • Liigub roomates, põlvedel ja neljakäpakil • Ronib üle takistuste. • Liigub rivis, ringis 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab tuttavaid keha- ja ruumitunnetusharjutusi • Sooritab liigutuste ahelat kaasneva instruksiooni järgi • Hüppab hoota kaugust • Arvestab stardi- ja finišijoonega 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab keha- ja ruumitunnetusharjutusi iseseisvalt, paaris või rühmas • Sooritab liigutuste ahelat mälukujutlustele toetudes • Oskab võtta hoogu kaugushüppes • Arvestab stardi- ja finišijoonega

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Kiikumisharjutused • Sõudmine istuvas asendis • Käte kõverdamine ja sirutamine, plaksutamine, rusikasse surumine ja avamine, kehaosade puudutamine • Roomamine käsi ja jalgu liigutades • Põlvedel ja neljakäpakil liikumine 	<ul style="list-style-type: none"> • I arengutaseme harjutuskava kordamine • Roomamine • Veeretamine • Ruumitaju arendavad harjutused: liikumine ringis, rivis, kolonnis • Venitus – ja lõdvestusharjutused • Ruumitaju arendavad harjutused: stardi- ja 	<ul style="list-style-type: none"> • Keha ja ruumi tunnetamine • Paaris – ja rühmaharjutused • Ruumitaju arendavad harjutused: stardi- ja, hooga kaugushüpe, hoota kaugushüpe, pallivise

<ul style="list-style-type: none"> • Spordivahendite lükkamine ja vedamine • Takistustest üleronimine • Lõdvestumine • Ruumitaju arendavad harjutused: liikumine ravis, ringis 	<p>finišijoonega</p>	
--	----------------------	--

Rühi- ja tasakaaluharjutused:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Kuulab juhendit, jälgib ja sooritab imiteerimise järgi (vajadusel abiga) lihtsamaid rühi- ja tasakaaluharjutusi. • Sooritab matkimise teel lihtsamaid kõnni- ja jooksuharjutusi, suudab muuta liigutuste rütmi ja tempot • Ronib varbseinal/üle takistuste • Veeretab ja viskab palli 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab tuttavaid rühi- ja tasakaaluharjutusi • Sooritab kõnni- ja jooksuharjutusi, suudab muuta liigutuste rütmi ja tempot • Sooritab lihtsamaid harjutusi erinevate vahenditega ja erinevatel võimlemisriistadel, • sirutamine ja lõdvestumine • Viskab ja põrgatab palli • Hüppab hoota kaugust 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab liigutuste ahelat mälukujutlustele toetudes • Suudab kõndida/joosta erineval maastikul ja erineval aastaajal • Sooritab lihtsamaid kombineeritud rühi- ja tasakaaluharjutusi erinevate vahenditega, sirutamine ja lõdvestumine • Viskab palli suunatult • Hüppab hooga kaugust

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd tasapinnal orientiiride järgi • Kõnd reljeefsel/erinevatest materjalidest rajal • Erinevate kõnnakute matkimine kindlas rütmis • Jooks rahulikus tempos • Hüpped: sulghüpe, harki-kokku hüpe, batuudil 	<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd võimlemispingil • Põlve-ja sääretõstekõnd, tagurpidi kõnd • Kombineeritud harjutused kõnni-ja jooksusammudega • Jooks rahulikus tempos • Sügavushüpe • Kombineeritud hüpped: hüpped ühel jalal, rõngast rõngasse, hoota kaugushüpe, 	<ul style="list-style-type: none"> • Kombineeritud harjutused kõnni- ja jooksusammul • Põlve-ja sääretõstejooks • Jooks suuna muutmisega • Hüpped üle takistuste, hüplemine hüpitsaga • Hoota kaugushüpe kahel jalal maandumisega

<ul style="list-style-type: none"> • Kükitamise, kägarasend ja selles kiikumine • Varbseinal ronimine • Harjutused palliga: palli hoidmine, kandmine, veeretamine, viskamine kahe käega • Sirutus – ja lõdvestusharjutused 	<p>hüpped batuudil</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rippumisharjutused varbseinal • Harjutused palliga: pallivisked ühe käega, pörgatamine kahe käega, palli löömine ja vedamine jalaga, palli ja teiste viskevahendite märkiviskamine, palli püüdmine • Harjutused erinevate vahenditega: võimlemiskepid, pallid, hüpits • Sirutus – ja lõdvestusharjutused 	<ul style="list-style-type: none"> • Hooga kaugushüpe • Ronimine kaldpingil • Kombineeritud võimlemisharjutused, venitusharjutused • Jõuharjutused varbseinal • Harjutused palliga: palli löömine kaaslasele, palli veeremise peatamine jalaga, väikese palli viskamine kaugusesse • Harjutused erinevate vahenditega: lint, rõngas, pallid, hüpits • Sirutus – ja lõdvestusharjutused
--	--	---

Vastupidavusharjutused:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Suudab kõndida võimetekohases tempos jõukohast distantsi • Jookseb võimetekohaselt jõukohast distantsi 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab kõndida/joosta erinevatel maastikel, treppidest üles-alla, osaleb teatejooksus • Sõidab rattaga, ujub (abivahenditega) 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab kõndida/joosta erineval maastikul ja erineval aastaajal, osaleb teatejooksus • Osaleb erineva pikkusega jooksudistantsidel • Sõidab rattaga, ujub

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd mäest ja treppidest üles ja alla • Matkad kooli lähiümbrusesse • Erineva pikkusega jooksuharjutused • Ronimine ja liulaskmine mänguväljakul • Ujumine: veega kohanemise harjutused, ohutus – ja hügieeninõuded 	<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd treppidest üles ja alla • Kõnd erinevatel maastikel • Matkad looduses • Erineva pikkusega jooksuharjutused • Teatejooks • Jooks kallakust üles 	<ul style="list-style-type: none"> • Jooks/kõnd vahelduval maastikul erinevatel aastaegadel • Kepikõnd • Erineva pikkusega jooksuharjutused • Jalgrattasõit/veloergomeeter kui harrastus • Ujumine: abivahenditega ja iseseisev

	<ul style="list-style-type: none"> • Võimlemisvahendite tõstmine ja kandmine • Jalgrattasõit/Veloergomeeter • Ujumine: harjutused vees, (abivahendiga) ujumine 	<p>ujumine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ujumine kui harrastus
--	---	--

Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Kuulab juhendit, jälgib ja sooritab imiteerimise järgi (abiga) lihtsamaid sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavaid harjutusi • Osaleb lihtsates mängudes • Riietub (piltjuhise ja sõnalise juhendamise järgi) spordiriietesse, täidab suunamisel hügieeninõudeid 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuulab juhendit, jälgib ja sooritab imiteerimise järgi (vajadusel abiga) lihtsamaid sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavaid harjutusi • Osaleb erinevates võistlusmängudes • Riietub iseseisvalt vastavalt ilmale ja tunni toimumise kohale (sise-, välistingimused) 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuulab juhendit, jälgib ja sooritab imiteerimise järgi lihtsamaid sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavaid harjutusi • Mängib lihtsustatud reeglite järgi õpitud sportmänge, suudab kinni pidada õpitud mängureeglitest • Teab ja järgib tervisliku eluviisi põhimõtteid

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Õpetaja tegevuse matkimine • Harjutused peegli ees • Tähelepanu- ja matkimismängud • Kullimängud • Laulumängud • Orienteerumismängud ruumis • Iseseisev riietumine, abiga sobivate spordirõivaste valik • Tutvumine hügieeninõuetega 	<ul style="list-style-type: none"> • Liikumismängud, kullimängud • Viske – ja veeretamismängud • Spordivõistlused • Spordirõivastuse valik, riietumine • Hügieeninõuete täitmine 	<ul style="list-style-type: none"> • Pimesikumängud • Võistlusmängud: lihtsustatud reeglitega jalgpall • Matkad • Spordivõistlused • Tervisliku eluviisi põhimõtted

Talisport:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Laskub kelgul nõlvakust, ronib mäest ülesse, veab kelgul kaaslast • Astub suuskadega 	<ul style="list-style-type: none"> • Veab kelgu märke, pidurdab kelku • Liigub suuskadega lauskmaal • Tegeleb võimetekohaselt talvespordiga 	<ul style="list-style-type: none"> • Juhib kelku üksi ja koos kaaslasega • Suusatab lauskmaal • Tegeleb võimetekohaselt talvespordiga

Õppesisu:

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> • Kelgutamine: laskumine nõlvakust, kelgu vedamine (tühi kelk, istuva kaaslasega) • Lumepalli tegemine 	<ul style="list-style-type: none"> • Kelgutamine: kelgu lükkamine, kelgu märke vedamine, kelgu pidurdamine • Suusatamine: suuskadel liikumine • Lumepalli veeretamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Kelgutamine: kelgu juhtimine, koos kaaslasega kelgul nõlvakust laskumine • Suusatamine: laskumine väikesest nõlvast • Uisutamine: uiskudel tasakaalu hoidmine • Lumememme/lumekindluse tegemine

JAAGU LASTEAED-PÕHIKOOLI HOOLDUSÕPPE TEGEVUSVALDKONDADE KAVA

1. TEGEVUSVALDKOND: MOTOORIKA

1.1. Üldsätted

Motoorsete oskuste arendamine ja füüsiline heaolu on lapse tervikliku arengu aluseks.

Motoorsed oskused tugevdavad õpilase kehataju, üld- ja peenmotoorika oskusi ja tagavad parema toimetuleku igapäevasel eneseteenindamisel.

Üldmotoorikat arendatakse võimlemisel, jalutuskäikudel, liikudes looduses erinevatel maastikel, motoorsel rajal, grossingul, tantsides ja muusikatundides ja eneseteenindamisel.

Kehatunnetust harjutatakse erinevate veeprotseduuride käigus (teraapiavannis, ujumisel, duši all pestes), pallimeres, grossingul ja kiikumisel.

Peenmotoorikat arendatakse käelistes tegevustes, mängides, tegevustes digivahenditega, eneseteenindamisel.

Rõhuasetused, õpisisu ja pädevused on välja toodud hooldusõppe õppekavas.

I arengutase

Õpilase seisundi kirjeldus: iseseisvalt ei siirdu ega liigu, on ratastoolis, kärus või voodis istuvas või lamavas asendis.

Füüsiline kontakt ja kehatunnetus. Füüsilise kontaktiga harjumine. Füüsilisele kontaktile positiivselt reageerimine. Positiivne reageerimine kehaasendi muutmisele. Reageerimine ebamugavale asendile. Positiivne reageerimine veeprotseduuridele, vibroakustilisele voodile, vesivoodile, resonantslauale, kiigele, teraapiapallile.

Kehatunnetuse arendamine erinevate vahendite abil (kompresioonriided, kehasokk, raskusvest, raskusmansetid vms).

Üldmassaaž, näo ja jäsemete massaaž, passiivsete liigutuste sooritamise füsioterapeudi poolt antud juhiste järgi (kontraktuuride vältimine, lihaspinge vähendamine, toonuse tõstmine).

Asendid. Pea hoidmine, tõstmine, pööramine erinevates asendites (kõhuliasendis, istudes, seisulaual seistes). Kõhuliasendi lühiajaline aktsepteerimine. Toetumine küünarvartele. Asendi säilitamine abiga, iseseisvalt. Kõhuliasendi aktsepteerimine, säilitamine abiga. Istumine kohandatud ratastoolis, eristmes, põrandal või toolil (abiga või ilma). Seismine seisulaual.

Liigutuste sooritamise abiga. Käe sirutamine õlaliigesest, käe kõverdamine, sirutamine küünarliigesest. Jalgade kõverdamine, sirutamine.

Keeramine kõhult seljale, seljalt kõhule.

Liikumine selili jalgadega lükates, liikumine kõhuli ebatavalisel viisil.

Liikumine. Aktiivsed liigutused puuduvad või on piiratud, kontrollimatud. Vajab liigutuste sooritamiseks ja asendi muutmiseks kõrvalist abi.

Tasakaal. Oma keharaskuse tunnetamine (teraapiapallil). Kiikumine (ratastoolikiik, kookonkiik vms).

Koordinatsioon. Käte toomine keskjoonele, suu juurde. Käte antud eseme hoidmine silinderhaardes, suu juurde toomine. Esemepoole küünitamine, rippuva eseme tabamine. Esemepoole lükkamine. Oma käte jälgimine.

Peenmootorika. Erinevate materjalide (vesi, liiv, kivid, tõrud, puulehed) kompimine. Erinevate voolimismasside, näpuvärvidega tegutsemine passiivselt. Näpumängud passiivselt.

II arengutase

Õpilase seisundi kirjeldus. Kasutab liikumisel abivahendit (ratastool, rulaator, käimisraam vms), võib vajada abistamist. Kasutab ebatavalist liikumismustrit.

Füüsiline kontakt ja kehatunnetus. Kehaosadele osutamine, patsutamine koostegevuses (nt Knilli meetodil).

Asendid. Istumine ratastoolis, toolil, põrandal. Toengpõlvituses (käpuli), põlvili olemine. Seismine toe najal, lühiajaliselt iseseisvalt. Pikali asendist istuma ja püsti asendisse siirdumine iseseisvalt või abiga. Soovi korral oma kehaasendi muutmine.

Liigutused. Individuaalsetele eeldustele vastav jäsemete liigutamine. Käe keeramine randmest. Lehitamine, plaksutamine, patsutamine.

Liikumine. Liikumine roomates, rullides, käpuli, põlvili, istuli, püsti toe najal. Liikumine ratastoolis, rulaatoriga, käimisraami abil. Kõndimine (ebatavalisel viisil). Batuudil istudes, põlvili üles-alla hüplemine (abiga).

Tasakaal. Kaitsetoetus ette ja küljele teraapiapallil. Kaitsetoetus istuvas asendis ette ja küljele. Kiikumine turvalisel kiigel.

Koordinatsioon. Esemehaaramine kahe käega. Esemehaaramine ühe käega, vahetamine käest kätte. Esemest lahti laskmine, viskamine.

Esemetega sihipärane manipuleerimine (liigutamine, võtmine, andmine, panemine, kopsimine).

Peenmootorika. Toidu võtmine taldrikult (spetsiaalse) lusikaga, lusika suu juurde viimine (abiga, iseseisvalt). Palli lükkamine jalaga istuvas asendis. Palli veeretamine, viskamine. Tegutsemine voolimismassi, näpuvärvidega, kritseldamine (liigutus õlast) kriidi, pliiatsiga. Esemete lahti tõmbamine aluselt, rebimine kasutades ühte kätt.

III arengutase

Õpilase seisundi kirjeldus. Liigub iseseisvalt. Võib olla motoorselt kohmakas.

Füüsiline kontakt ja kehatunnetus. Osutab enda ja teiste kehaosadele. Sooritab harjutusi paaris või rühmas.

Asendid. Seismine, kükitamine. Seismine ühel jalal (lühiajaliselt). Asendite sujuv vahetamine. Tegevuseks sobiva kehaasendi valimine.

Liigutused. Liigutuste matkimine. Liigutuste sooritamine füüsilise, suulise või visuaalse juhendamise järgi. Liigutuste sooritamine liigutuste tempot ja amplituudi muutes. Esemete korjamine kummardudes või kükitades.

Liikumine. Kõndimine ebatasasel maastikul, takistustest möödumine, nende ületamine. Liikumine trepil, kaldpinnal (vajaduse korral toest kinni hoides). Jooksmine, hüppamine, alla hüppamine madalalt esemelt. Tunnelist läbi roomamine. Kukerpall abiga.

Oma keha tõmbamine ja tõukamine käte abil pingil edasi liikudes, istudes ja kõhuliasendis.

Juhendamise korral varbseinal üles-alla ronimine; juurdevõtusammuga. Hüppamine batuudil, vajaduse korral abiga. Sõitmine veloergomeetril, kolmerattalise ratta või jooksurattaga.

Tasakaal. Seismine esemel (toolil, poomil). Kõndimine poomil ja tasakaalukividel. Keerutamine, kiikumine. Ujumine, uisutamine, suusatamine ja kelgutamine individuaalsel tasemel.

Koordinatsioon. Palli sihipärane viskamine (kaaslasele, korvi, märgi pihta) ja püüdmine. Klotside ladumine. Harjutused võimlemis- ja rütmikavahenditega (rõngas, võimlemislint), riisikotiharjutused. Liikumine orientiire arvestades (märgile astudes), kaaslasega ravis või ringjoonel. Liikumine edaspidi ja tagurpidi. Liikumine varvastel, kandadel. Tegutsemine mänguväljakul (liumägi jms).

Peenmotoorika. Plastiliini rullimine (alusel, kahe peo vahel), kritseldamine (liigutus küünarnukist) pliatsi või kriidiga (edasi-tagasi, ringselt). Värvimine kriidi või värvidega.

Keeramine (purgikaane keeramine, mutri keeramine poldile vm). Paberi rebimine ja voltimine mõlemat kätt kasutades. Vildipalli veeretamine. Kartongile tikkimine (abiga).

1.2. Motoorika õpitulemused

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<p>Üldmotoorika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Talub füüsilist kontakti / puudutamist • Kõverdab ja sirutab õlaliigest • Kõverdab ja sirutab küünarliigest • Kõverdab ja sirutab randmeliigest • Roomab • Liigub talle omasel viisil • Keerab kõhult selili • Keerab seljalt kõhuli • Hoiab pead kõhuli lamades • Hoiab pead istudes • Istub toetatuna 	<p>Üldmotoorika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Talub füüsilist kontakti pikema aja vältel • Keerab kätt randmest (nt kallab topsist eseme välja) • Liigub käpakil • Astub üle takistuse • Liigub abivahendiga vähese abiga, iseseisvalt • Istub iseseisvalt vähese abiga • Seisab iseseisvalt vähese abiga • Kasutab tegevus- ja abivahendeid 	<p>Üldmotoorika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tõmbab ja tõukab juhendaja kätest kinni hoides • Korjab esemeid maast üles • Tõmbab ennast käte abil pingil edasi • Liigub ise • Liigub jooksusammul • Ületab ettetuleva takistuse õpitud viisil • Liigub/kõnnib ebatasasel maastikul • Istub omandatud viisil, iseseisvalt. • Seisab omandatud viisil, iseseisvalt • Reageerib adekvaatselt ja kasutab tegevus- ja abivahendeid

<ul style="list-style-type: none"> • Seisab seisulaual • Kohaneb abivahenditega, reageerib positiivselt asendimuutustele • Tajub iseennast suhetes ümbritsevaga, teadvustab oma kehaosi (nt kehatunnetusprogramm Knill, pallimeri, ratsutamine, kiikumine) • Tajub oma keha liikumist • Tajub oma keha raskust (nt teraapiapallil vetrumine) • Istuvas asendis tõukab jalaga eseme (nt palli) eemale • Kõigutab end muusikat kuuldes 	<ul style="list-style-type: none"> • Patsutab erinevaid kehaosi (nt Knill programm) • Osutab palve peale oma kehaosale • Kiigutab ennast (nt kiikumine küljelt-küljele, ette- taha) • Lubab end kiigutada • Hüpitab end teraapiapallil istudes • Hüppab batuudil kätest kinni hoides • Lööb jalaga palli • Liigub muusika saatel • Istub kelgul • Kumardub eseme võtmiseks maast 	<ul style="list-style-type: none"> • Teeb iseseisvalt kaasa kehatunnetusharjutusi • Kiigub kiigel • Teeb kiikudes ise kiigele hoogu • Hüppab batuudil iseseisvalt • Lööb palli suunatult • Kõnnib erinevates suundades (ette, taha, küljele, ringis) • Liigub muusika saatel järgides rütmi • Kelgutab • Kükkitab varbseinast kinni hoides
---	--	---

<p>Peenmootorika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leiab oma käed • Püüdleb esemeid • Haarab ja hoiab esemeid (kämblavõte) • Laseb esemeid käest lahti • Paneb asju ühest käest teise <ul style="list-style-type: none"> • Lubab oma käed värviseks teha • Ajab kätega näpuvärvi laiali 	<p>Peenmootorika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Haarab sõrmeotstega (näpitsvõte) • Võtab, hoiab ja uurib esemeid ning paneb neid (sõrmeotstega) anumasse • Tõmbab takja aluselt esemeid (hoiab ühe käega alust ja teisega tõmbab) • Haarab eseme ja paneb selle näidatud kohta • Võtab vasakult poolt parema käega ja viib üle keskjoone paremale <ul style="list-style-type: none"> • Liigutab käsi sihipäraselt näpuvärvidega värvides • Kriipseldab pliitsi/pintsliga 	<ul style="list-style-type: none"> • Kõnnib treppidel juurdevõtusammuga • Kõnnib treppidel vahelduvsammuga • Ronib varbseinal üles ja alla • Astub juhendamisel märgistusele kulgedes mööda rada • Läbib motoorse ringraja (nt astub trepist üles, kaldpinnalt alla) • Sõidab veloergomeetril • Sõidab jalgrattaga • Osaleb sportlikes mängudes <p>Peenmootorika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eristab sõrmede liigutusi • Avab-suleb erinevaid karpe, purke ja topse <ul style="list-style-type: none"> • Joonistab näpuga lihtsaid kujundeid • Oskab kasutada pliatsivõtet • Tõmbab näidise järgi vertikaaljoone
---	---	--

<ul style="list-style-type: none"> • Hoiab pliiatsit/pintslit käes • Hoiab plastiliini käes • Pigistab plastiliini • Kortsutab paberit • Hoiab palli käes • Lükkab/veeretab palli • Hoiab nõöri käes 	<ul style="list-style-type: none"> • Tõmbab plastiliini küljest tükke • Vajutab plastiliinitükke alusele • Käristab paberit • Vajutab liimitud detaili kinni • Tirib pesulõkse karbiäärelt • Paneb rõngaid pulga otsa • Paneb topse üksteise sisse • Laob klotsidest torni • Tõmbab pliiatsilt korgid • Tõmbab mängutoosi mängima • Viskab palli • Veeretab palli • Kerib nõöri pulgale 	<ul style="list-style-type: none"> • Tõmbab näidise järgi horisontaaljoone • Joonistab lihtsaid kujundeid näidise järgi (ring, rist vm) • Rullib plastiliini laual/käte vahel • Veeretab plastiliini laual/käte vahel • Ühendab kaks plastiliinitükki omavahel • Rebib paberit • Paneb paberile liimi ja asetab detaili kohale • Paneb pesulõkse karbiäärele • Ajab rõngaid paelale (paela ots tugevdatud) • Ühendab kokkukäivad klotsid (Duplo, Lego vm) • Paneb pisikesi nuppe aukudesse • Paneb pliiatsitele korgid peale • Keerab mutri poldile • Viskab palli eesmärgistatult (korvi, märgi pihta, teisele inimesele jne) • Püüab palli
---	--	---

<ul style="list-style-type: none"> • Vajutab digivahendil nupule 	<ul style="list-style-type: none"> • Laob digivahendeid lauale • Vajutab puldil nuppe 	<ul style="list-style-type: none"> • Kerib nõõri kerasse • Ühendab digivahendite osasid • Liigutab digivahendeid puldi abil
---	---	--

2. TEGEVUSVALDKOND: SOTSIAALSED OSKUSED

2.1. Üldsätted

Sotsiaalsed oskused arenevad läbi vastastikuse suhtlemise teiste inimeste ja maailmaga. Oluline on arendada kontakti loomist ja hoidmist nii füüsilisel kui ka emotsionaalsel tasandil, õppida oma tundeid väljendama, mõistma teiste inimeste tundeid ning tegutsema koos kaaslasega. Oskus tunnetada adekvaatselt inimeste vastastikust sõltuvust on vajalik kogu edaspidise elu jooksul.

Rõhuasetused, õpisisu ja pädevused on välja toodud hooldusõppe õppekavas

I arengutase

Kontakt. Sotsiaalsed eeluskused. Täiskasvanu märkamine (vaatamine, puudutamine). Teise õpilase märkamine (vaatamine, puudutamine). Käest kinni hoidmisega harjumine. Füüsilise kontakti otsimine täiskasvanuga. Häälitsemine endale tähelepanu tõmbamiseks.

Pilkkontakt. Pilgu lühiajaline fikseerimine. Pilkkontakti lühiajaline säilitamine. Naeratamine vastuseks kõnetamisele; naeratamine positiivse emotsiooni väljendamiseks teisele õpilasele, tuttavale täiskasvanule.

Tegutsemine. Paarisharjutuste sooritamine täiskasvanuga koostegEVuses. Patsumängud ja sõrmemängud passiivselt. Viibimine ülekoollisel üritusel (nt kontsert, aktus) sotsiaalselt aktsepteeritud viisil jõukohase aja vältel.

II arengutase

Kontakt. Kontakti loomine ja säilitamine. Naabrile käe ulatamine ringis. Füüsilise kontakti otsimine aktsepteeritaval viisil (patsutamine, pai, käest haaramine). Erinevate hääletoonide mõistmine ja tähenduslik kasutamine. Helluse ja heameele väljendamine.

Tegutsemine. Paarisharjutuste sooritamine koos eakaaslasega füüsilisel suunamisel. Patsu- ja sõrmemängud koostegEVuses. Kõditamine,

müramine. Lihtsa nalja mõistmine tuttavas tegevuses. Võta-anna mäng täiskasvanuga. Tegutsemine teise lapsega kõrvuti (paralleelne tegutsemine). Tegutsemine koos täiskasvanuga lihtsa eesmärgi nimel. Peitusemängu, piilumismängu mängimine täiskasvanuga (näo varjamine käte või rätikuga).

Enda märkamine peeglis, oma peegelpildile reageerimine (naeratamine, häälitsemine). Enda äratundmine pildilt, videos. Kaaslaste tundmine nimepidi, ära tundmine pildilt, videos. Endale osutamine, nimele reageerimine.

Tohib/ei tohi piirangute harjumuslik (ebateadlik) täitmine (nt oma ja teise lapse mänguasja, söögi suhtes). Oma järjekorra lühiajaline ootamine tegevustes. Tervituseks käe ulatamine, hüvastijätuks lehvitamine. Käitumisnormide järgimine ülekoolilisel üritusel viibides jõukohase aja vältel.

III arengutase

Kontakt. Kontakti otsimine teise inimesega, käest kinni hoidmine. Kaaslase kutsumine suunamisel. Märku andmine abivajadusest. Vajaduse korral aktiivne abi otsimine täiskasvanult. Pilkkontakti hoidmine ja taastamine. Emotsiooni mõistmine, väljendamine ja juhtimine täiskasvanu suunamisel (nt alternatiivse suhtlusvahendi abil). Ennast kahjustavast käitumisest hoidumine suunamisel.

Tegutsemine. Matkimine (uued tegevused, häälitused). Paarisharjutuste sooritamise koos eakaaslasega suulisel juhendamisel või ettenäitamisel. Patsu- ja sõrmemängud aktiivselt. Lihtsa nalja mõistmine ja tegemine. Koos eakaaslasega tegutsemine. Kordamööda tegutsemine (koos täiskasvanuga). Küsimise peale mõnele oma klassikaaslasel osutamine. Maiustuste ja asjade pakkumine ning jagamine teistega (suunamisel). Klassikaaslasel abi osutamine (suunamisel). Osalemine ringmängudes, rollimängudes.

Oma asjade tundmine (oma kapp, koolikott, voodi jne). Hoidumine kaaslaste asjade (mänguasjad, toit) loata kasutamisest. Võimetekohane sotsiaalne käitumine tuttavas situatsioonis (nt poes, tänaval; õnnitlemine, tervitamine jne). Ohtlike olukordade vältimine talle tuttavates situatsioonides. Jõukohases tegevuses iseseisvalt tegutsemine algusest lõpuni. Esinemine ülekoolilisel üritusel jõukohase etteastega koos klassikaaslaste või täiskasvanuga.

2.2. Sotsiaalsete oskuste õpitulemused

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<ul style="list-style-type: none"> Talub füüsilist kontakti Reageerib füüsilisele kontaktile positiivselt (heaoluhäälitusega, vaikseks jäädes, silmsidega, 	<ul style="list-style-type: none"> Otsib ise kontakti tuttava täiskasvanu või teise õpilasega (puudutab, paitab, kallistab, hoiab käest jne) 	<ul style="list-style-type: none"> Kasutab füüsilist kontakti sobivalt (teab, milline kontakt sobib, milline mitte ja millises olukorras)

<p>liigutamise ja jne)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uurib oma ümbrust • Vaatab oma vaateväljal liikuvat inimest • Sirutub tuttava isiku poole • Säilitab silmside kolme sekundi jooksul • Naeratab täiskasvanule • Reageerib täiskasvanu lähedusele hääletsusega • Naeratab ja häälitseb oma peegelpildile • Näitab välja toimuva meeldimist, mitte-meeldimist (elavneb, nutab, häälitseb, naera(ta)b jne) • Reageerib positiivselt vastuseks kõnetamisele (tuttav täiskasvanu, teine laps) • Reageerib keelavale hääletoonile • Vaatleb naeratades ja häälitsetes oma käsi • Lubab oma käsi juhtida • Püüdleb pakutud eset 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb huvi teise õpilase vastu • Jälgib teise õpilase tegevust • Hoiab silmsidet, kui talle pööratakse tähelepanu • Vaatab isikut, kelle tähelepanu tahab endale tõmmata • Reageerib oma nimele vaatamisega • Reageerib tervitamisega/hüvastijätule • Reageerib keelule soovimatu käitumise lõpetamisega • Jäljendab täiskasvanu liigutusi • Võtab täiskasvanult eseme • Annab täiskasvanule eseme, et sellega koos tegutseda (näit. raamatut vaadata) • Tegutseb täiskasvanu läheduses rahulikult omaette 10 minutit 	<ul style="list-style-type: none"> • Vaatab kaasõpilasele otsa ja naeratab talle • Osutab õpitud esemetele ja tuttavatele inimestele • Väljendab oma nime õpitud viisil • Väljendab erinevaid tundeid (rõõm, kurbus, viha, hellus jne) • Käitub üldiste nõudmistega järgi sotsiaalselt positiivselt • Kasutab viisakusväljendeid vastavalt olukorrale • Reageerib adekvaatselt kiitusele ja lausele • Jäljendab täiskasvanut lihtsates toimingutes • Tegutseb iseseisvalt etteantud tegevusega • Tegutseb koos kaaslasega (nt vastastikune palli veeretamine, pildiraamatu vaatamine, klotsidest torni
--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> • Nõustub viibima ühisüritustel • Orienteerub tuttavas igapäevases keskkonnas 	<ul style="list-style-type: none"> • Tegutseb/mängib kõrvuti teise õpilasega • Võtab osa peitusemängust (nt. tõmbab rätiku oma näolt või „läheb“ peitu) • Peab teatud asju temale kuuluvaks (nt. teab oma kappi, voodit, kohta laua ääres jne.) • Osaleb ühisürituste tegevustes (laulumängud, tants, meisterdamised jne) • Ootab oma järjekorda • Orienteerub lähiümbruses 	<p>ehitamine)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jagab asju kaaslasega • Aktsepteerib teiste omandit (nt. ei võta teise lapse mänguasja, sööki) • Aitab kaasõpilast • Küsib abi • Osaleb aktiivselt ja oskab käituda ühisüritustel • Liigub iseseisvalt tuttavas ümbruses • Reageerib olusituatsioonile
--	---	--

3. TEGEVUSVALDKOND: KOMMUNIKATSIOON

3.1. Üldsätted

Kommunikatsioonioskuste õpetamine hõlmab kõne-eelse suhtlemise ja selle eeldusoskuste, väljenduste mõistmise ning eneseväljenduse arendamist.

Õpilaste suhtlusvahendiks on reeglina kõnet asendavad või toetavad e alternatiivse ja augmentatiivse kommunikatsiooni (AAK) vahendid (esemed, viiped, fotod, pildid, suhtlustahvlid ja -kaustad), millele lisandub häälistsuste, sõnade ja lausete kasutamine.

Valitud suhtlusvahendi kasutamise õpetamine toimub praktilise tegevuse käigus. Õpilast ümbritsevad inimesed kasutavad temaga suheldes alati vastavat AAK vahendit ning ümbritsev keskkond on märgistatud klassis kasutusel olevate AAK vahenditega.

Rõhuasetused, õpisisu ja pädevused on välja toodud hooldusõppe õppekavas.

I arengutase

Kommunikatsiooni eelduste kujunemine. Pilgu fikseerimine täiskasvanu näole, taustast eristuvale esemele. Ümbritsevas toimuva jälgimine pilguga. Reageerimine inimehäälele (ilmneb elavnemisreaktsioon, nt käte ja jalgade liigutused), häälistsustele, helidele. Silmadega otsimine ja/või pea keeramine heliallika suunas.

Eneseväljendusele ärgitamine. Reageerimine häälele, intonatsioonile, emotsionaalsele miimikale. Näoilmete jälgimine. Pilkkontakti loomine ja lühiajaline hoidmine.

Hääle esilekutsumine. Häälitsemine. Kordamööda häälitsemine – vooruvahetus. Häälitsemine tähelepanu tõmbamiseks. Mõne oma põhivajaduse väljendamine häälitsega. Hetkeline emotsionaalne reaktsioon situatsioonile, tuttavale häälele, sõnale.

Initsiatiivi võtmise harjutamine: meeldiva tegevuse jätkamiseks liigutuste kordamine või muul moel reageerimine, märku andmine.

Reageerimine liigutusele kui signaalile. Kehaviiped (tehakse koos õpilase kätega), oma kehaga teatud liigutuse tunnetamine ja seostamine järgneva tegevusega (nt söömine).

Reageerimine üksikule esemele kui signaalile. Signaaleset (nt lusikas) nähes seostab seda järgneva tegevusega ja reageerib sellele mingil viisil.

Signaalheli (nt kellukese helin) kuuldes seostab seda järgneva sündmusega.

II arengutase

Füüsilise kontakti võtmine soovitud eseme saamiseks, tegevuse sooritamiseks (nt viib ukse juurde, kui soovib välja minna). Osutamine soovitud eseme saamiseks.

Initsiatiivi võtmise harjutamine: lemmikeseme küsimine õpitud viisil, meeldiva tegevuse (nt mäng) juhendajapoolne katkestamine, et õpilane jätkaks ise.

Suunatud kommunikatsiooni harjutamine (suhtluspartneri leidmine, kellele sõnum edastada), vajaduse korral füüsilise abiga. Näoilmete, erinevate hääletoonide mõistmine ja kasutamine. Tähelepanu jagamine suhtluspartneri ja mõlemat huvitava objekti vahel. Žestile žestiga vastamine (nt lehvitan). Häälistsuste matkimine.

Esemete kasutamine eneseväljenduseks: toob tassi, et juua paluda; valib signaalesemete seast meelepärase tegevuse tähise (nt müts-õue, pall-võimlema).

Lalinsõnade kasutamine eneseväljenduseks.

Fotokommunikatsiooni kasutamine: fotol enda, pereliikmete, klassikaaslaste ära tundmine, igapäevategevuste ära tundmine ja tegelikkusega seostamine.

Igapäevategevuste seostamine PCS-piltide, piktogrammide, lihtsustatud viibete ja/või signaalsõnadega.

Oma nimele reageerimine.

Jaatuse ja eituse väljendamine õpitud viisil. Lihtsate igapäevaste (žestidega saadetud) korralduste järgimine (nt istu, tule siia, anna).

Reageerimine keelule koostevuses (nt katkestab tegevuse vähemalt hetkeks, vabastab haarest ebasoovitava eseme).

III arengutase

Õpitud foto, PCS-pildi, piktogrammi, lihtsustatud viipe või (lalin)sõna situatsioonile vastav kasutamine, sh oma soovide väljendamiseks.

Kahesõnaliste lausungite ja alternatiivsete suhtlusvahendite (nt suhtlustahvli) kasutamine konkreetsetes situatsioonides, sh oma soovide väljendamiseks.

Lihtsamatele igapäevastele küsimustele (nt mis tund sul algab?, mis tundi lähed?) vastamine lausungit või alternatiivset suhtlusvahendit kasutades.

Enda seostamine foto ja nimekaardiga. Oma nime väljendamine.

Lihtsate igapäevaste (sh alternatiivsete suhtlusvahenditega toetatud) korralduste järgimine (nt viska paber prügikasti; too liim; võta tass).

Keelule reageerimine, keelatud tegevuse lõpetamine vähemalt mõneks ajaks.

3.2. Kommunikatsiooni õpitulemused

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
Kommunikatsiooni eelduste kujunemine <ul style="list-style-type: none"> • Koogab • Laliseb 		

<ul style="list-style-type: none"> • Väljendab oma soove/meeleolu häämitsustega või tegevusega (nt nutab, naerab, lükkab ebameeldiva eseme ära) • Häälitseb tähelepanu saamiseks • Häälitseb vastuseks täiskasvanu häämitsustele • Jälgib silmadega käte tegevust • Jälgib pilguga esemeid, mida käes hoiab • Küünitab lähedal asuva objekti suunas • Haarab esemeid • Manipuleerib esemetega • Reageerib esemele kui signaalile <p>Suhtlemine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fikseerib pilgu inimese näole • Fikseerib pilgu kontrastsele pildile/fotole või taustast eristuvale esemele • Jälgib pilguga eseme või objekti liikumist • Võtab pilkkontakti • Reageerib helile • Reageerib miimikale • Reageerib žestidele • Reageerib kõnele • Kuulab, keerab pead heliallika suunas 	<p>Suhtlemine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaatab eset või objekti, millele osutatakse • Vaatab pilte • Seostab igapäevaseid tegevusi PCS-piltide ja piktogrammidega • Kasutab fotokommunikatsiooni- abiga, koostegemisel • Tunneb ära (seostab) fotol ja tegelikkuses pereliikmed, klassikaaslased, igapäevategevused • Tunneb ära nimetatud eseme foto pealt (ühendab eseme ja foto, annab palutud 	<p>Suhtlemine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Väljendab oma nime õpitud viisil • Kasutab kaaslaste nimesid • Osutab õpitud esemetele ja tuttavatele inimestele • Oskab märku anda abivajadusest või endaga seoses olevast hädaolukorrast • Mõistab ja kasutab õpitud PCS-pilte • Saab aru piltpäevaplaanist (teab piltide tähendust, seostab pildi järgneva tegevusega jms) • Oskab õpitud teemal suhelda kasutades
--	---	--

<ul style="list-style-type: none"> • Lokaliseerib heliallika • On huvitatud kõne kuulamisest • Reageerib tervitusele/hüvastijätule (elavneb, rõõmustab, kurvastab vm) • Huvitub kontaktist temaga iga päev tegeleva täiskasvanuga • Talub füüsilist kontakti / puudutamist olemas sisuline kontakt lapsega • Reageerib (mingil viisil) kontaktipüüdlustele 	<p>foto, osutab jms)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tunneb ära nimetatud eseme PCS pildilt või piktogrammilt (ulatab palutud pildi, ühendab foto ja sümboli, osutab) • Väljendab oma soove täiskasvanu suunamisel (valib 2 või enama variandi vahel) • Ühendab heli ja heliallika (lihtsad igapäevased asjad) • Kasutab lalinsõnu. • Väljendab end „omakeelsete“ väljenditega • Matkib erinevaid hääli • Reageerib oma nimele • Osutab oma pildile • Osutab esemele või objektile • Osutab endale küsimuse peale kus on _____? (nimi) • Näitab/ nimetab mõnd õpitud kehaosa • Osutab kaaslasele kuuldud tema nime • Mõistab ja reageerib õpitud viisil kesmis situatiivsetele küsimustele (osutab objektile, pildile, piktogrammile) • Kuulab ettelugemist • Matkib lihtsaid käteliigutusi/viipeid • Kasutab üksikuid lihtsustatud viipeid 	<p>suhtlustahvli</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oskab kasutada suhtluskausta • Väljendab mõnd põhisoovi õpitud viisil (nt alternatiivse kommunikatsioonivahendi, viibete abil) • Tunneb ära erinevaid hääli • Matkib tuttavaid silpe • Moodustab kindla tähendusega silpe (<i>brrrr</i> = auto) • Oskab korralduse peale matkida häälikuid, silpe ja suuliigutusi • Väljendab oma nime õpitud viisil • Kasutab üksikuid sõnu • „Räägib“ talle olulisest (päike paistab) • Huvitub lihtsatest piltjutustustest, lavastustest • Vastab adekvaatselt lihtsatele <i>Jah-Ei</i>-vastust nõudvatele küsimustele • Vastab adekvaatselt situatsiooniga seoses olevatele <i>Kes?, Mis?, Kus?</i>-küsimustele kasutades õpitud kommunikatsioonivahendit • Vastab kas-küsimusele õpitud viisil • Vastab õpitud viisil küsimusele <i>Mida teeb?</i>
--	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Matkib <i>Jah ja Ei</i> väljendavaid liigutusi (noogutus, pearaputus vm) • Tervitab ja jätab hüvasti õpitud viisil täiskasvanu suunamisel • Reageerib keelule tegevuse lõpetamisega • Täidab lihtsaid igapäevaseid 2-3-sõnalisi piltide või viibetega saadetud korraldusi tuttavas olukorras • Omab vähest motiveeritust tegutsemiseks koos täiskasvanuga 	<ul style="list-style-type: none"> • Matkib keerukamaid käteliigutusi/viipeid • Tervitab ja jätab hüvasti õpitud viisil iseseisvalt • Reageerib keelule tegevuse lõpetamisega • Täidab lihtsaid korraldusi võõras olukorras. • Mõistab kiitust ja laistust • Näitab üles koostöövalmidust.
--	---	--

4. TEGEVUSVALDKOND: KOGNITIIVSED OSKUSED

4.1. Üldsätted

Kognitiivsete oskuste arendamine kulgeb meelte stimuleerimiselt (aistingute arendamiselt) taju arengu ja lihtsate põhjus-tagajärg suhete mõistmise suunas. Õpilasel on oluline aru saada eseme püsivusest, probleemide lahendamisest, ruumisuhetest, esemete kasutamisest, mängimisest ning põhjuslikest seostest.

Rõhuasetused, õpisisu ja pädevused on välja toodud hooldusõppe õppekavas.

I arengutase

Eeltunnetuse kujundamine. Elementaarsete orienteerumisreaktsioonide esile kutsumine: pilgu suunamine, puudutamine ja kompimine (kätega, näoga, huultega), esemete panemine suhu, närimine, kopsimine, tõukamine.

Meelte stimuleerimine. Kompimismeel. Puudutamisele reageerimine (erinevad faktuurid). Puudutamise talumine. Esemete puudutamine koostegevuses. Kätte pandud esemete hoidmine. Nägemismeel. Valgusele reageerimine. Pilgu fikseerimine ja hoidmine taustast eristaval

esemel, valgusel. Aeglaselt liikuva eseme, valguse lühiaegne jälgimine pilguga. Vaateväljast kadunud eseme otsimine pilguga.

Haistmismeel. Eri intensiivsusega lõhnade nuusutamine, meeldivale/ebameeldivale lõhnale reageerimine.

Maitsemismeel. Eri maitsete tunnetamine.

Kuulmismeel. Reageerimine helile. Pilgu, pea, keha pööramine heliallika suunas. Helide tekitamine (nt käeulatuses oleva heli tekitava eseme puudutamine, ümber randme oleva heli tekitava eseme liigutamine).

Tasakaalumeel. Erinevad tasakaaluharjutused, nt erinevates suundades kiikumine, Grossing, harjutused teraapiapallil jne.

Proprietseptiivne meel (lihaste-liigeste sügav-surveline tunnetus, asenditaju). Ergutavad ja enesekontrolli arendavad harjutused (nt teraapiapallil, batuudil hüppamine; raskete esemete tõstmine, tirimine; tugev massaaž jne). Liigutuste kordamine meeldiva kogemuse jätkumiseks (nt trummi löömine, marakaga heli tekitamine). Takistavatest teguritest vabaneda üritamine (nt rätiku näo eest ära tõmbamine).

Eseme eesmärgipärane haaramine.

Orienteerumine lähiümbruses. Igapäevases ümbruses enese turvaliselt tundmine. Igapäevaste esemete märkamine keskkonnas. Kohanemine uute tingimustega (ruumid, inimesed).

Igapäevaselt korduva situatsiooni äratundmine keskkonnast tulenevate vihjete põhjal (nt söömisele eelneb põlle ette sidumine, sööklasse minek, toidu lõhn, nõude helid). Mälu toetub rutiinile. Lihasmälu (nt riietumisele kaasa aitamine, trepil liikumine).

II arengutase

Erinevate aistingute seostamine.

Võta-anna tegevused esemetega. Eseme lahtisest nõust või käest võtmine. Andmise harjutamine (nt palli veeretamise, auto lükkamise tegevuste käigus). Eseme paigutamine ettenäidatud kohta (kasti, riiulisse). Osaliselt peidetud eseme otsimine. Õpilase nähes peidetud eseme leidmine.

Suuruse-, vormi- ja ruumikujutised. Eseme tunnuste suunatud tajumine: suurus, värvus või vorm. Esemete valik ja paigutamine vastavasse vormi. Esemepaaride leidmine. Nimetatud tuttavatele esemetele osutamine (käega, pilguga).

Liigutuste harjutamine. Liigutuste sooritamine erineva tempo ja rütmiga koostegevuses (plaksutamine, koputamine jne). Eseme asetamine ühest käest teise, et võtta veel üht eset. Kompimise teel tuttavate esemete äratundmine. Tuttavate esemete sihipärane kasutamine.

Põhjus-tagajärg suhte harjutamine. Eseme enda juurde tõmbamine nõõri abil. Tuttava ja loogilise „töövahendi“ kasutamine selleks, et saada enda juurde haardeulatusest väljaspool olevaid soovitud esemeid (nt tõmbab küpsisevaagna enda poole, et küpsist haarata).

Nähtud lihtsate toimingute imiteerimine (nt auto, palli veeretamine, plaksutamine, lille nuusutamine jne).

Õige osatoimingu valimine või kahe osatoimingu järjestamine tuttavas situatsioonis mingi tulemuse saavutamiseks (raadio helitugevuse nupu keeramine, karbi avamine eseme kätte saamiseks jm).

Orienteerumisõpetus. Igapäevastes tegevustes kasutatavate ruumide ja kohtade ära tundmine lähtudes põhitegevusest (sh õues orienteerumine). Aeg-ajalt korduva situatsiooni äratundmine keskkonnast tulenevate vihjete põhjal, vastavalt reageerimine (nt arsti visiit, ujulas käimine).

III arengutase

Objekti kahe tunnuse märkamine (suunamisel). Tähelepanu ümberlülitamine ühelt tunnusele teisele (suunamisel). Igapäevaste esemete tavapärase asukoha teadmine ka juhul, kui ese ei ole nähtaval (nt riided kapis, lusikad, pliatsid sahtlis).

Mitmetest klotsist torni ehitamine. Üksteise sisse ja peale käivate lelude ühendamine (nt matrjoška, topsipüramiid). Kujundite, figuuride paigutamine vastavasse vormi (nt kandiline, ümmargune, kolmnurkne, nupupusled).

Ühe tunnuse alusel (kuju, värv, suurus) esemete rühmitamine. Rühma sobimatu objekti eraldamine. Hulkade *üks* ja *palju* eristamine.

Nimetatud pildile osutamine. Esemega ja foto/pildi sobitamine. Pildipaaride ühendamine. Kaheosalise lihtsa pildi kokkupanemine. Pildi osade ühendamine.

Esemete paigutamine ruumis eeskuju järgi (peal, all, kõrval). Esemete järjestamine näidise järgi (värvus, suurus või kuju). Esemete jaotamine igale kaaslasele. Esemete situatiivne ühendamine paarideks (nt hari-kühvel, lamp-pirn).

Pliatsi ja pintsli sihipärane kasutamine (kriitseldamine).

4.2. Kognitiivsete oskuste õpitulemused

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<p>Eeltunnetuse kujundamine</p> <ul style="list-style-type: none"> Säilitab suunatult lühiajalise tähelepanu Haarab ja hoiab esemeid- puudutab ja kombib esemeid näoga, huultega kätega, jalgadega 	<p>Tunnetuse kujundamine</p> <ul style="list-style-type: none"> Tegutseb sihipäraselt mõne tuttava esemega Järjestab tuttavas situatsioonis kaks osatoimingut Võtab, hoiab ja uurib esemeid 	<p>Tunnetuse kujundamine</p> <ul style="list-style-type: none"> Kasutab sihipäraselt tegevusvahendeid Osaleb kehatunnetusharjutustes

<ul style="list-style-type: none"> • Tajub oma keha <p>Kompimismeel</p> <ul style="list-style-type: none"> • Talub füüsilist kontakti / puudutamist • Püüab vabaneda teda takistavast esemest • Laseb esemel kukkuda • Tekib aisting eseme puudutamiseks • Hoiab kättepandud esemeid • Haarab esemeid (ühe/kahe käega), laseb neid käest lahti • Manipuleerib esemetega <p>Haistmismeel</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reageerib erineva intensiivsusega lõhnadele (meeldiv/ebameeldiv lõhn) <p>Maitsmismeel</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reageerib erinevatele maitsetele (magus, soolane, mõru, hapu jt) <p>Nägemismeel</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Osutab palve peale oma kehaosale <p>Kompimismeel</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vabaneb takistusest (eemaldab ettejäävaid esemeid/asju soovitu kättesaamiseks) • Ühendab situatiivseid esemepaare • Tunneb ära mõne tuttava eseme • Tegutseb sihipäraselt mõne tuttava esemega • Paneb liikuma erinevaid esemeid (autod, helilised mängud vms) • Paneb eseme ühest käest teise, et veel üht eset kätte võtta • Võtab eseme nõust/tapilaualt • Paneb esemeid nõusse ja tühjendab nõu <p>Haistmismeel</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valib meeldiva/ebameeldiva lõhna vahel <p>Maitsmismeel</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valib meeldiva/ebameeldiva maitse vahel 	<p>Kompimismeel</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seostab eri meelte abil loodud aistinguid • Valib tegevuseks vajalikud vahendid ja kasutab neid sihipäraselt (nt koristusvahendid, söögiriistad jm) <p>Nägemismeel</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ühendab õpitud viisil pildipaare või
---	---	--

<ul style="list-style-type: none"> • Fikseerib ja hoiab pilku taustast eristaval esemel. • Jälgib pilguga • Jälgib kontrastpilte • Vaatleb vaateväljas olevaid esemeid <p>Kuulmismeel</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pöörab pilgu/ pea/ /keha heliallika suunas <p>Suuruse-, värvuse ja vormikujutised</p>	<p>Nägemismeel</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ühendab esemepaarid • Ühendab eseme ja foto/pildi • Matkib üksikuid liigutusi • Tunneb ära tuttavaid inimesi • Otsib tema nähes peidetud eset • Püüab säilitada silmsidet kadunud esemega (lapse nähes peidetakse see ära ning ergutatakse seda otsima) • Reageerib mingil moel kadunud (eemaldunud) eseme uuesti ilmumisel <p>Kuulmismeel</p> <ul style="list-style-type: none"> • Matkib rütmilist liigutamist <p>Suuruse-, vormi-, ruumi- ja ajakujutised</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jaotab ja järjestab esemeid kahte ossa: suuruse, kuju, ja/või värvuse alusel • Paneb ümmargusi tappe tapilauda • Paneb kujundi vastavasse vormi (ümar, kandiline, kolmnurkne) • Paneb väiksema eseme suurema sisse • Laob rõngaid pulga otsa • Seab esemeid üksteise kõrvale 	<p>pildiosi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teab eseme asukohta, mis ei ole nähtaval, aga on seal püsivalt olnud (nt. riided nagis, lusikad, pliiatsid sahtlis, teatud raamat riulis jne) • Paneb kokku kaheosalisi pilte • Nimetatud pildi leidmiseks keerab raamatulehti • Eristab „üks“ ja „palju“ <p>Kuulmismeel</p> <ul style="list-style-type: none"> • Matkib rütmi (plaksutab, koputab) <p>Suuruse-, vormi-, ruumi- ja ajakujutised</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rühmitab esemeid kahe/kolme tunnuse alusel (suurus, värvus vm) • Paigutab esemeid ja pilte eeskuju järgi ruumis: peal, all, kõrval • Paigutab kujundeid vastavasse vormi: ümmargune, kolmnurkne, kandiline • Ühendab üksteise sisse käivaid lelusid • Tunneb ära suure-väikse (esemed) • Laob rõngad pulga otsa suuruse järgi • Saab aru:
---	---	---

<ul style="list-style-type: none"> • Jälgib lihtsaid mängu (auto sõidab, nukk sööb, asjade peitmine) 	<ul style="list-style-type: none"> • Omab vähest motiveeritust tegutsemiseks koos täiskasvanuga • Teab igapäevaste tegevuste järgnevust (päevarütmi) • Osaleb igapäevaelu jälgendavates mängudes 	<ul style="list-style-type: none"> • Suur-väike • Kerge-raske • Lühike-pikk • Alla-üles • Ees-taga • Kõrval/juures • Sees-väljas • Vaikne-vali • Pehme-kõva • Soe-külm • Üks-palju (mitu) • Ümmargune-kandiline-kolmnurkne • Värvused • Mõistab ööpäeva ja koolinädala rütmi igapäevaste korduvate tegevuste kaudu • Valib mänguasja ja mängib sellega mõtestatult • Võtab osa lavastusmängust • Oskab märku anda abivajadusest või endaga seoses olevast hädaolukorrast; • Ühendab erinevaid tegevusi, et saavutada soovitud tulemus
---	---	---

5. TEGEVUSVALDKOND: IGAPÄEVAOSKUSED

5.1. Üldsätted

Igapäevaoskuste kujundamise eesmärgiks on suurendada õpilase aktiivset osalemist igapäevaelus ja aidata tal saada võimalikult iseseisvaks. Antud oskuste õpetamine on kooli igapäevaelu loomulik ja väga oluline osa. Nende oskuste omandamine on raske ja sügava vaimupuudega ning liitpuudega laste jaoks väga suure tähtsusega.

Rõhuasetused, õpisisu ja pädevused on välja toodud hooldusõppe õppekavas

I arengutase

Söömine ja joomine. Söömine sondi abil. Reflektorsete imemisliigutuste (huuled, keel) pärssimine logopeedi juhendamisel. Vedela, püreestatud või kahvliga peenestatud toidu söömine (söötmisel). Närimine-hingamine-neelamine suunatud ja koordineeritud järjestikuste liigutustena, võimaluse korral logopeedi juhendamisel. Kätte pandud söögivahendi hoidmine, vajadusel abiga. Söögivahendi suu juurde viimine abiga. Joomine (tilaga) tassist abiga.

Riietumine. Nõustumine riietamisega. Riietamisele kaasa aitamine käte ja jalgade sirutamise ja kõverdamisega.

Hügieen. Nõustumine ööpäevaringse mähkmete kasutamise, mähkmete vahetamisele kaasa aitamine puusade tõstmisega. Nõustumine hügieenitoimingutega: näo ja käte pesemine, hammaste pesemine, nina pühkimine, pea kammimine. Suu avamine hammaste pesemiseks.

II arengutase

Söömine ja joomine. Söömine lusikaga (abiga). Tahke toidu hammustamine. Joomine tassist: tassi laualt võtmine, suu juurde viimine, joomine, lauale asetamine.

Riietumine. Riietamisele kaasaaitamine. Käte ja jalgade sihipärane liigutamine riietumisel: käe pistmine varrukasse, jalgade panemine püksisäärtesse. Mõne riietuseseme (peakatte, jalanõu) seljast, peast, jalast võtmine.

Hügieen. Istumine WC-potil (toetatuna, iseseisvalt). Kraani avamine ja sulgemine, käte hoidmine veejoa all (vajaduse korral abiga).

Enesehoolduseks vajalike osatoimingute sooritamine abiga: nina ja suu pühkimine, hammaste pesemine, pea kammimine.

Eneseteenindamine. Vajalike toimingute (söömine, riietumine, hügieenitoimingud) sooritus väikeste sammude (osatoimingute) kaupa õiges järjekorras (abiga).

III arengutase

Söömine ja joomine. Harjumuspäraste toitade iseseisev söömine ja joomine tuttavates tingimustes. Pehmema toidu tükeldamine meelde tuletamisel. Juhendamisel joogi valamine tassi. Pakutava toidu võtmine sobivas koguses (nt üks kumm). Puhtuse hoidmine söömisel (enese puhtus, laua puhtus). Salvräti kasutamine.

Riietumine. Õpitud riietumise ja lahti riietumise oskuste võimalikult iseseisev kasutamine tuttavate riietusesemete puhul.

Hügieen. Kuivana püsimine režiimis hoituna, WC-sse minemise vajadusest märku andmine, seal võimalikult vähese abiga toimetulek. Nina nuuskamine (meelde tuletamisel). Käte ja hammaste pesemine vähese abiga.

Eneseteenindamine. Vajalike toimingute ahela sooritamise juhendamisel. Tegevuseks vajaliku vahendi otsimine küsimusele *kus on?* toetudes.

Lihtsad töötegevused: mänguasjade koristamine, laua katmine, koristamine, pühkimine jne.

5.2. Igapäevaoskuste õpitulemused

1. arengutase	2. arengutase	3. arengutase
<p>Söömine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sööb püreestatud toitu • Sööb (söötmisel) peenestatud toitu • Närib • Viib lusika suu juurde abiga • Lubab peale söömist suud pühkida • Neelab vedelikku • Joob (jootmisel) (tilaga) tassist <p>Riietumine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suhtub positiivselt riietumisse ja lahtriietumisse 	<p>Söömine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hammustab suurema pala küljest tüki • Sööb (abistamisel) lusikaga, hammustab tahket toitu • Peale sööki pühib paberiga suud • Haarab tassi ja viib suu juurde • Hoiab tassi • Asetab peale joomist tassi lauale <p>Riietumine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tunneb ära mõne riietuseseme otstarbe • Aitab kaasa riietumisel (nt. sirutab kätt 	<p>Söömine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Võtab tahke toidu näpu vahele ja pistab suhu • Sööb ise lusika/kahvliga • Kasutab määrimiseks nuga • Tükeldab mõningaid toite • Sööb ja joob puhtalt • Viib pärast sööki paberi prügikasti • Joob tassist, õpitud viisil • Joob läbi kõrre • Osaleb laua katmisel • Viib ise ära oma toidunõud • Aitab lauda pühkida • Täidab sotsiaalselt tähtsaid lauakombeid, soovib <i>Head isu!</i>, tänab. <p>Riietumine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Paneb ise selga ja võtab ära

<ul style="list-style-type: none"> • Püüab enda riietamisele kaasa aidata • Proovib mõnda riietuseset/peakatet seljast/peast ära võtta <p>Hügieen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nõustub hügieenitoimingutega • Istub WC-potil toetatuna • Lubab teha käed märjaks • Lubab teha näo märjaks • Teeb iseseisvalt algelisi kuivatamise liigutusi (nt patsutab käsi rätikusse) 	<p>või jalga)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Võtab ära mütsi • Võtab ära kingad • Võtab ära sokid • Võtab ära kindad • Võtab ära pluusi või särgi • Võtab ära püksid • Võtab ära eest avatava mantli või jaki • Paneb riided selleks ettenäidatud kohale Tõmbab varrukad üles • Paneb mütsi pähe • Paneb kingad jalga • Paneb pluusi või särgi selga • Paneb püksid jalga • Paneb selga eest avatava mantli või pluusi • Paneb kindad kätte • Oskab avada lihtsamaid kinniseid <p>Hügieen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Istub iseseisvalt WC potil • Teeb enamasti WC-potti, kui regulaarselt potile panna • Oskab lasta vett peale • Avab ja suleb kraani • Seebitab käed • Loputab käed 	<p>riietusesemeid</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teab oma riiete asukohta (paneab oma riided nagisse, riulile või pingile) • Avab ja kinnitab kinnised (trukid, krõpsud, nõõbid, lukud) • Eristab toa ja õue riideid • Korrastab peegli ees oma välimuse <p>Hügieen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teadvustab WC vajadust (annab märku, jälgib rutiini) • Püsib kuivana • Saab WC-s iseseisvalt hakkama • Saab vähese suunava abiga hakkama igapäevaste hügieenitoimingutega • Reguleerib vett
--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> • Lubab pesta hambaid • Lubab oma juukseid kammida • Lubab oma nina pühkida • Lubab oma keha pesta 	<ul style="list-style-type: none"> • Peseb nägu • Kuivatab käsi ja nägu • Hoiab ise hambaharja • Teeb harjamise liigutusi • Hoiab käes kammi/juukseharja • Teeb kammimise liigutusi • Pühib paberiga nina • Teeb pesemisliigutusi vannis/duši all 	<ul style="list-style-type: none"> • Peseb käed puhtaks (kontrollib ise) • Peseb näo puhtaks (kontrollib peeglist) • Kuivatab ise ja paneb rätiku oma kohale • Täidab topsi veega • Pigistab hambapastat harjale • Peseb hambad puhtaks • Loputab suud • Loputab hambapesuvahendid (hambahari, veetops) • Kammib juuksed • Nuuskab nina • Peseb keha vannis/duši all • Kuivatab keha • Kasutab deodoranti
---	---	--

JAAGU LASTEAED-PÕHIKOOLI LASTEAIA AINEKAVA

1. Valdkond *Mina ja keskkond*

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- 2) omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- 3) väärtustab nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- 4) täiskasvanu suunamisel väärtustab enda ja teiste tervist ning juhendamisel käitub tervislikult ning ohutult;
- 5) täiskasvanu suunamisel käitub keskkonda hoidvalt;
- 6) märkab nähtusi ja muutusi looduses.

Valdkonna *Mina ja keskkond* sisu:

- 1) sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas, üldnimelikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;
- 2) looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond;
- 3) tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskkond.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- 2) suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;
- 3) lõimitakse erinevaid tegevusi: matkimist, võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
- 4) suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta ennast jõukohaselt väljendama, küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeldusi tegema;
- 5) suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.
- 6) lapse arengutasemest lähtuvalt toetatakse õpet erinevate alternatiivsete suhtlemisvahenditega.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) tutvustab ja kirjeldab iseennast, enda omadusi, huvisid jms;
- 2) kirjeldab oma kodu, perekonda ja peretraditsioone;
- 3) nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid;
- 4) nimetab Eesti riiklikke sümboleid ja rahvatraditsioone;
- 5) mõistab, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused;
- 6) oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikku ja kahjulikku;

- 7) julgeb keelduda (ühis)tegevus(t)est, kui osalemine on ennast ja teisi kahjustav või ohtlik;
- 8) kirjeldab, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist;
- 9) järgib isikliku hügieeni nõudeid, sealhulgas hammaste hoidmist ja hooldamist;
- 10) suhtub ümbritsevasse keskkonda hoolival ning käitub seda säästvalt;
- 11) kirjeldab kodukoha loodust, tuntumaid taimi, seeni ja loomi;
- 12) kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, nädal, aastaring;
- 13) selgitab, miks on valgus, temperatuur, vesi, muld ning õhk taimedele, loomadele ja inimestele tähtsad;
- 14) selgitab ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest, öö ja päeva vaheldumisest;
- 15) mõistab ja märkab enda ja teiste tegevuse mõju ja tagajärgi keskkonnale;
- 16) kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses jm;
- 17) teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita

Valdkonna *Mina ja keskkond* tulemused vanuseti:

Teema	3-aastane	5-aastane	7-aastane
Mina	<ul style="list-style-type: none"> • Ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime. • Vastab õigesti küsimusele, kas ta on tüdruk või poiss. • Ütleb vastuseks vanuse küsimisele oma ea aastates või näitab seda sõrmedel. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab öelda oma nime, vanuse ja soo (tüdruk, poiss). 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab end tutvustada. • Teab oma kohustusi ja õigusi. • Kirjeldab enda omadusi ja huve
Perekond ja sugulased	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab pereliikmeid: ema, isa, õde, vend. • Teab õdede ja vendade nimesid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab oma perekonda (pereliikmed + onu ja tädi, pereliikmete nimed ja perekonnanimed). 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab oma pereliikmeid ja lähissugulasi. • Mõistab, et pered võivad olla erinevad. • Jutustab oma vanavanematest.
Kodu	<ul style="list-style-type: none"> • Vastab küsimustele oma kodu ja pereliikmete kohta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab oma kodu: eramu, korter, talumaja. • Nimetab kodu asukoha: linnas (tänav, linn), maal (talukoha nimi). • Kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi ja nimetab oma kohustusi nende hulgas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kirjeldada oma kodu ja kodukohta. • Teab kodust aadressi ja telefoni.
Lasteaed	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada oma rühma nime. • Suuda leida oma koha rühmas (kapp, voodi, käterätik). 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab oma lasteaia nime. • Oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu. • Teab nimetada 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab lasteaia aadressi. • Nimetab erinevaid ameteid lasteaias ja nende vajalikkust.

	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab rühmas olevaid esemeid. • Ütleb küsimise korral rühmakaas-laste ja õpetajate ning õpetajaabi nimed. 	<p>lasteaiatöötajaid ja nende tegevusi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teab oma, võõra ja ühise tähendust. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab lasteaia kodukorda ning teab rühmareegleid ja traditsioone.
Kool			<ul style="list-style-type: none"> • Teab kooli kui õppimise kohta. • Oskab kirjeldada, mille poolest lasteaed koolist erineb.
Ametid, elukutsed, tööd	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab pereliikmete koduseid toimetusi • Matkib lihtsamaid töövõtteid • Asetab töövahendid kokkulepitud kohta 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada vanemate ameteid • Kirjeldab üldtuntud elukutseid oma kodukohas • Loetleb tuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid • Põhjendab mängu-või töökoha korrastamise vajadust 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja ameteid • Teab ja oskab kirjeldada erinevaid elukutseid ja nende vajalikkust • Mõistab töö ja vastutuse tähtsust • Soovib osaleda jõukohastes kodutöodes • Selgitab raha otstarvet
Kodumaa, teised rahvused Eestis	<ul style="list-style-type: none"> • Osaleb jõukohasel viisil vanemate laste ja täiskasvanute tegevuses kodumaale tähtsatel päevadel (ruumide kaunistamine, laulude laulmine, peo-riiete kandmine jm). • Leiab Eesti lippu nähes erinevate värvide seast Eesti lipu värvid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid. • Oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp. • Oskab nimetada erinevaid rahvusi oma rühmas ja kodukohas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi). • Teab koduvalla/-linna sümboleid. • Oskab Eesti kaardil näidata oma kodukohta. • Teab Eesti Vabariigi presidendi nime. • Oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli ning teab nende kombeid ja traditsioone. • Suhtleb teisest rahvusest lastega. • Teab ja nimetab Eesti lähinaabreid (Läti, Soome, Rootsi, Venemaa).
Tähtpäevad, pühad ja kombed	<ul style="list-style-type: none"> • Räägib oma sünnipäevast (kuidas tähistatakse) • Nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab tähtpäevi peres. • Oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid (vastlad, mardipäev, kadripäev) ja nendega seotud tegevusi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab eesti rahva traditsioone ja kombeid. • Teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (tarkusepäev, emakeelepäev, lastekaitsepäev, sõbrapäev jm). • Oskab kirjeldada

			<p>tähtpäevade tähistamist oma lasteaias või kodus (kolmekuningapäev, volbripäev, jaanipäev, hingede-päev jm).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada riiklikke pühi ja nendega seotud traditsioone (riigi aastapäev, võidu-püha).
Üldnimelikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid	<ul style="list-style-type: none"> • Teab mõistete <i>hea</i> ja <i>paha</i> tähendust. • Meeldetuletamise korral tervitab, jätab hüvasti, palub ja tänab. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab mõistete <i>õige</i> ja <i>vale</i> tähendust. • Teab üldtuntud viisakusreegleid. • Tunneb ja järgib lauakombeid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab mõistete <i>ausus</i> ja <i>autus</i> tähendust ning oskab vastavalt käituda. • Oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades (kaupluses, teatris, kirikus, kalmistul jm). • Mõistab vastutust oma tegude ja käitumise eest.
Sõprus ja abivalmidus	<ul style="list-style-type: none"> • Küsimise korral nimetab oma sõprade nimesid • Oskab haiget saanud sõpra lohutada 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab küsimise korral sõbra positiivseid omadusi • Oskab sõpra lohutada ja abistada • Oskab andeks anda ja leppida 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab luua ja hoida sõprussuhet; teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ning sõber olla • Kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitstes ja leppides
Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus		<ul style="list-style-type: none"> • Märkab kaaslast ja oskab teisi arvestada. • Oskab väljendada oma emotsioone teisi arvestavalt (rõõm, mure jm). 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid. • Oskab kaasinimestega tähelepanelikult käituda (vanemad, vanavanemad jt).
Suhtumine erinevustesse		<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kirjeldada inimeste erinevusi (keeleline, rassiline, vanuseline, tervisest tulenev) ja abivahendeid (prillid, ratastool, vaegnägemine – valge kepp, vaegkuulmine – kuuldeaparaat). 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab arvestada oma arvamustest ja huvidest erinevaid huve ja arvamusi. • Teab nimetada erivajadustega inimestele vajalikke abivahendeid. • Pakub abi erivajadustega inimestele oma võimete ja võimaluste piires.
Ehitised	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb ära oma kodu ja lasteaias ning tuttavad teenindusasutused. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab kodumaja omapära: maja osad ja nende otstarve, ruumid ja nende 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kirjeldada vanaaja kodu ja selle sisustust, teab nimetada kõrvalhooneid ning

		<p>sisustus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada erinevaid ruume lasteaias ning teab nende otstarvet. • Oskab kirjeldada lasteaia õueala ning seal kasutatavaid vahendeid. 	<p>nende otstarvet.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada maja ehituseks kasutatavaid materjale (puit, kivi jm). • Oskab nimetada teenindus- asutusi ja nende vajalikkust (kauplus, juuksla, polikliinik, pank, apteek, kingsepatöökoda, kaubanduskeskus jm). • Teab nimetada kodukohale olulisi ehitisi (mõis, kirik, veski jm).
Kodumasinad	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab küsimise korral nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid ja -elektroonikat (kell, pliit, külmkapp, pesumasin, televiisor, arvuti jm). 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab kodumasinaid ja -elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab kodumasinaid ja -elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte (kirjeldused on täpsemad, võivad lisanduda põllutöomasinad).
Sõidukid	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab küsimise korral nimetada sõidukeid (auto, rong, buss, lennuk, laev, tramm, troll). 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada või kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalikke sõidukeid (kraanaauto, prügiauto, teerull jm).
Jäätmed	<ul style="list-style-type: none"> • Leiab loodusest prahti ja toob selle kokkulepitud kogumiskohta (prügikast, prügikott, ämber). 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab, kuidas tema kodus prügi sorditakse. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, miks on vaja prügi sortida (paber, plast, patareid). • Oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi. • Mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust (tarbetud ostud, raiskamine).
Tervise väärtustamine		<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (nt tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted). 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab, mida tähendab tema jaoks terve olemine. • Kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist (näited tervisliku käitumise ja riskikäitumise vältimise kohta). • Teab, mis on haigus. • Teab, milline tegevus

			või käitumine kahjustab tervist (nt suitsetamine, sh passiivne, alkoholi tarvitamine, vägivald).
Hammaste tervis	<ul style="list-style-type: none"> • Teab hammaste hooldamise vahendeid. • Harjab hambaid täiskasvanu abiga. 	<ul style="list-style-type: none"> • Peseb hambaid täiskasvanu juhendamisel. • Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine). 	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, miks tekib hambakaaries (hambaaugud). • Järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus.
Tervislik toitumine	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab toiduaineid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve.
Inimkeha tundmine	<ul style="list-style-type: none"> • Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust. 	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, mis on südame ja kopsude kõige olulisem ülesanne, ning teab, millised tegevused aitavad neid hoida tervena. • Teab tüdruku ja poisi erinevusi
Ohutus ja turvalisus	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nuga, käärid). 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab kohti, esemeid ja aineid, mis võivad olla ohtlikud (nt trepid, rõdu, aknad, kuum toit/vedelik, lahtine tuli, ravimid, terariistad, kemikaalid, elekter, veekogud, ehitised). • Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud (talvel jääle minek; mängimine ohtlikes kohtades, nt tänaval, liivakarjääris, ehitisel; ujumine täiskasvanu järelevalveta; rattasõit kiivrita). • Selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole. • Selgitab, miks ei tohi võõrastega kaasa minna. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab ja tunnetab ümbritsevaid ohte (olukordadest, inimestest, keskkonnast, loomadest ja käitumisest põhjustatud ohud). • Teab, millised on turvalise käitumise reeglid erinevates situatsioonides ja keskkondades. • Nimetab hädaabinumbri 112 ja oskab seda kasutada. • Teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukordades (vette kukkumine, läbi jää vajumine, tulekahju, põletus, teadvuseta või raskelt vigastada saanud kaaslane). • Selgitab, kuidas käituda eksinuna linnas/maal või metsas.

<p>Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets- ja koduloomad; taimed, seemned ja putukad</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb rõõmu looduses (õues) viibimisest. • Oskab osutamise korral nimetada metsa, muru, lille, puud. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada oma kodukoha olulisemat veekogu (meri, jõgi, järv). • Oskab nimetada tuntumaid seeni ja kirjeldada neid, mis kasvavad kodukoha metsas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kirjeldada kodukoha loodust (mere ääres, park, mets, suur puu jne), nimetada ning iseloomustada metsloomi, koduloomi ja putukaid. • Oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks või mis kasvavad kodukoha lähedal põldudel.
<p>Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab küsimise korral nimetada tuttavat looma ja tema kehaosi. • Oskab küsimise korral nimetada tuttavat lindu. • Teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimeste juures (kodus). 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada tuttavaid loomi, kirjeldada nende välimust ja öelda, kus nad elavad. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja -viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust • Teab loomade käitumise erinevusi eri aastaegadel (rändlinnud, talveuni, pesaehitus ja poegade toitmine).
<p>Putukad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada tuttavaid putukaid (lepatriinu, sipelgas, mesilane). 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab putukate elupaiku: mesilane ja mesilastaru, sipelgas ja sipelgapesa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kirjeldada tuttavate putukate välimust ja nende elupaiku.
<p>Taimed: erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Eristab tuntumaid puu- ja aedvilju välimuse ning nimetuse järgi. • Oskab osutamise korral nimetada tuttavaid lilli. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada ning kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu- ja köögivilju. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada ning kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi(marjad: mustikas, maasikas, pohl, sõstar, tikker; puud: õunapuu, pirnipuu, kirsipuu, toomingas, pihlakas jm).
<p>Õö ja päev: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab küsimise korral iseloomustada ööd(on pime) ja päeva (on valge). 	<ul style="list-style-type: none"> • Eristab ning nimetab päeva ja ööd (päeva ja öö vaheldumise iseloomustamine ning seostamine taimede ja loomade tegevusega). 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäev, nädal, aastaring.
<p>Aastaajad: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi (talvel sajab lund, on külm; suvel saab ujuda, on soe). 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada kõiki aastaage ja neid iseloomustada. 	<ul style="list-style-type: none"> • Seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega ning oskab neid kirjeldada. • Oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (seemnete külvamine, taimede

			<p>istutamine, põldude kündmine, mererannas päevi- tamine, veekogudes ujumine, jalgrattaga sõitmine, lehtede riisumine, suusatamine jne).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada loomade iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (ehitavad pesa, toidavad poegi, talveuni, rändamine lõunasse jm).
Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi (sajab lund, vihma, päike paistab). 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid. • Teab õhu vajalikkust ja kasutamist. 	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab ilmastikunähtuste seost aastaegadeaga.
Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng	<ul style="list-style-type: none"> • Mõistab, et lilli nopitakse vaasi panekuks. • Teab, et prügi visatakse selleks ettenähtud kohta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mõistab, et joogivett on vaja kokku hoida (hambapesu, nõudepesu, joogiks võetud vesi). • Mõistab, et elektrit tuleb kokku hoida (kustutab toast lahkudes tule). • Teab, et inimene saab talvel loomi aidata. • Mõistab, et on vaja istutada puid ja muid taimi. • Oskab hoida enda ümber puhtust looduses, kodu ümbruses jm. 	<ul style="list-style-type: none"> • Suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt. • Kirjeldab, millised on inim- tegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud tema koduümbruse loodusele. • Teab, kuidas loomi talvel aidata, ja oskab seda teha. • Teab, kuidas viga saanud või inimese hüljatud looma aidata. • Teab prügi sortimise vajalikkust ning oskab sortida lihtsamat prügi (pudelid, paber, olmeprügi). • Soovib osaleda looduse korrastamises.
Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ning loomadele	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett ja toitu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett, valgust ja õhku. • Oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju taimedele, loomadele ja inimesele. 	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele.
Valgusfoor ja tänava	<ul style="list-style-type: none"> • Teab valgusfoori ja 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab valgusfoori 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kirjeldada oma

ületamine	<p>tulede tähendust (punane, kollane, roheline).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teab mõisteid <i>sõidutee</i> ja <i>kõnnitee</i>. 	<p>tulede süttimise järjekorda ning nende tähendust.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teab, kuidas sõiduteed ületada. • Oskab ületada tänavat jalgrattaga (jalgratas käe kõrval). 	<p>teekonda kodust lasteaeda.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teab, kuidas ületada ristmikku. • Teab liiklemise erinevusi linnas ja maal. • Oskab kasutada hädaabinumbrit 112.
Liiklusmärgid	<ul style="list-style-type: none"> • Teab liiklusmärkide tähtsust (aitavad ohutult liigelda). 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab liiklusmärkide tähendusi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, kuidas käituda ühissõidukist väljudes. • Teab rulluiskude ja rulaga sõitmise nõudeid (kiiver, põlve- ja küünarnuki-kaitsmed, ohutud paigad).
Sõidukid	<ul style="list-style-type: none"> • Teab liiklusvahendeid ja eriotstarbelisi sõidukeid. • Teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiiver). 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab liiklusvahendite erinevusi ning eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ja tähtsust. • Oskab ühissõidukis käituda (sõidupilet). 	
Helkur, turvatool ja -vöö	<ul style="list-style-type: none"> • Teab helkuri kasutamise vajalikkust. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab turvavöö ja turvatooli vajalikkust sõidukis. • Oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes. • Oskab selgitada, kus ja kuidas helkurit kanda. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, kuhu kinnitada helkurribad.

2. Valdkond *Keel ja kõne*

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) naudib suhtlemist;
- 2) kasutab jõukohast suhtlemisvahendit ja püüab algatada suhtlemist;
- 3) kuulab ja jälgib meeleldi ettelõetud luuletusi, jutukesti ja lavastusi;
- 4) teeb kaasa õpitud kõnettoetavaid viipeid või osutab piltidele.

Valdkonna *Keel ja kõne* sisu:

- 1) kõne-eelne suhtlemine

- 2) hääle ja keele ning abivahendite kasutus: sotsiaalse kontakti loomine, häälitsemine, hääldamine, sõnavara ja seda toetavad eseme, pildi ning viipe süsteemid, grammatika;
- 3) kõnelemine ja kuulamine abivahendite toel;

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse keelevahendeid (uusi sõnu ning neid asendavaid/toetavaid vahendeid, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- 2) peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet, näeb sobivaid esemeid, pilte ja viipeid ning tal on võimalus jõukohaselt ennast väljendada; lapsele luuakse reaalsed suhtlussituatsioonid, kus tegutsetakse koos täiskasvanuga;
- 3) suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu suhtlemist õppima; ettelugemiseks valitakse erinevaid jõukohaseid raamatuid, et toetada tähelepanuvõime, vaatamis-, kuulamis- ja suhtlemisoskuse arengut;
- 4) lapse arengutasemest lähtuvalt toetatakse õpet erinevate alternatiivsete suhtlemisvahenditega.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) tuleb toime (vajadusel suhtlemisabivahendite toel) nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel; arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga;
- 2) saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida;
- 3) suudab oma mõtteid suulises kõnes või muul viisil (suhtlemisabivahendeid kasutades) edasi anda;
- 4) jutustab pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid, vahendab ka oma tundeid;
- 5) kasutab kõnes aktiivselt laiendatud liht- ja liitlauseid;
- 6) kasutab kõnes kõiki käände- ja pöördevorme ainsuses ja mitmuses;
- 7) valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada (vajadusel suhtlemisabivahendite toel);
- 8) hääldab oma kõnes ja etteöeldud sõnade kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid;
- 9) tunneb tähti ja veerib kokku 1–2-silbilisi sõnu, tunneb kirjpildis ära mõned sõnad;
- 10) kirjutab joonistähedega 1–2-silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega;
- 11) teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.

Valdkonna *Keel ja kõne* tulemused vanuseti:

1,5-2-aastased

- Eelistab suhtluspartnerina tuttavat täiskasvanut
- Jäljendab luuletuste ja sõrmemängude lugemisel täiskasvanu intonatsiooni ja mängulisi liigutusi
- Vastab küsimustele vahetult tajuva ja varem nähtu kohta
- Keskendab lühiajaliselt oma tähelepanu esemete, mänguasjade ja piltide vaatamisel.
- Mõistab selgelt väljendatud korraldusi.

- Kuulab ja mõistab täiskasvanu kõnet.
- Tunneb pildil ära lihtsamad esemed ja tegevused.
- Kasutab mitteverbaalseid suhtlusvahendeid (osutamine, miimika).
- Kasutab verbaalseks enese väljendamiseks häälightsusi või 1-2 sõnast koosnevaid lauseid.

2-3-aastased

- Tunneb ära ja nimetab inimese kehaosad.
- Oskab kasutada kõnes eitavaid lauseid.
- Vastab küsimustele kes, kus, mida teeb?
- Tunneb piltidelt ära tuttavaid esemeid.
- Oskab kirjeldada pildil kujutatud esemeid ja tegelasi.
- Kasutab endast rääkides mina vormi.
- Kuulab ja mõistab täiskasvanu kõnet.
- Oskab 2-3 realist lühiluuletust.
- Täidab täiskasvanu poolt antud lihtsamaid korraldusi.

3-4-aastased

- Nimetab tegevusi pildil.
- Mõistab kohamäärusi (täidab korraldusi: pane sisse, peale alla).
- Esitab küsimusi ümbritseva kohta.
- Oskab ennast väljendada lausetega.
- Suudab kuulata lühikest jutukest (10-15min.).
- Annab õigesti edasi kuulatud lühijutu sisu.
- Vastab küsimustele kes, kus, mida teeb?
- Nimetab pildilolevaid esemeid ja teab, milleks neid kasutatakse.
- Kasutab kõneledes „mina“ vormi.

4-5-aastased

- Moodustab grammatiliselt õigeid lauseid.
- Oskab kuulatud jutust tähtsamaid seigad nimetada.
- Tunneb mõningaid tähti.
- Suudab jutustada sündmustest oma elus.
- Jutustab pildiseeria järgi.
- Eristab sõnas häälikuid rõhutatud hääldamise abil.
- Teab peast luuletust või liisusalmi.
- Sõrmemängude ajal liigutab igat sõrme eraldi.

5-6-aastased

- Oskab väljendada oma mõtteid.
- Eristab sõnas häälikuid, leiab sõnas häälikute asukoha.
- Tunneb trükitähti.
- Oskab kirjutada oma nime.
- Eristab minevikku ja tulevikku.
- Oskab vestluses oma järjekorda oodata.
- Jutustab eriolukordadest piisavalt täpselt.
- Esitab peast 2-3 lühiluuletust.
- Jutustab pildiseeria järgi.
- Suhtleb hästi teiste laste ja täiskasvanutega.

6-7-aastased

- Suudab jälgida, meeles pidada täiskasvanu seletust.
- Jutustab eri olukordadest piisavalt täpselt.
- Oskab kirjeldada tuttavate esemete ja nähtuste omadusi.
- Oskab edasi anda oma mõtteid .
- Oskab peast luuletusi.
- Eristab sõnas häälikuid, määrab nende järjekorra sõnas.
- Eristab hääliku pikkusi.
- Teab täis-, kaas- ja sulghäälikuid.
- Tunneb kõiki trükitähti.
- Loeb kokku sõna ja lihtsamaid lauseid.
- Kasutab trükitähti lihtsate sõnade kirjutamiseks.
- On omandanud õiged kirjutamisvõtted (tähe kirjutamine, kirjutamise suund, joone hoidmine).
- Suudab meelde jätta sõnade loetelust 3-5 sõna.
- Suudab meelde jätta 3-5 eset pildil.

3. Valdkond *Eesti keel kui teine keel*

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb huvi eesti keele vastu;
- 2) vastavalt võimetele soovib ja julgeb eesti keeles suhelda nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega;
- 3) vastavalt võimetele tunneb ära ja saab aru eestikeelsetest sõnadest ning lihtsamatest väljenditest;
- 4) vastavalt võimetele kasutab lihtsamaid eestikeelseid sõnu ja väljendeid igapäevases suhtlemises.

Valdkonna *Eesti keel kui teine keel* sisu:

- 1) kuulamine;
- 2) kõnelemine;
- 3) Eesti rahvakommete tutvustamine.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) peetakse oluliseks eesti keelt kuulata ja omandada keeleoskus igapäevaste tegevuste käigus, kus sõnalist suhtlemist toetab kontekst (nt ümbritsevad esemed jmt);
- 2) pööratakse erilist tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele: kasutatakse miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi ja mitmesuguseid näitlikke vahendeid;
- 3) suunatakse last õpitavat keelt kasutama igapäevategevustes ning suhtlemisel, luuakse selleks lapsi huvitavaid olukordi, sh väljaspool lasteaeda (kauplus, teater, spordivõistlus, õppekäik jm);
- 4) korratakse õpitut erinevates kontekstides ja suhtlussituatsioonides, keeleõpet seotakse teiste tegevustega – liikumine, laulmine, käeline tegevus, vaatlemine jm;
- 5) vestlusteemade valimisel lähtutakse lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest rühmas või kodus (emakeeles);

- 6) valitakse mitmekesiseid pildirikkaid ja lihtsama keelega raamatuid ettelugemiseks ja ühiseks lugemiseks;
- 7) pedagoog rõhutab õige kõne mudelite kasutamist ning osutab vigadele delikaatselt, sõna või fraasi korrektsena korrates;
- 8) lapse arengutasemest lähtuvalt toetatakse eesti keele kui teise keele õpet erinevate alternatiivsete suhtlemisvahenditega.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) mõistab lihtsamat argiteemalist eestikeelset kõnet;
- 2) tunneb ära ja mõistab õpitud sõnu ja väljendeid ning kasutab neid oma kõnes;
- 3) saab aru korraldusest ja toimib vastavalt;
- 4) saab aru lihtsast küsimusest ning vastab sellele õpitud sõnavara piires;
- 5) kasutab kõnes sobivaid viisakusväljendeid;
- 6) teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule;
- 7) oskab nimetada mõningaid Eesti kohanimesid, tuntud inimesi.

4. Valdkond *Matemaatika*

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti-, sisseasetamise teel;
- 2) näeb ja leiab esemetes erinevusi (suur-väike jne);
- 3) rühmitab juhendamisel esemeid ühe tunnuse alusel (värvus, kuju, suurus vm) ja juhendamisel võrdleb esemete hulki;
- 4) kompimise-veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid sh ringi ja ruutu ja kolmnurka;
- 5) suunamisel võtab/leiab esemete hulgast palju ja üks;
- 6) abistamisel loendab esemeid;
- 7) tunneb ära abivahenditele toetudes lihtsamaid öö ja päevaga seotud tegevusi ja matkib neid mängus;
- 8) tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja suunamisel kasutab esemelist- või piltpäevakava igapäevategevuste järgnemise tajumiseks;
- 9) jälgib suunamisel matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Valdkonna *Matemaatika* sisu:

- 1) hulgad, loendamine;
- 2) suurused ja võrdlemine;
- 3) värvused;
- 4) lihtsamad geomeetrilised kujundid;
- 5) ruumimõisted ja –suhted;
- 6) ajamõisted.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) suunatakse last nähtuste ja esemete maailma jälgima, korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab juhendamisel esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- 2) harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas toetudes sobivale päevaplaanile ja võimetekohasel viisil kasutama vastavaid pilte/mõisteid

oma tegevuse kirjeldamiseks;

3) seostatakse mängud, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;

4) toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujunemist – erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu;

5) lapse arengutasemest lähtuvalt toetatakse matemaatika õpet erinevate alternatiivsete suhtlemisvahenditega.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

1) määrab esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi;

2) võrdleb hulki, kasutades mõisteid *rohkem*, *vähem*, *võrdselt*;

3) teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust ja tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada;

4) liidab ja lahutab (vajadusel abivahendeid kasutades) 5 piires ning tunneb märke +, –, =;

5) koostab täiskasvanu abiga kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesti;

6) järjestab kuni viit eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm);

7) rühmitab esemeid asendi ning nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi;

8) kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal ja paberil;

9) oskab öelda kellaega täistundides;

10) nimetab nädalapäevi, kuid, aastaaegu, teab oma sünnikuud ja -päeva;

11) mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõduühikuga (samm, pulk, nööri vms);

12) eristab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (euro, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja teab, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse;

13) leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu ning kera ja kuubi, kirjeldab neid kujundeid.

Valdkonna *Matemaatika* tulemused vanuseti:

1,5-2-aastased

- Oskab rühmitada esemeid ühe nähtava omaduse järgi.
- Rühmitab esemeid, mis oluliselt erinevad suuruselt (suur, väike).
- Oskab rühmas liikuda vastavalt etteantud suunale.
- Tunneb geomeetrilist kujundit-ring.
- Leiab sarnaseid esemeid.

2-3-aastased

- Oskab võrrelda esemeid ühe tunnuse järgi (suur/väike, pikk/lühike).
- Oskab rühmas liikuda vastavalt etteantud suunale (orienteerumine ruumis).
- Tunneb ringi ja ruutu.
- Loendab 3-piires.
- Leiab samasuguseid esemeid (loto, memoriin, doomino).

3-4-aastased

- Leiab samasuguse eseme vormi alusel.
- Leiab samasuguse eseme värvi alusel.

- Eristab mõisteid öö ja päev.
- Loendab 5-ni.
- Vastab küsimusele „mitu on?“ (saab aru arvumõistest).
- Kirjeldab aastaegade tunnuseid (abistava materjali toel).
- Tunneb kolmnurk, ruut, ring.
- Orienteerub ruumis (tuttavas keskkonnas).
- Suudab luua osadest terviku (kujunditest pilt, ehitus).

4-5-aastased

- Järjestab esemeid pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi.
- Oskab rühmitada esemeid lihtsamate tunnuste järgi.
- Annab vajaliku arvu esemeid (1-10).
- Oskab nimetada esemete 2 ühist tunnust.
- Oskab kasutada ruumimõisteid (ees-tagasi; parem-vasak; edasi –tagasi).
- Oskab nimetada geomeetrilisi kujundeid (ruut, ring, kolmnurk).
- Oskab nimetada 4 aastaega.

5-6-aastased

- Tajub päevakava vahelduvaid osasid.
- Tunneb lihtsamaid kujundeid (ruut, ring, ristkülik, kolmnurk).
- Tunneb numbreid 1-10-ni.
- Saab aru arvu ja numbri vastavusest.
- Oskab jaotada esemete hulka kolme erineva tunnuse alusel.
- Oskab määrata oma asukohta ümbritsevate esemete suhtes.
- Kasutab mõisteid täna, eile, homme.
- Oskab pulga, nõõri abil mõõta esemete pikkust.

6-7-aastased

- Tunneb ja nimetab tasapinnalisi kujundeid (ring, ruut, kolmnurk, ristkülik).
- Tunneb ja nimetab ruumilisi kehi – kera, kuup, nelitahukas, püramiid.
- Tunneb numbreid 12-ni ja oskab määrata nende järjekorda.
- Teab mõõtühikute nimetusi – meeter, liiter, kilogramm, euro, sent.
- Järjestab, rühmitab esemeid/nähtusi 2-3 tunnuse alusel.
- Oskab järjestada kuude nimetused ja aastaajad.
- Oskab võrrelda kahte esemete hulka (hulga suurus).
- Oskab nimetada antud arvu naaberarvud.
- Oskab kirjutada numbreid 0-9.
- Oskab kella järgi määrata aega täis-, veerand-, pool- ja kolmveerandtundides.
- Liidab ja lahutab 12 piires.

5. Valdkond *Kunst*

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- 2) kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
- 3) juhendamisel vaatleb, kirjeldab ja kujundab jõukohasel viisil ümbritsevat ja tarbeesemeid;
- 4) juhendamisel kasutab jõukohaseid voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -

võtteid;

- 5) juhendamisel kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- 6) juhendamisel vaatleb kunstiteoseid ja nimetab jõukohasel viisil nähtut.

Valdkonna *Kunst* sisu:

- 1) kujutamine ja väljendamine: nähtud asjade, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- 2) kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine;
- 3) tehnilised oskused: kritseldamine, voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- 4) kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist;
- 2) suunatakse last vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlustel tehtud tähelepanekuid jõukohasel viisil;
- 3) kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- 4) arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovaalt kombineerida;
- 5) julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus;
- 6) viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
- 7) suunatakse last tehtut vaatlema, kirjeldama, kuidas ta kujutas esemeid, nähtusi, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödesse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut;
- 8) lapse arengutasemest lähtuvalt toetatakse kunsti õpet erinevate alternatiivsete suhtlemisvahenditega.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest;
- 2) leiab ümbritseva vaatlemisel erinevaid detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil;
- 3) väljendab joonistades, maalides, voolides ja meisterdades meeleolusid ja fantaasiaid;
- 4) kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- 5) kujutab inimesi neile iseloomulike tunnuste kaudu;
- 6) keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö;
- 7) loob esemeid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades ning räägib nende otstarbest;
- 8) koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks;
- 9) kirjeldab kunstiteoseid, nende värve ja meeleolu.

Valdkonna *Kunst* tulemused vanuseti:

1,5-2-aastased

- Hoiab käes pliiatsit ja pintsli.
- Tunneb põhivärve (punane, kollane, sinine).
- Voolib piklikku vormi ja vajutab plastiliini tükikesi alusele.
- Ilma kleepimiseta asetab alusele geomeetrilisi kujundeid (nt. lumememm, õhupallid jne.)
- Tõmbab pliiatsiga jooni.

2-3-aastased

- Hoiab käes pliiatsit ja pintsli.
- Tunneb põhivärve (punane, kollane, sinine).
- Voolib piklikku ja ümarvormi.
- Kleebib detaile aluspinnale.
- Tõmbab pliiatsiga sirget joont ja ümarvormi.

3-4-aastased

- Joonistab järele ringi, vertikaalse- ja horisontaalse joone, risti.
- Hoiab õigesti pliiatsit.
- Oskab kasutada kääre (lõikamisoskus, ohutus).
- Tunneb 8-11 värvust (punane, kollane, sinine, roheline, must valge, oranž, lilla, roosa, pruun, hall).
- Voolib ümaraid ja piklikke vorme.
- Joonistab äratuntavaid tuttavaid esemeid (maja, inimene)

4-5-aastased

- Oskab oma tööd kirjeldada jutustades oma piltides nii tuttavatest asjadest kui ka oma fantaasiatest.
- Oskab võrrelda kahte suurte erinevustega kunstitööd: värve/süžeed/meeleolu.
- Lõpetab alustatud töö.
- Kasutab õiget pliiatsihoidu
- Oskab lihtsustatult kujutada esemeid, loodust, ümbritsevat keskkonda neile iseloomulike tunnuste kaudu.
- Tunneb põhi- ja segatud värvusi, oskab võrrelda heledamaid ja tumedamaid toone.
- Oskab voolimisel detaile omavahel ühendada/massist pisidetaile pigistada.
- Oskab käsitseda kääre ja liimipulka.
- Oskab kleepida erinevatest detailidest/ kujunditest koosneva pildi/mustri.
- Kasutab omandatud oskusi ja töövõtteid iseseisvalt.

5-6-aastased

- Oskab oma tööd kirjeldada, võrrelda teiste töödega.
- Julgeb kunstitegevuses mõelda/tegutseda loovalt.
- Tunneb värve ja oskab neid segada soovitud tulemuse saavutamiseks.
- Kujutab (joonistab, voolib, kleebib) esemeid, loodust, ümbritsevat keskkonda neile iseloomulike tunnuste alusel.
- Oskab kujutada loomi, linde, inimest lihtsamates asendites/tegevuses.
- Kasutab õiget pliiatsihoidu.
- Rebib lihtsamaid vorme: tükke, ribasid, ümarvorme.

- Lõikab välja lihtsamaid figuure, kujundeid.
- Voldib lihtsamaid esemeid.
- Kasutab omandatud oskusi ja tövõtteid iseseisvalt.

6-7-aastased

- Kasutab õiget pliiatsi- ja käärihoidu.
- Oskab kujutada äratuntavalt inimesi ja esemeid erinevate kunstitegevuste läbi.
- Oskab iseseisvalt segada värve.
- Lõikab kääridega kontuuri järgi.
- Oskab rebida kontuuri järgi.
- Voolib ja joonistab mälu järgi.
- Oskab kasutada kogu paberipinda.

6. Valdkond *Muusika*

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- 2) suunamisel suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- 3) suudab ennast jõukohasel viisil loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- 4) suudab jõukohasel viisil musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

Valdkonna *Muusika* sisu:

- 1) laulmine;
- 2) muusika kuulamine;
- 3) muusikalis-rütmiline liikumine;
- 4) pillimäng.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalane tegevus;
- 2) kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- 3) arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele;
- 4) kasutatakse muusikat lõimuva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades nagu *Keel ja kõne*, *Kunst* jne; muusika on igapäevaelu osa, nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- 5) seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud;
- 6) muusikapalade (laulud, palad muusika kuulamiseks, tantsud ja mängud, pillilood) valikul arvestatakse laste huvidega ning ea- ja jõukohasusega;
- 7) lapse arengutasemest lähtuvalt toetatakse muusika õpet erinevate alternatiivsete suhtlemisvahenditega.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) tunneb rõõmu muusikalises tegevusest
- 2) laulab ilmekalt loomuliku häälega ja vaba hingamisega;
- 3) laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas/ansamblis kui ka üksi;

- 4) suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada;
- 5) eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu;
- 6) eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille;
- 7) mängib eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge;
- 8) mängib lastepillidel ja oskab mängida ka pilliansambelis;
- 9) liigub vastavalt muusika meeleolule;
- 10) väljendab ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu.

Valdkonna *Muusika* tulemused vanuseti:

1,5-2-aastased

- Kuulab ja jälgib täiskasvanu laulu.
- Sooritab koos täiskasvanuga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile.
- Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast.
- Mängib täiskasvanu ettenäitamisel kaasa kuulatud muusikale kehapilli (plaksutab, patsutab).

2-3-aastased

- Tunneb ära õpitud muusikapalasisid.
- Tunneb ära ja mängib lihtsamaid rütmipille (kõlapulgad, marakas).
- Laulab kaasa lühikesi muusikalisi fraase.
- Sooritab tantsuliigutusi: keerutamine, koosjalu hüplemine, lehvitamine, kükitamine, sõrme vibutamine).

3-4-aastased

- Iseloomustab kuulatud muusikat põhimõistetega (rõõmus-kurb, kõrge-madal, vaikne-vali).
- Laulab õpetajaga kaasa.
- Oskab rütmi edasi anda plaksutades, hüpates.
- Tunneb rütmipille (tamburiin, kõlapulgad, marakas) ja oskab laule kaasa mängida.

4-5-aastased

- Laulab õpetajaga ja kogu rühmaga kaasa.
- Tunneb mõnda lastepilli.
- Oskab vasaku/parema jala ja käega liigutusi sooritada.
- Oskab pillidel mängida kaasmänge õpitud lauludele, liisusalmidele.

5-6-aastased

- Laulab ühtlases tempos kogu rühmaga.
- Tunneb eesti rahvapille (torupill, kannel).
- Oskab end loovalt väljendada muusikalis-rütmilise liikumise kaudu.
- Oskab mängida meloodiapille õige hoiu ja mänguvõttega.

6-7-aastased

- Laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmaga/ansambelis kui üksi.
- Eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu.
- Oskab mängida lastepillidel ja mängida pilliansambelis.
- Oskab end väljendada loovalt rütmilise liikumise kaudu.

7. Valdkond *Liikumine*

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- 2) suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- 3) tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- 4) järgib esmaseid ohutusnõudeid.

Valdkonna *Liikumine* sisu:

- 1) kehalise kasvatuse alased teadmised: ohutus ja enesekontroll;
- 2) põhiliikumised, sh liikumisabivahendite kasutamine;
- 3) liikumismängud;
- 4) erinevad spordialad;
- 5) tants ja rütmika.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, painduvus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel ning vajadusel toetatakse lapse arengut sobivate abivahendite kasutamisega;
- 2) rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, kelgutamine, ujumine jms;
- 3) peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
- 4) suunatakse last jõukohasel viisil oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema;
- 5) kujundatakse põhiliikumisviisid ja/või kasutatakse sobivaid liikumisabivahendeid;
- 6) mitmekesistatakse lapsele jõukohasel viisil põhiliikumiste, koordineerimise, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist;
- 7) lapse arengutasemest lähtuvalt toetatakse liikumise õpet erinevate alternatiivsete suhtlemisvahenditega.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks;
- 2) peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid;
- 3) sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised;
- 4) sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi;
- 5) säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel;
- 6) kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab

domineerivat kätt;

- 7) matkib täiskasvanut harjutuste sooritamisel;
- 8) sooritab üheaegselt kaaslasega rütmiliikumisi;
- 9) liigub vastavalt enda tekitatud rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga;
- 10) kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (lindid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne);
- 11) mängib sportlike elementidega mängu (korvpall, jalgpall jne);
- 12) peab kinni kokkulepitud mängureeglitest;
- 13) nimetab erinevaid spordialasid ja Eesti tuntumaid sportlasi.

Valdkonna *Liikumine* tulemused vanuseti:

1,5-2-aastased

- Ronib ja roomab üle ja läbi väikeste takistuste.
- Kõnnib piiratud pinnal.
- Säilitab kõndides ja joostes sihi.
- Hüpitab käes palli ja jälgib selle suunda.
- Mängib koos täiskasvanuga ning kaaslasega kõnni- ja jooksumänge.
- Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi.
- Jookseb veereva vahendi (palli, rõnga) järel.
- Istub kelgul ja hoiab kelgust kinni.
- Kasutab liikudes rütmipille täiskasvanu abil.

2-3-aastased

- Valitseb oma keha kõnnil ja jooksul.
- Kõnnib abiga trepist alla ja üles.
- Seisab ja kõnnib varvastel säilitades tasakaalu.
- Suudab seista lühikest aega ühel jalal.
- Püüab hüpelda koosjalgadega kohapeal.
- Ronib ja roomab üle ja läbi väikeste takistuste.
- Viskab ja püüab palli kahe käega.
- Oskab jäljendada ettenäidatud lihtsamaid võimlemisharjutusi.
- Mängib kõnni- ja jooksumänge koos juhendajaga.

3-4-aastased

- Valitseb oma keha edaspidi ja tagurpidi liikudes.
- Kõnnib varvastel säilitades tasakaalu.
- Kõnnib trepist üles-alla vahelduva sammuga.
- Oskab jäljendada ettenäidatud lihtsamaid võimlemisharjutusi.
- Oskab tähele panna märguannet ja selle järel alustada liikumist.
- Hoiab oma kohta rivistuses.
- Oskab kasutada iseseisvalt liumäge, tunnelit, ronimisredelit.
- Viskab ja püüab kähe käega palli.
- Oskab palli veeretada kaaslasele, tähiseni.
- Hüpleb koosjalgadega kohapeal ja edasiliikudes.
- Hüppab üle madala takistuse.

4-5-aastased

- Jälgib ohutusreegleid üksi liikudes ja liikumismängudes.

- Oskab jäljendada õpetaja poolt ettenäidatud võimlemis-harjutusi ja teeb kaasa mitmest elemendist koosnevat harjutuste kombinatsiooni.
- Oskab tähele panna märguannet ja selle järgi alustada liikumist.
- Hüpleb lühikest aega ühel jalal.
- Hüppab koosjalu kohapeal/edasi liikudes/üle takistuste.
- Hoiab oma kohta erinevates (ring, kolonn, viirg) rivistustes.
- Oskab mõned korrad põrgatada ja püüda palli kahe käega.
- Kiigub iseseisvalt.
- Veeretab palli kaaslasele/esemete pihta.
- Oskab visata palliga kaugviset.
- Paneb kokku ja võtab lahti keeratavaid esemeid.

5-6-aastased

- Oskab liikuda õpetaja seletuse järgi.
- Peab kinni ohutusreeglitest üksi liikudes ja liikumismängudes.
- Hoiab oma kohta rivistuses (ring, kolonn, viirg, paariskolonn).
- Oskab jäljendada õpetaja poolt ettenäidatud võimlemisharjutusi.
- Sooritab koordineerimise, tasakaalu ja osavust nõudvaid harjutusi.
- Oskab hüpata kaugus-; kõrgushüpet- peale hüpet ohutult maanduda.
- Oskab visata palliga kaugviset.
- Põrgatada palli ühe käega ja sööta kahe käega kaaslasele.
- Hüppab koosjaljadega edasiliikudes üle takistuse.
- Kiigub iseseisvalt.
- Oskab käsitleda tuttavaid spordivahendeid (pall, rõngad jne.).
- Oskab sõita jalgrattaga ja tõukerattaga.

6-7-aastased

- Tahab liikuda ja tunneb sellest rõõmu.
- Tunneb paremat ja vasakut kätt.
- Valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu.
- Saab aru õpetaja korraldustest ja oskab vastavalt sellele liikuda.
- Laps suudab oma liikumist ette planeerida (üksik, grupis) ja kooskõlastada oma liikumist kaaslaste omaga.
- Oskab käsitleda tuttavaid spordivahendeid (pall, rõngad jne.).
- Oskab rivistuda kolonni, paariskolonni, ringi, viirgu, pikkusjärjekorda.
- Peab kinni ohutusreeglitest liikudes ja mängides.
- Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.
- Hoiab rütmi liikumisel.
- Oskab sööta, püüda ja põrgatada palli.
- Oskab sõita tõukerattaga.
- Suudab sooritada koordineerimise ja osavust nõudvaid harjutusi (kõnd piiratud pinnal, ühel jalal seis, pööre varvastel jne.).
- Oskab hüpata kaugus- ja kõrgushüpet ja ohutult maanduda.
- Suudab hüpelda koos jalu, ühel jalal, kääri, harki-kokku ja hüpata üle takistuse.
- Oskab teha kukerpalli.

JAAGU LASTEAED-PÕHIKOOLI VALIKAINETE AINEKAVA

Eesmärk

Tööõppe, kodunduse, kunsti ja käelise tegevuse valikainete tundides toimub lõimitud õpe ning kinnistatakse omandatud oskusi ja teadmisi. Suurt tähelepanu pööratakse õpilase sotsialiseerumisele ja võimalikult iseseisvale toimetulekule elus.

1. KUNSTI- JA KÄSITÖÖÕPETUS

1.1. Kunsti-ja käsitööõpetuse rõhuasetused

Õpetatakse suunatult oma tegevusi ja töid planeerima, valima ise sobivaid töövahendeid ning konkreetse töö teostamiseks vajaminevaid osatoiminguid järjestama. Õpetatakse suunamisel oma tegevust verbaalsete/alternatiivsete vahenditega kommenteerima/väljendama. Arendatakse õpilaste käelist osavust. Proovitakse/katsetatakse töövahendite ja materjalide sobivust. Vaadeldakse kaaslaste töid, külastatakse kunstinäitusi/muuseumi.

1.2. Kunsti- ja käsitööõpetuse ainekavajaotus

1.2.1. KUNSTIÕPETUS

Taotletavad õpitulemused:

- Omab õigeid töövõtteid: õige pintslihoid, värvi võtmine, pinna katmine, pintlsi pesemine
- Tunneb erinevaid värvuseid
- Tunneb tumedaid ja heledaid toone
- Valmistab fooni- ja ilupaberied kasutades erinevaid tehnikaid (puhumine, lõngatrükk jne)
- Osaleb esemete ja ruumide kaunistamisel
- On käinud kunstinäitusel
- Püüab oma tundeid ja kogemusi väljendada joonistamise/maalimise kaudu
- Joonistab lihtsaid kujundeid (šabloonil abil)
- Rebib erineva paksusega paberit
- Teeb erinevaid kleepetöid
- Lõikab kääridega erinevat materjali

Õppesisu:

- Õpitud värvuste kinnistamine, erinevate toonidega tutvumine
- Värvide segamine
- Erinevate tehnikate kasutamine
- Kujundamine ja kaunistamistööd
- Kunstinäituste külastamine
- Enese väljendamine joonistamise/maalimise kaudu
- Liimib
- Kääridega lõikamisel ohutusreeglite kinnistamine

1.3. KÄSITÖÖ

1.3.1. Tekstiilitööd

Taotletavad õpitulemused:

- Eristab erinevaid materjale
- Omandab võimete piires lihtsamad punumis-ja põimimisvõtted
- Oskab täita padja jms täitematerjaliga
- Kerib lõnga, paela, riideribasid
- Kasutab abiga niiti ja nõela

Õppesisu:

- Kangaste tundmine ja valimine, milline on vastava töö jaoks kõige sobivam
- Lihtsamate punumis- ja põimimisvõtete tundmine, kasutades selleks nõõre, paelu või muud sobivat tekstiili
- Etteantud mudelite täitmine (padjad, nukud jms.) täitematerjaliga
- Lõngast kaunistuste/dekoratiivsete esemete valmistamine
- Nõela kasutamine (niidi nõela taha panemine, nõõbi õmblemine, sõlme tegemine, nõelapisted papil/riidel)
- Kärstab kangast

1.3.2. Kanga kudumine

Taotletavad õpitulemused:

- Kasutab kääre erinevate materjalide lõikamisel
- Kerib riideribasid kerasse/papitorule
- Koostab abiga kavandi (valib selleks värve või kangaribasid)
- Kerib materjali süstikule
- Moodustab vaheliku
- Tõmbab soaga kootava materjali kinni

Õppesisu:

- Materjali sorteerimine värvide järgi
- Ettevalmistustöödena materjali lõikamine kääridega
- Lõigatud riideribade kerasse kerimine
- Vaipade ja linikute kavandite tegemine (valib selleks värve või kangaribasid)
- Kootud triibu mõõtmise mõõduriba järgi
- Materjali kerimine süstikule
- Vaheliku moodustamine (tallalaudade vahelduv tallamine)
- Süstiku liikumissuuna jälgimine vahelikus
- Kootava materjali kinni tõmbamine soaga
- Kangastelgede osade nimetuste teadmine

1.3.3. Viltimine

Taotletavad õpitulemused:

- Oskab valida vajalikud vahendid märgviltimiseks/nõelviltimiseks ja valmistab ette töökoha
- Oskab villakihte ja värve sobitada
- Suudab valmistada vilditud eseme

- Suudab viimistleda vilditud eseme
- Oskab kasutada viltimisnõela ja vajalikke abivahendeid
- Hoiab töökoha korras

Õppesisu:

- Märkviltimiseks vajalike vahendite ettevalmistamine (töökoht, paraja soojusega vesi, seep)
- Villakihtide üksteise peale paigutamine vastavalt esemele, mida kujundatakse
- Värvide sobitamine
- Seebiga hõõrumine, kuivatamine, eseme viimistlemine
- Nõelviltimisel viltimisnõela kasutamine
- Ohutuse jälgimine nõelviltimisel

1.3.4. Kangaste kujundamine

Taotletavad õpitulemused:

- Teeb ettevalmistustöid kangale trükkimiseks (nt. triikimine, materjali kinnitamine alusele teibiga)
- Trükib kangale erinevate trükkimisvahenditega
- Triigib trükitud pinna

Õppesisu:

- Värvimiseks sobivate kangaste valimine
- Materjali ettevalmistamine, triikimine
- Materjalile tükkimine (nt. pakutrükk, taimetrükk)
- Viimistlustööd (triikimine)

1.3.5. Savitöö ja kipsitöö

Taotletavad õpitulemused:

- Valmistab savi tööks ette
- Teab voolimisvõtteid
- Oskab kasutada abivahendeid
- Valmistab kipsi massi
- Oskab valmistatud esemeid kaunistada

Õppesisu:

- Sobiva konsistentsiga savi või kipsimassi valmistamine
- Kipsimassi valamine vormidesse, vormist väljavõtmine peale kuivamist
- Savi rullimine, voolimine, tükeldamine, lamendamine, kujundamine
- Abivahendite kasutamine (modellerimispulk, alus, nuga)
- Valmis esemete viimistlemine, kaunistamine, pakkimine

1.3.6. Klaasi/portselani maalimine

Taotletavad õpitulemused:

- Oskab kasutada maalimiseks vajalikke töövahendeid
- Oskab šablooni järgi esemele maalida
- Oskab juhendamisel töö viimistleda (nt. eseme kuumutamine)

Õppesisu:

- Töövahendite kasutamine (lauakatted, värvid, pintslid, puhastusvahendid)
- Esemele maalimine šablooni järgi
- Lihtsamate mustrite/kujundite maalimine
- Lõppviimistluse erinevad võimalused (glasuurimine, lakkimine, kuumutamine)

1.3.7. Muud materjalid

Taotletavad õpitulemused:

- Valib ja kasutab sobivaid töövahendeid lähtuvalt materjalist ja tegevuse eesmärgist
- Käsitseb ohutult tööriistu (krivikeeraja, saag, nuga, haamer)

Õppesisu:

- Lihvimine liivapaberiga
- Naela löömine
- Vineeri saagimine
- Puidu ehistööd: puidupõleti kasutamine, värvimine, lakkimine

2. KODUNDUS

2.1.Kodunduse rõhuasetused:

Õpetatakse tähelepanu pöörama kodu/ruumide koristamisele/kaunistamisele. Tähelepanu pööratakse tööoperatsioonide õigele järjekorrale ning töö lõpetamise vajalikkusele. Pööratakse tähelepanu hügieeni- ja ohutusnõuete täitmisele.

2.2. Kodunduse ainekavajaotus

2.2.1.KORISTUSTÖÖD

2.2.1.1.Ruumide korrashoid ja koristamine

Taotletavad õpitulemused:

- Teeb juhendamisel majapidamistöid: laua katmine ja koristamine, põrandate puhastamine (kasutades lappe, harju, moppe, tolmuimejat), vaipade kloppimine, akende pesemine, tolmutühkimine, esemete korrastamine (raamaturiid, pliatsitopsid jne)
- Teab hügieeni- ja ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures ja täidab neid
- Täidab lihtsamaid tööülesandeid
- Tunneb kodutehnikat ja oskab neid kasutada
- Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks
- Osaleb võimetekohaselt ühistöös
- Viib alustatud töö lõpuni
- Koristab pärast töö lõpetamist oma töökoha

Õppesisu:

- Ühiselt kasutatavate ruumide (koridorid, õppekõök) korrashoid ja koristamine
- Puhastusvahendite hoidmine, valimine, ohutu kasutamine
- Puhastusainete hoiatavad tingimärgid ja nende arvestamine tegevustes
- Erinevate pindade pesemine, puhastusvahendite valimine ja kasutamine
- Valamute puhastamine, selleks vajalike vahendite valimine ja kasutamine
- Peegli, akende pesemine; puhastusvahendite valimine ja kasutamine

- Tekkide/vaipade kloppimine käsitsi
- Radiaatorite puhastamine tolmuharjaga
- Töö etappide järjestamine
- Ülesannete jaotamine koristustöödel

2.2.1.2. Inimene ja töö (karjääriõpetus)

Taotletavad õpitulemused:

- Teab erinevaid ameteid
- Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks
- Osaleb ühistöös
- Märkab suunamisel abivajajat ja pakub abi
- Teab talle antud töö etappide järgnevust ja peab sellest kinni (kasutab tööjuhist)

Õppesisu:

- Ametid: koristaja, pesupesija, majahoidja, haljastustöötaja, köögitööline jne
- Ema, isa töökoht ja amet
- Töötamine erinevates ruumides/õppeklassides: pesumaja, õppeköök, üldruumid, aed jne.
- Kutse õppimise võimalused
- Puudega inimeste päevakeskustega tutvumine
- Üksteise abistamine töödes
- Abi palumine töö tegemisel

2.2.1.3. Asjad ja nende korrashoid

Taotletavad õpitulemused:

- Hoiab korras riulid/kapid klassiruumis, osaleb koristamisel
- Koristab pärast töö lõpetamist oma töökoha
- Osaleb võimetekohaselt ühistöös

Õppesisu:

- Töövahendite ärapanek peale kasutamist ja hoiustamine
- Riiulite/kappide korrashoid ja koristamine

2.2.2. KOKANDUS

2.2.2.1. Toitlustamine

Taotletavad õpitulemused:

- Teab sööginõude asukohti köögis
- Katab lauda ning koristab selle pärast söömist
- Täidab lihtsamaid toitlustamisega seotud tööülesandeid
- Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks
- Viib alustatud töö lõpuni

Õppesisu:

- Vajaminevate sööginõude leidmine kappidest/sahtlitest
- Sööginõude valimine ja paigutamine
- Köögi koristamine
- Teemaatiliste pidulaudade katmine
- Kaunistuste kasutamine laua katmisel
- Ühekordsete nõude kasutamine

2.2.2.2. Köögitööd

Taotletavad õpitulemused:

- Teab hügieeni- ja ohutusnõudeid ja täidab neid
- Teeb köögitöid
- Tunneb kodutehnikat
- Oskab seadmeid kasutada
- Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks
- Viib alustatud töö lõpuni

Õppesisu:

- Kodumasinad kasutamine ning ohutusnõuded nendega töötamisel
- Kodumasinade puhastamine
- Köögikella (nn.munakella) kasutamine
- Sõela kasutamine
- Riivi kasutamine
- Pajalappide/kinnaste kasutamine
- Pannide, pottide, küpsetusvormide puhastamine
- Toiduainete säilitamine külmikus
- Prügi sorteerimine

2.2.2.3. Toidu valmistamine

Taotletavad õpitulemused:

- Valmistab lihtsat toitu tööjuhendi/retsepti järgi
- Puhastab juurviljad ja koorib juurviljad juurviljanoaga
- Valmistab poolfabrikaatidest/konservidest lihtsat toitu
- Tunneb igapäevast kodutehnikat ja oskab kasutada
- Viib alustatud töö lõpuni

- Koristab pärast töö lõpetamist oma töökoha
- Kaunistab ja serveerib toidu
- Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks

Õppesisu:

- Lihtsate retseptide/tööjuhiste järgi toidu valmistamine
- Võileibade valmistamine
- Snäkkide valmistamine
- Puljongi valmistamine kontsentraadist
- Poolfabrikaatidest, konservidest, pakisuppidest lihtsa toidu valmistamine
- Makaronide, muna keetmine
- Aedviljade puhastamine ja koorimine
- Praekartulite valmistamine
- Lihtsate magustoitude valmistamine (vahustamised)
- Vahvlite küpsetamine vahvlimasinaga
- Koogi küpsetamine
- Saiakeste tegemine
- Toidu soojendamine
- Toidu serveerimine ja kaunistamine
- Ülesannete jaotamine toiduvalmistamisel

2.2.2.4. Sisseostude tegemine

Taotletavad õpitulemused:

- Koostab ja kasutab ostunimekirja
- Ulatab raha/ paneb tagasi antud raha rahakotti
- Pakib kingituse

Õppesisu:

- Ostunimekirja koostamine lihtsa retsepti järgi
- Ostunimekirja kasutamine sisseostude tegemisel

2.2.3. Rõivastus ja selle hooldus

Taotletavad õpitulemused:

- Valib vastavalt tegevusele ja olukorrale sobiva riietuse ja jalatsid.
- Hoiab korras oma rõivastuse.
- Hooldab jalanõusid.
- Võtab kuivanud pesu (nööri, radiaatorilt, pesurestilt) ja paneb kokku.
- Triigib lihtsamaid esemeid

Õppesisu:

- Pesumärkide lugemine: käsitsipesu, masinpesu, triikimine lubatud/keelatud.
- Pesu sorteerimine: kirju, valge/hele, tume pesu. Puhas/must pesu
- Pesu pesemine automaatpesumasinas: pesu panek masinasse, sisselülitamine, pesu väljavõtmine.
- Pesu pesutuppa viimine.
- Triikraua sisse- ja väljalülitamine.
- Pesu triikimine.
- Triikimise ohutusnõuded.
- Rõivaste kokkupanek.
- Nööbi õmblemine.
- Sobivate rõivaste valimine (värvitoonid, suurus).
- Olukorrale ja tegevusele vastavate rõivaste ja jalatsite valimine.
- Rõivastuse täiendamine sobivate detailidega. Aksessuaarid.
- Jalatsite hooldus. Kingakreemide valik vastavalt jalatsi värvile, jalatsite puhastamine.

2.2.4. TÖÖD AIAS JA ÕUES

Taotletavad õpitulemused:

- Valib vastavalt tegevusele ja olukorrale riietuse ja jalatsid
- Teeb juhendamisel lihtsamaid töid õues ja aias
- Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks
- Viib alustatud töö lõpuni

Õppesisu:

- Õunte korjamine
- Lehtede riisumine, kotti panemine
- Kärü kasutamine aia töödel
- Luuaga/harjaga pühkimine
- Prahi äravedu
- Puistematerjali puistamine libedatele teedele
- Lume lükkamine

2.2.5. KODUKAUNISTUS

Taotletavad õpitulemused:

- Kaunistab ruume
- Valib kaunistamiseks sobivaid vahendeid

Õppesisu:

- Ettevalmistuste tegemine kodukaunistamiseks (koristustööd)
- Ruumide kaunistamine arvestades tähtpäevi, rahvakalendrit ning olemasolevaid võimalusi
- Kaunistamiseks sobivate vahendite leidmine (nt vaasid, linikud, omavalmistatud käsitööesemed jne)

